

Conservatoire beslagen tot afgifte en levering

Conservatoire beslagen tot afgifte en levering

Een studie naar de werking en problematiek van het 730 Rv-beslag,
mede in rechtshistorisch perspectief

Arrestverfahren auf Herausgabe und Übertragung

Eine Studie zur Wirkung und zur Problematik des Arrestverfahrens
gem. Artikel 730 ff. der niederländische Zivilprozessordnung ('730
Rv-beslag'), gleichzeitig mit einer rechtshistorischen Untersuchung

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van de graad van doctor aan de
Erasmus Universiteit Rotterdam
op gezag van de
rector magnificus

Prof. dr. S.W.J. Lamberts

en volgens besluit van het College voor Promoties.

De openbare verdediging zal plaatsvinden
op vrijdag 7 september 2007 om 11.00 uur

door

Marc Machiel Leonardus Harreman

geboren te Geleen

Promotiecommissie

Promotor: Prof. mr A.I.M. van Mierlo

Overige leden: Prof. mr. A.J.M. Nuytinck
Prof. mr. C.H. van Rhee
Prof. mr. L.C. Winkel

© 2007 M.M.L. Harreman

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 978-90-5454-913-0
NUR 822

www.bju.nl

“Habe nun, ach! Philosophie,
Juristerei und Medizin,
Und leider auch Theologie!
Durchaus studiert, mit heißem Bemühn.
Da steh ich nun, ich armer Tor!
Und bin so klug als wie zuvor;
Heiße Magister, heiße Doctor gar,
Und ziehe schon an die zehen Jahr,
Herauf, herab und quer und krumm,
Meine Schüler an der Nase herum –
Und sehe, daß wir nichts wissen können!
[...]”

Uit: J.W. von Goethe, Faust, 1808.

Aan mijn ouders,
aan Giovanna en Lars

WOORD VOORAF

Met het schrijven van dit boek is een oude droom in vervulling gegaan. Boeken hebben steeds een belangrijk deel van mijn leven uitgemaakt. Al vanaf het moment dat ik heb leren lezen en schrijven, liep ik steeds met het idee rond om ooit zelf een echt boek te ‘maken’. Uiteindelijk werd het hoog tijd om eens een poging te wagen en het is deze juridische dissertatie geworden. Dit boek had overigens nooit tot stand kunnen komen zonder de steun van anderen.

Als eerste dient hier mijn ‘Doktorvater’ Toon van Mierlo te worden genoemd. Hij stond mij niet alleen op de juiste momenten met raad en daad bij, maar gaf mij ook steeds alle vrijheid om het boek te vormen zoals ik het wilde. Direct daarna zou ik mijn dank willen uitspreken aan mijn rechtshistorische leermeesters Remco van Rhee en Laurens Winkel, die mij met hun enthousiasme voor de rechtsgeschiedenis inspireerden. Uiteraard dank aan al mijn collega’s van de Capgroep Privaatrecht van de Erasmus Universiteit Rotterdam, die mij de afgelopen jaren alle gelegenheid hebben gegeven om gestaag door te kunnen schrijven. In het bijzonder gaat mijn dank uit naar Henriëtte van Dam-Lely, Roel Westrik, Bartosz Sujecki en Gerda Albers-Landzaat.

Verder wil ik mijn twee paranimfen niet ongenoemd laten. Mijn oude Leidse studievriend Martijn Kraijer en mijn wapenbroeder Jacques van Sloun hebben mij in goede en in kwade dagen steeds bijgestaan. Een speciaal dankwoord voor de steun op de valreep wil ik bij deze ook richten aan mijn ‘Wahlverwandter’ Oliver van Sluizer.

Heel veel dank ben ik natuurlijk verschuldigd aan mijn ouders, Ad en Ivon Harreman-Keulers, die mij zoveel hebben gegeven. En aan mijn echtgenote Giovanna – die steeds maar weer van alles over ‘questa tesi di dottorato’ moest aanhoren – kan ik tot slot alleen maar zeggen: *Grazie per il tuo affetto e per la tua pazienza!*

Rome, mei 2007

INHOUD

1	Inleiding	1
1.1	Inleiding	1
1.2	Rechtshistorisch perspectief.....	3
1.3	Doeleinden	5
1.4	Onderzoeksopzet en opbouw	6
2	Plaats binnen het wettelijk executie- en beslagrecht	7
2.1	Reële executie, executie tot afgifte en levering en verhaalsexecutie	7
2.2	Executoriaal en conservatoir beslag	10
2.3	Conservatoir beslag tot afgifte en levering, verhaal of blokkering	13
2.4	Nieuwe ontwikkelingen naast het 730 Rv-beslag	17
2.5	Rechtshistorische beschouwing	18
2.5.1	Reële executie, executie tot afgifte en levering en verhaalsexecutie	18
2.5.1.1	Oud-vaderlands recht (1799).....	18
2.5.1.2	Frans recht (1811-1838).....	21
2.5.1.3	Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)	24
2.5.2	Executoriaal en conservatoir beslag, conservatoir beslag tot afgifte, levering, verhaal of blokkering	28
2.5.2.1	Oud-vaderlands recht (1799).....	28
2.5.2.2	Frans recht (1811-1838).....	29
2.5.2.3	Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)	31
2.5.3	Commentaar bij de periode 1799-heden	37
2.5.3.1	Reële executie binnen het Nederlandse executierecht.....	37
2.5.3.2	Conservatoir beslag tot afgifte en levering binnen het Nederlandse beslagrecht	37
3	Gerechtigden en beslagobjecten.....	39
3.1	Gerechtigde 730 Rv-beslag: de gerechtigde tot afgifte van een roerende zaak	40
3.1.1	De revindicatiegerechtigde eigenaar van een roerende zaak en daarmee gelijkgestelden	40
3.1.2	De persoonlijk gerechtigde tot afgifte van een roerende zaak	43
3.1.3	De persoonlijk gerechtigde tot levering van, of vestiging van een beperkt recht op bepaalde roerende zaken door middel van afgifte (bezitsverschaffing).....	45
3.2	Gerechtigde tot een 730 Rv-beslag: de gerechtigde tot levering van een ‘niet-3:86 BW-goed’	46
3.3	Gerechtigde tot een 730 Rv-beslag: de potentieel gerechtigde tot afgifte of levering.....	48
3.4	Beslagobjecten 730 Rv-beslag	50
3.5	Rechtshistorische beschouwing	53
3.5.1	Oud-vaderlands recht (1799).....	53
3.5.1.1	‘Arrest’ tot afgifte ex art. 133 sub a AMP.....	54

3.5.1.2	'Arrest' tot verhaal, afgifte en levering ex art. 133 sub c en 134 AMP	55
3.5.2	Frans recht (1811-1838)	58
3.5.3	Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)	65
3.5.3.1	Gerechtigden revindicatoir beslag ex art. 721 e.v. oud-Rv	65
3.5.3.2	Revindicatoir beslag op roerende zaken	70
3.5.4	Commentaar bij de periode 1799-heden	73
4	Rechtsgevolgen	75
4.1	Blokkerende werking van een (730 Rv-)beslag	75
4.1.1	Algemeen	75
4.1.2	Blokkerende werking: zaaksgevolg, relatieve beschikkingsonbe- voegdheid of relatieve nietigheid?	77
4.1.2.1	Beslag heeft zaaksgevolg	77
4.1.2.2	Beslag leidt tot relatieve beschikkings(on)bevoegdheid	79
4.1.2.3	Conservatoir beslag leidt tot voorwaardelijke beschikkingsbevoegd- heid	82
4.1.2.4	Beslag leidt tot relatieve nietigheid van bepaalde posterieure rechtshandelingen	84
4.1.3	Derdenbescherming	87
4.2	Andere rechtsgevolgen van een (730 Rv-)beslag	88
4.3	Rechtshistorische beschouwing	89
4.3.1	Oud-vaderlands recht (1799)	89
4.3.2	Frans recht (1811-1838)	91
4.3.3	Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)	93
4.3.4	Commentaar bij de periode 1799-heden	97
5	Procedure	101
5.1	Voorafgaand rechterlijk verlof	101
5.1.1	Verzoekschriftprocedure tot verkrijging van het rechterlijk verlof voor 730 Rv-beslag	101
5.1.2	De rechterlijke verlofbeschikking voor 730 Rv-beslag	104
5.2	Beslaglegging conform art. 730 e.v. Rv	106
5.2.1	Wetgeving	106
5.2.2	De beslaglegging in haar algemeenheid	107
5.2.3	Het leggen van een 730 Rv-derdenbeslag	108
5.2.4	Overige bijzondere 730 Rv-beslagen	110
5.2.5	Gerechtelijke bewaring en geschillenbewind bij 730 Rv-beslag	111
5.3	Eis in de hoofdzaak (art. 700 lid 3 Rv)	113
5.4	Het reguliere einde van het 730 Rv-beslag	116
5.4.1	Afwikkeling van een 730 Rv-beslag via art. 735 lid 2 Rv	117
5.4.2	Afwikkeling van een 730 Rv-beslag via art. 735 lid 1 Rv	118
5.4.3	Afwikkeling van bijzondere 730 Rv-beslagen via een eigen regeling	119
5.4.4	Regulier verval van een 730 Rv-beslag	121
5.5	Rechtshistorische beschouwing	121
5.5.1	Rechterlijk verlof tot beslag	121

5.5.1.1	Oud-vaderlands recht (1799).....	121
5.5.1.2	Frans recht (1811-1838).....	123
5.5.1.3	Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)	125
5.5.2	Manier van beslaglegging	127
5.5.2.1	Oud-vaderlands recht (1799).....	127
5.5.2.2	Frans recht (1811-1838).....	129
5.5.2.3	Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)	131
5.5.3	Eis in de hoofdzaak	136
5.5.3.1	Oud-vaderlands recht (1799).....	136
5.5.3.2	Frans recht (1811-1838).....	137
5.5.3.3	Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)	138
5.5.4	Regulier einde afgifte- en leveringsbeslagen	141
5.5.4.1	Oud-vaderlands recht (1799).....	141
5.5.4.2	Frans recht (1811-1838).....	142
5.5.4.3	Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)	142
5.5.5	Commentaar bij de periode 1799-heden	143
5.5.5.1	Rechterlijk verlot	143
5.5.5.2	Manier van beslaglegging	145
5.5.5.3	Eis in de hoofdzaak en vanwaardeverklaring van het (revindicatoir) beslag	146
5.5.5.4	Regulier einde conservatoire afgifte- en leveringsbeslagen.....	147
6	Enkele complicaties.....	149
6.1	Voortijdige opheffing van het 730 Rv-beslag door de voorzieningenrechter in kort geding (art. 705 Rv)	149
6.1.1	Competentie (art. 705 lid 1 Rv).....	149
6.1.2	Opheffingsgronden (art. 705 lid 2 Rv)	150
6.1.2.1	De opheffingsgronden zijn niet-imperatief	151
6.1.2.2	De opheffingsgronden zijn niet limitatief	152
6.1.3	Manier en moment van opheffing	154
6.1.4	De aanwending van een gewoon rechtsmiddel (verzet, hoger beroep of cassatie) tegen een opheffingsvonnis	155
6.1.4.1	Het directe gevolg van de aanwending van een gewoon rechtsmiddel tegen het opheffingsvonnis voor het beslag in kwestie	155
6.1.4.2	Het gevolg van de vernietiging van het opheffingsvonnis ten gevolge van een aangewend gewoon rechtsmiddel voor het beslag in kwestie	156
6.2	Onrechtmatig of vexatoir 730 Rv-beslag	160
6.2.1	Algemeen	160
6.2.2	Risicoaansprakelijkheid voor beslagschade	162
6.2.3	Misbruik van beslagbevoegdheid.....	163
6.2.4	Wettelijke basis aansprakelijkheid voor vexatoir beslag.....	165
6.3	Faillissement en 730 Rv-beslag	167
6.3.1	Blokkerende werking van het 730 Rv-beslag ten opzichte van posterieure rechtshandelingen bij faillissement van de beslagene	168

6.3.2	Blokkerende werking van het 730 Rv-beslag ten opzichte van posterieure rechtshandelingen bij faillissement van de derde	170
6.4	Substitutie ('zaaksvervangings') bij een 730 Rv-beslag.....	170
6.4.1	Substitutie inzake een 730 Rv-beslag op roerende niet-registerzaken onder de schuldenaar.....	172
6.4.2	Substitutie inzake een 730 Rv-beslag op onroerende zaken	172
6.4.3	Substitutie inzake een 730 Rv-beslag bij overige (register)zaken of onder de beslaglegger zelf?	172
6.5	Rechtshistorische beschouwing	173
6.5.1	Voortijdige opheffing van conservatoir beslag tot afgifte of levering door de rechter	173
6.5.1.1	Oud-vaderlands recht (1799).....	173
6.5.1.2	Frans recht (1811-1838).....	174
6.5.1.3	Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)	175
6.5.2	Onrechtmatig of vexatoir beslag tot afgifte en levering.....	178
6.5.2.1	Oud-vaderlands recht (1799).....	178
6.5.2.2	Frans recht (1811-1838).....	179
6.5.2.3	Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)	179
6.5.3	Faillissement en conservatoir beslag tot afgifte en levering	181
6.5.3.1	Oud-vaderlands recht (1799).....	181
6.5.3.2	Frans recht (1811-1838).....	181
6.5.3.3	Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)	182
6.5.4	Geen substitutie of zaaksvervangings van een beslagobject onder het oude recht.....	183
6.5.4.1	Oud-vaderlands recht (1799).....	183
6.5.4.2	Frans recht (1811-1838).....	183
6.5.4.3	Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)	184
6.5.5	Commentaar bij de periode 1799-heden	184
6.5.5.1	Opheffing van conservatoir beslag tot afgifte of levering door de rechter	184
6.5.5.2	Onrechtmatig of vexatoir beslag tot afgifte of levering	185
6.5.5.3	Faillissement en conservatoir beslag tot afgifte of levering.....	185
6.5.5.4	Conservatoir beslag tot afgifte of levering en substitutie.....	186
7	Samenloop.....	187
7.1	Cumulatie van beslagen	187
7.2	Beslagcollisie	188
7.3	Samenloopregeling in art. 736 Rv.....	191
7.4	Mogelijkheden van samenloop met één of meer 730 Rv-beslagen.....	193
7.4.1	Goederenrechtelijke aanspraak op afgifte botst met een dergelijke verbintenissenrechtelijke aanspraak	194
7.4.2	Verbintenissenrechtelijke aanspraken op levering botsen met elkaar	195
7.4.3	Goederenrechtelijke aanspraak tot revindicatie botst met een ver- haalsaanspraak	195
7.4.4	Verbintenissenrechtelijke aanspraak op levering botst met een verhaals- aanspraak.....	196

7.4.5	Verbintenisrechtelijke aanspraak op levering botst met een verhaals-aanspraak wegens het uitblijven van afgifte of levering (art. 736 leden 2 en 3 Rv)	197
7.4.6	Intellectueel eigendomsrechtelijke aanspraak op afgifte botst met enig ander beslag	198
7.5	Rechtshistorische beschouwing	198
7.5.1	Oud-vaderlands recht (1799)	198
7.5.2	Frans recht (1811-1838)	199
7.5.3	Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)	199
7.5.4	Commentaar bij de periode 1799-heden	201
8	Samenvatting en conclusies	203
	Bijlage 1	211
	Bijlage 2	219
	Bijlage 3	221
	Bijlage 4	225
	Zusammenfassung	227
	Verkort aangehaalde literatuur	237
	Rechtspraakregister	253
	Trefwoordenregister	261
	Curriculum vitae auteur	269

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Voor het Nederlandse burgerlijk recht is 1 januari 1992 om tweeërlei redenen een cruciale datum. De meest in het oog springende reden was uiteraard de invoering van de Boeken 3, 5 en 6 van het Burgerlijk Wetboek (hierna: BW). Daarnaast trad op het zelfde tijdstip een geheel herzien executie- en beslagrecht in werking. Dit nieuwe executie- en beslagrecht is zowel in art. 3:296-301 BW als in de Boeken 2 en 3 van het huidige Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (hierna: Rv) neergelegd.¹ Eén van de belangrijkste vernieuwingen in laatstgenoemde regeling waren de verschillende wettelijke mogelijkheden tot ‘*executie en beslag tot feitelijke afgifte of tot juridische levering zowel van roerende als van onroerende zaken*’.² Zo bevat Boek 3 BW een regeling omtrent de tenuitvoerlegging ofwel executie tot levering van een registergoed (art. 3:300-301 BW). In Boek 2 Rv vinden we verschillende executoriale regelingen tot afgifte van roerende (niet-register)zaken (art. 491-500 Rv), schepen (art. 582 Rv) en teboekgestelde luchtvaartuigen (art. 584r Rv). Verder kent Boek 2 Rv een executoriale regeling tot gedwongen ontruiming van onroerende zaken (art. 555-558 Rv). Ten slotte bevat Boek 3 Rv de geheel nieuwe regeling ‘*Van conservatoir beslag tot afgifte van zaken en levering van goederen*’ in art. 730-737 Rv. Laatstgenoemde regeling – het zogeheten ‘730 Rv-beslag’ – is het centrale onderwerp van deze studie.

Kort na de inwerkingtreding van het nieuwe executie- en beslagrecht deed zich de volgende casus voor inzake een dubbele verkoop van een woonhuis.³ De verkoper, Van Roekel, had zijn woonhuis tweemaal verkocht, te weten aan Wilmink en aan Van Kooten. Nog voordat de eigendom van het woonhuis door de verkoper kon worden overgedragen door middel van een notariële leveringsakte (conform art. 3:89 BW), werd op deze onroerende zaak door Van Kooten op basis van art. 730 Rv een conservatoir beslag tot levering gelegd. Enkele dagen later werd op het woonhuis een identiek beslag door Wilmink gelegd. Vervolgens werd een notariële akte verleden, waarmee de verkoper het woonhuis aan Van Kooten wilde overdragen. Aangezien deze notariële akte, ook wel akte van levering genoemd, was verleden ná de inschrijving van het (tweede) conserva-

¹ Zie het eerste gedeelte van de Invoeringswet Boeken 3, 5 en 6 BW van 7 mei 1986, Stb. 295. Deze invoeringswet is vervolgens bij Koninklijk Besluit van 20 februari 1990, Stb. 90 per 1 januari 1992 in werking getreden. De gedeelten van de Invoeringswet Boeken 3, 5 en 6 BW die wijzigingen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering met zich meebrachten zijn het tweede (Wet van 18 juni 1987, Stb. 327), vierde (Wet van 3 juli 1989, Stb. 289) en dertiende (Wet van 2 april 1991, Stb. 200, ofwel de ‘Bezemwet’) gedeelte.

² Meijknecht 1992, p. 12.

³ HR 11 februari 1994, NJ 1994, 651, m.nt. HJS (Van Kooten/Wilmink); zie ook Nieskens-Isphording 1994, p. 846-847.

toire beslag van Wilmink in de openbare registers, kon op grond van art. 734 jo. art. 505 leden 1 en 2 Rv de overdracht van het woonhuis niet tegenover beslaglegger Wilmink worden ingeroepen.

Van Kooten spande daarop jegens Wilmink een kort geding aan (conform art. 705 Rv), strekkende tot opheffing van het door Wilmink gelegde beslag op het woonhuis. Wilmink vorderde op zijn beurt in reconventie de veroordeling van Van Kooten tot opheffing van het eerdere door hem gelegde beslag en tot medewerking aan de overdracht van het woonhuis aan Wilmink. De kortgedingrechter wees alle vorderingen, zowel in conventie als reconventie, af. Een kort geding zou zich niet lenen voor een diepgaand onderzoek omtrent de vaststelling van het materieelrechtelijke gelijk van een der partijen, meer in het bijzonder de vraag wie nu het oudste en dus het sterkste recht tot levering van het woonhuis had op grond van art. 3:298 BW.

Tegen dit vonnis is Wilmink in hoger beroep gegaan. Hangende dit hoger beroep werd tevens een voorlopig getuigenverhoor gehouden – op de voet van art. 186 e.v. (oud-)Rv – waarna het hof tot het voorlopige oordeel kwam dat Van Kooten geen ouder koop- c.q. leveringsrecht had dan Wilmink. Op grond van art. 3:298 BW ging Wilmink's recht op levering vóór dat van Van Kooten, zodat de “[...] vordering van Wilmink tot opheffing van het door Van Kooten c.s. [...] gelegde conservatoire beslag op de woning van Van Roekel toewijsbaar is evenals de vordering om Van Kooten c.s. te veroordelen tot medewerking aan de overdracht van die woning aan Wilmink.” Het incidentele beroep van Van Kooten tot opheffing van het beslag van Wilmink werd afgewezen.⁴ Hierbij dient nog te worden opgemerkt dat het hof het dictum van het arrest zodanig formuleerde, dat mocht Van Kooten geen gevolg geven aan de veroordeling tot medewerking aan de eigendomsoverdracht van de woning door Van Roekel aan Wilmink, het arrest van het hof in de plaats kon treden van de (mede) door Van Kooten te ondertekenen akte van levering. Dit laatste is mogelijk op basis van art. 3:300-301 BW.

Van Kooten ging van deze uitspraak in cassatie, doch de Hoge Raad verwierp het beroep.

In bovengenoemde casus komen verschillende (hierna schuingedrukte) aspecten aan de orde met betrekking tot het *730 Rv-beslag*. Zo was door beide *kopende* partijen ieder afzonderlijk een 730 Rv-beslag op het woonhuis – een *onroerende zaak* – van Van Roekel gelegd. Beide 730 Rv-beslagen waren gelegd met de intentie om de *persoonlijke rechten tot levering* van het specifieke woonhuis van Van Kooten respectievelijk Wilmink – voortvloeiende uit hun koopovereenkomsten met Van Roekel – veilig te stellen. Een belangrijk rechtsgevolg van de 730 Rv-beslagen was dat een overdracht van het woonhuis door Van Roekel niet tegen de beslaglegger(s) kon worden ingeroepen. De beslagen hadden namelijk *blokkerende werking* (art. 734 jo. art. 505 lid 2 Rv). Het feit dat op het woonhuis tweemaal een 730 Rv-beslag tot levering was gelegd, leidde weer tot *samenloop*

⁴ HR 11 februari 1994, NJ 1994, 651, m.nt. HJS (*Van Kooten/Wilmink*) en zie hierin Hof Arnhem, 24 november 1992, r.o. 8.

van beslagen. Deze samenloop van blokkerende 730 Rv-beslagen werd, via het zogeheten *conservatiegeschil* ofwel *opheffingskortgeding* (art. 736 lid 1 jo. art. 705 Rv), opgelost op basis van het materiële recht. Het 730 Rv-beslag van Van Kooten werd opgeheven, aangezien Wilmink ten opzichte van Van Kooten *materieel het sterkste recht tot levering* van het woonhuis zou hebben gehad (art. 3:298 BW). Na verkrijging van het voornoemde arrest van het hof c.q. de Hoge Raad, zal Wilmink waarschijnlijk tot tenuitvoerlegging, ofwel *reële executie* van zijn recht tot levering van het woonhuis zijn overgegaan (art. 3:296-297 BW). Het hof had immers bepaald dat Van Kooten niet alleen werd veroordeeld tot medewerking aan de levering van het woonhuis aan Wilmink, maar dat de *rechtelijke uitspraak* zo nodig – bij weigering door Van Kooten – *geheel of gedeeltelijk in de plaats kon treden van de* (in de openbare registers in te schrijven) *notariële akte van levering* (art. 3:300-301 BW). Pas op het moment dat door middel van reële executie – of alsnog door vrijwillige medewerking van Van Kooten en verkoper Van Roekel – het woonhuis aan Wilmink is overgedragen, is het door laatstgenoemde gelegde 730 Rv-beslag in beginsel *vervallen* (art. 735 lid 1 Rv).

Al met al behelst het arrest een aantal interessante juridische problemen in relatie tot het 730 Rv-beslag. Deze problemen zullen in het kader van deze studie hierna nader en in onderling verband worden belicht.

1.2 Rechtshistorisch perspectief

De wettelijke regeling van het 730 Rv-beslag werd bij diens invoering in 1992 als een belangrijke vernieuwing binnen het Nederlandse beslagrecht aange-merkt.⁵ Dit beslagtype is van zeer recente datum. Mogelijk is dat de reden dat tot op heden geen uitgebreide studie over dit bijzondere beslagtype bestaat.⁶

Het onderzoek naar het 730 Rv-beslag is in een rechtshistorisch perspectief geplaatst. Een belangrijke reden daarvoor is het gegeven dat de huidige regeling van het 730 Rv-beslag naar mijn mening onvoldoende kan worden begrepen, zonder haar ontwikkelingsgeschiedenis van vóór 1992 te kennen. Daarnaast ontbreekt hier te lande een uitgebreidere studie naar de historische ontwikkeling van het Nederlandse beslagrecht in het algemeen, en die van conservatoir beslagen en ‘arresten’ strekkende tot afgifte of levering van goederen in het bijzonder.⁷

⁵ Meijknecht 1992, p. 12.

⁶ Het meest uitgebreid omtrent dit beslag is tot op heden de bijdrage van Van Mierlo ‘*Conservatoir beslag tot afgifte of levering*’ uit 1997 geweest (Van Mierlo 1997). De meeste ‘beslagdissertaties’ van de laatste jaren gingen voornamelijk over verhaalsbeslagen, zoals onder andere blijkt bij Van der Kwaak over het rechtskarakter van beslag (Van der Kwaak 1990), Pellis inzake vreemdelingenbeslag (Pellis 1993) en Broekveldt over derdenbeslag (Broekveldt 2003).

⁷ Zie voor de rechtshistorische achtergronden van beslagen overigens wel: Van der Kwaak 1990, p. 25-36 (inzake beslag in het algemeen); Pellis 1993, p. 6-17 (inzake vreemdelingenbeslag); en Broekveldt 2003, p. 29-64 (inzake derdenbeslag).

Het onderzoek naar het 730 Rv-beslag en diens rechtshistorische voorgangers beslaat de periode vanaf 1799 tot heden. Het jaar 1799 is hierbij uitdrukkelijk als vertrekpunt gekozen, aangezien op 22 augustus van dat jaar voor het eerst een voor geheel Nederland – de toenmalige Bataafse Republiek (1795-1806) – geuniformeerd wetboek voor burgerlijk en strafprocesrecht werd afgekondigd. In deze ‘Algemeene Manier van Procedeeren in civiele en crimineele zaaken’ (hierna: *Algemeene Manier van Procedeeren* of afgekort AMP) was reeds een regeling voor conservatoir beslagen (‘arresten’) opgenomen.⁸ Naast de Algemeene Manier van Procedeeren zullen de regelingen van conservatoire beslagen uit de Franse *Code de Procédure Civile* (hierna afgekort: C.pr.civ) en het Nederlandse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering aan de orde komen. Het Franse wetboek was in ieder geval gedurende de periode van 1 maart 1811 tot 1 oktober 1838 in geheel Nederland van kracht.⁹ Het daaropvolgende Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is in formele zin vanaf 1 oktober 1838¹⁰ tot op

⁸ De *Algemeene Manier van Procedeeren in Civiele en Crimineele Zaaken; met de daartoe behorende instructien voor alle openbaare aanklagers, rechtbanken en gerechtshoven in de Bataafsche Republiek. Gearresteerd by Decreet van het Vertegenwoordigend Lighaam des Bataafschen Volks, Op den 22. Augustus 1799. Het vyfde Jaar der Bataafsche Vryheid. In den Haag, ter 's Lands Drukkery 1799.* Het burgerlijk proces- en beslagrecht is opgenomen in Hoofdstuk II, getiteld: “*Manier van procedeeren in civiele zaaken, zoo voor de burgerlyke rechtbanken als voor de departementaale gerechtshoven.*” Ondanks dat de AMP bij decreet van 22 augustus 1799 tot wet was verheven, is het nooit tot invoering gekomen. Omtrent de codificatiegeschiedenis en achtergronden van de AMP, zie m.n.: Kolfshoten 1997, p. 151-174; Van Rhee 2003, p. 67-71; Van Rossem/Cleveringa 1972, p. xxii-xxiii; en Fischer 1934, p. 317.

⁹ De Code de Procédure Civile is als wetboek in verschillende delen op 24 en 27 april, respectievelijk 1, 2, 8 en 9 mei 1806 voor het toenmalige Frankrijk – toentertijd tevens omvattende de gebieden van het huidige Zeeuws-Vlaanderen, Noord-Brabant en Limburg – vastgesteld en afgekondigd en op 1 januari 1807 in werking getreden (art. 1041 C.pr.civ.). Omtrent de codificatiegeschiedenis en achtergronden van de C.pr.civ., zie m.n.: Garsonnet 1898-1904, II, nr. 539; Van Caenegem 1972, p. 89-90; en Van Rossem/Cleveringa 1972, p. xli. Na inlijving van de (overige) Nederlandse gebieden bij Frankrijk op 9 juli 1810, is de Code de Procédure Civile vanaf 1 maart 1811 ook voor deze gebieden executoir verklaard. Zie Van Rossem/Cleveringa 1972, p. xxvii en De Blécourt/Fischer 1967, p. 43. Voor deze studie heb ik gebruik gemaakt van de editie: *Code de Procédure civile/Wetboek van Civiele Regtsvordering*, officiële uitgave, tweetaalig uitgegeven bij Joh. Allart en Immerzeel en Comp. te Amsterdam en Rotterdam 1811.

¹⁰ Het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering is uiteindelijk bij de Wetten van 10 mei 1837, Stb. 24-26, 28-42 en 44-50 aangenomen en afgekondigd. Het wetboek is vervolgens op 1 oktober 1838 voor het huidige Nederland, met uitzondering van de provincie Limburg, in werking getreden op basis van de Wet van 16 mei 1829 *omtrent de afschaffing der nog in werking zijnde wetboeken, op het tijdstip der invoering van de nationale wetboeken*, Stb. 29, alsmede het Koninklijk Besluit van 10 april 1838, Stb. 12. Voor Limburg werd de Franse wetgeving pas door Nederlandse vervangen per 1 januari 1842 (bij Koninklijk Besluit van 10 oktober 1841, Stb. 43). Omtrent de codificatiegeschiedenis en achtergronden van het Nederlandse burgerlijk procesrecht in de periode 1814-1838, zie o.a.: Voorduin I.1 1837-1841, I.1, p. 286, 287, 319-322, 417-421 en I.2, p.i en iv; De Pinto 1857, I, p. 1-6; Van Rossem/Cleveringa 1972, p. xxix-xxxiv en xxxvi-xl; en Wijffels 2002, p. 291 e.v.

de dag van vandaag voor Nederland steeds van kracht geweest. Maar aangezien de Boeken 2 en 3 van dit wetboek – inzake het executie- en beslagrecht – op 1 januari 1992 aanzienlijk zijn gewijzigd, wordt hier een scherp onderscheid gemaakt tussen het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van vóór 1992 (hierna: oud-Rv) en het huidige (hierna: Rv).

Voor de goede orde merk ik nog op dat deze studie géén rechtsvergelijking bevat inzake de mogelijkheden tot conservatoir beslag tot afgifte en levering in andere landen.

1.3 Doeleinden

De onderhavige studie kent twee doeleinden. Het eerste doel is de verkrijging van inzicht in de opzet en werking van het 730 Rv-beslag zoals dat sedert 1992 in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is geregeld, waarbij als einddatum van het manuscript in beginsel 1 januari 2007 geldt.¹¹ Het tweede doel is de verkrijging van een samenhangend beeld van de rechtshistorische ontwikkeling van conservatoire beslagen tot afgifte en levering in de Nederlandse rechtspraktijk. Voor dit laatste doel zullen de mogelijke conservatoire beslagen tot afgifte en levering van vóór 1992 – tijdens de perioden van het oud-vaderlandse beslagrecht (1799), het Franse beslagrecht (1811-1838) en het Nederlandse beslagrecht (1838-1992) – in relatie tot verschillende aspecten van het huidige 730 Rv-beslag nader worden beschouwd.

In deze studie zullen ten behoeve van voornoemde doeleinden de volgende vraagstellingen aan de orde komen:

- I. Welke plaats neemt het 730 Rv-beslag binnen het Nederlandse executie- en beslagrecht in?
- II. Welke personen kunnen op welke goederen 730 Rv-beslag leggen?
- III. Wat zijn de rechtsgevolgen van een 730 Rv-beslag?
- IV. Hoe verloopt de procedure tot een 730 Rv-beslag?
- V. Wat zijn denkbare complicaties die zich bij een 730 Rv-beslag kunnen voordoen, waarbij in het bijzonder aan de orde komt de samenloop van beslagen?
- VI. Welke rechtshistorische ontwikkeling kent het conservatoir beslag tot afgifte en levering – het 730 Rv-beslag en diens rechtshistorische voorgangers – gedurende de periode vanaf 1799 tot heden, in

¹¹ In deze studie is nog wel rekening gehouden met de nieuwste versie van de Beslagsyllabus (zesde versie, april 2007) alsmede de invoering per 1 mei 2007 van de Wet van 8 maart 2007, tot aanpassing van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Auteurswet 1912, de Wet op de naburige rechten, de Databankwet, de Handelsnaamwet, de Wet van 28 oktober 1987, houdende regelen inzake de bescherming van oorspronkelijke topografieën van halfgeleiderprodukten (Stb. 484), de Zaaizaad- en plantgoedwet 2005 en de Landbouwkwaliteitswet ter uitvoering van Richtlijn nr. 2004/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten (PbEG L 195), Stb. 108.

het bijzonder met betrekking tot verschillende aspecten van dit type beslag, zoals: positie binnen het executie- en beslagrecht, gerechtigden en beslagobjecten, rechtsgevolgen, procedures, complicaties en samenloop van beslagen?

1.4 Onderzoeksopzet en opbouw

De opzet van het onderzoek is de volgende. De centrale hoofdstukken behandelen ieder een bepaald aspect van conservatoir beslag tot afgifte en levering. Elk hoofdstuk bevat eerst een uitgebreide verhandeling over het thans hier te lande vigerende recht. Daarna volgt een rechtshistorische beschouwing waarbij steeds wordt stilgestaan bij de vergelijkbare rechtssituatie onder de Algemeene Manier van Procedeeren uit 1799, de *Code de Procédure Civile* gedurende de periode 1811-1838 en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering tussen 1838 en 1991. Het bronnenmateriaal dat bij dit onderzoek is gebruikt bestaat uit wetgeving, jurisprudentie en literatuur.

De opbouw van het voorliggende werk ziet er als volgt uit. In *Hoofdstuk 2* zullen eerst de reële executie tot afgifte en levering, het beslagrecht en vervolgens de plaats die het conservatoir beslag tot afgifte en levering hierin inneemt aan de orde worden gesteld. *Hoofdstuk 3* zal aandacht besteden aan mogelijke gerechtigden en objecten van conservatoire beslagen tot afgifte en levering. In *Hoofdstuk 4* zullen vervolgens de verschillende rechtsgevolgen van conservatoire beslagen tot afgifte en levering tegen het licht worden gehouden. Een belangrijk onderwerp van onderzoek zal hier met name de ‘blokkerende werking van beslagen’ zijn. In *Hoofdstuk 5* komt de reguliere procedure tot het leggen van conservatoir beslag tot afgifte en levering aan de orde, in het bijzonder: het rechterlijk beslagverlof, de manier van beslaglegging, de eis in de hoofdzaak en het reguliere einde van beslag. In *Hoofdstuk 6* komt een aantal complicaties aan de orde die zich in geval van een conservatoir beslag tot afgifte en levering kunnen voordoen, te weten: de voortijdige opheffing van het conservatoir beslag, het onrechtmatige of vexatoire beslag, faillissement en beslag en substitutie bij beslag. *Hoofdstuk 7* zal ten slotte nog aandacht besteden aan het fenomeen van samenloop van conservatoire beslagen tot afgifte en levering met eventueel andere beslagen. *Hoofdstuk 8* bevat de samenvatting en de conclusies. De verschillende wettelijke regelingen inzake conservatoire beslagen tot afgifte en levering uit de periode 1799-heden zijn aan het einde in chronologische volgorde opgenomen in de Bijlagen 1 tot en met 4.

In deze studie zal zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van de hedendaagse juridische terminologie. Nederlandse terminologie uit de periode van vóór 1811 zal met aanhalingstekens (‘...’) worden aangeduid.

2 PLAATS BINNEN HET WETTELIJK EXECUTIE- EN BESLAG-RECHT

Zoals reeds opgemerkt in Hoofdstuk 1, heeft de wijziging van de Boeken 2 en 3 Rv op 1 januari 1992 vooral geleid tot een vernieuwing van de wettelijke mogelijkheden tot executie en beslag tot feitelijke afgifte of tot juridische levering zowel van roerende als van onroerende zaken. In dit hoofdstuk komt allereerst het uiteindelijke doel waarvoor conservatoire beslagen tot afgifte en levering worden gelegd aan de orde, namelijk de reële executie tot afgifte en levering (paragraaf 2.1). Daarna volgt een summier overzicht van het gehele conservatoire beslagrecht in Boek 3 Rv, waarbij tevens onderscheid wordt gemaakt tussen conservatoire beslagen tot afgifte en levering enerzijds en andere conservatoire beslagen zoals conservatoire verhaalsbeslagen anderzijds (paragraaf 2.2 en 2.3). Tevens zal kort worden stilgestaan bij aanvullende conservatoire maatregelen die zo nodig in combinatie met 730 Rv-beslagen op registergoederen kunnen worden getroffen (paragraaf 2.4). Dit hoofdstuk eindigt met een rechtshistorische beschouwing (paragraaf 2.5).

2.1 Reële executie, executie tot afgifte en levering en verhaalsexecutie

Doel van elk (conservatoir) beslag op een bepaald object is de uiteindelijke executie of gerechtelijke tenuitvoerlegging van een bepaald absoluut of persoonlijk recht van de beslaglegger jegens een schuldenaar. Met de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek in 1992, en in het bijzonder art. 3:296-301 BW, heeft de reële executie, ofwel de tenuitvoerlegging van de *oorspronkelijke* verplichting tot een geven, doen of niet-doen een gelijkwaardigere plaats binnen het executie- en beslagrecht gekregen.¹² Dit was onder het oude recht van vóór 1992

¹² Onder reële executie versta ik iedere vorm van tenuitvoerlegging, op basis van enige executoriale titel, van de *oorspronkelijke* verplichting van de nalatige partij – en niet een vervangende (bijvoorbeeld schadevergoeding in geld) – om iets te geven, te doen of na te laten. Dit kan zowel in de vorm van executie van de ‘oorspronkelijke’ verplichting van de schuldenaar tot feitelijke afgifte of juridische levering van goederen, alsook in de vorm van verhaalsexecutie ten behoeve van de ‘oorspronkelijke’ verplichting tot betaling van een geldsom door de schuldenaar.

Het begrip ‘reële executie’ zou volgens De Blécourt pas in de negentiende eeuw in de Nederlandse rechtsliteratuur ingang vinden. Met reële executie (of beter gezegd: rechtstreekse tenuitvoerlegging) bedoelde De Blécourt nog enigszins vaag “*tenuitvoerlegging van een vonnis, houdende veroordeling niet tot betaling van een geldsom, doch tot het doen van datgene, waarop de tegenpartij recht heeft.*” Zie De Blécourt 1939, p. 421 (en ook De Blécourt/Fischer 1967, p. 294).

Een duidelijkere opvatting omtrent reële executie is te vinden bij Fischer in zijn proefschrift uit 1934 (Fischer 1934, p. 1-2): “[...] een wijze van tenuitvoerlegging, die erop gericht is om de in het gelijk gestelde partij inderdaad te verschaffen, wat haar toekomt, ...” en “Als *specimina* van reële executie beschouw ik dus al die gevallen, waarin de verkoper niet volstaan kan met het betalen van de door den koper bij niet-levering geleden schade, maar waarin hem dwang tot preciese nakoming van een tot levering veroordeelend vonnis wordt uitgeoefend.” Fischer maakt hierbij nog een onderscheid tussen

nog geheel anders. Vooral het primaat van de (verhaals)executie inzake de *vervangende* verplichting van de niet-presterende schuldenaar tot betaling van schadevergoeding in geld op basis van art. 6:74 e.v. BW – en het aloude adagium *nemo praecise ad factum cogi potest*, ofwel niemand kan rechtstreeks gedwongen worden iets te doen – is als hoofdbeginsel in het nieuwe recht verder teruggedrongen.¹³

Doel van elk conservatoir beslag op een bepaald object is de bewaring van enig gepretendeerd recht van de beslaglegger jegens een schuldenaar. Dit kan zijn een vordering tot afgifte of levering, of tot betaling van een geldvordering. In beginsel mondt elk conservatoir beslag uit in een executie tot afgifte of levering, dan wel een executie tot verhaal op het beslagobject. Zoals uit de naam al blijkt, leiden conservatoire beslagen tot afgifte en levering in beginsel steeds tot (directe) reële executie in de vorm van afgifte of levering van het desbetreffende beslagobject. Daarnaast kent de wet conservatoire beslagen die zich richten op executie in de vorm van verhaal op het beslagobject. Dit onderscheid tussen conservatoire afgifte- en leveringsbeslagen en conservatoire verhaalsbeslagen vloeit voort uit de verschillende wettelijke vormen van tenuitvoerlegging: de *executie tot afgifte en levering van goederen* respectievelijk de *verhaalsexecutie*. Onder executie tot afgifte en levering versta ik elke vorm van tenuitvoerlegging van een – meestal oorspronkelijke – verplichting tot feitelijke afgifte of juridische levering van een bepaald goed. Verhaalsexecutie is daarentegen elke vorm

enerzijds directe reële executie – “*executiewijze, die tot het beoogde doel leidt, zonder dat medewerking van den veroordeelde nodig is*” – en anderzijds indirecte reële executie – “*elke gerechtelijke dwanguitoefening, welke strekking is pressie uit te oefenen op den wil van den veroordeelde*”. Tegenwoordig blijkt ook de overgrote meerderheid van de literatuur achter een dergelijke opvatting te staan. Zie onder andere: Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 430, aant. 5; Hugenholtz/Heemskerk 1988, nr. 269 (volgens Heemskerk valt executie van vervangende schadevergoeding uitdrukkelijk niet onder reële executie); P.A. Stein, *RM Themis-7* (1988), p. 345; Snijders 1989, p. 419; Van der Kwaak 1996, p. 1894-1895; Brunner/De Jong 2004, nrs. 95 en 96; Van Mierlo/Meijer/Beijer 2000, p. 104; Stein/Rueb 2002, p. 298 en; Asser-Hartkamp 4-I (Verbindenissenrecht) 2004, nr. 640.

Jongbloed heeft in tegenstelling tot de voorgaande schrijvers een veel beperktere opvatting van reële executie: “*het verrichten van een prestatie niet zijnde het betalen van een geldsom, waardoor de schuldeiser zonder de medewerking van de schuldenaar in dezelfde positie gebracht wordt, als in het geval dat de schuldenaar vrijwillig nagekomen zou zijn.*” (met uitsluiting van indirecte executiemiddelen als dwangsom en lijfswang); zie Jongbloed 1987, p. 4. Andere aanhangers van een beperkte opvatting van reële executie, namelijk gericht op het realiseren van prestaties, die bestaan in iets anders dan de betaling van een geldsom, zijn onder andere: Jansen 1990, p. 230; H. Stein 1990, p. 1; Römers 2000, p. 31 e.v. en; Vademecum BPR, Executie en Beslag (*F.B. Falkena*), 2001, p. 567. Het is in de literatuur overigens opvallend dat met het begrip ‘reële executie’ vaak enkel tenuitvoerlegging anders dan strekkende tot verhaal (betaling in geld) wordt bedoeld; zie bijv. Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 210 e.v. en Oudelaar 2003, p. 25.

¹³ Zo wijst o.a. P.A. Stein op het verlangen dat de schuldeiser recht heeft op daadwerkelijke tenuitvoerlegging van de overeengekomen prestatie en niet enkel op vervangende schadevergoeding (via verhaalsexecutie); zie P.A. Stein 1994, p. 18 en 26 e.v.

van tenuitvoerlegging van een – oorspronkelijke of vervangende – verplichting tot betaling van een geldsom, doormiddel van (openbare) verkoop van enig (beslagen) vermogensbestanddeel van de nalatige schuldenaar. Mede door het toegenomen belang van de reële executie ten opzichte van de vervangende verplichting tot betaling van schadevergoeding in het burgerlijk recht, is ook het belang van tenuitvoerlegging van de (oorspronkelijke) verplichting tot feitelijke afgifte (geven) en juridische levering (doen) van goederen sinds 1992 toegenomen.

De belangrijkste voorbeelden van de in (Boek 2) Rv¹⁴ geregelde vormen van directe reële executie tot een geven, doen of niet-doen, anders dan betaling in geld, zijn de executie tot: a) afgifte van een roerende zaak, niet-registergoed in art. 491-500 Rv, b) afgifte van schepen en teboekgestelde luchtvaartuigen in art. 582 Rv respectievelijk art. 584r Rv en c) ontruiming van een onroerende zaak in art. 555-558 Rv.¹⁵ Deze vormen van (reële) executie kunnen een rol spelen in geval het conservatoire afgifte- of leveringsbeslag op roerende zaken, schepen en teboekgestelde luchtvaartuigen, respectievelijk onroerende zaken wordt gevolgd door een toewijzing van de eis in de hoofdzaak.

Ad a) De executie tot afgifte van roerende zaken die geen registergoederen zijn (art. 491-500 Rv) laat zich kortweg als volgt omschrijven.¹⁶ Art. 491 Rv regelt de (reële) executie tot afgifte van een roerende zaak, niet-registergoed aan de rechthebbende. Zonder dat er enige beslaglegging aan te pas komt, neemt de deurwaarder de litigieuze zaak onder zich en geeft hij haar vervolgens af aan degene die op basis van de executoriale titel hiertoe gerechtigd is. Art. 492 Rv is de basisregeling van het executoriaal beslag tot afgifte van niet-registergoederen. Dit executoriale afgiftebeslag wordt gelegd indien de deurwaarder niet terstond de zaak onder zich kan nemen, of de zaak reeds door een ander beslag is getroffen. Art. 492 lid 3 Rv is verder een schakelbepaling waarmee verschillende bepalingen van het executoriaal verhaalsbeslag op roerende zaken (art. 440, 443-446, 451, 453a en 455 Rv) van toepassing worden verklaard. Art. 493 Rv bepaalt dat ook op naar de soort bepaalde zaken (*genuszaken*) onder het executoriaal afgiftebeslag van art. 492 Rv kunnen vallen. Art. 494 Rv (jo. art. 451 Rv) bevat een speciale regeling van het executoriaal afgiftebeslag ex art. 492 Rv op te velde staande (lid 1) en afgescheiden (lid 2) vruchten en beplantingen. Art. 495 Rv bevat speciale regelingen ingeval het executoriaal afgiftebeslag ex art. 492 Rv op order- of toonderpapier is gelegd. Art. 496 Rv geeft verder een stil pandhouder de mogelijkheid om op de verpande zaak een executoriaal afgiftebeslag conform art. 492 Rv te leggen ('*pandhoudersbeslag*').

¹⁴ Oudelaar 2003, p. 26-27. De belangrijkste voorbeelden van in het huidige BW geregelde vormen van reële executie, welke niet geld gericht zijn: de rechterlijke machtiging ex art. 3:299 lid 1 en 2 BW en de levering van een registergoed (onroerende zaak ex art. 3:89 BW, zee- en binnenschepen ex art. 8:199 respectievelijk art. 8:790 BW en luchtvaartuigen ex art. 8:1306 BW) krachtens art. 3:300-301 BW.

¹⁵ De reële executie tot afgifte van minderjarigen in art. 812 Rv valt buiten het bestek van dit onderzoek. Er kan immers enkel op goederen (art. 3:1 BW) en niet op personen (conservatoir afgifte- of leverings)beslag worden gelegd.

¹⁶ Zie uitvoerig Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 491-500.

Laatstgenoemd afgiftebeslag is meestal de opmaat tot parate executie door de pandhouder, ook wel ‘pandexecutie’ genoemd. *Art. 497 Rv* geeft een regeling voor samenloop van een executoriaal afgiftebeslag op een zaak met gelijke of andere beslagen. *Art. 498 Rv* bepaalt dat zolang de litigieuze (beslagen) zaak nog niet is afgegeven aan de executant, andere rechthebbenden zich tegen de afgifte door de deurwaarder kunnen verzetten. Ten slotte bevatten *art. 499* en *500 Rv* nog nadere bepalingen indien de zaak waarop het afgiftebeslag moet worden gelegd, zich bij een derde bevindt. In een dergelijk geval kan, met medewerking van de derde, direct onder deze derde een executoriaal afgiftebeslag worden gelegd (*art. 499 jo. art. 492 Rv*). Is de derde onwillig, dan kan zo nodig een executoriaal *derdenbeslag* tot afgifte worden gelegd (*art. 500 jo. art. 492 jis. art. 475-479 Rv*).

Ad b) De *executie tot afgifte van schepen en teboekgestelde luchtvaartuigen* (*art. 582 Rv en art. 584r Rv*) kan als volgt plaatsvinden. De algemene executie tot afgifte van roerende zaken in *art. 491 e.v. Rv* is niet van toepassing op registergoederen. De feitelijke afgifte van een schip vindt plaats, zo nodig in combinatie met een executoriaal afgiftebeslag, via de regeling van *art. 582 jo. art. 563 jis. art. 556-558 jis. art. 444-444b, 492, eerste, tweede en vierde lid, 497, 499, 500 en 564 Rv*. De feitelijke afgifte van een teboekstaand luchtvaartuig vindt op een soortgelijke wijze plaats krachtens *art. 584r lid 2 Rv*.

Ad c) Door de maatregel van *gedwongen ontruiming* (*art. 555-558 Rv*), wordt de onwillige wederpartij fysiek van of uit de onroerende zaak (of het schip) verwijderd. De gedwongen ontruiming kan als executiemaatregel een aanvullende rol spelen bij een conservatoir of executoriaal beslag op een onroerende zaak (of een schip *ex art. 582 lid 2 Rv*). Zo kan een onwillige wederpartij bijvoorbeeld op basis van *art. 3:296 BW* niet alleen worden veroordeeld tot juridische levering van een huis aan de beslaglegger (*art. 3:300-301 BW*), doch eventueel ook tot ontruiming van dit huis (*art. 3:299 BW*).

Naast de voornoemde directe reële executiemiddelen kent de wet ook nog indirecte reële executiemiddelen, eventueel strekkende tot een geven, doen of niet-doen, te weten: de *lijfswang* (*art. 585-600 Rv*) en de *dwangsom* (*art. 611a-611i Rv*).

2.2 Executoriaal en conservatoir beslag

Met de volledige herziening van de Boeken 2 en 3 Rv in 1992 is aansluiting bij het materiële Nieuw Burgerlijk Wetboek, en is tevens getracht het beslagrecht eenvoudiger en toegankelijker te maken.¹⁷ De essentie van het nieuwe beslagrecht is ten opzichte van het oude van vóór 1992 evenwel grotendeels gelijk ge-

¹⁷ Dit verlangen zou voortspruiten uit het feit dat het Nieuw Burgerlijk Wetboek ten opzichte van het oud-BW een uitbreiding van het aantal rechten en verplichtingen kent (bijvoorbeeld de uitbreiding van de aansprakelijkheid voor zaken en personen, of de mogelijkheden om overeenkomsten aan te tasten), die zo nodig op een eenvoudige manier moeten kunnen worden tenuitvoergelegd. Zie P.A. Stein 1994, p. 18 en 26 e.v.

bleven.¹⁸ Zo kennen we nog steeds een duidelijke scheiding tussen het executoriale beslag – geregeld in Boek 2 Rv – en het conservatoire beslag – geregeld in Boek 3 Rv. Ook thans is de keuze tussen een executoriaal of conservatoir beslag steeds afhankelijk van het voorhanden zijn van een executoriale titel. De tegenwoordig meest voorkomende executoriale titels waren reeds bekend onder het recht van vóór 1992, te weten: grossen van condemnatoire vonnissen, arresten en beschikkingen van de Nederlandse rechter, met aan het hoofd de woorden: “*In naam der Koningin*” (art. 430 Rv); beslissingen van een buitenlandse (overheids)rechter, mits voorzien van een op de wet of een verdrag gebaseerd exequatur van de Nederlandse rechter (zijnde van de rechtbank op grond van art. 431 jis. art. 985-992 Rv), of opgemaakt in de vorm van een Europese executoriale titel voor niet betwiste schuldvorderingen (art. 9 Uitvoeringswet verordening Europese executoriale titel);¹⁹ in executoriale vorm uitgegeven processen-verbaal van schikkingscomparities van de Nederlandse rechter (art. 87 Rv);²⁰ in Nederland of in het buitenland gewezen arbitrale vonnissen, voorzien van een exequatur van de Nederlandse rechter (art. 1062 Rv respectievelijk art. 1075-1076 Rv); grossen van in Nederland verleden authentieke akten (art. 430 Rv);²¹ in het buitenland verleden authentieke akten, mits voorzien van een op de wet of een verdrag gebaseerd exequatur van de Nederlandse rechter (art. 431 jo. art. 993 Rv) en; dwangbevelen van de griffier (art. 22 WTBZ) en de Nederlandse fiscus (art. 14 Invorderingswet 1990). Ten slotte kent de sociale wetgeving nog aan een aantal terugvorderingsbesluiten van diverse uitkeringen de status van executoriale titel toe (bijvoorbeeld art. 24a AOW).²² Alleen indien een executoriale titel voorhanden is, kan de deurwaarder in opdracht van de schuldeiser tot gerechtelijke tenuitvoerlegging, zo nodig met behulp van executoriale beslaglegging, op basis van Boek 2 Rv overgaan.²³

¹⁸ Zie ook Broekveldt 2003, p. 640.

¹⁹ Wet van 28 september 2005 tot uitvoering van verordening (EG) nr. 805/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004 tot invoering van een Europese executoriale titel voor niet betwiste schuldvorderingen (Pb EU L 143), Stb. 485. De Verordening (EG) nr. 805/2004 is op 21 januari 2005 in werking getreden en op 21 oktober 2005 rechtstreeks toepasselijk in de EU-lidstaten. Zie verder Zilinsky 2005.

²⁰ Tot 2002 ex art. 19 oud-Rv.

²¹ Voor nadere vereisten waaraan de grosse van een authentieke akte als executoriale titel moet voldoen, zie HR 26 juni 1992, NJ 1993, 449 (*Rabobank/Visser*).

²² Dit is overigens géén volledige opsomming van mogelijke executoriale titels volgens het huidige recht.

²³ Boek 2 Rv begint, gelijk de wettelijke regeling van vóór 1992, met algemene regels van executierecht in art. 430-438b Rv (Titel 2.1). Vervolgens kan op basis van de huidige wet, in tegenstelling tot de oude wetgeving, in het kader van verhaalsexecutie executoriaal beslag op alle vermogensbestanddelen worden gelegd (zie Van Mierlo 1997 bis, p. 537). Zo kennen we achtereenvolgens een (beslag)regeling tot verhaal op: roerende zaken in art. 439-474 Rv, rechten aan toonder en order in art. 474a Rv, aandelen en effecten op naam in art. 474aa Rv, aandelen op naam in een naamloze of besloten vennootschap in art. 474c Rv, (toekomstige) vorderingen op naam of roerende zaken onder derden in art. 475 Rv, onroerende zaken in art. 502 Rv, schepen in art. 562a Rv, luchtvaartuigen in art. 584a Rv, alsmede overige vermogensbestanddelen waarvan de executie niet

Is er (nog) géén executoriale titel voorhanden, dan kan enkel een van de conservatoire beslagen worden gelegd op basis van Boek 3 Rv. Deze conservatoire beslagen zijn grotendeels geregeld in Titel 3.4 Rv, dat het opschrift heeft: “*Van middelen tot bewaring van zijn recht*”. Wat onder ‘middelen tot bewaring van zijn recht’ moet worden verstaan, heeft gedurende de laatste eeuwen geen wezenlijke verandering ondergaan. Een middel tot bewaring van zijn recht zou ik willen definiëren als:

“elk middel om te voorkomen dat een schuldenaar bepaalde aan hem toebehorende vermogensbestanddelen vervreemdt, bezwaart of wegmaakt, nog vóórdat de schuldeiser deze op grond van een executoriale titel door executie zal verkrijgen (executie tot afgifte of levering) of zich op die vermogensbestanddelen zal kunnen verhalen (verhaalsexecutie).”

Titel 3.4 Rv kent ten opzichte van Titel 3.4 oud-Rv wel een vernieuwde indeling van de verschillende varianten van conservatoir beslag.²⁴ Mede gezien de geïmplementeerde structuur van het nieuwe Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, begint de regeling van de verschillende conservatoire beslagen eerst met algemene bepalingen in Afdeling 3.4.1 (art. 700-710a Rv). Deze algemene bepalingen zijn in beginsel van toepassing op alle tien in Titel 3.4 Rv geregelde varianten van conservatoir beslag. Dit zijn achtereenvolgens: a) het conservatoir beslag op roerende zaken, op rechten aan toonder of order, of op goederen zoals bedoeld in art. 474bb Rv, en welke in handen zijn van de schuldenaar (art. 711-713 Rv); b) het conservatoir beslag op aandelen op naam, of op effecten op naam die geen aandelen zijn (art. 714-717 Rv); c) het conservatoir beslag op vorderingen jegens derden of op roerende zaken onder derden (art. 718-723 Rv); d) het conservatoir beslag op vorderingen en roerende zaken van de schuldenaar, jegens of onder de schuldeiser zelf (art. 724 Rv); e) het conservatoir beslag op onroerende zaken (art. 725-727 Rv); f) het conservatoir beslag op schepen (art. 728-728b Rv); g) het conservatoir beslag op luchtvaartuigen (art. 729-729e Rv); h) het

elders in de wet is geregeld (de vangnetregeling) in art. 474bb Rv. Nieuw is verder het gegeven dat sinds 1992 naast de verhaalsexecutie nu ook de (reële) executie tot (af)geven of een doen, in art. 491-500 Rv (op roerende zaken), art. 555-559 Rv (op onroerende zaken), art. 582 Rv (op schepen) en art. 584r Rv (op luchtvaartuigen), een gelijkwaardigere plaats in Boek 2 Rv heeft gekregen. Ten slotte kent Boek 2 Rv nog een aantal – ook onder het voorgaande recht bekende – indirecte executiemiddelen zoals de lijfswang in art. 585-600 Rv (gemoderniseerd in 2002; zie Parl. Gesch. Burg. Procesrecht, Van Mierlo/Bart, p. 512-518) en de dwangsom in art. 611a-611i Rv.

²⁴ Titel 3.4 oud-Rv kende tot 1992 de volgende acht conservatoire beslagvarianten: a) revindicatoir beslag (art. 721-726 oud-Rv), b) conservatoir beslag op roerende ‘goederen’ in handen van de schuldenaar (art. 727-734 oud-Rv), c) conservatoir beslag op aandelen op naam en effecten op naam, die geen aandelen zijn (art. 734a-734d oud-Rv), d) conservatoir derdenbeslag (art. 735-757d oud-Rv), e) pandbeslag voor huren en pachten (art. 758-763 oud-Rv), f) vreemdelingenbeslag (art. 764-770 oud-Rv), g) conservatoir beslag op onroerend ‘goed’ (art. 770a-770g oud-Rv) en h) conservatoir beslag op luchtvaartuigen (art. 770h-770k oud-Rv). Het maritaal beslag was niet in Titel 3.4 oud-Rv geregeld, doch in Afdeling 3.6.4 oud-Rv (art. 808-808j). Zie verder paragraaf 2.5.2.3.

conservatoir beslag tot afgifte van zaken en levering van goederen (art. 730-737 Rv), ofwel het 730 Rv-beslag; i) het vreemdelingenbeslag (art. 765-767 Rv) en; j) het maritaal beslag (art. 768-770c Rv).

2.3 Conservatoir beslag tot afgifte en levering, verhaal of blokkering

Het onderwerp van onderhavige studie is het conservatoir beslag tot afgifte en levering. Een dergelijk beslag is tegenwoordig geregeld in art. 730-737 Rv (Afdeling 3.4.7): “*Van conservatoir beslag tot afgifte van zaken en levering van goederen*” (en hierna: ‘730 Rv-beslag’). Met uitzondering van de bepaling van art. 732 Rv²⁵ is deze regeling in art. 730-737 Rv sedert 1992 ongewijzigd gebleven.

De vraag die hier aan de orde wordt gesteld is of naast het bovengenoemde 730 Rv-beslag mogelijk ook nog andere conservatoire beslagen in de wet zijn aan te wijzen, die kunnen strekken tot afgifte of levering van beslagobjecten. Vandaar dat de verschillende in de voorgaande paragraaf opgesomde conservatoire beslagvarianten, anders dan het 730 Rv-beslag, hierna in het kort op hun executoriale strekking worden geïnventariseerd:

Ad. a) Het conservatoir beslag in handen van de schuldenaar (art. 711-713 Rv), is in het voorgaande reeds aangeduid als het conservatoir beslag op roerende zaken, op rechten aan toonder of order, en op goederen zoals bedoeld in art. 474bb Rv.²⁶ Het aantal bepalingen van de wettelijke regeling van dit beslag is, ten opzichte van de oude regeling in art. 727-734 oud- Rv, met tweederde afgenomen. Zoals het wettelijk opschrift al aangeeft, moeten de voornoemde goederen zich op het moment van beslaglegging in handen van de schuldenaar bevinden. Deze variant van conservatoir beslag strekt op grond van art. 711 lid 1 Rv louter tot verhaalsexecutie.

Ad. b) Het conservatoir beslag op aandelen op naam, en effecten op naam die geen aandelen zijn (art. 714-717 Rv) is de volgende in Titel 3.4 Rv geregelde beslagvariant. De wettelijke regeling van dit beslag komt overeen met de oude regeling van het gelijknamige conservatoir beslag in art. 734a-734d oud-Rv.²⁷ Ook deze variant conservatoir beslag strekt krachtens art. 714 Rv alleen tot verhaalsexecutie.

Ad. c) Het conservatoir beslag onder derden (art. 718-723 Rv) is voor de rechtspraktijk veruit de belangrijkste variant van conservatoir beslag.²⁸ Dit

²⁵ Wet van 6 december 2001, *tot herziening van het procesrecht in burgerlijke zaken, in het bijzonder de wijze van procederen in eerste aanleg* (wetsvoorstel 26 855), Stb. 580. Zie in het bijzonder Parl. Gesch. Burg. Procesrecht, Van Mierlo/Bart, p. 538-539.

²⁶ Art. 474bb lid 1 Rv geeft – als een ‘restbepaling’ – een regeling voor de executie van rechten waarvan de executie elders niet geregeld is, alsmede de executie van niet opeisbare rechten waarop derdenbeslag mogelijk is.

²⁷ Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 322.

²⁸ Voor een uitgebreide behandeling van zowel het conservatoir als executoriaal derdenbeslag verwijs ik kortheidshalve naar het zeer uitvoerige proefschrift van Broekveldt uit 2003 (zie de verkort aangehaalde literatuur). Zie verder o.a. Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Van Oven*), 2001, Hoofdstuk 8.

beslag wordt gelegd op (toekomstige) vorderingen jegens derden, of op roerende zaken onder derden. Bekende vormen van dit beslagtype zijn het conservatoir beslag jegens een schuldenaar op het positieve saldo van diens bankrekening (bankbeslag), of op diens salarisaanspraak bij zijn werkgever (loonbeslag). Het aantal bepalingen van de wettelijke regeling van dit beslag is ten opzichte van de oude regeling in art. 735-757d oud-Rv, drastisch ingeperkt. Ook het conservatoir derdenbeslag strekt uiteindelijk enkel tot verhaalsexecutie, aangezien de afwikkeling plaatsvindt op grond van een van de executoriale verhaalsbeslagen onder derden ex art. 704 jis. art. 475-479q Rv.²⁹

Ad. d) Het *conservatoir onder de schuldeiser zelf* (art. 724 Rv) wordt in de praktijk ook wel conservatoir *eigenbeslag* genoemd. Deze eertijds bijzondere variant van het conservatoir derdenbeslag in art. 757a-757d oud-Rv, heeft met de wetwijziging in 1992 een eigen status gekregen. Ook dit conservatoir beslag strekt tot verhaalsexecutie op basis van de executoriale afwikkeling ex art. 704 jis. art. 479h-479k Rv.³⁰

Ad. e) Het *conservatoir beslag op onroerende zaken* (art. 725-727 Rv) sluit – gelijk onder het oude recht – uitdrukkelijk aan op het conservatoir beslag onder de schuldenaar in art. 711 e.v. Rv. Dit betekent dat ook dit beslag op grond van art. 725 jo. art. 711 lid 1 Rv enkel strekt tot verhaalsexecutie.³¹

Ad. f) Het *conservatoir beslag op schepen* (art. 728-728b Rv) is pas sinds 1992 in Rv geregeld.³² Vóór 1992 kende oud-Rv geen aparte regeling voor conservatoir beslag op schepen.³³ Dit beslag kan zowel op teboekgestelde schepen – waarvoor art. 728b Rv nog een nadere regeling geeft – als niet-teboekgestelde schepen worden gelegd.³⁴ Het conservatoir beslag op schepen ex art. 728 e.v. Rv strekt steeds tot verhaalsexecutie, gezien de afwikkeling via het executoriaal verhaalsbeslag op schepen (art. 562a-581 Rv).³⁵ Voor een conservatoir beslag tot afgifte of levering van een schip dient daarentegen het 730 Rv-

²⁹ Zie ook Oudelaar 2003, p. 105.

³⁰ Zie ook Oudelaar 2003, p. 103 en 105.

³¹ Zie o.a. Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Kist/Oudelaar*), 2001, Hoofdstuk 18, in het bijzonder p. 381 e.v.

³² Wet van 28 oktober 1991, houdende aanpassing van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Wet teboekgestelde Luchtvaartuigen (*Stb.* 1957,72), voor wat betreft beslag op en executie van schepen en luchtvaartuigen, aan de regels betreffende executie en beslag, in dat wetboek opgenomen bij Wet van 7 mei 1986 (*Stb.* 295), *Stb.* 583.

³³ Alleen op basis van art. 566 oud-WvK jis. art. 728-734 oud-Rv kon er conservatoir beslag op o.a. schepen worden gelegd.

³⁴ Onder ‘schepen’ verstaat art. 8:1 lid 1 BW “alle zaken, geen luchtvaartuigen zijnde, die blijkens hun constructie bestemd zijn om te drijven en drijven of hebben gedreven.” Onder ‘teboekgestelde schepen’ dient men vervolgens die schepen te verstaan die teboek zijn gesteld in een openbaar register op grond van art. 8:193 BW (zeeschepen) of art. 8:783 BW (binnenschepen). De niet-teboekgestelde schepen zijn vervolgens alle (zee- en binnen-)schepen in de zin van art. 8:1 BW, welke niet in een van de voornoemde registers teboek kunnen worden gesteld.

³⁵ Zie o.a. Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Van Tongeren*), 2001, Hoofdstuk 25.

beslag te worden toegepast.³⁶ Bij internationale gevallen van conservatoir beslag op zeeschepen dient overigens wel rekening te worden gehouden met de eventuele toepassing van het “*Verdrag tot vaststelling van enige eenvormige regels betreffende het conservatoir beslag op zeeschepen, ondertekend te Brussel op 10 mei 1952*” (hierna: Verdrag van Brussel 1952).³⁷

*Ad. g) Het conservatoir beslag op luchtvaartuigen (art. 729-729e Rv)*³⁸ is, anders dan bijvoorbeeld het voorgaande conservatoir beslag op schepen (art. 728-728b Rv), niet als een geheel op zichzelf staande beslagregeling op te vatten. De regeling in art. 729-729e Rv bevat slechts aanvullende bepalingen voor het geval een gewoon conservatoir beslag onder de schuldenaar (art. 711-713 Rv), conservatoir derdenbeslag (art. 718-723 Rv), conservatoir eigenbeslag (art. 724 Rv), conservatoir vreemdelingenbeslag (art. 765-767 Rv),³⁹ maritaal beslag (art. 768-770c Rv), of zelfs conservatoir beslag tot afgifte of levering (730 Rv-beslag!) op een *luchtvaartuig in de zin van art. 729 lid 1 Rv*⁴⁰ wordt gelegd. De aanvullende regeling van conservatoir beslag op luchtvaartuigen is in art. 729 e.v. Rv opgenomen naar aanleiding van het Verdrag van Rome 1933.⁴¹ Op een luchtvaartuig dat niet onder de kwalificatie van art. 729 lid 1 Rv valt kan verder ieder ander conservatoir beslag worden gelegd, uiteraard *zonder* toepassing van de aanvullende regels in art. 729-729e Rv. Kortom het conservatoir beslag op luchtvaartuigen ex art. 729 e.v. Rv kan, gezien het aanvullende karakter van de regeling bij de overige conservatoire beslagvarianten, onder andere tot verhaal op, maar ook tot afgifte of juridische levering van het beslagen luchtvaartuig strekken.

Ad. i) Het conservatoir beslag tegen schuldenaren zonder bekende woonplaats in Nederland of vreemdelingenbeslag (art. 765-767 Rv) – ook bekend onder de oude benaming ‘*saisie foraine*’ – is sinds 1992 in een vernieuwde regeling in art. 765-767 Rv opgenomen.⁴² Anders dan onder het oude recht kan vreemdelingenbeslag tegenwoordig op alle goederen (art. 3:1 BW: zaken en

³⁶ Zie o.a. Mijnsen 2003, p. 154 en Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Van Tongeren*), 2001, par. 43.1.1.

³⁷ Trb. 1981, 165 en 1983, 25 en bij Rijkswet van 27 oktober 1982, Stb. 609, goedgekeurd en voor Nederland op 20 juli 1983 in werking getreden. Zie o.a. Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Van Tongeren*), 2001, p. 431 en Claringboud/Van Lynden 1986, p. 837 e.v.

³⁸ Eveneens krachtens de Wet van 28 oktober 1991, Stb. 583.

³⁹ Zie Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*A.I.M. van Mierlo*), 2001, par. 26.1.1 en 26.1.4.

⁴⁰ Dat wil zeggen de “[...] in het in artikel 1302 van Boek 8 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde register teboekstaande luchtvaartuigen en voor luchtvaartuigen van de nationaliteit van een vreemde staat, ten aanzien van welke het op 29 mei 1933 te Rome gesloten verdrag tot het vaststellen van enige eenvormige bepalingen inzake conservatoir beslag op luchtvaartuigen van kracht is” (art. 729 lid 1 Rv).

⁴¹ Verdrag tot het vaststellen van enige eenvormige bepalingen inzake conservatoir beslag op luchtvaartuigen, KB 7 februari 1938, Stb. 12.

⁴² Voor een uitgebreide behandeling van het vreemdelingenbeslag verwijs ik verder kortheidshalve naar het proefschrift van Pellis uit 1993 (zie de verkort aangehaalde literatuur).

vermogensrechten) worden gelegd. Het vreemdelingenbeslag kan volgens art. 765 Rv in de vorm van elk ander conservatoir beslag worden gelegd, zo ook in de vorm van een 730 Rv-beslag. De regeling van het vreemdelingenbeslag dient – gelijk de regeling van het conservatoir beslag op luchtvaartuigen (art. 729-729e Rv) – als een aanvullende regeling op de overige in Titel 3.4 Rv geregelde conservatoire beslagen worden gezien. Met andere woorden een vreemdelingenbeslag kan onder de huidige regeling zowel strekken tot verhaal op een beslagen goed, maar ook tot afgifte of juridische levering van dit goed.⁴³ Ten slotte schept een eenmaal in Nederland gelegd vreemdelingenbeslag op grond van art. 767 Rv zo nodig nog (internationale) competentie van de Nederlandse rechter inzake de eis in de hoofdzaak (art. 700 lid 3 Rv).⁴⁴ Vooral deze creatie van internationale en relatieve competentie van een Nederlandse rechter – voor een 730 Rv-beslag de rechtsvordering tot afgifte of levering van het beslagen goed – maakt het vreemdelingenbeslag een interessant bewarend middel. Een dergelijke rechtsmachtcreatie kennen de andere conservatoire beslagen uit Boek 3 Rv – zoals ook het eenvoudige 730 Rv-beslag – niet uit zichzelf.⁴⁵

Ad. j) Ten slotte bevat Titel 3.4 Rv nog het *maritaal beslag* (art. 768-770c Rv). Met de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek is de regeling van het maritaal beslag – ook wel echtgenotenbeslag genoemd – in art. 808-808j oud-Rv onder meer aangepast aan de regeling van het nieuwe conservatoire beslagrecht in art. 700 e.v. Rv.⁴⁶ Na herziening van het scheidingsprocesrecht per 1 januari 1993,⁴⁷ bleek de regeling van het maritaal beslag problemen met zich te brengen. Daarom is vanaf 1 april 1995 de regeling van het maritaal beslag overgeplaatst naar Titel 3.4 Rv (art. 768-770c Rv) en verder aangepast.⁴⁸ Daarmee is het maritaal beslag definitief een geïntegreerd onderdeel van het wettelijke conservatoire beslagrecht geworden.⁴⁹ Evenals haar voorganger in art. 808 e.v. oud-Rv strekt de regeling van het maritaal beslag in art. 768 e.v. Rv slechts tot ‘blokkering’ van het beslagen goed, hangende de echtscheiding en verdeling van de huwelijksgoederengemeenschap. Het maritaal beslag strekt derhalve voor de beslaglegger in essentie *niet* tot verhaal op, of afgifte of levering van de beslagen goederen.⁵⁰

⁴³ Zie Pellis 1993, p. 18 en ook Oudelaar 2003, p. 105.

⁴⁴ Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 308. Dit is echter niet het geval indien partijen een exclusieve forumkeuze voor de buitenlandse rechter in een jurisdictieclausule zijn overeengekomen; zie HR 16 juni 1995, NJ 1996, 256 (*SCI/ACE*).

⁴⁵ Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 339-342; zie verder Pellis 1993, p. 16-17.

⁴⁶ Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 352.

⁴⁷ Wet van 1 juli 1992, *herziening van het scheidingsprocesrecht*, Stb. 373. Inwerkingtreding zie Stb. 1992, 530.

⁴⁸ Bij Wet van 7 juli 1994, *herziening van het procesrecht in zaken van personen- en familierecht*, Stb. 373. Inwerkingtreding zie Stb. 1994, 774.

⁴⁹ Zie verder Van der Lee 1997, p. 8 e.v.

⁵⁰ Overigens zullen bij de uiteindelijke verdeling van de huwelijksgoederengemeenschap aan de beslaglegger wel de alleen aan hem toegewezen en maritaal beslagen goederen worden afgegeven. Doordat het maritaal beslag zelf echter ook op de niet aan de beslaglegger af te geven goederen uit de huwelijksgoederengemeenschap rust, strekt dit beslag

Uit bovengenoemde inventarisatie blijkt het leeuwendeel van de in Titel 3.4 Rv geregelde conservatoire beslagen louter te strekken tot verhaalsexecutie (de zogeheten conservatoire verhaalsbeslagen).⁵¹ Alleen het conservatoir beslag op luchtvaartuigen ex art. 729 e.v. Rv en het vreemdelingenbeslag ex art. 765 e.v. Rv kunnen, gezien het aanvullende karakter van deze regelingen, *in combinatie met* de algemene regeling van art. 730 e.v. Rv, mogelijk strekken tot afgifte of levering van het beslagen object. Kortom, de enige wettelijke regeling van conservatoir beslag tot afgifte en levering in het huidige recht is de regeling van het 730 Rv-beslag in art. 730-737 Rv.

Naast de algemene benaming ‘Conservatoir beslag tot afgifte van zaken en levering van goederen’ komt het 730 Rv-beslag overigens ook voor onder bijzondere benamingen zoals: *pandhoudersbeslag*, *deelgenotenbeslag*, *paulianabeslag*, *bewijsbeslag*, *quasi-revindicatoir beslag of cultuurgoedbeslag (en binnenkort zelfs bewijsbeslag inzake intellectuele eigendomsrechten)*.⁵² Het gaat hierbij echter steeds om 730 Rv-beslagen. De verschillende benamingen specificeren enkel een bijzondere wettelijke grondslag waarvoor een dergelijk 730 Rv-beslag wordt gelegd. Voor deze grondslagen voor een 730 Rv-beslag volsta ik op deze plaats met een verwijzing naar het volgende hoofdstuk.

2.4 Nieuwe ontwikkelingen naast het 730 Rv-beslag

Sinds 1992 zijn in verband met het 730 Rv-beslag verschillende interessante ontwikkelingen te zien. Zij zullen op deze plaats slechts kort worden aangestipt. Sedert de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek en de Kadasterwet in 1992 kennen we de mogelijkheid van inschrijving in de openbare registers van rechtshandelingen, ingestelde rechtsvorderingen en verzoekschriften ter verkrijging van een rechterlijke uitspraak, omtrent de goederenrechtelijke toestand van een registergoed (art. 3:17 lid 1 sub a en f BW jis. art. 38 e.v. Kadasterwet).⁵³ Gecombineerd met een 730 Rv-beslag verkrijgt de beslaglegger hiermee zo no-

in beginsel niet tot afgifte van het beslagen goed aan de beslaglegger. Van der Lee kent daarentegen aan het maritaal beslag wel een revindicatoir karakter (strekken tot afgifte) toe; Van der Lee 1997, p. 3.

⁵¹ Onder het begrip ‘verhaalsbeslag’ versta ik elk (conservatoir of executoriaal) beslag dat bedoeld is tot executoriale verkoop van de in beslag genomen goederen van de schuldenaar, zodat uit de opbrengst de geldvorderingen van schuldeiser(s) kunnen worden verhaald.

⁵² Het *pandhoudersbeslag* ex art. 3:237 lid 3 BW jis. art. 730 e.v. Rv, het *deelgenotenbeslag* ex art. 733 jis. art. 730 e.v. Rv, het *paulianabeslag* ex art. 737 jis. art. 730 e.v. Rv, het *bewijsbeslag* ex art. 843a lid 2 jis. art. 730 e.v. Rv, het *quasi-revindicatoir beslag* op basis van de verschillende materiële intellectuele eigendoms wetten jo. art. 730 Rv, het *cultuurgoedbeslag* ex art. 1010 jis. art. 730 e.v. Rv en sinds 1 mei 2007 ook het *bewijsbeslag inzake intellectuele eigendomsrechten* ex art. 1019c Rv jo. art. 730 Rv (zie dit laatste verder paragraaf 3.1.2).

⁵³ Zie o.a. Winters/Ynzonides 1994, p. 839 en Van Mierlo 1997, p. 3, voetnoot 3.

dig een dubbele (wettelijke) bescherming met betrekking tot zijn recht op levering van het beslagen registergoed.

Sinds 1 september 2003 bestaat voor de koper van een registergoed en in het bijzonder de consumentkoper van een woning – *welke nog niet aan hem is geleverd* – nog een derde aanvullend alternatief. Dit alternatief staat in de praktijk bekend onder benamingen als ‘*prioriteits- of vooraantekening*’, ‘*Vormerkung*’ of ‘*priority notice*’.⁵⁴ Indien de koop(overeenkomst) omtrent een registergoed op basis van art. 3:17 lid 1 sub a of f jo. art. 7:3 BW in de openbare registers is ingeschreven, geniet de koper tot maximaal zes maanden na inschrijving de volgende rechten. Op basis van art. 7:3 lid 3 BW kunnen vervreemdingen of bezwaren door de verkoper, onderbewindstelling, verhuring of verpachting, kwalitatieve verplichtingen (art. 6:252 BW), conservatoire of executoriale beslagen, of insolventie van de verkoper, ontstaan na inschrijving van de koop(overeenkomst) van het desbetreffende registergoed, niet tegen de koper worden ingeroepen. Met andere woorden een inschrijving van de koop(overeenkomst) van een registergoed heeft op basis van art. 7:3 lid 3 BW een ‘blokkerende werking’ die min of meer vergelijkbaar is met die van een 730 Rv-beslag. Met deze regeling krijgt met name de (consument)koper een goedkoper bewarend alternatief dan het 730 Rv-beslag om zijn recht op levering veilig te stellen. Dit betekent echter nog niet dat de regeling van het art. 730 Rv-beslag aan belang inboet. In dat verband valt bijvoorbeeld te denken aan de situatie waarin de uiteindelijke levering van het registergoed meer dan zes maanden na inschrijving in het openbaar register zal vergen. In zo een geval ontkomt men niet aan het leggen van een 730 Rv-beslag op het gekochte registergoed.

2.5 Rechtshistorische beschouwing

2.5.1 *Reële executie, executie tot afgifte en levering, en verhaalsexecutie*

Omtrent de reële executie, bestaande uit executie tot afgifte en levering en verhaalsexecutie, gedurende de periode 1799-1991 valt het volgende op te merken.

2.5.1.1 Oud-vaderlands recht (1799)

Voor het oud-vaderlandse executierecht – dat in Nederland op nationaal niveau nooit (volledig) is gecodificeerd – gold als hoofdbeginsel de uit het Romeinse recht afkomstige regel *nemo praecise ad factum cogi potest* (‘niemand kan rechtstreeks gedwongen worden om iets te doen’). De niet-nakoming door een schuldenaar van een oorspronkelijke verbintenis tot een bepaalde prestatie (geven, doen of nalaten), kan op grond van dit beginsel slechts leiden tot een ver-

⁵⁴ Zie hierover uitgebreid o.a. Broekveldt 2004, p. 930-938 en 959-967 en Van Velten 2006, p. 140-148. Zie tevens J.J. Dammingh, *WPNR* 6650 en 6671 (2006), met reacties van J.W.A. Hockx, *WPNR* 6664 (2006), J.R. Koenecke, *WPNR* 6671 (2006) en B.H.J. Roes, *WPNR* 6671 (2006); H.W. Heyman en S.E. Bartels, *WPNR* 6654 (2006) en L.P. Broekveldt, *WPNR* 6675 (2006).

oordeling tot betaling van vervangende schadevergoeding in geld.⁵⁵ Dit betekende echter nog niet dat reële executie van een – oorspronkelijke – verbintenis tot een doen of nalaten onder het oud-vaderlandse recht niet mogelijk zou zijn en dat louter plaats was voor (vervangende) verhaalsexecutie. Zo kende het oud-vaderlandse recht – althans binnen het recht van de toenmalige provincie Holland en enige andere gewesten – onder meer de volgende vormen van reële executie van veroordelende vonnissen:

1. *“bij zakelijke acties (b.v. een revindicatie) door den ‘trionphant’ in het bezit te stellen;*
2. *bij die personele acties, welke beoogden veroordeling te verkrijgen tot betaling van een geldsom, door arrest van de persoon en de goederen van den veroordeelde en;*
3. *bij acties, die ingesteld waren, om veroordeling te verkrijgen tot prestatie van een feit (factum), door gijzeling [...]”.*⁵⁶

Een veroordeling van een nalatige verkoper die een verkochte roerende of onroerende zaak niet aan de koper had geleverd, zou volgens het oud-Hollandse recht onder de derde rubriek (sub 3) kunnen vallen. Dit betekende dat de onwillige verkoper door middel van het indirecte reële executiemiddel van ‘gijzeling’,⁵⁷ alsnog zou kunnen worden geprikkeld om tot (goederenrechtelijke) levering over te gaan.⁵⁸ Overigens kon tijdens de 17^e en 18^e eeuw volgens het (plaatselijke) recht van de oostelijke gewesten Groningen, Drenthe, Overijssel en Gelderland in geval van koop van onroerende zaken wel directe reële executie plaatsvinden. Na een veroordeling tot levering van de verkochte onroerende zaak, kon het gerecht deze zaak desnoods buiten de onwillige verkoper om aan de koper leveren. Deze laatste vorm van directe reële executie doet ons reeds sterk denken aan de huidige reële executieregeling van art. 3:300 BW!⁵⁹

Pas vanaf 1798 werd een eerste poging gedaan om tot een uniforme en samenhangende codificatie van het burgerlijk recht, strafrecht en procesrecht

⁵⁵ Vgl. D. 19, 1, 1 en 42, 1, 13, 1. Zie met name De Groot, *Inl.*, III, 3, par. 41.

⁵⁶ De Blécourt/Fischer 1967, p. 294.

⁵⁷ Tijdens de 16e tot en met de 18e eeuw werd in het oud-vaderlandse recht nog een duidelijk onderscheid gemaakt tussen ‘arrest in persoon’ en ‘gijzeling’ als twee verschillende middelen van indirecte reële executie. Bij ‘arrest in persoon’ werd een tekortschietende schuldenaar onvrijwillig, op bevel van de rechter opgesloten, terwijl bij ‘gijzeling’ (ook wel ‘inliggen’ of ‘leiden’ genoemd) de tekortschietende schuldenaar juist op basis van vrijwilligheid (en voor eigen rekening) werd opgesloten. Vanaf de 19e eeuw zien we de termen ‘gijzeling’ en ‘lijfsdwang’ echter de betekenis krijgen die voorheen de term ‘arrest op een persoon’ had, namelijk de onvrijwillige opsluiting van de tekortschietende schuldenaar op bevel van de rechter en voor rekening van de schuldeiser; zie De Blécourt/Fischer 1967, p. 280-282.

⁵⁸ De Groot, *Inl.*, III, 15, par. 6; zie ook Fischer 1934, p. 306 e.v., 314-320 en De Blécourt/Fischer 1967, p. 294.

⁵⁹ Fischer 1934, p. 222 e.v. en 306 e.v.; zie ook De Blécourt/Fischer 1967, p. 295.

voor het toenmalige Nederland (de ‘Bataafse Republiek’) te komen.⁶⁰ De voorgenomen codificaties zouden nog geheel gebaseerd (moeten) zijn op het voornoemde oud-vaderlandse recht. Bij de eerste – mislukte – codificatiepoging van een nationaal materieel burgerlijk wetboek tussen 1798 en 1804, lieten de ontwerpers zich in het bijzonder leiden door het privaatrechtelijke standaardwerk van Hugo de Groot: de *‘Inleidinge tot de Hollandsche rechts-geleerdheid’* uit 1631.⁶¹ Het in 1799 wel gereed gekomen nationale procesrechtelijke wetboek, de *Algemeene Manier van Procedeeren*, en in het bijzonder het daarin opgenomen executie- en beslagrecht was voornamelijk gebaseerd op oude procesrechtelijke regelgeving uit Holland, zoals de *Instructie van het Hof van Holland* uit 1531 en de *Ordonnantie op de Justitie* van 1580.⁶² Naast het standaardwerk van Hugo de Groot acht ik het niet onaannemelijk dat de ontwerpers van de *Algemeene Manier van Procedeeren* zich bij hun werkzaamheden tevens hebben laten inspireren door het toentertijd nog gezaghebbende werk van belangrijke 16e en 17e eeuwse Hollandse processualisten zoals Paulus Merula (1558-1607), Pieter Bort (1615-1674) en Simon van Leeuwen (1625-1682).⁶³ Met name Johannes van der Linden (1756-1835), één van de belangrijkste processualistische schrijvers uit de 18e eeuw en hoogstwaarschijnlijk de eigenlijke auteur van de *Algemeene Manier van Procedeeren*, verwees in zijn werk met name naar Merula en Bort.⁶⁴

Ook op basis van de *Algemeene Manier van Procedeeren* (AMP) zou de executie van een rechterlijke veroordeling tot verhaal, een doen (waaronder afgifte of levering van goederen) of nalaten op drie verschillende manieren kunnen geschieden. Op de voet van art. 278 AMP kon een veroordeling tot afgifte (c.q. ontruiming) van zaken, op basis van het recht van revindicatie van de eiser (‘zakelijke’ of ‘reële actie’), direct worden tenuitvoergelegd.⁶⁵ Op grond van art. 279 e.v. AMP kon een veroordeling tot betaling van een geldsom, op basis van een persoonlijk recht van de eiser, worden tenuitvoergelegd, hetzij direct door middel van executoriaal verhaalsbeslag op goederen van de schuldenaar, hetzij

⁶⁰ Op 28 september 1798 benoemde het Uitvoerend Bewind een staatscommissie die de codificatiewerkzaamheden ter hand moest nemen. Zie Lokin/Zwalve 1986, p. 263.

⁶¹ Zie H.C. Cras in zijn eerste memorie omtrent het ontwerp van een burgerlijk wetboek van 3 mei 1799 in: Aa 1968, deel I, p. 5. Zie ook Lokin/Zwalve 2001, p. 295.

⁶² Fischer 1934, p. 317.

⁶³ Zo stelde Zeylemaker dat de op de rechtspraktijk geënte werken van 16^e en 17^e eeuwse processualisten gedurende de gehele 18^e eeuw een groot gezag moeten hebben gehad, aangezien tijdens de 18^e eeuw van een zelfstandige literaire productie voor de rechtspraktijk niet of nauwelijks sprake zou zijn geweest; zie Zeylemaker 1952, p. 150 e.v. Voor een nadere beschrijving van de procesrechtelijke werken van Merula, Bort en Van Leeuwen, zie Zeylemaker 1952, p. 98 e.v., 114 e.v. respectievelijk 134 e.v.

⁶⁴ Zie Zeylemaker 1952, p. 155-157 en Van Rhee 2003, p. 68-69.

⁶⁵ Art. 278 AMP (Hoe Vonnissen in reele Actiën ter Exsecutie te leggen.) luidde: “*In reële Actiën, in welke de Geëxecuteerde gecondemneerd is zyne handen van eenig goed te trekken en te houden, legt de Exploicteur of Bode, na verloop van de tien dagen by de gedaane Sommatie bepaald, het Vonnis ter Exsecutie, door den Exsecutant daadelyk te stellen in het bezit van het geen hem toegewezen is.*”

indirect door middel van gevangenneming van de schuldenaar in persoon.⁶⁶ Ten slotte kon op basis van art. 305 e.v. AMP een veroordeling tot een doen (prestatie) of nalaten nog indirect worden tenuitvoergelegd door middel van gijzeling van de schuldenaar.⁶⁷

2.5.1.2 Frans recht (1811-1838)

Ook in het Franse civiele recht vormde het adagium *nemo praecise ad factum cogi potest*, zoals expliciet neergelegd in art. 1142 C.civ., het hoofdbeginsel voor de tenuitvoerlegging van veroordelingen tot een doen of nalaten.⁶⁸ Desondanks was reële executie in de vorm van afgifte van roerende zaken of levering van goederen⁶⁹ ook in het Franse recht van vóór en ná 1804 steeds mogelijk geweest. Het feit dat een samenhangende regeling van executierecht in de Franse wetgeving grotendeels ontbrak, heeft voor de (Franse) doctrine en rechtspraak nooit problemen opgeleverd. Zo kon bijvoorbeeld een onwillige vervreemder, bij niet-nakoming van een verbintenis strekkende tot afgifte van een bepaald goed aan een verkrijger, het betreffende goed zo nodig met de sterke arm – *manu militari* ofwel ‘*avec l’assistance de la force publique*’ – worden ontnomen. Zowel de Franse literatuur als rechtspraak waren van mening dat de samenstel-

⁶⁶ Art. 279 AMP (Na de Sommatie aanwyzing van goederen te verzoeken.) luidde: “*In persoonlee Condemnatiën, welke tot betaaling eener bepaalde Geldsomme strekken, zal de Exploictier of Bode, na verloop van de tien dagen by de gedaane Sommatie bepaald, vraagen aanwyzing van goederen, welke toereikende zyn om daaraan de Exsecutie te kunnen volvoeren volgens Formulier No. 86.*” Art. 303 AMP (By gebrek van goederen den Geëxsecuteerden gevangen te zetten.) luidde: “*Wanneer de Geëxsecuteerde in ’t geheel geene of geene genoegzaame goederen bezit, waar aan de inhoud van het Vonnis by Exsecutie verhaald kan worden, vermag de Exsecutant by Request (volgens Formulier No. 95.) aan den Rechter wiens Vonnis geëxsecuteerd wordt, of, zoo het een Vonnis van een Vrederechter is, aan de Rechtbank onder welke de Vrederechter behoort, verzoeken Appointement van Auctorisatie op een Bode of Exploictier, om den Geëxsecuteerden in Gevangnisse te stellen en te houden, tot dat hy aan het Vonnis met de kosten van Exsecutie zal hebben voldaan. Op welk Request eene Comparitie zal worden geërdonneerd, en, wanneer de Geëxsecuteerde op dezelve niet verschynt, of anders na verhoor van den-zelfen, gedisponeerd, zoo als de Rechter zal oordelen te behooren.*”

⁶⁷ Art. 305 AMP (Wanneer de Exsecutie by Gyzeling te doen.) luidde: “*Wanneer eindelyk iemand by Vonnis gecondemneerd is, om rekening, bewys en afgifte te doen, of eenige andere daad te verrichten, of wanneer het Vonnis gewezen is tot lasten van eenige Collegiën, Exsecuteurs, Voogden, Curateurs, Rentmeesters, Gemagtigden ofte anderen, niet uit eigen hoofde maar in qualiteit gecondemneerd zynde, geschiedt de Exsecutie van zoodanig Vonnis by wege van Gyzeling.*”

⁶⁸ Art. 1142 C.civ.: “*Toute obligation de faire ou de ne pas faire se résout en dommages et intérêts, en cas d’inexécution de la part du débiteur.*”

⁶⁹ Op de voet van art. 711, 938, 1138 en 1538 C.civ. diende voor de eigendomsoverdracht van een goed slechts aan twee vereisten te zijn voldaan: 1) een titel tussen vervreemder en verkrijger en 2) beschikkingsbevoegdheid van de vreemder. In afwijking van het oud-vaderlandse recht kende het Franse recht als zodanig het consensuele systeem van overdracht, zodat de levering géén constitutief vereiste voor eigendomsoverdracht was. Zie Dondorp/Schrage 1991, p. 83 e.v.

lers van de Code Civil, evenals Pothier, de zogeheten ‘romanistische leer’ aanhingen. Volgens deze leer was de regel ‘*nemo praecise ad factum cogi potest*’ uit art. 1142 C.civ., slechts beperkt tot handelingen die niet bestonden in het afleveren van een goed (de zogeheten *nuda facta*).⁷⁰ Daarnaast kon ook op grond van art. 1143 en 1144 C.civ. directe reële executie van een veroordeling tot een doen plaatsvinden, mits de desbetreffende handeling maar niet enkel en alleen door de schuldenaar kon worden verricht.⁷¹ Kortom, onder het regime van de Code Civil was directe reële executie anders dan de betaling van een geldsom mogelijk bij een veroordeling tot: a) aflevering van een goed (krachtens de ‘romanistische leer’ met betrekking tot art. 1142 en 1145 C.civ.) of b) een handeling die in de plaats van de nalatige ook door een ander kon worden uitgevoerd (krachtens art. 1143 en 1144 C.civ.). In alle overige gevallen van een veroordeling tot een doen of nalaten was directe reële executie niet mogelijk. In deze gevallen diende men steeds terug te vallen tot de hoofdregel van *nemo praecise ad factum cogi potest* (zoals neergelegd in art. 1142 C.civ.) en stond slechts verhaalsexecutie ten behoeve van de vervangende schadevergoeding in geld open.

De *Code de Procédure Civile* bevatte als procesrechtelijk wetboek echter geen enkele aanwijzing hoe directe reële executie, anders dan betaling van een geldsom, nu precies moest plaatsvinden. Het in de *Code de Procédure Civile* opgenomen executierecht regelde alleen de wijzen van tenuitvoerlegging van tot betaling van geld veroordelende vonnissen (verhaalsexecutie; art. 517-811 C.pr.civ.) en het indirecte reële executiemiddel lijfswang (*l’imprisonnement*) op de voet van art. 780-805 C.pr.civ.). Doch volgens E.N. Pigeau (1750-1818), die nota bene lid is geweest van de codificatiecommissie voor het ontwerpen van de *Code de Procédure Civile*⁷², zou dit wetboek géén uitputtende regeling geven voor de wijzen van tenuitvoerlegging. Hij maakte een onderscheid tussen twee soorten van tenuitvoerlegging, namelijk: ‘*exécutions tracées par la loi*’ en ‘*exécutions tracées par le juge*’.⁷³ Tot de eerste soort tenuitvoerlegging rekende Pigeau de verhaalsexecutie zoals deze is geregeld in de *Code de Procédure Civile*. Tot de tweede soort rekende hij de reële executie zoals de tenuitvoerlegging van een veroordeling tot (af)levering van een bepaald goed. Deze leer van Pigeau

⁷⁰ Fischer 1934, p. 321-323. Zie hierbij tevens art. 1610 C.civ.: “*Si le vendeur manque à faire la délivrance dans le temps convenu entre les parties, l’acquéreur pourra, à son choix, demander la résolution de la vente, ou sa mise en possession si le retard ne vient que du fait du vendeur.*” Volgens deze wetsbepaling kon een koper bij niet-nakoming van een koopovereenkomst kiezen tussen enerzijds ontbinding van de koopovereenkomst, of anderzijds alsnog de nakoming van de (af)levering van het gekochte goed door de verkoper te vorderen. Deze bepaling liet duidelijk ruimte open voor eventuele directe reële executie tot aflevering van een gekocht (roerende) zaak.

⁷¹ Art. 1143 C.civ.: “*Néanmoins le créancier a le droit de demander que ce qui aurait été fait par contravention à l’engagement, soit détruit; et il peut se faire autoriser à le détruire aux dépens du débiteur, sans préjudice des dommages et intérêts, s’il y a lieu.*” Art. 1144 C.civ.: “*Le créancier peut aussi, en cas d’inexécution, être autorisé à faire exécuter lui-même l’obligation aux dépens du débiteur.*” Zie verder Couche 1930, p. 6 e.v.

⁷² Zie Van Rossem/Cleveringa 1972, p. xli en Van Caenegem 1972, p. 90, voetnoot 184.

⁷³ Pigeau 1833, p. 44 en 341.

was in Frankrijk algemeen aanvaard, zodat reële executie buiten de wet om – buiten de executieregeling in de *Code de Procédure Civile* – mogelijk was. Deze buitenwettelijke reële executie geschiedde gewoonlijk met gebruikmaking van de sterke arm op een manier, welke in elk concreet geval nader en vrij werd ingevuld door de veroordelende rechter.⁷⁴

Met betrekking tot de voornoemde mogelijkheid van buitenwettelijke reële executie binnen Nederland, geeft de schaarse Nederlandse rechtsliteratuur uit die tijd zelf geen duidelijk uitsluitsel. Dat in de periode tussen 1811 en 1838 ook binnen Nederland buitenwettelijke reële executie (bij koop) mogelijk was, staat echter buiten kijf. Immers, de Franse literatuur over de *Code Civil* en de *Code de Procédure Civile* bleef ook voor het burgerlijke recht binnen Nederland tot 1838 gezaghebbend.⁷⁵ Met name het in 1812 in het Nederlands vertaalde werk van Pigeau, “*Inleiding tot de Burgerlijke Regtspleging of Praktizyns Handboek*”, stelde onverkort dat een door de rechter bevolen executie in allerlei denkbare vormen mogelijk was.⁷⁶ Ten slotte zien we de mogelijkheid van buitenwettelijke, door de rechter bevolen vormen van directe reële executie tevens bevestigd in toenmalige Nederlandse jurisprudentie. Belangrijk was in dit kader een uitspraak van het Hooggerechtshof te 's-Gravenhage uit 1815, waarin een nalatige verkoper werd veroordeeld tot ‘uitlevering’ van verkochte zaken aan de koper.⁷⁷ We kunnen aldus vaststellen dat ook in Nederland in de periode 1811-

⁷⁴ Zie Fischer 1934, p. 324, 333 en Van Doorn 1900, p. 139-140; zie ook de opmerkingen van de Oostenrijkse processualist Franz Klein, zoals geciteerd in: Van Rhee 2005, p. 7, voetnoot 17.

⁷⁵ Zie Fischer 1934, p. 324-328.

⁷⁶ Zo stelde Pigeau in de vertaling van P.J.B.C. van der Aa onder andere: “*Wij zullen hier niet zeggen, welke middelen men kan bij de hand nemen, wanneer de executie door den regter wordt voorgeschreven; omdat die middelen naar de verschillende gevallen, die zelve tot in het oneindige kunnen verschillen, onderscheiden zijn.*” (Pigeau/Van der Aa 1812, p. 335). Zie ook Lipman 1827-1828, III, p. 46-47 en Fischer 1934, p. 334.

⁷⁷ In de casus bij het arrest van het Hooggerechtshof te 's-Gravenhage (3^e Civiele Kamer) van 4 november 1815 was een overeenkomst inzake de verkoop van vaten ‘meekrap’ – een plant die toentertijd met name in Zeeland werd verbouwd en als grondstof voor verf diende – door de verkoper niet nageleefd. De koper legt vervolgens na verloop van de President van de Rechtbank te Goes derdenbeslag (*saisie-arrêt*) ex art. 557 e.v. C.pr.civ. Vervolgens dagvaardde de koper de verkoper voor Rechtbank te Goes en vorderde: a) vanwaardeverklaring beslag en b) nakoming van de koopovereenkomst, benevens betaling van schadevergoeding. De Rechtbank Goes wees alle vorderingen van de koper geheel toe en verklaarde het vonnis ‘provisioneel’ executabel (*MH*: uitvoerbaar bij voorraad) zelfs bij lijfswang (*MH*: indirecte reële executie). De verkoper kwam in appel bij het Hooggerechtshof te 's-Gravenhage. Het Hooggerechtshof vernietigde a) het vonnis van de Rechtbank aangaande gelegd derdenbeslag. De actie uit een koopovereenkomst van een ‘mercantiele zaak’ was geen reden om een derdenbeslag te leggen op grond van art. 557 e.v. C.pr.civ. Het gelegde derdenbeslag werd nietig verklaard en de beslagleggende koper werd veroordeeld tot (geldelijke) schadevergoeding. Het Hooggerechtshof b) bevestigde echter het vonnis van de rechtbank in de hoofdzaak. De verkoper werd veroordeeld tot opgave van de “facturen, merken en nummers” van de 21 vaten meekrap om daarna die vaten tegen volledige betaling

1838, onder vigeur van Franse wetgeving én (Nederlandse) jurisprudentie, directe reële executie in de buitenwettelijke vorm van afgifte of ‘(af)levering’ van een goed mogelijk is geweest.

2.5.1.3 Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)

Reeds vóór 1838 waren de mogelijkheden in het (Franse) recht van buitenwettelijke executie op grond van een rechterlijk bevel door Nederlandse juristen bekritiseerd. Het gebrek aan een volledige codificatie van het executierecht zou de rechter teveel discretionaire bevoegdheden geven.⁷⁸ Met de invoering van het Burgerlijk Wetboek (oud-BW), het Wetboek van Koophandel (oud-WvK) en het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering (oud-Rv) op 1 oktober 1838, kreeg het Nederlandse executierecht dan ook een geheel ander karakter. Zo stelde Fischer dat het (executie)recht, mede ten gevolge van de ‘positivistische, legistische’ opvatting gedurende de tweede helft van de 19e eeuw, steeds een duidelijke basis in de wet diende te hebben. Creëerde de wet voor een bepaald geval géén mogelijkheid van executie, dan mocht de rechter hiervoor ook géén eigen buitenwettelijke executiemaatregel meer bevelen.⁷⁹

De wettelijke basis voor het executierecht diende vanaf 1838 dan ook steeds te worden gevonden in onder andere de materiële privaatrechtelijke wet-

door de koper “uit te leveren en te laten volgen”. Tevens werd de verkoper nog veroordeeld tot geldelijke schadevergoeding ten gevolge van de vertraagde leverantie.

Fischer meende mede door het gestelde onder b) dat hier sprake was van reële executie bij koop, namelijk een veroordeling tot ‘levering’ van de vaten meekrap; zie verder Fischer 1934, p. 329-332. Zelf ben ik van mening dat het hier niet (meer) om goederenrechtelijke levering van roerende zaken ging. Het ging hier daarentegen om feitelijke ‘uitlevering’, zijnde afgifte van de vaten, waarvan de verkoper immers door enkel de verkoopovereenkomst (titel) reeds eigenaar was geworden ex art. 1138 C.civ. De koper had (onder a) hierdoor in plaats van derdenbeslag ex art. 557 e.v. C.pr.civ. waarschijnlijk wel revindicatoir beslag (*saisie-revendication*) ex art. 826-831 C.pr.civ. op de vaten meekrap kunnen laten leggen.

Ten slotte wees Fischer nog op een tweetal uitspraken van de Rechtbank van koophandel te Leeuwarden van 1 mei en 7 augustus 1817. Ook in deze zaak werd een verkoper van een tjalkschip door de rechter zowel veroordeeld tot ‘*levering*’ van het schip, als betaling van schadevergoeding aan de koper; zie Fischer 1934, p. 332 en Van Hamelsveld (1832), III, p. 29 e.v.

⁷⁸ Lipman 1827-1828, III, p. 47 en ook Fischer 1934, p. 335.

⁷⁹ Fischer 1934, p. 351. Het (*wets*)*positivisme* gaat uit van de gedachte dat de jurist zich bij het bedrijven van de rechtswetenschap moet beperken tot de wet. En volgens het *legisme* is de houding van de jurist gericht op exegese (uitleg) van de wet. Met name het legisme zal gedurende de periode 1848-1880 de overhand hebben in de Nederlandse rechtswetenschap. Belangrijke vertegenwoordigers van deze stroming waren C. Asser (1843-1898), G. Diephuis (1817-1892), N.K.F. Land (1840-1903) en C.W. Opzoomer (1821-1892). Vanaf circa 1880 wordt de dominante positie van het legisme in Nederland echter weer steeds meer teruggedrongen. Tegenstanders van het legisme waren o.a. H.L. Drucker (1857-1917), H.J. Hamaker (1844-1911), J.F. Houwing (1857-1921), W.P.L.A. Molengraaff (1858-1931) en P.J. Molzer (1850-1907). Zie omtrent het legisme verder Kop 1992, in het bijzonder p. 2 e.v. en 29-57.

boeken, te weten het oud-BW en oud-WvK. Het adagium *nemo praecise ad factum cogi potest* gold derhalve ook voor het Nederlandse executierecht tot 1992 op de voet van art. 1272 en 1275 oud-BW als hoofdbeginsel.⁸⁰ De onwillige veroordeelde wederpartij kon dan nog wel direct worden gedwongen tot een nalaten,⁸¹ maar in het algemeen niet tot een geven of doen. Reële executie van een veroordeling tot doen was eigenlijk alleen mogelijk op basis van art. 1276 en 1277 oud-BW⁸² (rechtsvordering tot een doen in plaats van de schuldenaar).⁸³ Gedurende de 20^e eeuw zijn de wettelijke mogelijkheden van reële executie anders dan betaling van geld verder uitgebreid. Zo was sinds 1927 een bijzondere reële executie tot goederenrechtelijke levering van teboekgestelde schepen expliciet in art. 639 oud-BW jo. art. 318 oud-WvK neergelegd.⁸⁴ Volgens deze wettelijke regeling kon een teboekgesteld schip desnoods worden geleverd door middel van inschrijving van het daartoe veroordelende rechterlijke vonnis in de openbare registers (scheepsregister), ingeval de vervreemder weigerde zijn medewerking hiertoe te verlenen. Later is deze bijzondere vorm van reële executie tot levering in de wet nog uitgebreid tot andere registergoederen, te weten

⁸⁰ Art. 1272 oud-BW: “*De schuldenaar is jegens den schuldeischer tot vergoeding van kosten, schaden en interessen gehouden, indien hij zich in de onmogelijkheid heeft gesteld om de zaak te leveren, of voor derzelver behoud niet behoorlijk heeft gewaakt.*” Art. 1275 oud-BW: “*Alle verbindtenissen om iets te doen, of niet te doen, worden opgelost in vergoeding van kosten, schaden en interessen, ingeval de schuldenaar niet aan zijne verplichting voldoet.*” De bepaling van o.a. art. 1275 oud-BW kwam vertaald bijna woordelijk overeen met de bepaling van diens voorganger art. 1142 C.civ.; zie ook Asser 1838, p. 472.

⁸¹ De reële executie van een rechterlijke veroordeling tot een nalaten kon worden afgedwongen op basis van de ‘algemene regelen uit’ art. 430 e.v. oud-Rv; zie Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 430, aant. 5 en 6.

⁸² Art. 1276 oud-BW: “*Niettemin heeft de schuldeischer het recht om de vernietiging te vorderen van hetgeen strijdig met de verbindtenis verrigt is, en hij kan zich door den regter doen magtigen om, ten koste van den schuldenaar, het gedane te doen vernietigen; onverminderd de vergoeding van kosten, schaden en interessen, indien daartoe gronden bestaan.*” Art. 1277 oud-BW: “*De schuldeischer kan ook, in geval de verbindtenis niet ten uitvoer wordt gebracht, gemachtigd worden om zelf die verbindtenis te doen uitvoeren ten koste van den schuldenaar.*”

⁸³ Door middel van een interpretatie van de bepaling van art. 1272 oud-BW a contrario zou men misschien nog kunnen komen tot de mogelijkheid van reële executie tot het geven van een zaak, indien deze door de schuldenaar nog steeds zou zijn te leveren. Echter noch de wetsgeschiedenis, noch de wetstekst zouden een dergelijke interpretatie hebben ondersteund; zie Fischer 1934, p. 340-341. Zie hieromtrent overigens o.a. ook Van Doorn 1900, p. 104 e.v.

⁸⁴ Art. 639 oud-BW: “*Eigendom van zaken kan op geene andere wijze worden verkregen, dan door [...] opdracht of levering ten gevolge van eenen regtstitel van eigendoms- overgang, afkomstig van dengenen die gerechtigd was over den eigendom te beschikken.*” Art. 318 oud-WvK luidde voorzover van belang vanaf 1927 tot 1991 (na invoering bij Wet van 22 december 1924, Stb. 573 en Wet van 10 juni 1926, Stb. 171) als volgt: “*1. De levering van in het scheepsregister te boek gestelde schepen of schepen in aanbouw en van aandelen in zoodanige schepen of schepen in aanbouw geschiedt door door de overschrijving der akte in het scheepsregister. 2. Onder akte wordt begrepen een in kracht van gewijsde gegaan vonnis, houdende veroordeling tot levering. 3. [...].*”

met betrekking tot binnenschepen (art. 757 lid 2 oud-WvK⁸⁵) en luchtvaartuigen (art. 6 lid 2 Wet teboekgestelde luchtvaartuigen (WtL)⁸⁶). De wettelijke regeling van reële executie tot levering van een teboekgesteld schip, zoals bepaald in art. 318 lid 2 oud-WvK, was duidelijk een voorloper van de huidige regeling van reële executie in art. 3:300 BW.⁸⁷

De (reële) executie, zoals uitgewerkt in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van vóór 1992, was krachtens art. 430 e.v. oud-Rv in beginsel gericht “op de rechtstreekse afdwinging van de in het dictum vervatte praestatie”. Echter het aloude beginsel van *nemo praecise ad factum cogi potest* bleef, zoals opgemerkt, ook na 1838 met betrekking tot het executierecht overeind staan. De niet-nakoming door een schuldenaar van een oorspronkelijke verbintenis tot een bepaalde prestatie – een geven of doen – kon in beginsel slechts leiden tot een veroordeling tot betaling van vervangende schadevergoeding in geld. Het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering bevatte mede in het licht hiervan een uitvoerige regeling van de verhaalsexecutie – vaak ten behoeve van vervangende schadevergoeding in geld – in Boek 2 oud-Rv.⁸⁸ De regeling van de reële executie, strekkende tot een doen anders dan betaling van geld, bleef daarentegen ook in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering tot 1992 zeer sporadisch en gebrekkig.⁸⁹

Specifieke wettelijke vormen van directe reële executie strekkende tot een doen anders dan de betaling van geld – waaronder ook afgifte of levering van goederen – waren in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van 1838 tot 1991 slechts: de ontruiming van onroerende zaken (art. 41 oud-RO jis.

⁸⁵ Art. 757 oud-WvK luidde sinds 1 november 1952 (bij Wetten van 24 juni 1939, Stb. 201 en 23 juni 1952, Stb. 349) als volgt: “1. De levering van in het register teboekgestelde binnenschepen en van aandelen in die schepen geschiedt door overschrijving van de akte van overdracht in het register.

2. Onder akte wordt begrepen een in kracht van gewijsde gegaan vonnis, houdende veroordeling tot levering. [...]” Sinds 1 januari 1983 luidde art. 757 sub 2 oud-WvK (zoals per 1 januari 1983 opnieuw vastgesteld n.a.v. de inwerkingtreding op 24 juni 1982 van het Verdrag van Genève van 25 januari 1965, ofwel de *Overeenkomst inzake inschrijving van binnenschepen, met Protocolen*, Trb. 1966, 228 en Trb. 1971, 30): “Onder akte van overdracht wordt begrepen een vonnis van de Nederlandse rechter, dat tot levering veroordeelt en in kracht van gewijsde is gegaan. [...]”

⁸⁶ Art. 6 WtL luidde sinds 1 augustus 1959 (Wet van 6 maart 1957, houdende vaststelling van regelen nopens teboekgestelde luchtvaartuigen (Wet teboekgestelde Luchtvaartuigen), Stb. 72): “1. De levering van een in het register teboekgesteld luchtvaartuig geschiedt door de overschrijving van een desbetreffende notariële akte in het register. 2. Onder akte wordt begrepen een vonnis van de Nederlandse rechter, dat tot levering veroordeelt en in kracht van gewijsde is gegaan. [...]”

⁸⁷ Voor andere vormen van reële executie tot een doen of nalaten, zie: art. 618 e.v., 658, 673, 675, 676, 700, 701, 702, 713, 714, 728, 735, 739 en 1586 sub 1 oud-BW. Zie ook Jansen 1987, p. 293-296.

⁸⁸ Zowel de reële als vervangende verhaalsexecutie op goederen van de schuldenaar vond zijn grondslag in art. 1177 oud-BW: “Alle de roerende en onroerende goederen van den schuldenaar, zoo wel de tegenwoordige als toekomstige, zijn voor deszelfs persoonlijke verbindtenissen aansprakelijk.”

⁸⁹ Zie o.a. Molengraaff 1900, p. 12 e.v.

art. 122-124 en 438b oud-Rv), de teruggave van huurkoopgoederen (art. 125g-125j jis. art. 490a-490d oud-Rv),⁹⁰ de dwanguitgifte van akten (art. 833-843 oud-Rv)⁹¹ en de afgifte van minderjarigen (art. 925-926 oud-Rv).⁹² Daarnaast kende de wet nog twee vormen van indirecte reële executie strekkende tot een doen of niet-doen, te weten: de lijfswang (art. 585-611 oud-Rv)⁹³ en – sinds de jaren dertig van de vorige eeuw – de dwangsom (art. 611a-611i oud-Rv).⁹⁴

Andere vormen van reële executie dan de hierboven genoemde wettelijke vormen waren in de periode 1838-1991 in het Nederlandse burgerlijke procesrecht blijkbaar niet mogelijk.⁹⁵ Zo besliste de Hoge Raad bijvoorbeeld in 1899 in het arrest Van der Kraan/Van der Spiegel dat de verplichting van de verkoper tot medewerking bij de levering van een onroerende zaak (art. 671

⁹⁰ Deze bijzondere reële executieregeling inzake de teruggave van in huurkoop overgedragen roerende zaken was op 1 oktober 1936 in werking getreden (bij Wet van 23 april 1936, *tot regeling van de koop en verkoop op afbetaling*, Stb. 202, waarbij art. 1576-1576x oud-BW, art. 39 sub 4 oud-RO, art. 125g-125j en 490a-490d oud-Rv zijn ingevoerd). Met deze regeling werden de beslissingen uit de bijzondere kantonrechtprocedure in huurkoopgeschillen tenuitvoergelegd (krachtens art. 1576w oud-BW jo. art. 39 sub 4 oud-RO jis. art. 125g-125i oud-Rv). Op basis van art. 125j oud-Rv kon de verkoper de kantonrechter verzoeken om, bij onverwijld voorziening, reeds een bevel tot teruggave bij voorraad van een in huurkoop overgedragen goed verlangen (krachtens art. 1576r oud-BW jo. art. 125j jis. art. 490a-490d oud-Rv). Dit kon zelfs nog voordat een vordering tot teruggave in een bodemprocedure aanhangig was gemaakt. Indien de kantonrechter een dergelijke voorlopige voorziening tot teruggave aan de huurverkoper toestond, diende de deurwaarder de zaak onder zich te nemen en vervolgens aan de huurverkoper af te geven. De conservatoire maatregel van art. 125j oud-Rv, maakte een eventueel revindicatoir beslag (tot teruggave) in huurkoopgeschillen aldus overbodig. De per 1 januari 1992 vervallen regeling in art. 490a e.v. oud-Rv heeft overigens model gestaan voor de huidige regeling van executie en executoriaal beslag tot afgifte van roerende zaken in art. 491-500 Rv.

⁹¹ Deze regeling verviel grotendeels pas met ingang van 1 januari 2002 (bij Wetten van 6 december 2001, Stb. 580-584).

⁹² Deze regeling was als onderdeel van nadere procesregels omtrent de ouderlijke macht, voogdij en handlichting (art. 900-968d oud-Rv) per 1 september 1948 ingevoerd (bij Wet van 10 juli 1947, *houdende wijziging van de bepalingen betreffende het kinderrecht, enz.*, Stb. H 232) en daarna nog diverse malen gewijzigd. De art. 925 en 926 oud-Rv zijn vervolgens per 1 november 1995 vervallen en vervangen door art. 812 en 813 Rv (bij Wet van 26 april 1995, Stb. 255 en 489).

⁹³ Deze regeling uit 1838 is in de loop der tijd hier en daar gewijzigd, doch pas geheel herzien bij de novelle van 1 januari 2002 (bij Wetten van 6 december 2001, Stb. 580-584).

⁹⁴ Voor 1933 was de dwangsom (*astreinte*) als indirect reëel executiemiddel niet in de wet opgenomen en kon het tengevolge van de positivistische leer binnen de jurisprudentie en literatuur niet worden toegepast; zie Fischer 1934, p. 348-351. Pas vanaf 1933 tot 1978 was de dwangsom uiteindelijk in de wet geregeld in art. 611a en 611b oud-Rv (Wet van 29 december 1932, Stb. 676). Deze dwangsomregeling was vervolgens per 1 januari 1978 bij de Eenvormige Beneluxwet gewijzigd tot de huidige regeling in art. 611a-611i oud-Rv. (Wet van 23 maart 1977, Stb. 184); zie voor de periode na 1 januari 1978 o.a. Van Mierlo 1998.

⁹⁵ Anders Jongbloed 1987, p. 161-204.

oud-BW) niet reëel executabel zou zijn.⁹⁶ Deze inperking van de mogelijkheden tot reële executie leidde vooral in de 20^e eeuw tot kritiek binnen de wetenschap en rechtspraak.⁹⁷ Pas in 1987 ging de Hoge Raad, met betrekking tot de mogelijkheid tot reële executie van de verplichting tot levering van een onroerende zaak, duidelijk om in het arrest Van der Meer/Verploegh. Met de bevestiging van een dergelijke mogelijkheid tot reële executie anticipeerde de Hoge Raad op het toenmalige ontwerp van art. 3:300 (N)BW.⁹⁸

2.5.2 *Executoriaal en conservatoir beslag, conservatoir beslag tot afgifte, levering, verhaal of blokkering*

2.5.2.1 Oud-vaderlands recht (1799)

Reeds in de Algemeene Manier van Procedeeren waren de executoriale en conservatoire beslagen – ‘arresten’ – op verschillende plaatsen in de wet geregeld. Zo was het executierecht geregeld in art. 274-314 AMP⁹⁹ met in art. 281 e.v. AMP de executoriale ‘arresten’. De conservatoire ‘arresten’ hadden een eigen regeling in art. 133-157 AMP.¹⁰⁰ Voor het leggen van een executoriaal ‘arrest’ was wel steeds een voor executie vatbare rechterlijke beslissing – “*Vonnis, Condemnatie of Appointement* [MH: verlof] *van een Gerechtshof of Burgerlyke Rechtbank of Vrederechter*” – vereist op basis van art. 274 e.v. AMP. Was een dergelijke rechterlijke uitspraak (executoriale titel) niet voorhanden, dan kon alleen conservatoir ‘arrest’ worden gelegd op basis van art. 133 of 134 AMP.¹⁰¹ Art. 133 AMP bepaalde in het algemeen het conservatoir ‘arrest’ op de persoon zelf en op de goederen van een ‘Burger of Ingezeten van de Bataafsche Republiek’. Art. 134 e.v. AMP bepaalde verder het conservatoir ‘arrest’ op de persoon en op de goederen van vreemdelingen (vreemdelingenbeslag).¹⁰² Zowel de bepaling van art. 133 als 134 AMP gaven overigens in het kader van de (reële) executie zelf geen duidelijk uitsluitel omtrent de vraag of de gelegde conservatoire ‘arresten’ uiteindelijk zouden strekken tot afgifte, levering of verhaal. Het antwoord hierop hing wederom af van de vraag op basis van welk (gepreten-

⁹⁶ HR 23 juni 1899, W. 7302 (*Van der Kraan/Van der Spiegel*). Zie verder Fischer 1934, p. 346-351, maar ook Van Doorn 1900, p. 106 e.v.

⁹⁷ Zie hieromtrent met name Molengraaff 1900, p. 1-86 en Van Doorn 1900, p. 90-144.

⁹⁸ HR 3 april 1987, NJ 1988, 276 (*Van der Meer/Verploegh*). Vanaf de jaren '80 van de vorige eeuw, vlak voor de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek, meende o.a. Oudelaar dat vanaf dat moment reeds kon worden geanticipeerd op het voor invoering gereedliggende nieuwe executie- en beslagrecht; zie Oudelaar 1987, p. 16 e.v.

⁹⁹ Hoofdstuk II, Titel VII: “*Van de executiën*”; met daarin onder andere opgenomen het executoriaal ‘arrest’ tot verhaal op roerende zaken in art. 281 e.v. AMP en het executoriaal ‘arrest’ tot verhaal op onroerende zaken in art. 292 e.v. AMP.

¹⁰⁰ Hoofdstuk II, Titel V: “*Van zaaken in welke een meer bijzondere procesorde plaats heeft*”, Afdeling IV: “*Van zaaken van arrest*”.

¹⁰¹ Zie Bijlage 1.

¹⁰² Zo verstond art. 134 AMP onder vreemdelingen: “*De Persoonen [...], die buiten de Bataafsche Republiek woonachtig zyn, [...]*”.

deerd) recht de beslaglegger een van voornoemde conservatoire ‘arresten’ had gelegd.¹⁰³

2.5.2.2 Frans recht (1811-1838)

Ook in het Franse recht werden de executoriale en conservatoire beslagen duidelijk van elkaar onderscheiden.¹⁰⁴ Het executoriale en conservatoire beslagrecht was in de *Code de Procédure Civile* op twee verschillende plaatsen geregeld. De executoriale beslagen, die overigens alle krachtens art. 551 C.pr.civ.¹⁰⁵ louter leidden tot verhaalsexecutie, waren geregeld in art. 557-748 C.pr.civ. (en art. 197-215 C.com.).¹⁰⁶ Op de voet van art. 545 e.v. C.pr.civ. en art. 2213 e.v. C.civ. kon executoriaal beslag door de beslaglegger alleen worden gelegd, indien deze beschikte over een executoriale titel (*‘titre exécutoire’*). De belangrijkste executoriale titels waren voor tenuitvoerlegging vatbare veroordelende uitspraken (*‘jugements’*) van overheidsrechters of scheidsmannen en authentieke akten (*‘actes’*). De uitspraken van buitenlandse rechter en scheidsmannen konden daarbij alleen worden tenuitvoergelegd, nadat ze door de nationale rechter executabel waren verklaard (*‘l’ordonnance judiciaire d’exécution’* of *‘déclaré exécutoire’*; zie art. 546 C.pr.civ. jo. art. 2123 C.civ.).

Zolang de beslaglegger niet beschikte over een executoriale titel, kon hij enkel zijn toevlucht nemen tot een viertal wettelijke typen conservatoir beslag, te weten: a) het conservatoir beslag in handelszaken (*saisie ‘conservatoire’* of *saisie commerciale*: art. 417 C.pr.civ.), b) het pandbeslag (*saisie-gagerie*: art. 819-822, 824 en 825 C.pr.civ.), c) het vreemdelingenbeslag (*saisie foraine*: art. 822-825 C.pr.civ.)¹⁰⁷ of d) het revindicatoir beslag (*saisie-revendication*: art.

¹⁰³ Zie hieromtrent verder Hoofdstuk 3.

¹⁰⁴ Zie o.a. Glasson/Tissier 1908, II, nr. 1526 en Garsonnet/Cézar-Bru 1912-1925, VII, nr. 61.

¹⁰⁵ Art. 551 C.pr.civ.: “*Il ne sera procédé à aucune saisie mobilière ou immobilière, qu’en vertu d’un titre exécutoire, et pour choses liquides et certaines: si la dette exigible n’est pas d’une somme en argent, il sera sursis, après la saisie, à toutes poursuites ultérieures, jusqu’à ce que l’appréciation en ait été faite.*”

¹⁰⁶ De in de C.pr.civ. geregelde executoriale beslagen waren achtereenvolgens: het derdenbeslag (*saisie-arrêt*) in art. 557-582 C.pr.civ., het beslag onder de schuldenaar (*saisie-exécution*) in art. 583-625 C.pr.civ., het beslag op oogst en veldvruchten (*saisie-brandon*) in art. 626-635 C.pr.civ., het beslag op lijfrenten en dergelijke (*saisie des rentes constituées*) in art. 636-655 C.pr.civ. en het beslag op onroerende zaken (*saisie-immobilière*) in art. 673-748 C.pr.civ. Overigens was voor de verhaalsexecutie op onroerende zaken naast art. 673 e.v. C.pr.civ. tevens art. 2204-2218 C.civ. van toepassing. Zie verder Murlon 1873-1874, III, p. 779-787.

Naast de algemene executoriale beslagen in de Code de Procédure Civile bestond er ook nog een bijzonder handelsrechtelijk executoriaal beslag op schepen gelegen in havens (*saisie des navires*), zoals geregeld in art. 197-215 C.com.

¹⁰⁷ Onder ‘vreemde’ schuldenaar verstond men hier iedere schuldenaar die niet woonachtig was in de woonplaats (*commune*) van de schuldeiser. Vreemdelingenbeslag werd toentertijd met name gelegd onder kooplieden en reizigers. Met ‘vreemde’ schuldenaren doelde men dus niet op personen met een buitenlandse nationaliteit. Zo kon bijvoorbeeld een Rotterdamse schuldeiser in Rotterdam vreemdelingenbeslag laten leggen op roeren-

826-831 C.pr.civ.).¹⁰⁸ Conservatoire beslagen (en andere conservatoire maatregelen) dienden in het Franse beslagrecht overigens alleen in die gevallen worden toegepast, waarvoor de wet (of een op de wet gebaseerd reglement) ze specifiek had voorgeschreven. In tegenstelling tot het executierecht – *exécutions tracées par le juge* – was de toepassing van buitenwettelijke conservatoire beslagvarianten op goederen niet mogelijk. Een dergelijke strikte wetstoepassing was mede gelegen in het feit dat het eigendomsrecht een zeer grote bescherming genoot krachtens art. 544 C.civ.¹⁰⁹

In het kader van deze studie naar conservatoire beslagen tot afgifte en levering is in het Franse recht alleen het revindicatoir beslag – de *saisie-revendication* (sub *d*) – van belang. Het was slechts het revindicatoir beslag dat strekte tot afgifte van de beslagen roerende zaken (*restitution des meubles*).¹¹⁰ Het conservatoir beslag in handelszaken (sub *a*) was op grond van art. 417 C.pr.civ. jjs. art. 172 en 183 C.com. een zeer typisch handelsrechtelijk beslag dat zelf in het geheel niet strekte tot enige vorm van executie tot afgifte, levering of verhaal.¹¹¹ De overige twee conservatoire beslagen, het pandbeslag (sub *b*)¹¹² en

de zaken, die in eigendom toebehoorden aan een schuldenaar uit Amsterdam. Zie verder Rogron 1835, p. 241 en Glasson/Tissier 1908, II, nr. 1544.

¹⁰⁸ Binnen de 19^e eeuwse Franse rechtspraktijk bestond overigens de opvatting dat alleen het beslag in handelszaken – de *saisie 'conservatoire'* – als conservatoir kon worden aange-merkt. De overige drie beslagvarianten zouden onder het executierecht moeten worden geschaard. Weer anderen meenden daarentegen dat naast de vier voornoemde beslagen ook nog het Franse derdenbeslag (*saisie-arrêt*; art. 557-582 C.pr.civ.) onder de noemer van conservatoir beslag kon vallen. Zie Glasson/Tissier 1908, II, nr. 1525. Echter het feit dat een zuiver conservatoir beslag gelegd kon worden zonder een executoriale titel, is voor mij de reden dat laatstgenoemd *saisie-arrêt* ex art. 557 e.v. C.pr.civ. geen volwaardig conservatoir beslag kan zijn. Dit derdenbeslag kon dan wel zonder executoriale titel worden gelegd (art. 557, 558 C.pr.civ.), maar het werd uiteindelijk op basis van een executoriale titel (art. 579 C.pr.civ.) via de regeling van de *saisie-arrêt* zelf ex art. 557 e.v. C.pr.civ. als verhaalsexecutie afgewikkeld. Dit derdenbeslag was eigenlijk een mengvorm van conservatoir en executoriaal verhaalsbeslag. Daarom is dit derdenbeslag geen zuiver conservatoir beslag en zeker geen conservatoir beslag tot afgifte en levering.

¹⁰⁹ Art. 544 C.civ.: “*La propriété est le droit de jouir et disposer des choses de la manière la plus absolue, pourvu qu'on n'en fasse pas un usage prohibé par les lois ou par les règlements.*” Zie voor de rechtshistorische ontwikkeling van het absoluut eigendomsbegrip gedurende de 17e en 18e eeuw dat onder meer was neergelegd in art. 544 C.civ. o.a. Murlon 1873-1874, I, p. 694 en Van den Bergh 1988, p. 37 en 52.

¹¹⁰ Zie o.a. Glasson/Tissier 1908, II, nr. 1531: “*Une fois la saisie de précaution pratiquée, on ne peut arriver à la vente qu'après avoir converti par jugement cette mesure en saisie-exécution, sauf exception pour la saisie-revendication, laquelle tend seulement à la restitution des meubles, par cela même qu'elle protège le droit réel de propriété ou de gage.*” Zie ook Glasson/Tissier 1908, II, nr. 1549.

¹¹¹ Men spreekt hier ook wel van een *acte de juridiction gracieuse* of een *acte d'administration judiciaire*; zie Couche 1929, p. 306. Dit beslag was enkel op te vatten als een voorlopige voorziening in de bijzondere procedure voor de gerechten van koop-handel, zoals geregeld in art. 414-442 C.pr.civ. jjs. art. 615-648 C.com. Zie verder o.a. Dalloz Jurisprudence 1828-1832, XXIV, *Saisie conservatoire*, p. 53-55; Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie conservatoire*, nrs. 1 e.v.; Rogron 1835, p. 144-149; Van Boneval Faure 1879, I, p. 306 e.v.

het vreemdelingenbeslag (sub c)¹¹³ strekten enkel en alleen tot verhaalsexecutie op de beslagen goederen.

2.5.2.3 Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)

Ten slotte zien we dat ook in het Nederlandse beslagrecht gedurende de gehele periode 1838-1991 een duidelijk onderscheid werd gemaakt tussen executoriale beslagen enerzijds en conservatoire beslagen anderzijds. De executoriale beslagen waren in beginsel geregeld in Boek 2 oud-Rv en strekten alle tot verhaalsexecutie.¹¹⁴ Wederom was de beschikking over een executoriale titel steeds vereist, voordat executoriaal beslag kon worden gelegd (zie o.a. art. 439, 502 lid 2, 563 lid 1 oud-Rv). Sedert 1838 verstond men onder een executoriale titel de grossen van Nederlandse¹¹⁵ rechterlijke vonnissen (art. 430 oud-Rv) en authentieke akten (art. 436 oud-Rv),¹¹⁶ met in het hoofd voorzien de bepaling: “In

¹¹² Zie o.a. Dalloz Jurisprudence 1828-1832, XXIV, *Saisie-gagerie*, p. 86-90; Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-gagerie*, nrs. 1 e.v.; Rogron 1835, p. 240-241; Van Boneval Faure 1879, I, p. 311 e.v.

¹¹³ Zie in het bijzonder Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie foraine*, nr. 13 en 15 en Glasson/Tissier 1908, II, nr. 1547. Zie verder o.a. Rogron 1835, p. 240, 241 en Van Boneval Faure 1879, I, p. 307 e.v.

¹¹⁴ Gedurende de periode 1838-1991 waren in Boek 2 oud-Rv louter executoriale verhaalsbeslagen geregeld. Dit waren achtereenvolgens: beslag onder de geëxecuteerde zelf in art. 439-474 oud-Rv; beslag op aandelen en effecten die geen aandelen zijn, in het algemeen in art. 474a-474b oud-Rv (sinds 1972; Wet van 7 september 1972, Stb. 483); beslag op aandelen op naam in naamloze vennootschappen en besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid in art. 474c-474h oud-Rv (sinds 1972; Wet van 7 september 1972, Stb. 483); beslag onder derden (derdenbeslag) in art. 475-479 oud-Rv; beslag onder derden in zaken betreffende levensonderhoud en uitkering voor de huishouding in art. 479b-479g oud-Rv (sinds 1934; Wet van 16 mei 1934, Stb. 253); beslag op onroerende zaken in art. 491-543 en 551-562 oud-Rv; beslag op grondrenten in art. 544-550 oud-Rv; beslag op schepen in art. 563-584 oud-Rv.

¹¹⁵ Volgens De Pinto moest onder Nederlandse vonnissen worden verstaan alle vonnissen die door overheidsrechter in Nederland of in diens toenmalige koloniën waren gewezen; zie De Pinto 1857, II, p. 573 e.v.

¹¹⁶ Overigens kende het materiële recht aan een aantal personen, zoals een pand- of hypotheekhouder, het zogeheten recht van parate executie toe krachtens onder andere art. 1201, 1223, 714 lid 3 oud-BW en art. 81-83, 94 lid 2, 496, 648 en 836 oud-WvK. Beschikte men over een recht van parate executie, dan kan de rechthebbende direct tot het nemen van executoriale maatregelen uit Boek 2 oud-Rv overgaan. Aan de conservatoire maatregelen uit Boek 3 oud-Rv hoeft men dan geen aandacht te schenken. Hetzelfde recht van parate executie gold vanaf 1845 tot 1 juni 1990 ook voor de fiscus op grond van een afgegeven dwangbevel op de voet van art. 14 Invorderingswet 1845 (Ingevoerd bij Wet van 22 mei 1845, *op de invordering van s' Rijks directe belastingen* (Invorderingswet 1845), Stb. 22. Voor deze wet is per 1 juni 1990 de Wet van 30 mei 1990, *inzake invordering van rijksbelastingen, andere dan invoerrecht en accijnzen* (Invorderingswet 1990), Stb. 221 in de plaats getreden).

naam des konings”.¹¹⁷ Een andere executoriale titel was het in executoriale vorm opgemaakt proces-verbaal van een minnelijke schikking tussen partijen voor de rechter (art. 19 oud-Rv). Daarnaast konden in Nederland gewezen arbitrale vonnissen (art. 642 oud-Rv)¹¹⁸ en, mits de wet dit uitdrukkelijk bepaalde, buitenlandse rechterlijke vonnissen (art. 431 lid 3 oud-Rv)¹¹⁹ met een rechterlijk exequatur binnen Nederland worden tenuitvoergelegd. Eind 19^e eeuw werd verder ook de grosse van een proces-verbaal van een verificatievergadering in faillissement als executoriale titel aangemerkt (art. 196 Fw).¹²⁰ Gedurende de 20^e eeuw werd het scala aan binnen Nederland ten uitvoer te leggen executoriale titels nog eens uitgebreid met buitenlandse arbitrale vonnissen¹²¹ en Belgische authentieke akten,¹²² mits voorzien van een Nederlands exequatur. Als executoriale titel gold tevens het dwangbevel van de officier van justitie inzake een geldboete of opgelegde maatregel (art. 575-576 Sv).¹²³ Sedert 1964 konden buitenlandse rechterlijke vonnissen (art. 431 jis. art. 985 e.v. oud-Rv) en buitenlandse authentieke akten (art. 993-994 oud-Rv) ‘krachtens een verdrag of een wet’ op basis van de nieuwe exequaturregeling in art. 985-994 oud-Rv binnen Nederland worden tenuitvoergelegd.¹²⁴ Een dergelijke exequaturregeling gold later ook voor buitenlandse arbitrale vonnissen op basis van art. 1075-1076

¹¹⁷ De Pinto 1857, II, p. 569-576. Sinds de Wet van 22 juni 1891, Stb. 125 waren alleen die grossen vatbaar voor executie indien ze aan het hoofd de woorden voerden: “*In naam der Koningin*”.

¹¹⁸ De Pinto 1857, II, p. 576 en 767.

¹¹⁹ Anders dan art. 431 lid 4 oud-Rv suggereert, had een exequaturprocedure in de regel op grond van art. 431 lid 2 oud-Rv meestal het gevolg dat de Nederlandse rechter omtrent het buitenlandse vonnis het geschil opnieuw en volledig behandelde. Zie o.a. De Pinto 1857, II, p. 576-581 en Star Busmann 1948, p. 604 e.v.

¹²⁰ Ingevoerd bij Wet van 30 september 1893, *op het faillissement en de surséance van betaling* (Faillissementswet), Stb. 140.

¹²¹ Krachtens art. 1 Verdrag van 26 september 1927, *gesloten nopens de tenuitvoerlegging van in het buitenland gewezen scheidsrechterlijke uitspraken* (Verdrag van Genève 1927) jis. art. 1 e.v. Wet van 21 mei 1931, *houdende voorzieningen van het verdrag nopens de tenuitvoerlegging van in het buitenland gewezen scheidsrechterlijke uitspraken van 26 september 1927* (Uitvoeringswet Verdrag van Genève 1931, Stb. 202). En krachtens Art. I e.v. *Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, New York, June 10, 1958* (Verdrag van New York 1958, Trb. 1958, 145 en 1959, 58; goedgekeurd bij Rijkswet van 14 oktober 1963, Stb. 417).

¹²² Sinds 1 september 1929 krachtens art. 16 Verdrag van 28 maart 1925, *te Brussel tussen Nederland en België gesloten betreffende de territoriale rechterlijke bevoegdheid, betreffende het faillissement en betreffende het gezag en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, van scheidsrechterlijke uitspraken en van authentieke akten* (Nederlands-Belgisch Executieverdrag 1925), jo. art. 6 Wet van 18 mei 1929, *houdende voorzieningen ter uitvoering van het verdrag met België betreffende de territoriale bevoegdheid enz.* (Uitvoeringswet Nederlands-Belgisch Executieverdrag), Stb. 251.

¹²³ Ingevoerd op 1 januari 1926 bij Wet van 15 januari 1921, *houdende vaststelling van een Wetboek van Strafvordering* (Wetboek van Strafvordering), Stb. 14.

¹²⁴ Ingevoerd op 11 november 1964 bij Wet van 7 oktober 1964, *houdende regelingen van de formaliteiten, vereist voor de tenuitvoerlegging van in vreemde Staten tot stand gekomen executoriale titels in burgerlijke zaken*, Stb. 381. Zie verder o.a. Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 431 en 985-994 en Jansen 1987, p. 337 e.v.

(oud-)Rv.¹²⁵ Tijdens de laatste helft van de 20^e eeuw was nog een aantal andere executoriale titels er bijgekomen, zoals bijvoorbeeld de dwangbevelen van de griffier tot inning van griffiegelden (art. 22 WTBZ)¹²⁶ en van de fiscus (art. 14 Invorderingswet 1990).¹²⁷ Tot slot kende de sociale wetgeving nog aan een aantal terugvorderingsbesluiten van diverse uitkeringen de status van executoriale titel toe (bijvoorbeeld art. 24a AOW).

In tegenstelling tot het voorgaande Franse beslagrecht, bevatte het Nederlandse beslagrecht vanaf 1838 een groter aantal typen conservatoir beslag. Deze waren grotendeels geregeld in Boek 3, Titel 4 oud-Rv – ‘*Van middelen tot bewaring van zijn regt*’¹²⁸ – te weten: a) het revindicatoir beslag op roerende zaken (art. 721-726 oud-Rv),¹²⁹ b) het conservatoir beslag op roerende zaken in handen van de schuldenaar (art. 727-734 oud-Rv), c) het conservatoir derdenbeslag op roerende zaken en geld c.q. vorderingen op naam (art. 735-757 oud-Rv), d) het conservatoir pandbeslag op roerende zaken (art. 758-763 oud-Rv), e) het (conservatoir) vreemdelingenbeslag op roerende zaken van vreemdelingen (art. 764-767 oud-Rv) en f) het (conservatoir) beslag op de persoon van vreemdelingen (‘gijzeling’ krachtens art. 768-770 oud-Rv). Verder bevatte Boek 1 oud-Rv nog een specifiek g) conservatoir beslag in handelszaken (art. 303-311 en 321 oud-Rv). Met de invoering van de ‘Lex Hartogh’ op 1 januari 1897 waren de middelen tot bewaring van rechten nogmaals uitgebreid met een aantal nieuwe conservatoire beslagtypen.¹³⁰ Dit waren h) het conservatoir beslag op onroeren-

¹²⁵ Het gehele Boek 4 (oud-)Rv, zijnde art. 1020-1076 (oud-)Rv, is op 1 december 1986 in werking getreden door middel van de Wet van 2 juli 1986, *tot hernieuwde vaststelling van de regelen omtrent de arbitrage in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*, Stb. 372.

¹²⁶ Wet van 28 augustus en 29 december 1843, Stb. 37-40, 66-68, *houdende vaststelling eener algemeene bepaling en van de titels van het tarief van justitie-kosten en salarissen in burgerlijke zaken, in een doorlopende reeks van artikelen vervat ingevolge artikel 2 der Wet van 28 augustus 1843, Stb. 41*, zoals met ingang van 1 januari 1961 gewijzigd bij de Wet van 8 december 1960, Stb. 541.

¹²⁷ Ingevoerd bij Wet van 30 mei 1990, *inzake invordering van rijksbelastingen, andere dan invoerrecht en accijnzen* (Invorderingswet 1990), Stb. 221. Krachtens art. 14 lid 1 Invorderingswet 1990 is het fiscale dwangbevel (vanaf 1 juni 1990) een executoriale titel die met toepassing van de bepalingen van (oud-)Rv kan worden tenuitvoergelegd.

¹²⁸ Zie omtrent het begrip ‘middelen tot bewaring van zijn recht’ gedurende de periode 1838-1991 onder andere: Van Boneval Faure 1879, I, p. 296 e.v.; Boll 1889, p. 1 e.v.; Toelichting Lex Hartogh 1897, p. xxx; Star Busmann/Rutten 1972, p. 510-511; Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 721 Rv, aant. 1; Coops 1980, p. 277 en; Hugenholtz/Heemskerk 1988, p. 291.

¹²⁹ Zowel Van Boneval Faure als Boll maken in de tweede helft van de 19^e eeuw nog een duidelijk onderscheid tussen de begrippen ‘revindicatoir’ beslag enerzijds en ‘conservatoir’ beslag anderzijds; zie Van Boneval Faure 1879, I, p. 300 en Boll 1889, p. 2. Later is het revindicatoir beslag onder de noemer van conservatoire beslagen geplaatst, maar dan wel als een bijzondere variant; zie Hugenholtz/Heemskerk 1988, p. 291 en bijvoorbeeld ook Jansen 1987, p. 357.

¹³⁰ Wet van 7 juli 1896, *tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*, Stb. 103. Zie verder Toelichting Lex Hartogh 1897.

de zaken (art. 770a-770g oud-Rv)¹³¹ en *i*) het maritaal beslag (art. 808-808j oud-Rv). Eind jaren dertig van de 20^e eeuw kwam verder nog een regeling van *j*) conservatoir beslag op luchtvaartuigen (art. 770h-770k oud-Rv) tot stand.¹³² Ten slotte bestond er vanaf 1972 nog een wettelijke regeling van *k*) conservatoir beslag op aandelen op naam en effecten op naam die geen aandelen zijn (art. 734a-734d oud-Rv).¹³³

Naast de voornoemde gestage uitbreiding van het aantal typen van conservatoir beslag, had de wetgever in de periode 1838-1991 ten opzichte van een aantal conservatoire beslagtypen nog de volgende belangrijke (wets)wijzigingen doorgevoerd. Het was wederom de Lex Hartogh die de mogelijkheid tot het leggen van conservatoir derdenbeslag (sub c) vanaf 1897 ook onder de schuldeiser zelf toestond: het zogeheten '*eigenbeslag*' (art. 757a-757d oud-Rv). En in 1934 werd de regeling van het conservatoir handelsbeslag (sub g) drastisch herzien.¹³⁴ Voor deze studie het meest in het oog springend waren de (wets)wijzigingen in de regeling van het revindicatoir beslag (sub a). Vooral vanaf de (laatste) wetswijziging op 1 november 1952, kon op basis van art. 721 oud-Rv jo. art. 318a oud-WvK tevens conservatoir beslag *tot levering van een teboekgesteld schip* worden gelegd.¹³⁵

Van de elf verschillende typen van conservatoir beslag (sub a-k) uit de periode 1838-1991 strekte alleen het revindicatoir beslag (art. 721 e.v. oud-Rv)

¹³¹ Typisch voor het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van 1838 – gelijk de Code de Procédure Civile en andere processuele (ontwerp)wetboeken uit het begin van de 19e eeuw – was het feit dat bescherming van eigendom in zijn algemeenheid maar in nog sterkere mate de eigendom van land in het materiële recht – zoals in het oud-BW van 1838 – indirect zijn weerslag vond in het conservatoire beslagrecht; zie Wijffels 2002, p. 294. Daarom ook dat juist conservatoir (verhaals)beslag op onroerende zaken tot 1897 in het geheel niet mogelijk was geweest.

¹³² Afdeling 3.4.7 oud- Rv '*Van beslag op luchtvaartuigen.*' Deze vorm van conservatoir beslag is geschapen bij de Wet van 4 november 1937, houdende aanvulling van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering met het oog op het beslag op luchtvaartuigen, Stb. 207, naar aanleiding van het Verdrag van Rome van 29 mei 1933 inzake het vaststellen van eenige eenvormige bepalingen in zake conservatoir beslag op luchtvaartuigen, bekendgemaakt bij KB 9 februari 1938, Stb. 12; zie verder ook Verdrag van Geneve van 19 juni 1948 betreffende de internationale erkenning van rechten op luchtvaartuigen, Trb. 1952, 86.

¹³³ Afdeling 3.4.2A oud-Rv '*Van conservatoir beslag op aandelen op naam en effecten op naam, die geen aandelen zijn.*' Deze vorm van conservatoir beslag is geschapen bij de Wet van 7 september 1972, houdende beslag op aandelen op naam alsmede op effecten op naam en aan toonder, Stb. 483, welke op 11 oktober 1972 in werking is getreden.

¹³⁴ Bij Wet van 2 juli 1934, tot opheffing van de onderscheiding tusschen handelsdaden en niet-handelsdaden en kooplieden en niet-kooplieden, Stb. 347.

¹³⁵ De wettelijke regeling van het revindicatoir beslag in art. 721-726 oud-Rv is door de volgende wetten gewijzigd: Wet van 7 juli 1896, Stb. 103, *Lex Hartogh* (gewijzigd: art. 721 en 726 oud-Rv; zie ook Toelichting Lex Hartogh 1897, p. 205-208); Wet van 12 december 1929, Stb. 530, *Ambtenarenwet*, (toegevoegd: art. 721 lid 2 oud-Rv); Wet van 29 december 1932, Stb. 676, (vervallen: art. 724 oud-Rv; gewijzigd: art. 725 oud-Rv); Wet van 24 juni 1939, houdende nieuwe wettelijke regeling van het binnenvaartrecht, Stb. 201 en 1952, 349 (gewijzigd: art. 721 en 726 oud-Rv).

en het ‘revindicatoir beslag op luchtvaartuigen’ (art. 770h e.v. jis. art. 721 e.v. oud-Rv) specifiek tot afgifte of levering van zaken. De overige conservatoire beslagen strekten slechts tot verhaalsexecutie of blokkering van het beslagen goed.¹³⁶ Het enige equivalent van een 730 Rv-beslag gedurende de periode 1838-1991 was kortom het ‘*beslag tot revindicatie van roerende goederen*’ op de voet van art. 721-726 oud-Rv.¹³⁷

¹³⁶ Het *conservatoir beslag in handelszaken* (art. 303 (e.v.) oud-Rv) strekte – anders dan de Franse ‘saisie commerciale’ (art. 417 C.pr.civ.) – slechts tot verhaalsexecutie door middel van afwikkeling gelijk een conservatoir verhaalsbeslag op roerende zaken ex art. 727-734 jis. art. 439 e.v. oud-Rv; zie o.a. Jansen 1987, p. 405 en Star Busmann/Rutten 1972, nr. 486. Het *conservatoir beslag op roerende zaken in handen van de schuldenaar* (art. 727-734 oud-Rv) strekte louter tot verhaalsexecutie door afwikkeling in de vorm van het algemene executoriaal beslag op roerende zaken (art. 439-474 oud-Rv), of het bijzondere executoriaal beslag op schepen (art. 563-584 oud-Rv); zie o.a. P.A. Stein 1983, p. 310. Het *conservatoir beslag op aandelen op naam en effecten op naam die geen aandelen zijn* (art. 734a-734d oud-Rv) strekte louter tot verhaalsexecutie via het algemene executoriaal beslag op aandelen en effecten die geen aandelen zijn (art. 474a-474b oud-Rv), of het bijzondere executoriaal beslag op aandelen op naam in naamloze en besloten vennootschappen (art. 474c-474h oud-Rv). Het *conservatoir derdenbeslag* (art. 735 e.v. oud-Rv) strekte tot verhaalsexecutie via het executoriaal derdenbeslag (art. 475 e.v. oud-Rv); zie o.a. P.A. Stein 1983, p. 310. Het *pandbeslag* (art. 758-763 oud-Rv) strekte steeds tot verhaalsexecutie, doordat het na vanwaardeverklaring overging in het executoriaal beslag op roerende zaken (art. 439-474 oud-Rv). Ook het *vreemdelingenbeslag* (art. 764 e.v. oud-Rv) strekte slechts tot verhaalsexecutie (of maritaal vreemdelingenbeslag); zie Jansen 1987, p. 444 en Pellis 1993, p. 17-18, doch anders Pres. Rb. Middelburg 22 oktober 1938, NJ 1939, 96 (revindicatoir vreemdelingenbeslag op Spaans schip dat echter o.g.v. art. 13a Wet AB (staatsimmunitet) werd opgeheven). Het *conservatoir beslag op onroerende zaken* (art. 770a-770g oud-Rv) strekte eveneens alleen tot verhaalsexecutie via het executoriale verhaalsbeslag op onroerende zaken (art. 491 e.v. en 502 e.v. oud-Rv); zie o.a. P.A. Stein 1983, p. 310. Het *conservatoir beslag op luchtvaartuigen* (art. 770h-770k oud-Rv) kon in beginsel zowel een ‘tot afgifte strekkend’ revindicatoir beslag (jis. art. 721 e.v. oud-Rv), als een conservatoir verhaalsbeslag onder de schuldenaar (jis. art. 727 e.v. oud-Rv), onder derden (jis. art. 735 e.v. oud-Rv), of als vreemdelingenbeslag strekkende tot verhaal (jis. art. 764 e.v. oud-Rv) zijn conform art. 770h lid 1 oud-Rv. Het maritaal beslag (art. 808-808j oud-Rv) strekte ten slotte niet tot afgifte, levering of verhaal, doch slechts tot blokkering van het beslagen goed hangende de scheiding en deling van de (huwelijks)gemeenschap; zie verder Toelichting Lex Hartogh 1897, p. 244-264 en voor een uitgebreide behandeling van het maritaal beslag van vóór 1992: Van der Lee 1997, p. 7-8 en in het bijzonder de dissertatie van W. Hugenholtz uit 1937 (Hugenholtz 1937).

¹³⁷ Gedurende de periode 1838-1991 was het beslag bekend onder benamingen als ‘revindicatoir arrest’ (o.a. Boll 1889 en Wilkens 1890) of ‘revindicatoir beslag’. De wetbepalingen omtrent dit revindicatoir beslag zouden direct zijn ontleend aan de wetbepalingen uit de Code de procédure civile (art. 826 e.v. C.pr.civ.). Zij zijn zonder enige discussie door de Staten-Generaal op 22 februari 1828 aangenomen als art. 633 e.v. in het ontwerp-wetboek uit 1830; zie o.a. Wilkens 1890, p. 20-21 en Boll 1889, p. 21 en 24. De wettelijke regeling van het revindicatoir beslag – ten opzichte van het voorgaande ontwerp uit 1828 tekstueel nog enigszins gewijzigd – is uiteindelijk in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering onder art. 721-726 oud-Rv opgenomen; zie voor art. 721-726 oud-Rv Van den Honert 1839, p. 687-689 en specifiek voor art. 721 oud-Rv tevens Wilkens 1890, p. 20-23.

Overigens klonk gedurende de gehele twintigste eeuw steeds weer de roep naar nieuwe mogelijkheden van conservatoire beslagen tot afgifte en levering.¹³⁸ Doch vooral vanaf het einde van de jaren tachtig van de vorige eeuw – vanaf het moment dat duidelijk werd dat het Nieuw Burgerlijk Wetboek alras zou worden ingevoerd – gingen steeds meer stemmen op voor anticipatie op de ontwerp-regelingen van executoriaal en conservatoir beslag tot afgifte en levering in art. 491-500 en 730-737 (N)Rv.¹³⁹ Zo zou op roerende zaken ten eerste een zogeheten ‘revindicatoir beslag bij voorbaat’ kunnen worden gelegd. Een beslaglegger zou in dat geval revindicatoir beslag op een roerende zaak grond van art. 721 oud-Rv kunnen leggen, zonder dat hij op het moment van beslaglegging reeds een recht tot afgifte daarop kon pretenderen.¹⁴⁰ Ten tweede zou een beslaglegger een conservatoir beslag voor een persoonlijk recht tot afgifte of levering op een roerende zaak kunnen leggen op grond van art. 727-734 oud-Rv (conservatoir verhaalsbeslag onder de schuldenaar) of art. 735-756 oud-Rv (conservatoir verhaalsbeslag onder derden).¹⁴¹ Ten slotte zou met betrekking tot onroerende zaken tevens de mogelijkheid hebben bestaan om conservatoir beslag tot levering op een onroerende zaak te leggen op grond van art. 770a e.v. oud-Rv (conservatoir verhaalsbeslag op onroerende zaken).¹⁴² Het is in ieder geval gebleken dat op basis van ‘creatieve’ jurisprudentie met name vormen van conservatoir leveringsbeslag vóór 1992 door (lagere) rechtspraak soms is gesanctioneerd.¹⁴³

¹³⁸ Zie bijvoorbeeld Molengraaff 1900, p. 1-86 en Van Doorn 1900, p. 90-144.

¹³⁹ Zie vooral Jongbloed 1987, p. 191-195; Oudelaar 1987, p. 49 e.v., 55 e.v. en 62; en Hugenholtz/Heemskerk 1988, nr. 329. Zo wees o.a. J.H. Beekhuis reeds in 1966 op de bestaande anticiperende interpretatie van het materieelrechtelijke oud-BW naar het NBW. Zoals in Cohen Jehoram 1968, p. 129 geciteerd uit: “J.H. Beekhuis, ‘Vorderingen bij het totstandkomen van een nieuw Nederlands Burgerlijk Wetboek’, Tijdschrift voor het Privaatrecht 1966, p. 557-558.”

¹⁴⁰ Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan de verkoper van een reeds geleverde zaak, die de koop(titel) met de koper alsnog wilde laten vernietigen, maar het recht van reclame niet (meer) kon inroepen. Zie o.a. Bakels 1983, p. 543-548 en Oudelaar 1987, p. 42-50.

¹⁴¹ Zie Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 727, aant. 3, noot 5 en Oudelaar 1987, p. 50-56. Vergelijk ook Bakels 1983, p. 548-550.

¹⁴² Zie Van Rossem/Cleveringa, art. 770a, aant. 2 noot 2 en Oudelaar 1987, p. 62.

¹⁴³ Een bevestiging tot een conservatoir leveringsbeslag op roerende en onroerende zaken vóór 1992 zijn o.a. te vinden in: Pres. Rb. 's-Gravenhage 30 maart 1931, NJ 1931, p. 987; Rb. Assen 4 november 1947, NJ 1950, 33; Rb. Alkmaar 12 januari 1950, NJ 1950, 251 (welke is vernietigd door Hof Amsterdam 25 oktober 1950, NJ 1954, 761); Pres. Rb. Groningen 4 december 1963, NJ 1964, 252; Rb. 's-Hertogenbosch 3 juni 1966, NJ 1967, 384; res. Rb. Middelburg 18 augustus 1978, NJ 1979, 591, m.nt. WHH; en of 's-Gravenhage 24 november 1988, NJ 1989, 912. Vooral de noot van Heemskerk onder NJ 1979, 591 is een prachtig overzicht van rechtspraak en literatuur over dit onderwerp. Hierin wijst Heemskerk o.a. ook nog op het arrest HR 11 december 1959, NJ 1960, 230 (*Eelman/Hin*) waarin – onbesproken – conservatoir beslag was gelegd op een onroerende zaak voor een vordering strekkende tot levering van deze zaak. Zie verder ook Sterk 1972, p. 234, voetnoot nr. 44.

2.5.3 *Commentaar bij de periode 1799-heden*

Op basis van het voorgaande kan met betrekking tot de plaats van het conservatoir beslag tot afgifte en levering binnen het wettelijk executie- en beslagrecht gedurende de periode vanaf 1799 tot heden in ieder geval het volgende worden gesteld.

2.5.3.1 Reële executie binnen het Nederlandse executierecht

Gedurende de periode vanaf 1799 tot heden zijn in het kader van het Nederlandse *executierecht* onder andere twee dingen opgevallen. Ten eerste is gebleken dat het beginsel van *nemo praecise ad factum cogi potest* (niemand kan rechtstreeks worden gedwongen om iets te doen) eeuwenlang en in zekere zin nog steeds opgaat voor het Nederlandse executierecht (zie bijvoorbeeld art. 6:74 e.v. BW). Ten tweede zien we dat de mogelijkheden tot reële executie anders dan betaling van een geldsom, vooral gedurende de periode 1838-1991 binnen Nederland zeer beperkt waren. De reden hiervoor was de zeer summiere, gefragmenteerde regeling van de reële executie in de toenmalige wetgeving (oud-BW, oud-WvK en oud-Rv), in combinatie met de onmogelijkheid van door de rechter bevolen buitenwettelijke reële executie. In het Franse executierecht tot 1838 waren de feitelijke mogelijkheden tot reële executie, ondanks het ontbreken van enige wettelijke regeling in de *Code de Procédure Civile*, daarentegen nog zeer uitgebreid. Dit was het gevolg van de buitenwettelijke mogelijkheid van '*exécutions tracées par le juge*'.

Binnen het huidige executierecht zijn de mogelijkheden van reële executie ten opzichte van het recht vóór 1992 *op basis van de wet* dan wel verder uitgebreid en uitgewerkt, doch eigenlijk alleen in art. 3:300-301 BW en art. 491-500, 582, 584r en 555-558 Rv. Door de rechter bevolen buitenwettelijke reële executie is uit den boze gebleven. Mede uit het voorgaande kan dan ook worden geconcludeerd dat – zowel vervangende als reële – verhaalsexecutie in het huidige Nederlandse executierecht nog steeds een belangrijke plaats inneemt, enerzijds door het aloude adagium *nemo praecise ad factum cogi potest* (inzake vervangende verhaalsexecutie) en anderzijds door de uitvoerige regeling van de verhaalsexecutie in Boek 2 Rv (art. 439-490d, 502-553, 562a-581 en 584a-584q Rv). Met betrekking tot de reële executie anders dan betaling van een geldsom kan tot slot worden geconcludeerd, dat het sedert 1992 ten opzichte van de verhaalsexecutie weliswaar een sterkere doch zeker geen overheersende positie binnen het huidige Nederlandse executierecht heeft gekregen.

2.5.3.2 Conservatoir beslag tot afgifte en levering binnen het Nederlandse beslagrecht

Met de volledige herziening van de Boeken 2 en 3 Rv in 1992 is naast aansluiting bij het nieuwe materiële recht, tevens geprobeerd het gehele beslagrecht eenvoudiger en toegankelijker te maken. De essentie van het huidige Nederland-

se *beslagrecht* is ten opzichte van het oude van vóór 1992 evenwel grotendeels gelijk gebleven. Zo kennen we in de huidige wet nog steeds de aloude scheiding tussen enerzijds executoriale beslagen (geregeld in: art. 281 e.v. AMP, art. 557-748 C.pr.civ en art. 197-215 C.com., Boek 2 oud-Rv, respectievelijk in Boek 2 Rv) en anderzijds conservatoire beslagen (geregeld in: art. 133-157 AMP, art. 417 en 819-831 C.pr.civ., Boek 3 oud-Rv, respectievelijk Boek 3 Rv). Verder is ook de keuze tussen een executoriaal beslag of conservatoir beslag steeds afhankelijk gebleven van het voorhanden zijn van een executoriale titel. De tegenwoordig meest voorkomende executoriale titels waren ook reeds bekend onder de verschillende rechtssystemen van vóór 1992.

Tot slot is gebleken dat het leeuwendeel van de in de wet geregelde conservatoire beslagen uit de laatste twee eeuwen louter strekt tot verhaalsexecutie. Het enige conservatoir beslag strekkende tot – reële executie in de vorm van – afgifte of levering blijkt in het huidige recht eigenlijk alleen het 730 Rv-beslag te zijn, zoals geregeld in art. 730-737 Rv (eventueel in combinatie met het conservatoir beslag op luchtvaartuigen ex art. 729 e.v. Rv of het vreemdelingenbeslag ex art. 765 e.v. Rv). Het is opvallend dat vooral vanaf 1811 tot op heden het palet aan wettelijke conservatoire verhaalsbeslagen steeds rijk(er) geschakeerd is geweest, terwijl de wet altijd maar één bepaalde vorm van conservatoir beslag tot reële executie anders dan betaling van een geldsom bevatte, namelijk: de *saisie-revendication* (art. 826 e.v. C.pr.civ.), het revindicatoir beslag (art. 721 oud-Rv), respectievelijk het 730 Rv-beslag (art. 730 e.v. Rv).

Met andere woorden het conservatoir beslag – ter bewaring van de reële executie – tot afgifte en levering heeft binnen het systeem van zowel het beslagrecht als het executierecht steeds een wat uitzonderlijke positie ingenomen.

3 GERECHTIGDEN EN BESLAGOBJECTEN

Voor het antwoord op de vraag welke gerechtigde personen op welke objecten een 730 Rv-beslag (door middel van een deurwaarder) kunnen laten leggen, dient eerst te worden gekeken naar de tekst van art. 730 Rv:

“Ieder die recht heeft op afgifte van een roerende zaak of levering van een goed of die zodanig recht door een rechterlijke uitspraak tot vernietiging of ontbinding kan verkrijgen, kan deze zaak of dit goed ter bewaring van dit recht in beslag nemen.”

Op basis van deze bepaling kan op voorhand het volgende worden gesteld. Gerechtigd tot het leggen van een 730 Rv-beslag is in beginsel iedere persoon, die enig ‘recht tot afgifte’ op een roerende zaak of ‘recht tot (juridische) levering’ op een goed pretendeert te hebben. Dit ‘recht tot afgifte of levering van een bepaald goed’ vindt zijn grondslag in hetzij het materiële privaatrecht (BW, WvK en intellectuele eigendoms wetten), hetzij het formele privaatrecht (Rv). Daarbij kan het gaan om een ‘recht tot afgifte of levering van een bepaald object’ welke de gerechtigde jegens een ieder (absoluut recht) of jegens bepaalde personen (relatief recht) kan uitoefenen. De open norm in art. 730 Rv vermeldt – in tegenstelling tot de verschillende wetsbepalingen omtrent conservatoir beslag tot afgifte en levering onder het oude recht¹⁴⁴ – echter niet op basis van welke grondslagen precies een 730 Rv-beslag zou kunnen worden gelegd. Ten gevolge van de huidige gelaagde structuur van de privaatrechtelijke wetboeken (BW en Rv), moet het antwoord op deze vraag vooral worden gezocht op andere plaatsen in het materiële of formele privaatrecht.

Om de *gerechtigden tot een 730 Rv-beslag* nader te kunnen bepalen, dient men op zoek te gaan naar de grondslagen in het onderliggende (materiële of formele) privaatrecht. Op basis van de open norm in de bepaling van art. 730 Rv, kunnen de gerechtigden tot een 730 Rv-beslag in ieder geval in drie categorieën worden onderverdeeld: de gerechtigde tot afgifte van een roerende zaak; de gerechtigde tot levering van een goed; en de potentiële gerechtigde tot afgifte of levering van een goed, ofwel diegene die een recht tot afgifte of levering krachtens een rechterlijke uitspraak tot vernietiging of ontbinding in de toekomst zal kunnen verkrijgen.¹⁴⁵ In de volgende paragrafen zal ik op elk van deze drie categorieën nader ingaan (paragrafen 3.1-3.3).

Het antwoord op de vraag naar de mogelijke *objecten die door een 730 Rv-beslag kunnen worden getroffen*, zal – gelijk bij de beslaggerechtigden – eveneens uit dezelfde onderliggende privaatrechtelijke grondslagen voor een 730 Rv-beslag moeten worden afgeleid (paragraaf 3.4).

¹⁴⁴ Zo was in art. 721 oud-Rv bijvoorbeeld bepaald dat revindicatoir beslag kon worden gelegd op basis van revindicatie, reclamerecht of recht tot levering van een teboekgesteld schip.

¹⁴⁵ Zie i.v.m. de gerechtigden tot een 730 Rv-beslag op basis van art. 730-736 Rv (m.u.v. het paulianabeslag ex art. 737 Rv) tevens Van Mierlo 1997, p. 14-22.

Tot slot volgt een rechtshistorische beschouwing omtrent gerechtigden en objecten van conservatoire beslagen tot afgifte en levering (paragraaf 3.5).

3.1 Gerechtigde 730 Rv-beslag: de gerechtigde tot afgifte van een roerende zaak

De verschillende gerechtigden tot een 730 Rv-beslag dat strekt tot afgifte van een roerende zaak zijn wederom onder te verdelen in drie groepen: a) de *absoluut revindicatiegerechtigde eigenaar van een roerende zaak zelf of daarmee gelijkgestelden*, b) de *persoonlijk gerechtigde tot afgifte van een roerende zaak* en c) de *persoonlijk gerechtigde tot levering van, of vestiging van een beperkt recht op bepaalde roerende zaken door middel van afgifte (bezitsverschaffing)*.

3.1.1 De revindicatiegerechtigde eigenaar van een roerende zaak en daarmee gelijkgestelden

Een belangrijke (materieelrechtelijke) grondslag voor een 730 Rv-beslag kan het recht van revindicatie zijn. Op basis van art. 5:2 BW kan de eigenaar zijn roerende zaak van ieder ander, die haar zonder recht houdt, opeisen ofwel revindiceren.¹⁴⁶ Dit is bijvoorbeeld het geval indien de eigenaar zijn roerende zaak tegen zijn wil is kwijtgeraakt aan een ander (verlies of diefstal). Andere voorbeelden waarin de eigenaar gerechtigd is om zijn roerende zaak te revindiceren zijn bijvoorbeeld de volgende gevallen van koop. De eigenaar-verkoper kan een roerende zaak revindiceren nadat deze is verkocht en geleverd aan een koper en de koop nadien met terugwerkende kracht is vernietigd (art. 3:53 BW) wegens bedreiging, bedrog, misbruik van omstandigheden (art. 3:44 BW) of dwaling (art. 6:228 BW). Hetzelfde doet zich voor ingeval de roerende zaak eerst is verkocht en geleverd aan een koper, maar de koop wegens onvoorziene omstandigheden en met speciaal door de rechter verleende terugwerkende kracht is ontbonden (art. 6:258 lid 1, tweede zin BW). Ook kan een eigenaar-verkoper zijn roerende zaak revindiceren ingeval de zaak onder eigendomsvoorbehoud is verkocht en geleverd en de koper in verzuim is geraakt (art. 3:92 BW). Verder kan een eigenaar-verkoper een verkochte roerende zaak revindiceren nadat dit bij inroeping van het recht van reclame (art. 7:39 BW), zonder terugwerkende kracht, als ei-

¹⁴⁶ Art. 5:2 BW wijkt in essentie niet af van de oude revindicatieregeling op grond van art. 629 oud-BW. De mogelijkheid tot revindicatie van roerende zaken, of toonder- of orderpapier is krachtens art. 3:86 BW in de praktijk beperkt. Een derde-verkrijger van een roerende zaak wordt namelijk tegen de beschikkingsonbevoegdheid van een vervreemder (iemand anders dan de eigenaar) beschermd, indien de overdracht anders dan om niet geschiedde en de verkrijger op dat moment te goeder trouw is (art. 3:86 lid 1 BW). In dat geval kan de oude eigenaar niet meer revindiceren. Blijkt de roerende zaak de eigenaar te zijn ontstolen, dan kan hij de zaak onder bepaalde voorwaarden en slechts binnen een termijn van drie jaren, van een ieder opeisen (art. 3:86 lid 3 BW). Na het verstrijken van voornoemde termijn, is het recht van revindicatie van de eigenaar met betrekken tot de gestolen zaak uitgewerkt. Zie omtrent revindicatie o.a. Asser-Mijnsen-Van Dam-Van Velten (Goederenrecht) 2002, nrs. 114-119.

gendom weer is teruggevallen in zijn vermogen. In al deze gevallen kan de eigenaar, ter bewaring van zijn recht van revindicatie op roerende zaken, zo nodig een 730 Rv-beslag strekkende tot afgifte (laten) leggen.

Naast de revindicerende eigenaar kunnen tevens de volgende aan hem gelijkgestelden een 730 Rv-beslag tot afgifte van een roerende zaak leggen. Dit is – in tegenstelling tot het oude recht¹⁴⁷ – onder andere de *bezitter* die het bezit over de roerende zaak heeft verloren aan een derde en op grond van art. 3:125 BW binnen één jaar een bezitsactie jegens laatstgenoemde kan instellen strekkende tot teruggave.¹⁴⁸ Gerechtigde is verder de houder van de roerende zaak die ten aanzien van de zaak een retentierecht kan uitoefenen (de *retentor* krachtens art. 3:290 BW), maar de macht over deze zaak aan een ander dan de eigenaar heeft verloren (art. 3:295 BW). Tevens zijn de *pandgever* en *pandhouder* van een vuistpand of stil verpande roerende zaak, die in de macht van derden is geraakt, beiden afzonderlijk gerechtigd om ter bewaring van een door hen in te stellen rechtsvordering tot afgifte (art. 3:245 BW) een 730 Rv-beslag tot afgifte op deze zaak te leggen.¹⁴⁹ Hetzelfde geldt hier ook voor de *vruchtgebruiker* die tegen zijn wil de macht over de roerende zaak waarop zijn beperkt recht rust, is kwijtgeraakt aan derden (art. 3:218 BW).

¹⁴⁷ Vóór 1992 kon een bezitter van een kwijtgeraakte roerende zaak, deze niet revindiceren en daarom ook géén revindicatoir beslag leggen (art. 606, 611 oud-BW jo art. 130 e.v. jo. art. 721 oud-Rv).

¹⁴⁸ Zie o.a. Van Mierlo 1997, p. 15-16. Sinds 1992 kent de rechtsfiguur *bezit* op basis van het BW een aantal dynamische en statische functies. De *dynamische* functies – strekken tot wijziging in de (goederenrechtelijke) toestand van een goed – zijn achtereenvolgens: de verkrijgende en bevrijdende verjaring (art. 3:99 c.q. art. 3:306 BW), de toe-eigening (art. 5:4 BW) en de bezitsverschaffing bij eigendomsoverdracht van roerende zaken (art. 3:90 lid 1 BW). De *statische* functies van bezit – strekkende tot instandhouding van de bestaande toestand van een goed – zijn: de bewijsfunctie (art. 3:109 jo. art. 3:119 lid 1 BW), de politionele functie (art. 3:125 lid 3 BW) en de *goederenrechtelijke functie* (3:125 lid 1 BW). Met betrekking tot een 730 Rv-beslag is op deze plaats de statische goederenrechtelijke functie van belang. Volgens art. 3:125 lid 1 BW kan de bezitter, die een goed is kwijtgeraakt, dezelfde rechtsvorderingen instellen als de rechthebbende (eigenaar) om het goed terug te krijgen. Hetzelfde geldt ingeval de bezitter van een goed in zijn bezit is gestoord. Deze rechtsfiguur staat ook bekend onder de naam ‘*bezitsactie*’ of ‘*possessoire actie*’. Dit betekent dat een bezitter die zijn goed onvrijwillig is kwijtgeraakt, deze bijvoorbeeld mag revindiceren krachtens art. 3:125 lid 1 jo. art. 5:2 BW. Zie hieromtrent o.a. Pitlo/Reehuis/Heisterkamp, Goederenrecht 2006, nr. 401. Met een dergelijke bezitsleer – naast de levering per *constitutum possessorium* en de totstandkoming van overeenkomsten – blijkt het huidige BW duidelijk onder invloed te hebben gestaan van de negentiende eeuwse (Duitse) Pandectenwetenschap; zie Van den Bergh 2000, p. 131. Overigens betoogt Lokin dat ‘*bezit*’ niet als een ‘*recht*’ in de zin van art. 3:1 e.v. BW (bijvoorbeeld het recht van eigendom) dient te worden opgevat (een dogmatische fout in het NBW), doch slechts als een ‘*feit*’; zie Lokin 1994, p. 251-255. Wat voor de bezitter in het hierbovenstaande is vermeld geldt overigens in zijn algemeenheid niet voor een houder. Zie Van Mierlo 1997, p. 15-16; vgl. Parl. Gesch. Boek 3 (Inv. 3, 5 en 6), p. 1269-1271 en zie anders de in de parlementaire geschiedenis nog behandelde opvatting van H.C.F. Schoordijk.

¹⁴⁹ Deze situatie moet niet worden verward met het zogeheten pandhoudersbeslag op basis van art. 3:237 lid 3 BW jo. art. 730 jo. art. 496 Rv.

Vervolgens kunnen op deze plaats nog *bepaalde intellectuele eigendomsrechtsgerechtigden* worden genoemd, die op grond van bijzondere wetten tegen inbreuken op hun intellectueel-eigendomsrecht in rechte kunnen opkomen. Beoelde gerechtigden kunnen onder meer afgifte vorderen van voorwerpen (roerende zaken) die in strijd met hun intellectueel-eigendomsrecht in het verkeer zijn gebracht, openbaar gemaakt, enzovoort. Ter bewaring van hun rechtsvorderingen kan zo nodig op deze voorwerpen een 730 Rv-beslag tot afgifte worden gelegd. Een dergelijk 730 Rv-beslag tot afgifte wordt ook wel *quasi-revindicatoir beslag* genoemd. Het gaat hierbij met name om de volgende (intellectuele eigendoms-)gerechtigden: de auteursgerechtigde (art. 28 leden 1 en 3 jo. art. 29 Auteurswet 1912), de licentienemer (art. 28 lid 6 Auteurswet 1912), de portretgerechtigde (art. 30 Auteurswet 1912); de rechthebbende op een topografie van halfgeleiderproducten (art. 18 leden 1 en 2 Topografiewet); de uitvoerende kunstenaar, de producent van fonogrammen, de filmproducent of omroeporganisatie (art. 17 Wet naburige rechten); de merkgerechtigde (art. 13 bis leden 1 en 2 Eenvormige Beneluxwet op de Merken); de ontwerper van tekeningen of modellen (art. 14 bis lid 1 Eenvormige Beneluxwet inzake Tekeningen en Modellen); de producent van een databank (art. 5c leden 1 en 2 Databankenwet); en – sinds 1 juli 2006 – de octrooihouder (art. 70 lid 6 Rijksoctrooiwet 1995¹⁵⁰).¹⁵¹

In het kader van de implementatie van de Europese Richtlijn 2004/48/EG *betreffende de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten*¹⁵² in het nationale recht zijn onlangs – op 1 mei 2007 – het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en een aantal intellectuele eigendoms wetten nog nader gewijzigd.¹⁵³ Met de voornoemde wetswijziging is het aantal gerechtigden tot het leggen van een 730 Rv-beslag alleen nog maar worden uitgebreid. Zo kunnen tegenwoordig ook de houders van ‘een geografische aanduiding’ (art. 13a leden 8

¹⁵⁰ Art. 70 lid 6 Rijksoctrooiwet 1995 is met ingang van 1 juli 2006 gewijzigd bij Rijkswet van 16 februari 2006 *Wijziging van de Rijksoctrooiwet 1995 ter implementatie van de richtlijn inzake handhaving van intellectuele-eigendomsrechten* (Wijziging Rijksoctrooiwet 1995 in verband met implementatie richtlijn handhaving intellectuele-eigendomsrechten), Stb. 135 (bekendmaking bij Rijksbesluit van 12 april 2006, Stb. 218); zie verder ook Kamerstukken II 2004/2005 en 2005/2006, 30 222 (R 1797), nrs. 1-8 en Kamerstukken I 2005/2006, 30 222 (R 1797), A-B.

¹⁵¹ Aan de mogelijkheid tot 730 Rv-beslag wordt in o.a. art. 28 lid 4 Auteurswet 1912, art. 17 lid 2 Wet naburige rechten en art. 5c lid 2 Databankenwet zelfs letterlijk gerefereerd; zie ook Van Mierlo 1997, p. 17.

¹⁵² Richtlijn 2004/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 *betreffende de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten* (Voor de EER relevante tekst), Publicatieblad van de Europese Unie L 157, p. 45-86

¹⁵³ Wet van 8 maart 2007, tot aanpassing van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Auteurswet 1912, de Wet op de naburige rechten, de Databankwet, de Handelsnaamwet, de Wet van 28 oktober 1987, houdende regelen inzake de bescherming van oorspronkelijke topografieën van halfgeleiderprodukten (Stb. 484), de Zaaizaad- en plantgoedwet 2005 en de Landbouwkwaliteitswet ter uitvoering van Richtlijn nr. 2004/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 *betreffende de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten* (PbEG L 195), Stb. 108.

en 9 Landbouwkwaliteitswet)¹⁵⁴ of ‘een kwekersrecht’ (art. 70 leden 8 en 9 Zaaizaad- en plantgoedwet 2005) een 730 Rv-beslag op bepaalde roerende zaken (landbouwprodukten) kunnen leggen.¹⁵⁵

Als laatste kan hier nog de centrale autoriteit worden genoemd, die ten behoeve van een door een (Europese) Staat¹⁵⁶ ingestelde rechtsvordering tot teruggave van een cultuurgoed binnen de Europese Unie of Europese Economische Ruimte (art. 1008 Rv), zo nodig 730 Rv-beslag kan leggen (art. 1010 Rv). Deze laatste mogelijkheid bestaat pas sinds 1 mei 1995 en wordt ook wel *cultuurgoedbeslag* genoemd.

3.1.2 *De persoonlijk gerechtigde tot afgifte van een roerende zaak*

Tot de tweede groep van 730 Rv-beslagleggers behoort de eigenaar van een roerende zaak met een persoonlijk recht tot afgifte jegens: een huurder na ommekomst van de huurovereenkomst (art. 7:224 BW), een (bruik)lener na ommekomst van de bruikleenovereenkomst (art. 7A:1777 BW), of een bewaarnemer na ommekomst van de bewaarnemingovereenkomst (art. 7:605 BW).¹⁵⁷ Een ander persoonlijk gerechtigde is de huurder met een persoonlijk recht tot afgifte van de verhuurde roerende zaak jegens de verhuurder (art. 7:203 BW).

Voorts valt te noemen de stil pandhouder ingeval de pandgever of de schuldenaar tekort schieten, of de vrees daartoe bestaat, in hun verplichtingen jegens de pandhouder (art. 3:237 lid 3 BW). In dergelijke gevallen kan de stil pandhouder vorderen dat de verpande zaak aan hem in persoon of aan een derde wordt afgegeven. Een 730 Rv-beslag hiertoe noemt men ook *pandhoudersbeslag*.¹⁵⁸

Verder kan een 730 Rv-beslag worden gelegd door de rechthebbende ten behoeve van inzage, afschrift of uittreksel van bepaalde bescheiden aangaande een rechtsbetrekking waarin hij of zijn rechtsvoorgangers partij zijn. De basis voor dit inzagerecht is de formeelrechtelijke exhibitieplicht in en buiten rechte van degene die de voornoemde bescheiden onder zich heeft, zoals neergelegd in art. 843a Rv. In het kader van voornoemde exhibitieplicht kan op basis

¹⁵⁴ Mede op basis van Verordening (EEG), nr. 2081/92 van de Raad van 14 juli 1992 inzake de bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen van landbouwprodukten en levensmiddelen (PbEG, L 208).

¹⁵⁵ Tenslotte hebben tengevolge van de Wet van 8 maart 2007, Stb. 108 enkele intellectuele eigendoms wetten inzake de mogelijkheid tot 730 Rv-beslag nog (louter) een tekstuele wijziging ondergaan. Zo zijn de bepalingen van art. 28 lid 4 en lid 7 oud-Auteurswet 1912 omgezet naar art. 28 lid 3 respectievelijk lid 6 Auteurswet 1912. Art. 5c lid 1 Data-bankenwet en art. 18 lid 1 Topografiewet zijn slechts tekstueel gewijzigd.

¹⁵⁶ Art. 1010 Rv: “[D]e lid-staat van de Europese Unie of [...] de andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte [...]”.

¹⁵⁷ De eigenaar kan de roerende zaak hier overigens ook steeds rechtstreeks revindiceren op grond van art. 5:2 BW.

¹⁵⁸ Overigens kan een 730 Rv-beslag in een dergelijk geval worden omzeild gezien de executiemaatregel krachtens art. 496 Rv. Hierop bestaat echter weer een uitzondering ex art. 41 lid 1 Wet op het consumentenkrediet, zodat 730 Rv-beslag in dat geval wel een rol kan spelen; zie Van Mierlo 1997, p. 18.

van art. 843a lid 2 Rv zo nodig een 730 Rv-beslag tot afgifte op bescheiden worden gelegd. Een dergelijk 730 Rv-beslag wordt ook wel *bewijsbeslag* genoemd.¹⁵⁹ Door het toegenomen belang van de exhibitieplicht in en buiten rechte – denk hierbij aan de verruiming van de processuele mededelingsplichten – is het belang van dit bewijsbeslag voor de rechtspraak alleen maar toegenomen. Daarbij heeft de exhibitieplicht in art. 843a Rv sinds de wetswijziging per 1 januari 2002 niet alleen betrekking op onderhandse akten, maar ook op andere geschriften en zelfs op gegevens aangebracht op een gegevensdrager (foto's, films, geluidsbanden, computerbestanden, etcetera).¹⁶⁰ Zo zou een werknemer bijvoorbeeld op zijn door de werkgever aangehouden personeelsgegevens, ten behoeve van zijn recht van inzage, een 730 Rv-beslag kunnen laten leggen.

Naast het voornoemde 'algemene' bewijsbeslag op basis van art. 843a Rv, kent het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering sinds 1 mei 2007 tevens een bijzonder *bewijsbeslag inzake intellectuele eigendomsrechten* in art. 1019b-1019d Rv.¹⁶¹ Het bewijsbeslag inzake intellectuele eigendomsrechten is in zoverre een vernieuwing ten opzichte van het algemene bewijsbeslag, omdat niet alleen (schriftelijke of elektronische) bescheiden maar ook voorwerpen, waarmee een inbreuk wordt gemaakt op intellectuele eigendomsrechten, als bewijsmateriaal kunnen worden beslagen. Aldus zijn de mogelijkheden tot het leggen van een bewijsbeslag verruimd. De wetgever zoekt voor beide typen bewijsbeslagen echter ten onrechte aansluiting bij de regeling van het conservatoir verhaalsbeslag krachtens art. 711 e.v. Rv.¹⁶² Zowel het algemene bewijsbeslag (op basis van art. 843a Rv) als het bewijsbeslag inzake intellectuele eigendomsrechten (op basis van art. 1019b-1019d Rv) moeten naar mijn mening worden gebaseerd op de regeling van art. 730 e.v. Rv (eventueel jo. art. 709 Rv inzake gerechtelijke bewaring). Er wordt immers conservatoir beslag op de bescheiden respectievelijk voorwerpen gelegd strekkende tot (tijdelijke) afgifte aan de beslaglegger. Met andere woorden alle voornoemde bewijsbeslagen worden door een 730 Rv-beslag strekkende tot *afgifte* van het (beslagen) bewijsmateriaal geëffectueerd. Dit laatste is voor het bewijsbeslag inzake intellectuele eigendomsrechten mogelijk op basis van art. 1019c Rv jis. art. 730 e.v. Rv.

¹⁵⁹ Vزر. Rb. 's-Hertogenbosch 27 maart 2002, *JBPr* 2002, 10, m.nt. J.G.A. Linssen (*Den Bolderwagen BV/Wasziederij De Vesting BV*). Zie o.a. Barendrecht/Van den Reek 1994, p. 739-745 en in het bijzonder p. 743-744. Voor verdere literatuur omtrent bewijsbeslag zie de voornoemde annotatie van Linssen. Overigens kunnen, ten behoeve van de bewijsl levering, verbeurdverklaring, of ontrekking aan het verkeer in het kader van strafvordering, ook de officier van justitie of de rechter-commissaris op bewijsmateriaal zo nodig beslag laten leggen. Voor dergelijke beslagen bevat de wet echter een geheel eigen strafprocesrechtelijke beslagregeling in art. 94 jo. art. 134 Sv, welke geheel los moet worden gezien van het in deze studie aan de orde zijnde civielrechtelijke beslagrecht.

¹⁶⁰ Zie Parl. Gesch. Burg. Procesrecht, Van Mierlo/Bart, p. 552-554.

¹⁶¹ Op basis van Art. I sub B Wet van 8 maart 2007, Stb 108 zijn in Boek 3 Rv de bepalingen van art. 1019-1019i (*Nieuw*) Rv – in de nieuwe Titel 3.15 "*Van rechtspleging in zaken betreffende rechten van intellectuele eigendom*" – ingevoegd. Zie verder ook, Kamerstukken II 2005/2006, 30 392, nr. 2, p. 1-4 en nr. 3, p. 17-26.

¹⁶² Zie de Memorie van Toelichting, Kamerstukken II 2005/2006, nr. 3, p. 17 en 22.

Een 730 Rv-beslag zal mogelijk ook kunnen worden gelegd door een gerechtigde op basis van bepaalde internationale verdragsbepalingen welke binnen Nederland verticale werking (jegens de Nederlandse Staat) dan wel horizontale werking (jegens private personen) hebben. Denk bijvoorbeeld aan het recht op afgifte (voor inzage) van afstammingsgegevens aan een kind, die zijn afstamming zou willen kennen op basis van onder andere art. 8 EVRM (recht op eerbiediging van privé familie- en gezinsleven).¹⁶³

3.1.3 *De persoonlijk gerechtigde tot levering van, of vestiging van een beperkt recht op bepaalde roerende zaken door middel van afgifte (bezitsverschaffing)*

Ten slotte bestaat nog een groep van gerechtigden die een 730 Rv-beslag strekkende tot *afgifte* op bepaalde roerende zaken kunnen leggen. Zij betreft degenen die een persoonlijk recht tot levering van deze zaken, of tot vestiging van een beperkt recht op die zaken hebben. In dergelijke gevallen gaat het alleen om roerende zaken die niet door middel van een akte maar enkel door *bezitsverschaffing* – door afgifte – aan een ander kunnen worden geleverd.¹⁶⁴ Goederen die door bezitsverschaffing worden geleverd zijn zowel roerende zaken¹⁶⁵ (art. 3:90 BW) als toonder- of orderpapier (art. 3:93 BW), *mits* deze goederen zich in de macht van de vervreemder bevinden. Doordat juist voornoemde goederen in art. 3:86 BW als zodanig worden genoemd, worden ze verder ‘3:86 BW-goederen’ genoemd.¹⁶⁶ Op basis van art. 730 Rv kan derhalve een conservatoir afgiftebeslag worden gelegd ten behoeve van degene die (een persoonlijk) recht heeft op levering van een roerende zaak, niet-registergoed (art. 3:84 jo. art. 3:90 BW), op levering van toonder-, of orderpapier (art. 3:84 jo. art. 3:93 BW), of op vestiging van een beperkt recht op voornoemde roerende zaken (art. 3:98 jo. art.

¹⁶³ HR 15 april 1994, NJ 1994, 608 m.nt. WH-S (*Stichting Valkenhorst*).

¹⁶⁴ De vereisten voor overdracht van een goed zijn achtereenvolgens: een *geldige titel* tussen vervreemder en verkrijger, *beschikkingsbevoegdheid* van de vervreemder en *levering* aan de verkrijger (art. 3:84 BW). Deze vereisten voor overdracht van een goed, zo ook het leveringsvereiste, zijn ook van toepassing op de vestiging van een beperkt recht op een goed (art. 3:98 jo. art. 3:84 BW), of de verdeling van een gemeenschap (art. 3:186 jo. art. 3:84 BW). De levering(sformaliteit) is verder afhankelijk van de aard van het goed (zie art. 3:89-96 BW). Het Burgerlijk Wetboek maakt hier met name onderscheid tussen levering door middel van bezitsverschaffing enerzijds en levering door middel van een akte anderzijds. Levering door middel van bezitsverschaffing vindt plaats door het goed in de macht van de verkrijger te laten komen, zonder dat er een akte aan te pas komt.

¹⁶⁵ Dat wil zeggen een roerende zaak die niet tevens een registergoed is, ofwel roerende zaken waarvan de levering *zonder* akte plaatsvindt. Roerende zaken die wel tevens registergoederen zijn, worden daarentegen geleverd door middel van een (authentieke) akte die wordt ingeschreven in een daartoe bij wet ingesteld openbaar register (art. 3:10 BW). De belangrijkste voorbeelden van roerende registergoederen zijn zeeschepen (art. 8:193 jo. art. 3:197 BW), binnenschepen (art. 8:1302 jis. art. 8:1305 e.v. BW) en luchtvaartuigen (art. 8:1302 jis. art. 8:1305 e.v. BW), doch niet automobielen.

¹⁶⁶ Van Mierlo 1997, p. 14.

3:84 jo. art. 3:90 respectievelijk art. 3:93 BW), uiteraard *mits* deze zaken (nog) in het bezit zijn van de vervreemder zelf.

Een 730 Rv-beslag kan bijvoorbeeld worden gelegd door de koper van een fiets (roerende zaak) die hem nog door de bezittende verkoper moet worden geleverd. Dit is eveneens het geval bij de koper van een nog niet geleverd recht aan toonder of order. Gerechtigd tot een 730 Rv-beslag tot afgifte is verder de rechthebbende op levering van een 3:86 BW-goed op grond van een ruil (art. 7:49 BW) of schenking (art. 7:175 e.v. BW). Gerechtigd tot een 730 Rv-beslag is tevens de verkoper die het 3:86 BW-goed heeft verkocht en geleverd, maar waarbij de koop is ontbonden op grond van art. 6:265 BW en hij derhalve recht op ongedaanmaking van de levering heeft conform art. 6:271 BW. Daarnaast kan zelfs de leveringsgerechtigde van een 3:86 BW-goed uit hoofde van een andere verbintenis uit de wet een 730 Rv-beslag leggen. Te denken valt aan gevallen waarin sprake is van schadevergoeding in natura op basis van een onrechtmatige daad (art. 6:162 jo. art. 6:103 BW). Zo zou A bijvoorbeeld een 730 Rv-beslag tot afgifte kunnen leggen op een auto onder B ter bewaring van een recht voortvloeiende uit een uiteindelijke veroordeling van B om A's schade te vergoeden door middel van de afgifte van de auto in plaats van schadevergoeding in geld.

Beperkte rechten op 3:86 BW-goederen – dit kunnen overigens alleen de rechten van vruchtgebruik (art. 3:201 BW) of vuistpand (art. 3:236 lid 1 BW) zijn – kunnen slechts worden gevestigd door middel van bezitsverschaffing c.q. machtsverschaffing van het goed aan de vruchtgebruiker c.q. vuistpandhouder. Ter bewaring van hun aanspraken dienaangaande kunnen ook de rechthebbenden tot vestiging van een beperkt recht van vruchtgebruik (art. 3:98 jo. art. 3:201 BW) of vuistpand (art. 3:98 jo. art. 3:236 lid 1 BW) op 3:86 BW-goederen, zo nodig een 730 Rv-beslag tot afgifte hierop laten leggen.

3.2 Gerechtigde tot een 730 Rv-beslag: de gerechtigde tot levering van een 'niet-3:86 BW-goed'

In deze paragraaf komen die gerechtigden aan bod, die een 730 Rv-beslag enkel strekkende tot levering kunnen leggen op in beginsel *andere goederen dan 3:86 BW-goederen* (hierna: de '*niet-3:86 BW-goederen*'). Niet-3:86 BW-goederen zijn alle goederen die door middel van een akte worden geleverd. Dit zijn onder andere alle registergoederen zoals onroerende zaken, teboekgestelde schepen, luchtvaartuigen (art. 3:89 leden 1 en 4 BW) en vorderingen op naam (art. 3:94 BW). Tot deze categorie behoren ook roerende zaken en toonder- of orderpapier die niet (meer) in de macht van de vervreemder zijn, alsmede andere goederen welke anders dan op grond van art. 3:89-94 BW worden geleverd (art. 3:95 BW). Op grond van de intellectuele eigendoms wetten – buiten het BW – worden ook intellectuele eigendomsrechten, als vermogensrechten in de zin van art. 3:6

BW, met behulp van een akte geleverd.¹⁶⁷ Dit zijn bijvoorbeeld: het auteursrecht (art. 2 lid 2 Auteurswet 1912), het octrooi (art. 65 lid 1 Rijksoctrooiwet 1995), het merkrecht (art. 11 Eenvormige Beneluxwet op de merken), een recht op een tekening of model (art. Eenvormige Beneluxwet inzake Tekeningen en Modellen), het naburige recht (art. 9 Wet naburige rechten), het recht op een topografie van een halfgeleiderproduct (art. 14 Topografiewet), het kwekersrecht (art. 65 Zaaizaad- en Plantgoedwet 2005) en het recht om toestemming te verlenen voor bepaald gebruik van een databank (art. 2 lid 4 Databankenwet).

Gerechtigd tot het leggen van een 730 Rv-beslag strekkende tot levering op een ‘niet-3:86 BW-goed’ is ten eerste de leveringsgerechtigde uit hoofde van een overeenkomst zoals koop (art. 7:1 e.v. BW). Zo konden de kopers Van Kooten en Wilmink, bij de dubbele verkoop door Van Roekel, elk een 730 Rv-beslag op het verkochte huis leggen. Het beslag strekte voor ieder van hen tot bewaring van de levering (art. 3:89 BW) aan henzelf.¹⁶⁸ Voorts valt te denken aan de leveringsgerechtigden op de voet van ruil (art. 7:49 BW) of schenking (art. 7:175 e.v. BW).

Ten tweede kan dit 730 Rv-beslag ook worden gelegd door de leveringsgerechtigde van een niet-3:86 BW-goed uit hoofde van een verbintenis uit de wet, zoals een ongedaanmakingsverplichting (art. 6:271 BW), of een schadevergoeding in natura uit onrechtmatige daad (art. 6:162 BW jo. art. 6:103 BW). Zo had bijvoorbeeld Van den Bosch onder het huidige recht een 730 Rv-beslag strekkende tot levering onder het huis van Pos kunnen leggen, ter bewaring van de eventuele veroordeling van laatstgenoemde tot alternatieve schadevergoeding in de vorm van (verkoop en) levering van het huis aan Van den Bosch.¹⁶⁹

Ten derde kan ook de deelgenoot in een gemeenschap, op grond van art. 3:178 BW), een 730 Rv-beslag op een of meer tot de gemeenschap behorende goederen leggen. Dit ‘*deelgenotenbeslag*’ kent een nadere uitwerking in art. 733 Rv (zie Hoofdstuk 5). Zo legt de deelgenoot dit bijzondere 730 Rv-beslag op gemeenschappelijke goederen, die “in het bijzonder in aanmerking komen om aan hem of aan de deelgenoot voor wiens aandeel hij optreedt te worden toege-deeld.” (art. 733 lid 1 Rv), maar toedeling door levering krachtens art. 3:186 lid 1 BW nog niet is geschied. Zo kan bijvoorbeeld één van de erfgenamen alvast een 730 Rv-beslag leggen op het huis dat valt in de nalatenschap van de overledene, aangezien de beslaglegger pretendeert dat deze onroerende zaak uiteindelijk aan hem alleen in eigendom zal worden toebedeeld. Naast de deelgenoot zelf kunnen overigens ook nog anderen gerechtigd zijn tot het leggen van een voornoemd deelgenotenbeslag. In dat verband valt te denken aan iedereen die een beperkt recht op een aandeel in de gemeenschap heeft (art. 3:178 BW). Ver-

¹⁶⁷ Let wel, het gaat hierbij om levering van de intellectuele eigendomsrechten zelf en niet de levering van roerende zaken die een inbreuk maken op een intellectueel eigendomsrecht.

¹⁶⁸ HR 11 februari 1994, NJ 1994, 651, m.nt. HJS (*Van Kooten/Wilmink*).

¹⁶⁹ Zie HR 17 november 1967, NJ 1968, 42 m.nt. GJS (*Pos/Van den Bosch*).

der kan worden gedacht aan de schuldeiser die een opeisbare vordering op een deelgenoot heeft (art. 3:180 BW).¹⁷⁰

Ten slotte kan ook de rechthebbende tot vestiging van een beperkt recht op een niet-3:86 BW-goed zo nodig een 730 Rv-beslag strekkende tot ‘vestiging’ (art. 3:98 jo. art. 3:84 BW) op het desbetreffende goed laten leggen. Ik wijs hier met name op diegenen met een recht tot vestiging van de beperkte rechten van pand, hypotheek, vruchtgebruik, erfdienstbaarheid, erfpacht, of opstal.¹⁷¹ Overigens kan het 730 Rv-beslag tot levering ook specifiek op een roerende zaak of op een recht aan toonder worden gelegd, ten behoeve van een recht van stil pand of het vruchtgebruik hierop (art. 3:237 lid 1 BW). Immers in deze gevallen worden het stil pandrecht op de roerende zaak, het recht aan toonder of het vruchtgebruik daarop niet door middel van bezitsverschaffing (afgifte) maar door een akte gevestigd.

3.3 Gerechtigde tot een 730 Rv-beslag: de potentieel gerechtigde tot afgifte of levering¹⁷²

Bevoegd tot het leggen van een 730 Rv-beslag zijn niet alleen degenen die reeds een recht tot afgifte of levering van een goed (pretenderen te) hebben. Deze beslagbevoegdheid wordt op grond van art. 730 Rv ook toegekend aan diegenen die een recht tot afgifte of levering van een goed, eerst door middel van een rechterlijke uitspraak tot vernietiging of ontbinding in de toekomst *kunnen* krijgen. Dit zijn de *potentieel gerechtigden* tot afgifte of levering van een goed. De rechterlijke uitspraak tot vernietiging of ontbinding wordt na een gelegd 730 Rv-beslag overigens uitgelokt met de in te stellen eis in de hoofdzaak (art. 700 lid 3 Rv, zie Hoofdstuk 5). De potentieel gerechtigden tot afgifte van een roerende zaak of levering van een goed in de toekomst – en dus 730 Rv-beslagleggers – kunnen in vier subgroepen worden onderverdeeld.

Ten eerste valt te noemen de potentieel gerechtigde tot vernietiging wegens een wilsgebrek (art. 3:44 BW respectievelijk art. 6:228 BW¹⁷³) van de rechtshandeling of overeenkomst, waarmee het beslagen goed in het vermogen (goederenrechtelijk) of in handen (feitelijk) van de wederpartij is gekomen. Een dergelijke vernietiging heeft in beginsel *terugwerkende kracht* (art. 3:53 lid 1 BW), zodat het beslagen goed achteraf gezien nooit rechtsgeldig in handen van de wederpartij kon komen (goederenrechtelijk effect¹⁷⁴). Een voorbeeld van een

¹⁷⁰ Zie o.a. Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 733, aant. 1.

¹⁷¹ Ook een licentie inzake een auteursrecht of octrooirecht kan worden gezien als een beperkt recht in de zin van art. 3:8 BW; voor een afwijkende mening zie Wentink 1995. p. 22-24.

¹⁷² Zie ook Mijnsen 2003, p. 159 e.v.

¹⁷³ Bij een rechtshandeling is sprake van een wilsgebrek indien de rechtshandeling tengevolge van bedreiging, bedrog of misbruik van omstandigheden is gedaan (art. 3:44 BW). Bij een wederkerige overeenkomst is sprake van een wilsgebrek indien deze tengevolge van dwaling bij een of meer partijen is gesloten (art. 6:228 BW).

¹⁷⁴ Goederenrechtelijk effect (NBW-term) – of zakelijke werking (oud-BW-term) – heeft een feit, wanneer dit gevolgen heeft voor de goederenrechtelijke rechtstoestand van een

dergelijke beslaglegger is de dwalende verkoper van een boek (roerende zaak) die een 730 Rv-beslag onder de koper legt en vervolgens in een daaropvolgende eis in de hoofdzaak de koopovereenkomst op grond van dwaling laat vernietigen (art. 6:228 BW). De koopovereenkomst vormt hier namelijk de goederenrechtelijke overdrachtstitel waarmee het boek vanuit het vermogen van de verkoper in dat van de koper is overgegaan (art. 3:84 BW). Pas indien in de hoofdzaak de koopovereenkomst – ofwel de overdrachtstitel – met terugwerkende kracht is vernietigd, is de verkoper (achteraf) steeds eigenaar gebleven. De verkoper kan vervolgens afgifte van het boek door de (ex)koper vorderen met een beroep op zijn eigendomsrecht (revindicatie ex art. 5:2 BW), zo nodig met behulp van reële executie tot afgifte (art. 491 e.v. Rv).

Ten tweede noem ik de potentieel gerechtigde tot ontbinding van een wederkerige overeenkomst, op grond waarvan een goed in handen van de wederpartij is gekomen, wegens onvoorziene omstandigheden (art. 6:258 BW). Een ontbinding wegens onvoorziene omstandigheden kan namelijk *eventueel terugwerkende kracht* hebben, zodat het beslagen goed achteraf gezien nooit rechtsgeldig in het vermogen of in handen van de wederpartij heeft kunnen komen. Ook voor dergelijke gevallen verwijs ik korthedshalve naar het voorbeeld van de verkoper in de voorgaande alinea.

Ten derde kan worden gedacht aan de potentieel gerechtigde tot ontbinding van de wederkerige overeenkomst, krachtens welke het beslagen goed in handen van de wederpartij is gekomen, wegens wanprestatie (art. 6:265 BW). Ontbinding van een overeenkomst op grond van wanprestatie kent *géén terugwerkende kracht* (art. 6:269 BW). Tengevolge van de ontbinding van de overeenkomst ontstaat voor de wederpartij onder andere de verplichting om de goederenrechtelijke c.q. feitelijke overdracht van het beslagen goed ongedaan te maken (ongedaanmakingsverplichting ex art. 6:271 BW). Met het ontstaan van deze ongedaanmakingsverplichting heeft de beslaglegger – denk wederom aan de verkoper in het hiervoor gebuikte voorbeeld – uiteindelijk alsnog het recht tot afgifte of levering van het reeds beslagen goed aan hemzelf verkregen.

Ten slotte kent de wet nog een *nieuwe* bijzondere wettelijke variant van het 730 Rv-beslag, te weten het *paulianabeslag* zoals dat in art. 737 Rv is geregeld.¹⁷⁵ Gezien de strekking van art. 737 lid 1 Rv dient het paulianabeslag als een 730 Rv-beslag te worden opgevat. Het paulianabeslag van art. 737 Rv wordt eerst als een 730 Rv-beslag tot afgifte of levering op een goed gelegd. De reden hiervoor is gelegen in het feit dat een schuldenaar een onverplichte rechtshandeling heeft verricht waardoor schuldeisers in hun verhaalsmogelijkheden zijn be-

bepaald goed. Een goederenrechtelijk effect kan het gevolg zijn van het causale stelsel bij overdracht van goederen (art. 3:84 lid 1 BW: geldige titel, levering en beschikkingsbevoegdheid vervreemder), een ontbindende voorwaarde (art. 3:84 lid 4 BW), of reclamerecht (art. 7:39 e.v. BW). Zo heeft een met terugwerkende kracht vernietigde titel tot eigendomsoverdracht aldus het goederenrechtelijke effect dat het goed krachtens art. 3:84 lid 1 BW (achteraf) niet in eigendom kan zijn overgedragen.

¹⁷⁵ Omtrent het paulianabeslag van art. 737 Rv, zie o.a. Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 737 Rv; Winters/Ynzonides 1994; en Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Ynzonides*) 2001, par. 2.13.

nadeeld. Op grond van de *actio Pauliana* kunnen deze benadeelde schuldeisers (*civielrechtelijke pauliana*; art. 3:45 BW) of namens hen de faillissementscurator (*faillissementspauliana*; art. 42 Fw) een dergelijke onverplichte rechtshandeling met terugwerkende kracht laten vernietigen (art. 3:53 BW). Dit heeft door het causale stelsel, zoals neergelegd in art. 3:84 BW, tot gevolg dat de eigendomsoverdracht of bezwaring met een beperkt recht van de litigieuze goederen niet heeft plaatsgevonden ('goederenrechtelijk effect'). Hierdoor kunnen de schuldeisers c.q. de faillissementscurator zich vervolgens ten opzichte van de schuldenaar gaan verhalen op diens herkegen goederen.

Een paulianabeslag kan overigens op grond van art. 737 lid 1 Rv alleen op het object (een goed) van de paulianeuze rechtshandeling worden gelegd, indien de schuldeiser c.q. beslaglegger de vernietiging van deze rechtshandeling *in rechte* op grond van art. 3:51 BW vordert (door middel van een eis in de hoofdzaak; art. 700 lid 3 Rv).¹⁷⁶ In geval van een buitengerechtelijke pauliana (art. 3:50 BW) of faillissementspauliana (art. 42 Fw) blijft voor de schuldeiser respectievelijk faillissementscurator de weg van art. 737 Rv derhalve gesloten.¹⁷⁷ Bijzonder en afwijkend van alle overige 730 Rv-beslagen is de verdere afwikkeling van een paulianabeslag, nadat een door de beslaglegger ingestelde *actio Pauliana* in de hoofdzaak is toegewezen. Het op voorhand gelegde paulianabeslag verandert namelijk van een reëel beslag in een (executoriaal) verhaalsbeslag (art. 737 lid 2 Rv; zie verder Hoofdstuk 5).

3.4 Beslagobjecten 730 Rv-beslag

Bij lezing van de wetsbepaling wekt art. 730 Rv de indruk, dat een 730 Rv-beslag strekkende tot afgifte *alleen op roerende zaken* (art. 3:2 en 3:3 lid 2 BW) kan worden gelegd. Strekt een 730 Rv-beslag evenwel tot levering, dan kan dit beslag *op alle goederen* (art. 3:1 BW) worden gelegd.¹⁷⁸ Echter voor de beantwoording van de vraag naar de mogelijke beslagobjecten van een 730 Rv-beslag, dient niet alleen naar art. 730 Rv te worden gekeken. Gelijk bij de gerechtigden tot een 730 Rv-beslag, wordt ook de kwestie van mogelijke beslagobjecten steeds weer bepaald door de onderliggende (materieel- of procesrechtelijke) grondslag van het specifieke 730 Rv-beslag.

Indien een 730 Rv-beslag wordt gelegd op grond van het (gepreten-deerde) recht van *revindicatie* (art. 5:2 BW) geldt bijvoorbeeld het volgende.

¹⁷⁶ Van Mierlo 1997, p. 3 en voetnoot nr. 3. Zie voor een voorbeeld van een correct paulianabeslag op bijvoorbeeld intellectuele eigendomsrechten (woord- en beeldmerk) in: Pres. Rb. Rotterdam 28 juli 1998 (*Essatoom/Rabobank*), KG 1998, 247.

¹⁷⁷ Na een buitengerechtelijke pauliana of faillissementspauliana inzake *niet-register-goederen*, kan de schuldeiser overigens een conservatoir verhaalsbeslag onder de paulianeuze verkrijger (derde) leggen en ten laste van de paulianeus handelende schuldenaar op grond van art. 718 e.v. Rv. Zie o.a. Winters/Ynzonides 1994, p. 839 en Van Mierlo 1997, p. 3, voetnoot 3.

¹⁷⁸ Dit geheel in tegenstelling tot het beslagrecht van vóór 1992 waarin het revindicatoir beslag krachtens art. 721 oud-Rv alleen op 'roerende goederen' of een teboekgesteld schip kon worden gelegd.

Revindicatie strekt volgens art. 5:2 BW steeds tot afgifte van een roerende of onroerende zaak (door schuldenaar na opeising van de eigenaar). Het uit hoofde van revindicatie te leggen 730 Rv-beslag zal derhalve eveneens tot afgifte moeten strekken. Uit art. 730 Rv volgt echter dat een 730 Rv-beslag tot afgifte *alleen op roerende zaken* kan worden gelegd. Een 730 Rv-beslag strekkende tot afgifte is niet mogelijk op onroerende zaken¹⁷⁹ en vermogensrechten. Kortom, een 730 Rv-beslag op basis van een recht *van revindicatie* kan dan ook *alleen op roerende zaken* worden gelegd. Wordt een 730 Rv-beslag bijvoorbeeld gelegd op basis van het *recht van reclame*, dan kan dit eveneens *alleen op de roerende, aan de koper afgeleverde zaak die geen registergoed is* (art. 7:39 lid 1 BW). Een 730 Rv-beslag strekkende tot afgifte van bewijsmateriaal door anderen – het algemeen bewijsbeslag – kan *alleen* worden gelegd op “bepaalde bescheiden aangaande een rechtsbetrekking waarin [de beslaglegger] of zijn rechtsvoorgangers partij zijn” (art. 843a lid 1 Rv). Doch een 730 Rv-beslag strekkende tot levering, gelegd op grond van een recht tot levering van een onroerende zaak (uit koopovereenkomst) of een vordering op naam (uit overeenkomst tot cessie), kan wel op de desbetreffende onroerende zaak respectievelijk het vermogensrecht worden gelegd. Immers, beide vermogensbestanddelen zijn goederen in de zin van art. 730 Rv.

Geen 730 Rv-beslag kan worden gelegd op een auteursrecht, “hetwelk toekomt aan den maker van het werk, zoomede, na het overlijden des makers, het auteursrecht op niet openbaar gemaakte werken, hetwelk toekomt aan den gene, die het als erfgenaam of legataris van den maker verkregen heeft”. Een dergelijk auteursrecht is immers op grond van art. 2 lid 3 Auteurswet 1912 niet vatbaar voor beslagen. Tevens kan geen beslag worden gelegd op afhankelijke beperkte rechten, zoals pand, hypotheek en erfdienstbaarheden. Immers, deze afhankelijke beperkte rechten kunnen niet afzonderlijk van bijvoorbeeld de geldlening respectievelijk het heersende erf bestaan (art. 3:7 BW), laat staan los van het moederrecht tot levering worden geëxecuteerd.¹⁸⁰

Goederen welke bestemd zijn voor de openbare dienst kunnen op grond van art. 703 Rv niet altijd worden beslagen door middel van een (730 Rv-) beslag.¹⁸¹ Niet het feit dat een bepaald overheidsgoed in eigendom of bezit van

¹⁷⁹ Echter onder het huidige BW geniet de oorspronkelijke vervreemder A van een onroerende zaak – ondanks het feit dat de bescherming van een derde-verkrijger C tegen beschikkingsonbevoegdheid in art. 3:36 BW ten opzichte van art. 1376a en 1910 oud-BW in beginsel is toegenomen – toch meer wettelijke bescherming dan vóór 1992. A kan zijn eigendomsactie omtrent de litigieuze onroerende zaak tegen B laten inschrijven in de openbare registers. Dit is vanaf 1992 wettelijk vastgelegd in art. 3:17 lid 1 sub f BW. Hierdoor kan een derde-verkrijger C, na inschrijving van dit feit door A, zich niet meer beroepen op zijn goede trouw (art. 3:23 jo. art. 3:88 BW). Zie ook Mijnsen 1983, p. 25-26. Zie voor de situatie vóór 1992 o.a. Wiarda 1944, p. 172-174.

¹⁸⁰ Zie art. 437 Rv en Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 93. Zie voor paulianabeslag in het bijzonder Winters/Ynzonides 1994, p. 839.

¹⁸¹ Zie ook art. 436 Rv inzake de onmogelijkheid van executoriaal beslag op goederen bestemd voor de openbare dienst; zie ook art. 13a Wet Algemene Bepalingen. Zie verder Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 703 en art. 436, aant. 3 en 4.

de nationale of lagere overheid is, doch de daadwerkelijke bestemming voor de openbare dienst is doorslaggevend voor de vraag of dit goed al dan niet immuun voor beslag is. Verder wordt met de openbare dienst niet alleen de Nederlandse, maar ook die van een vreemde staat bedoeld. Zo kan bijvoorbeeld wel beslag worden gelegd op een schip, dat weliswaar eigendom is van een vreemde staat, maar slechts wordt gebruikt voor de commerciële koopvaardij. Wordt dit staatschip daarentegen (ook) ingezet voor de openbare dienst, dan is beslaglegging niet mogelijk.¹⁸² Zie hieromtrent in het bijzonder het op 10 april 1926 te Brussel gesloten *Verdrag tot vaststelling van eenige eenvormige regelen betreffende de immuniteit van staatsschepen*, (hierna: Brussels Immunitéits Verdrag 1926).¹⁸³ Verder kan een (730 Rv-)beslag op bepaalde (teboekgestelde) schepen en luchtvaartuigen ook zijn uitgesloten op basis van andere internationale verdragen. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan het eerder reeds genoemde Verdrag van Brussel 1952 voor zeeschepen,¹⁸⁴ of het Verdrag van Rome 1933 voor luchtvaartuigen.¹⁸⁵

Een 730 Rv-beslag strekkende tot levering kan tegenwoordig wel op bepaalde 'goederen' worden gelegd, die (nog) geen wettelijke basis in het positieve recht hebben. Een bekend voorbeeld uit het recente verleden is met name de mogelijkheid van een 730 Rv-beslag tot levering op een zogenoemd 'recht op een domeinnaam'. Zowel het 'recht op een domeinnaam' als de levering van dit recht vinden geen basis in de wet (art. 3:1, 3:2 en 3:6 BW respectievelijk art. 3:83 lid 3 BW). Het recht op een domeinnaam is volgens W. Snijders een recht

¹⁸² Zie HR 28 mei 1993 (*De Russische Federatie/Pied-Rich*), NJ 1994, 329, m.nt. JCS en tevens Harreman 1993, p. 148-150.

¹⁸³ Verdrag op 10 april 1926 te Brussel gesloten *tot vaststelling van eenige eenvormige regelen betreffende de immuniteit van staatsschepen*, en goedgekeurd bij Wet van 23 april 1936, Stb. 94. Zie ook Trb. 1953, 127.

¹⁸⁴ In bepaalde internationale gevallen, waarin het Verdrag van Brussel 1952 van toepassing is, zijn de mogelijkheden tot het leggen van conservatoir beslag zoals een 730 Rv-beslag op zeeschepen in beginsel beperkt. Conservatoir beslag kan op de voet van art. 1 van het Verdrag alleen voor de daarin restrictief opgesomde zeerechtelijke vorderingen worden gelegd. In alle andere gevallen niet. Deze beperking geldt voor Nederland echter niet in de gevallen waarin conservatoir beslag – en met name het 730 Rv-beslag – is gelegd inzake: geschillen over de eigendom van een schip en geschillen tussen medeëigenaren van een schip over eigendom, bezit, exploitatie of exploitatie-opbrengsten van dat schip. Voornoemde uitzondering voor Nederland is het gevolg van een speciaal voorbehoud dat Nederland met betrekking tot het Verdrag van Brussel 1952 had gemaakt (Rijkswet van 27 oktober 1982, Stb. 609). Dit betekent bijvoorbeeld dat de mogelijkheid van een 730 Rv-beslag tot levering door het Verdrag van Brussel 1952 kan worden beperkt (alleen op basis van zeerechtelijke vorderingen), doch niet een 730 Rv-beslag tot afgifte op basis van revindicatie (geschil over eigendom); zie Claringbould/Van Lynden 1986, p. 840.

¹⁸⁵ *Verdrag van Rome van 29 mei 1933 inzake het vaststellen van eenige eenvormige bepalingen in zake conservatoir beslag op luchtvaartuigen*, goed bij Wet van 4 november 1937, Stb. 33 en bekendgemaakt bij KB 9 februari 1938, Stb. 12 (het Verdrag van Genève van 19 juni 1948 betreffende de internationale erkenning van rechten op luchtvaartuigen, Trb. 1952, 86, gaat o.a. meer over verhaalsexecutie).

van eigen aard (*sui generis*),¹⁸⁶ terwijl de levering plaatsvindt op grond van het (niet-wettelijke) art. 15 ‘reglement voor registratie van domeinnamen van de Stichting Internet Domeinregistratie Nederland (SIDN)’.¹⁸⁷ Van der Steur is verder van mening dat de domeinnaam in de huidige praktijk als ‘rechtsobject van een absoluut recht’ wordt beschouwd.¹⁸⁸ Dit alles vormt in de huidige praktijk geen beletsel (meer) voor een 730 Rv-beslag op een recht op een domeinnaam.¹⁸⁹

3.5 Rechtshistorische beschouwing

3.5.1 *Oud-vaderlands recht (1799)*

Voor het antwoord op de vraag welke personen op welke goederen onder het oud-vaderlandse recht – zoals (deels) gecodificeerd in de Algemeene Manier van Procedeeren (1799) – conservatoir beslag strekkende tot afgifte of levering konden (laten) leggen, moet eerst te rade worden gegaan bij de wettelijke regeling van ‘arresten’ in art. 133 en 134 AMP.¹⁹⁰ De formulering van beide wetsbepalingen zelf geven onvoldoende uitsluitsel. Voor het antwoord dient tevens te worden teruggegrepen naar de verschillende mogelijke rechtsvorderingen of acties tot afgifte en levering van bepaalde goederen, die het materiële oud-vaderlandse recht¹⁹¹ aan bepaalde personen bood. De Algemeene Manier van Procedeeren gaf overigens wel een drietal aanwijzingen over mogelijke vormen van executie. Dit waren achtereenvolgens: art. 278 AMP (*directe reële executie tot afgifte* van roerende zaken aan de ‘reëel’ gerechtigde), art. 279 e.v. AMP (*directe en indirecte verhaalsexecutie*) en art. 305 AMP (*indirecte reële executie*

¹⁸⁶ W. Sniijders 2005, p. 84.

¹⁸⁷ Reglement voor registratie van .nl-domeinnamen SIDN, 29 januari 2003.

¹⁸⁸ Van der Steur 2003, p. 283.

¹⁸⁹ Hof Arnhem 13 november 2001, DomJur 2001, 113 (*KPN/Denda*), Hof Amsterdam 27 juli 2000, DomJur 2000, 24 (*AEX/Blue 7*), of Pres. Rb. Arnhem 31 mei 2000, DomJur 2000, 27 (*Tellus/Brokerhof*). Anderszins V.zr.Rb. 's-Hertogenbosch 6 augustus 2002, JBPr 2002, 11, m.nt. A. van Hees (*L'Tur Tourismus/Stichting Digital Information*), waarin een verlovverzoek tot 730 Rv-beslag op een domeinnaam werd afgewezen. Van Hees meent in zijn kritische noot dat een 730 Rv-leveringsbeslag op een domeinnaamrecht kan worden gelegd, aangezien dit vermogensrecht wel degelijk kan worden geleverd aan een ander. Zie verder ook een andere kritische noot van K. Gilhuis bij voornoemd vonnis V.zr. Rb. 's-Hertogenbosch in: DomJur 2002, 148. W. Sniijders beweert mijns inziens ten onrechte, dat een conservatoir leveringsbeslag op een domeinnaamrecht dient te worden gelegd op grond van art. 702 jo. art. 474bb Rv. Een beslag op grond van art. 474bb Rv strekt echter tot *verhaalsexecutie* en niet tot levering (Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), art. 474bb Rv, p. 146); zie W. Sniijders 2002, p. 49 en 2005, p. 85.

¹⁹⁰ Zie Bijlage 1.

¹⁹¹ Zie met name de *Inleidinge tot de Hollandsche rechts-geleerdheid* van Hugo de Groot (1631), dat voor de ontwerpers van de AMP tot materieelrechtelijk voorbeeld had gediend; zie ook paragraaf 2.5.1.1.

tot een doen of nalaten door middel van gijzeling).¹⁹² Voor de goede orde dient met betrekking tot de behandeling van het oud-vaderlandse beslagrecht op basis van de Algemeene Manier van Procedeeren nog te worden opgemerkt, dat het hier alleen om een poging tot interpretatie gaat. De (beslag)regeling van de Algemeene Manier van Procedeeren is in Nederland immers nooit daadwerkelijk van toepassing geweest, zodat niet kan worden gerefereerd aan enige jurisprudentie of rechtspraktijk hieromtrent.

3.5.1.1 ‘Arrest’ tot afgifte ex art. 133 sub a AMP

Art. 133 sub a AMP bepaalde:

“dat geërresteerd mogen worden zoodanige Goederen van een Ingezeten van deeze Republiek [MH: de Bataafse Republiek], waarop de Arrestant eenig reëel recht, het zy van Eigendom, Hypotheek, of dergelyk wil vervolgen.”

Met andere woorden voornoemd ‘arrest’ was een beslag ter bewaring van een goederenrechtelijke rechtsvordering (*actio in rem*) van de beslaglegger (‘arrestant’), op een of meer bepaalde beslagen goederen onder een ingezetene van (toenmalig) Nederland. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat een bewarend c.q. conservatoir beslag in de zin art. 133 sub a AMP (‘reëel arrest’) overigens alleen op *roerende zaken* zou kunnen worden gelegd.¹⁹³ Was de goederenrechtelijke rechtsvordering van de beslaglegger eenmaal door de rechter gehonoreerd, dan zou de beslagen roerende zaak uiteindelijk via een deurwaarder (‘exploiteur’ of ‘bode’) aan de beslaglegger worden afgegeven. Deze directe reële executie tot afgifte van roerende zaken vond zijn grondslag met name in art. 278 AMP.

De gerechtigden tot het leggen van een dergelijk conservatoir afgiftebeslag op de voet van art. 133 sub a AMP dienden te beschikken, althans te pretenderen te beschikken over enig goederenrechtelijk recht (‘eenig reëel recht’, *ius reale* of *ius in re*)¹⁹⁴ met betrekking tot de beslagen roerende zaak. Met name Hugo de Groot verstond onder goederenrechtelijke rechten (‘beheering’ or *ius in rem*) zowel verschillende vormen van ‘volle’ of ‘gebrekkelijke’ eigendom (*ius dominii vel quasi*) als het bezitsrecht (‘bezitrecht’ en *ius possessionis*).¹⁹⁵ Van groot belang was allereerst het ‘volle eigendom’ (*dominium plenum* en *ius in re sua*).¹⁹⁶ Zo kon de *volle eigenaar* conservatoir afgiftebeslag op een roerende zaak leggen op de voet van art. 133 sub a AMP. Dit gebeurde dan ter bewaring

¹⁹² Zie paragraaf 2.5.1.1.

¹⁹³ Zoals te lezen in het handgeschreven commentaar bij het (handgeschreven) ontwerp van de AMP-tekst in: UB Amsterdam, Legaat Den Tex, ontwerp *Manier van Procedeeren in Civiele Zaaken*, [Hs XII A11 [9] 23/336] (“*in reële arresten insinuaties op mobiele goederen. [...]*”).

¹⁹⁴ De Groot, *Inl.*, I, 1, par. 8. Zie overigens ook art. 2.1.20 Ontwerp Van der Linden 1807-1808.

¹⁹⁵ De Groot, *Inl.*, II, 1, par. 60.

¹⁹⁶ De Groot, *Inl.*, II, 3, par. 1 en 10.

van enerzijds de algemene rechtsvordering tot revindicatie,¹⁹⁷ of anderzijds de rechtsvordering tot teruggave van de verkochte roerende zaak van de niet-betalende koper ('prijsbetalingsregel').¹⁹⁸ Naast de 'volle' eigenaar zouden eveneens degenen die met betrekking tot roerende zaken een zogeheten gebrekkelijk eigendom' (*quasi dominium* or *ius in re aliena*)¹⁹⁹ hadden, gerechtigd zijn geweest om hierop op basis van art. 133 sub a AMP een conservatoir afgiftebeslag te leggen. Dit waren bijvoorbeeld de *bloot eigenaar*, de *vruchtgebruiker* ('lijftocht'), de *bruiklener* ('bruick'), de *gerechtigde* tot '*tiendrecht*', de *erfgenaam-fideicommissaris* ('eigendoms verwacht'), de *stil pandhouder* ('hypotheek',²⁰⁰ of 'onderzetting') en verder nog vele andere 'reëel' rechthebbenden op een roerende zaak.²⁰¹ Ten slotte zou op grond van art. 133 sub a AMP zelfs een *bezitter* die het bezit van een bepaalde roerende zaak tengevolge van geweld was verloren of kwijtgeraakt – en zonder dat enige duidelijkheid bestond over zijn eventuele (vol of gebrekkelijk) eigendomsrecht – ter bewaring van zijn bezitsactie op deze zaak beslag tot afgifte kunnen leggen. In laatstgenoemde situatie zou het conservatoir beslag dan zijn gelegd ten behoeve van een specifieke bezitsprocedure, genaamd 'Appointement van Spolie' (*actio spolie* en geregeld in art. 212 AMP).²⁰² Kortom, het 'arrest' uit art. 133 sub a AMP zouden we op grond van het bovenstaande kunnen kwalificeren als een specifiek conservatoir beslag tot afgifte op roerende zaken, strekkende tot bewaring van eigendomsacties (*petitoire acties*) en bezitsacties (*possessoire acties*).²⁰³

3.5.1.2 'Arrest' tot verhaal, afgifte en levering ex art. 133 sub c en 134 AMP

Art. 133 sub c AMP duidde op een andere mogelijkheid tot het leggen van een 'arrest' en luidde:

¹⁹⁷ De Groot, Inl., II, 3, par. 4.

¹⁹⁸ De Groot, Inl., II, 5, par. 14. De constructie van de prijsbetalingsregel lijkt enigszins op dat van de huidige regeling van het eigendomsvoorbehoud (art. 3:92 BW), met dien verstande dat een eigendomsvoorbehoud, anders dan een prijsbetalingsregel, tussen partijen moet zijn overeengekomen. Overigens zou de prijsbetalingsregel, zoals beschreven door Hugo de Groot, volgens Feenstra voor de toenmalige rechtspraak nooit hebben gegolden; zie Feenstra 1949, p. 117 e.v.

¹⁹⁹ De Groot, Inl., II, 3, par. 11.

²⁰⁰ Zoals letterlijk genoemd in art. 133 sub a AMP. Het stil pandrecht (op roerende zaken) werd onder het oud-vaderlandse recht ook 'hypotheek' genoemd; zie met name Pos 1970, p. 128-202 en ook De Blécourt/Fischer 1967, p. 246.

²⁰¹ De Groot, Inl., II, 39; II, 44; II, 45; II, 47 en; II, 48. In tegenstelling tot het huidige recht kende het oud-vaderlandse recht geen gesloten doch een open stelsel van goederenrechtelijke rechten. Zie De Blécourt/Fischer 1967, p. 95; zie o.a. ook De Groot, Inl., II, 3, par. 8; II, 40, par. 1 en; II, 46, par. 1.

²⁰² Zie omtrent de *actio spolie* o.a. De Blécourt/Fischer 1967, p. 135 en De Groot, Inl., II, 2, par. 6.

²⁰³ De Groot, Inl., II, 3 par. 3-7, respectievelijk II, 2, par. 6.

“dat de Persoonen en Goederen beiden gearresteerd mogen worden van allen, die door hunne daaden toonen toebereidzelen te maaken, om zich buiten deeze Republiek te be-geven, of zich bedektelyk van hunnen Boedel en Goederen trachten te ontdoen.”²⁰⁴

Met andere woorden bewarend c.q. conservatoir beslag kon (alvast) worden gelegd op een persoon²⁰⁵ en zijn roerende en onroerende zaken, indien deze persoon voorbereidingen trof om zelf – eventueel met medeneming van de litigieuze (roerende) zaken – het land uit te gaan, of die zich heimelijk van de litigieuze (roerende en onroerende) zaken trachtte te ontdoen. De bepaling van art. 133 sub c AMP doet sterk denken aan de eis van ‘vrees voor verduistering’ die voor een aantal conservatoire beslagen uit ons huidige recht wordt gesteld.²⁰⁶ Was de beslagene een vreemdeling, dan kon op de voet van art. 134 AMP op (zijn persoon en) zijn goederen zelfs zonder aantoonbare ‘vrees voor verduistering’ conservatoir *vreemdelingenbeslag* worden gelegd. De mogelijkheid om onder andere zaken op grond van art. 133 sub c en 134 AMP conservatoir te beslaan, was veel ruimer dan die krachtens art. 133 sub a AMP. Mits maar sprake was van ‘vrees voor verduistering’ bij de binnenlandse schuldenaar (art. 133 sub c AMP) of de schuldenaar een vreemdeling was (art. 134 AMP), konden (zijn persoon en) al zijn goederen worden ‘gearresteerd’. De beslaglegger diende met betrekking tot de beslagobjecten (‘goederen’) jegens de ‘gearresteerde’ (schuldenaar) wel steeds te beschikken, althans pretenderen te beschikken, over *enig recht* – met uitzondering van een absoluut ‘reëel’ recht – met betrekking tot roerende zaken (zoals gesteld in art. 133 sub a AMP).

Mede in het licht van de wettelijke mogelijkheden van executie, zoals elders geregeld in de Algemeene Manier van Procedeeren, zou men inzake art. 133 sub c en 134 AMP tot de volgende typen conservatoire beslagen op zaken (‘goederen’) kunnen komen. Op basis van art. 133 sub c en 134 jo. art. 147²⁰⁷ jis. art. 279 e.v. AMP zou op zowel roerende als onroerende zaken conservatoir

²⁰⁴ De resterende bepaling van art. 133 sub b AMP gaat slechts over de mogelijkheid tot het ‘arresteren’ van insolvente (natuurlijke) personen en valt verder buiten dit onderzoek.

²⁰⁵ Het conservatoir beslag of ‘arrest’ op een (natuurlijk) persoon krachtens art. 133 sub c jo. art. 142 AMP, zou ik hier willen opvatten als een conservatoire variant van lijfswang (of gijzeling). De huidige regeling van lijfswang in art. 585-600 Rv is daarentegen louter een executoriaal dwangmiddel. De wettelijke mogelijkheid van ‘arrest’ op een persoon valt verder buiten dit onderzoek.

²⁰⁶ In het huidige conservatoire beslagrecht wordt de ‘gegronde vrees voor verduistering’ als voorwaarde gesteld bij conservatoire verhaalsbeslagen op roerende zaken en rechten aan toonder of order (art. 711 lid 1 Rv), rechten waarvan de executie niet elders is geregeld (art. 711 lid 3 Rv), aandelen op naam en effecten op naam die geen aandelen zijn (art. 714 Rv) en onroerende zaken (art. 725 Rv). En als laatste kennen we de eis van ‘gegronde vrees voor verduistering’ nog bij het maritaal beslag (art. 768 lid 3 Rv). Géén ‘gegronde vrees voor verduistering’ wordt tegenwoordig gesteld voor het conservatoir derdenbeslag (art. 718 e.v. Rv), conservatoir beslag op schepen (art. 728 lid 1 Rv) en luchtvaartuigen (art. 729d lid 1 Rv), eigenbeslag (art. 724 Rv), vreemdelingenbeslag (art. 765 Rv) en het *730 Rv-beslag*; zie verder Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*M. Ynzonides*) Deventer 2001 (vastbladig), p. 107-108.

²⁰⁷ Zie Bijlage 1.

beslag kunnen worden gelegd strekkende tot directe verhaalsexecutie, terwijl op basis van art. 133 sub c en 134 jo. art. 147 jo. art. 305 AMP op roerende zaken conservatoir beslag tot afgifte c.q. op alle zaken conservatoir beslag tot (goederenrechtelijke) levering zou kunnen worden gelegd. In dergelijke gevallen kon de afgifte of levering van de beslagen zaak – zijnde een doen of nalaten door de schuldenaar – echter alleen op indirecte wijze reëel worden geëxecuteerd, namelijk door middel van gijzeling van de schuldenaar.²⁰⁸

De diverse gerechtigden tot het leggen van een conservatoir beslag tot afgifte of levering op zaken krachtens art. 133 sub c en 134 jo. art. 147 jo. art. 305 AMP dienden steeds te worden herleid uit het materiële oud-vaderlandse recht. Zo kon *conservatoir beslag tot afgifte op roerende zaken* worden gelegd *ter bewaring van een persoonlijk recht* ('inschuld' of *ius personale*²⁰⁹) *tot afgifte van de beslaglegger* jegens de schuldenaar-beslagene. Een persoonlijk recht tot afgifte van een roerende zaak aan de schuldeiser vloeide voort uit de verplichting tot afgifte van de zaak door de schuldenaar krachtens een verbintenis.²¹⁰ Een dergelijke verbintenis ontstond volgens het oud-vaderlandse recht uit een overeenkomst of anderszins. Zo kunnen een aantal verbintenissen worden opgesomd, die specifiek konden leiden tot een persoonlijk recht van de beslaglegger jegens de schuldenaar tot *afgifte* van een roerende zaak. Deze verbintenissen tot afgifte konden onder meer voortvloeien uit de overeenkomsten van dading, bewaargeving, bruikleen of huur, maar ook uit ongerechtvaardigde verrijking.²¹¹ Naast deze materieelrechtelijke gronden zou het niet ondenkbaar zijn geweest dat een conservatoir afgiftebeslag tevens kon worden gebaseerd op een formeelrechtelijke grond. Te denken valt dan met name aan een eventuele mogelijkheid tot het leggen van beslag op schriftelijke bewijsstukken onder de wederpartij op basis van art. 208 AMP.²¹²

Ten slotte kon op basis van art. 133 sub c en 134 jo. art. 147 jo. art. 305 AMP tevens *conservatoir beslag tot levering op zowel roerende als onroerende zaken* worden gelegd, *ter bewaring van een persoonlijk recht tot levering van de*

²⁰⁸ Immers op basis van het beginsel *nemo praecise ad factum cogi potest* kon een schuldenaar in het oud-vaderlandse recht niet rechtstreeks, door middel van directe reële executie, worden gedwongen tot een vrijwillig doen of nalaten. Zie paragraaf 2.5.1.1.

²⁰⁹ Zie De Blécourt/Fischer 1967, p. 91, 268. Inzake de term "inschuld" spreekt Hugo de Groot over "*'t recht van toe-behooren dat den eenen mensch heeft op den anderen om van hem eenige zake ofte daed te genieten.*" Zie De Groot, *Inl.*, II, 1, par. 59; zie verder ook De Groot, *Inl.* I, 1, par. 8 en III.

²¹⁰ De Groot, *Inl.*, III, 1, par. 1 en 7.

²¹¹ De Groot, *Inl.*, III, 4, par. 8; 7, par. 2; 9, par. 7-10; 19, par. 11-12 respectievelijk; 30, par. 4-8. Zie ook De Blécourt/Fischer 1967, p. 292 e.v.

²¹² Art. 208 AMP: "*De korte wyze van procederen, in deeze Afdeeling tot het bekomen van getuignis der waarheid voorgeschreven, zal ook plaats hebben, wanneer iemand vermeent naar Rechten het vermogen te hebben om te vorderen oplevering, visie, Copie of Extract Authentiek van eenig stuk of stukken die een ander onder zich heeft; om 't welk te vorderen geen gewoon Rechtsgeding, maar alleen een verzoek by Requeste verëischt wordt, om den geenen, die zoodanig stuk of stukken onder zich heeft, tot die oplevering en afgifte te gelasten.*
En zal die Dispositie aan hooger beroep onderhevig zyn."

‘volle’ of (vestiging van) ‘gebrekkelijke’ eigendom hierop.²¹³ In het oud-vaderlandse recht kende men als ‘gebrekkelijk eigendom’ onder andere de beperkte rechten van: erfdienstbaarheid, vruchtgebruik (‘lijftocht’), erfpacht, opstal (‘huisgebourecht’), pand en hypotheek (‘onderzettinge’).²¹⁴ De verbintenis van de schuldenaar, die leidde tot een persoonlijk recht van de beslaglegger tot levering (c.q. vestiging) van een ‘vol’ of ‘gebrekkelijk’ eigendom met betrekking tot de beslagen zaak, vloeide onder andere voort uit de overeenkomst (*titulus*) van schenking, koop, ruil, dading en verbruikleen, doch ook verbintenissen zoals ongerechtvaardigde verrijking en onrechtmatige daad (ofwel ‘verbintenissen uit delict’).²¹⁵

Kortom, het ‘arrest’ uit art. 133 sub c AMP zou op grond van het vorenstaande kunnen worden gekwalificeerd als een conservatoir beslag tot afgifte van roerende zaken en levering van zaken, strekkende tot bewaring van een breed scala aan persoonlijk rechten van beslagleggers tot afgifte of levering van het beslagobject. Overigens, de Algemeene Manier van Procedeeren bevatte geen regeling omtrent beslagimmunititeiten.²¹⁶

3.5.2 *Frans recht (1811-1838)*

Met betrekking tot het onderzoek naar conservatoir beslagen tot afgifte en levering blijkt het Franse wettelijke (beslag)recht – zoals dat tussen 1811 en 1838 voor geheel Nederland van toepassing was geweest – alleen een conservatoir beslag strekkende tot afgifte van roerende zaken te bevatten: de *saisie-revendication* (‘beslag in eigening (of revindicatie)’), ofwel het *revindicatoir beslag* op grond van art. 826-831 C.pr.civ.²¹⁷ Andere typen van conservatoir (en

²¹³ Naar oud-vaderlands recht diende voor eigendomsoverdracht aan drie vereisten te zijn voldaan: 1) een putatieve titel (*titulus*; doordat het oud-vaderlandse recht anders dan het huidige recht het ‘abstracte stelsel van eigendomsoverdracht’ kende, was een *geldige* titel niet vereist), 2) beschikkingsbevoegdheid van de vervreemder en 3) de leveringshandeling (*traditio*). De Groot, *Inl.*, II, 5, par. 1 e.v.; zie verder Van Apeldoorn 1929, p. 711 e.v. en 723 e.v. en Dondorp/Schrage 1991, p. 81 e.v.

²¹⁴ De Groot, *Inl.*, II, 3, par. 10-11; II, 36, par. 2; II, 39, par. 8; II, 40, par. 10; II, 46, par. 10 en; II, 48, par. 23 e.v.

²¹⁵ De Groot, *Inl.*, II, 5, par. 2 in relatie tot III, 2, par. 14 (schenking); III 15, par. 3 (koop); III, 31, par. 7 (ruil); III, 4, par. 8 (dading); III, 10, par. 1 (verbruikleen; zie ook De Blécourt/Fischer 1967, p. 307); III, 30, par. 4-8 (ongerechtvaardigde verrijking) en; III, 38, par. 10 (onrechtmatige daad). Volgens Ankum kon onder het oud-vaderlandse recht in het kader van de *actio Pauliana* door schuldeisers niet rauwelijks beslag worden gelegd onder verkrijger(s) van door de schuldenaar vervreemde zaken, voordat de *actio Pauliana* tegen de verkrijger(s) was ingesteld; zie Ankum 1962, p. 351. Dit zou betekenen dat in dergelijke gevallen ook géén bewarend beslag in de zin van art. 133 sub c AMP zou kunnen worden gelegd. Zie omtrent de *actio Pauliana* onder het oud-vaderlandse recht o.a. Ankum 1962, p. 343-375 en De Groot, *Inl.*, II, 5, par. 3-4.

²¹⁶ Dat bijvoorbeeld op bepaalde personen en goederen onder het oud-vaderlandse recht geen ‘arrest’ kon worden gelegd volgt o.a. uit Bort 1702, p. 907 e.v. en 965 e.v.

²¹⁷ Zie paragraaf 2.5.2.2 en Bijlage 2. Zie verder o.a. Dalloz Jurisprudence 1828-1832, XXIV, *Saisie revendication*, p. 469, 470; Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-*

executoriaal) beslag tot afgifte of levering van goederen waren in de Franse beslagwetgeving onbekend. De afwezigheid van wettelijke (conservatoire en exécutoriale) leveringsbeslagen lag overigens voor de hand. Immers, in tegenstelling tot het oud-vaderlandse recht (en het Nederlandse goederenrecht vanaf 1838 tot heden) was de *levering* in het Franse goederenrecht géén vereiste voor eigendomsoverdracht.²¹⁸ Zodoende bestond er ook geen behoefte aan enige vorm van reële executie strekkende tot levering van goederen, inclusief bewarende maatregelen zoals conservatoir beslag tot levering. Hadden de koper en de beschikkingsbevoegde verkoper met betrekking tot een bepaalde zaak eenmaal gezamenlijk een koopovereenkomst (titel) gesloten, dan was de koper vanaf dat moment direct eigenaar geworden (art. 1583 C.civ.).

De vraag is nu welke gerechtigden revindicatoir beslag op de voet van art. 826 e.v. C.pr.civ. konden (laten) leggen? Ook voor het antwoord op deze vraag diende naar het materiële recht te worden gekeken. De materieelrechtelijke grondslag voor het revindicatoir beslag zou liggen in art. 2102 en 2279 C.civ.²¹⁹ Beide materieelrechtelijke wetbepalingen gaven echter in zeer beperkte mate ruimte voor het instellen van een rechtsvordering tot revindicatie. De mogelijkheid van revindicatie werd binnen het Franse recht niet als een hoofdbeginsel maar eerder als een uitzondering opgevat. Sinds de Middeleeuwen was in het Franse recht een duidelijke tendens tot een steeds verder terugdringen van de mogelijkheden tot revindicatie (van roerende zaken) te bespeuren.²²⁰ De rechtsvordering tot revindicatie kende ook geen zelfstandige grondslag in de Code Civil (in tegenstelling tot het latere Nederlandse recht; zie art. 629 oud-BW en art. 5:2 BW).²²¹ Hoe dan ook, art. 2279 C.civ. handelde onder andere over revindicatie door de rechthebbende op roerende zaken, die deze had verloren of die hem waren ontstolen.²²² Art. 2102 C.civ. handelde mede over revindicatie van roerende zaken door een schuldeiser in het kader van bepaalde voor-

revendication, nrs. 1 e.v.; Rogron 1835, p. 241, 242; Van Boneval Faure 1879, I, p. 300 e.v.

²¹⁸ Op basis van art. 711 (*la succession*; erfopvolging), 938 (*la donation*; schenking), 1138 lid 2 (*l'obligation de livrer*; verbintenis tot levering), 1583 (*la vente*; koop) en 1703 (*l'échange*; ruil) C.civ. werden aan de eigendomsoverdracht slechts twee vereisten gesteld: 1) een titel (*titulus*) tussen vervreemder en verkrijger en 2) beschikkingsbevoegdheid van de vervreemder. Dit systeem staat bekend als het zogeheten 'consensueel stelsel' van eigendomsoverdracht. Zie Dondorp/Schrage 1991, p. 83 e.v.

²¹⁹ Zoals letterlijk verwoord door M. Tarrible in zijn rapport van 22 april 1806 omtrent de ontwerpartikelen 826-831 C.pr.civ. inzake het revindicatoir beslag aan de toenmalige Franse wetgever (*tribunat*); zie Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 5, nt. 1. De (ontwerp)artikelen 812-908 C.pr.civ., inclusief de regeling van het revindicatoir beslag, werden overigens door de Franse wetgever nog op dezelfde dag (22 april 1806) bij decreet definitief vastgesteld.

²²⁰ Lévy/Castaldo 2002, p. 626-629.

²²¹ Zie ook Ankum 2006, p. 790-791.

²²² Art. 2279 C.civ.: "*En fait de meubles, la possession vaut titre. Néanmoins celui qui a perdu ou auquel il a été volé une chose, peut la revendiquer pendant trois ans, à compter du jour de la perte ou du vol, contre celui dans les mains duquel il la trouve; sauf à celui-ci son recours contre celui duquel il la tient.*"

rechten (*privilèges*) die de schuldeiser op de desbetreffende zaken zou hebben gehad.²²³

Met betrekking tot de gerechtigde tot het leggen van een revindicatoir beslag (art. 826 e.v. C.pr.civ.) op basis van revindicatie krachtens art. 2279 C.civ. merk ik het volgende op. Volgens art. 2279 C.civ. kon een rechthebbende zijn verloren of gestolen roerende zaak in beginsel binnen drie jaar van iedere bezitter (*possesseur*), bij wie het goed werd aangetroffen, terugvorderen.²²⁴ Deze mogelijkheid van revindicatie was zoals gezegd een uitzondering op de hoofdregel uit de eerste zin van art. 2279 C.civ. luidende: “En fait de meubles, la

²²³ Art. 2102 C.civ.: “*Les créances privilégiées sur certains meubles sont:*

1. Les loyers et fermages des immeubles, sur les fruits de la récolte de l'année, et sur le prix de tout ce qui garnit la maison louée ou la ferme, et de tout ce qui sert à l'exploitation de la ferme; savoir, pour tout ce qui est échu, et pour tout ce qui est à échoir, si les baux sont authentiques, ou si, étant sous signature privée, ils ont une date certaine; et, dans ces deux cas, les autres créanciers ont le droit de relouer la maison ou la ferme pour le restant du bail, et de faire leur profit des baux ou fermages, à la charge toutefois de payer au propriétaire tout ce qui lui serait encore dû;

Et, à défaut de baux authentiques, ou lorsqu'étant sous signature privée, ils n'ont pas une date certaine, pour une année à partir de l'expiration de l'année courante;

Le même privilège a lieu pour les réparations locatives, et pour tout ce qui concerne l'exécution du bail;

Néanmoins les sommes dues pour les semences ou pour les frais de la récolte de l'année, sont payées sur le prix de la récolte, et celles dues pour ustensiles, sur le prix de ces ustensiles, par préférence au propriétaire, dans l'un et l'autre cas;

Le propriétaire peut saisir les meubles qui garnissent sa maison ou sa ferme, lorsqu'ils ont été déplacés sans son consentement, et il conserve sur eux son privilège, pourvu qu'il ait fait la revendication; savoir, lorsqu'il s'agit du mobilier qui garnissait une ferme, dans le délai de quarante jours, et dans celui de quinzaine, s'il s'agit des meubles garnissant une maison;

2. La créance sur le gage don't le créancier est saisie;

3. Les frais faits pour la conservation de la chose;

4. Le prix d'effets mobiliers non payés, s'ils sont encore en la possession du débiteur, soit qu'il ait acheté à terme ou sans terme;

Si la vente a été faite sans terme, le vendeur peut même revendiquer ces effets tant qu'ils sont en la possession de l'acheteur, et en empêcher la revente, pourvu que la revendication soit faite dans la huitaine de la livraison, et que les effets se trouvent dans le même état dans lequel cette livraison a été faite;

Le privilege du vendeur ne s'exerce toutefois qu'après celui du propriétaire de la maison ou de la ferme, à moins qu'il ne soit prouvé que le propriétaire avoit connaissance que les meubles et autres objets garnissant sa maison ou sa ferme n'appartenaient pas au locataire;

Il n'est rien innové aux lois et usages du commerce sur la revendication;

5. Les fournitures d'un aubergiste, sur les effets du voyageur qui ont été transportés dans son auberge;

6. Les frais de voiture et les dépenses accessoires, sur la chose voiturée;

7. Les créances résultant d'abus et prévarications commis par les fonctionnaires publics dans l'exercice de leurs fonctions, sur les fonds de leur cautionnement, et sur les intérêts qui en peuvent être dus.”

²²⁴ Zie Dalloz 1846-1864, XXXIX, Saisie-revendication, nr. 9.

possession vaut titre.”²²⁵ Revindicatie van een roerende zaak krachtens art. 2279 e.v. C.civ., inclusief een daarvoor benodigd revindicatoir beslag krachtens art. 826 e.v. C.pr.civ., kon alleen worden gedaan door die rechthebbende die een sterker recht – titel – op de roerende zaak had (c.q. pretendeerde te hebben) dan degene die de zaak onder zich had. De primaire rechthebbende tot revindicatie en revindicatoir beslag was uiteraard de gedeposeerde eigenaar (*propriétaire*) van de roerende zaak. Andere rechthebbenden, die gelijk de eigenaar op grond van art. 2279 C.civ. jjs. art. 826 e.v. C.pr.civ. een roerende zaak konden revindiceren en revindicatoir konden beslaan, waren: de vuistpandhouder (*créancier nanti*),²²⁶ de vruchtgebruiker (*usufruitier*),²²⁷ de bruiklener (*emprunteur*),²²⁸ de huurder (*locataire of preneur*),²²⁹ de bewaarnemer (*dépositaire*) en de bewaargever²³⁰ van de roerende zaak.²³¹ Doch anders dan onder het oud-vaderlandse

²²⁵ Dit hield in dat een feitelijke bezitter of houder van een roerende zaak door de wet werd vermoed rechthebbende te zijn, totdat het tegendeel bewezen is. En op grond van art. 2230 C.civ. werd een dergelijk bezitter c.q. houder tevens vermoed eigenaar van de desbetreffende roerende zaak te zijn; zie art. 2230 C.civ.: “*On est toujours présumé posséder pour soi, et à titre de propriétaire, s’il n’est prouvé qu’on a commencé à posséder pour un autre.*”

Bezitters van roerende zaken waarvan niet gerevindiceerd kon worden waren achtereenvolgens: a) de bezitter te goeder trouw (*de bonne foi*), b) de bezitter krachtens een juiste titel en c) de bezitter die persoonlijk niet verplicht was om de roerende zaak af te geven. Bij een bezitter krachtens een juiste titel (sub b) diende te worden gedacht aan een vuistpandhouder (*créancier nanti*; zie art. 2071-2084 C.civ.) of vruchtgebruiker (*usufruitier*; zie art. 578-624 C.civ.). Bij een bezitter die persoonlijk niet verplicht was om af te geven (sub c) diende te worden gedacht aan een bruiklener (*emprunteur*; zie art. 1875-1891 C.civ.), huurder (*locataire*; art. 1708-1762 C.civ.) of bewaarder (*dépositaire*; zie art. 1915-1954 C.civ.) van de roerende zaak. Zie Murlon 1873-1874, III, nrs. 1992-1996.

²²⁶ Pandrecht op een roerende zaak (*gage*) zie art. 2071-2084 C.civ. Het feit dat een (vuist)pandhouder een roerende zaak van een derde mocht revindiceren ligt naar mijn mening ook impliciet besloten in art. 2080 C.civ. Volgens deze bepaling was de (vuist)pandhouder jegens de pandgever verantwoordelijk voor het eventuele tenietgaan van de verpande zaak.

²²⁷ Vruchtgebruik van een roerende zaak (*usufruit*) zie art. 578-624 C.civ. Het feit dat een vruchtgebruiker een roerende zaak van een derde mocht revindiceren ligt besloten in art. 578 C.civ. Volgens deze bepaling had de vruchtgebruiker een zodanig genot van de zaak alsof hij de eigenaar zelf zou zijn (“*comme le propriétaire lui-même*”).

²²⁸ Bruikleen van een roerende zaak (*prêt à usage*) zie art. 1875-1891 C.civ. Het feit dat een bruiklener een roerende zaak van een derde kon revindiceren ligt impliciet besloten in art. 1880 C.civ. Volgens deze bepaling werd een bruiklener namelijk geacht om als een goed huisvader voor de bewaring en instandhouding van de geleende zaak te zorgen.

²²⁹ Huur van een roerende zaak (*bail à loyer*) zie art. 1708-1762 C.civ. Het feit dat een huurder een roerende zaak van een derde kon revindiceren ligt duidelijk besloten in art. 1725 C.civ. Volgens deze bepaling had de huurder namelijk expliciet het recht om tegen iedere storing in het genot van de zaak door een derde onder eigen naam op te treden.

²³⁰ Bewaring van een roerende zaak (*dépôt*) zie art. 1915-1954 C.civ. Het feit dat een bewaarder een roerende zaak van een derde kon revindiceren ligt naar mijn mening impliciet besloten in art. 1927 C.civ. Volgens deze bepaling heeft de bewaarder namelijk de plicht om de in bewaring gegeven goederen met dezelfde zorg te bewaren als zijn eigen goederen. De bewaargever kan een roerende zaak tenslotte revindiceren van een ‘onbe-

recht kon een bezitter die het bezit van een roerende zaak – zonder recht van eigendom – aan een ander was kwijtgeraakt op de desbetreffende zaak géén revindicatoir beslag leggen ex art. 826 e.v. C.pr.civ.²³²

Met betrekking tot de gerechtigde tot het leggen van een revindicatoir beslag (art. 826 e.v. C.pr.civ.) op basis van revindicatie krachtens art. 2102 C.civ. kan het volgende worden opgemerkt. Op basis van art. 2102 C.civ kon ten behoeve van een aantal met name genoemde bevoorrechte schulden (*créances privilégiées*) door schuldeisers zo nodig conservatoir beslag tot afgifte worden gelegd op bepaalde roerende zaken van hun schuldenaars. Dit conservatoir beslag tot afgifte kon vervolgens worden gedaan in de vorm van een revindicatoir beslag conform art. 826 e.v. C.pr.civ.

Zo kon de *eigenaar als verhuurder of verpachter van onroerende zaken* (zoals een huis, boerderij of stuk land) op basis van art. 2102 sub 1 C.civ. jo. art. 819 lid 3 C.pr.civ. – tot zekerheid van de betaling van huurpenningen respectievelijk erfpachtcanons – roerende zaken van de huurder of pachter in beslag nemen, indien de zaken dienden tot stoffering of gebruik van de verhuurde of verpachte onroerende zaak, en welke zaken zonder toestemming van de verhuurder respectievelijk verpachter waren verplaatst naar elders. Indien de verplaatste roerende zaken nog steeds in handen van de schuldenaar (huurder of pachter) waren gebleven, was het conservatoir beslag uit art. 819 lid 3 C.pr.civ. een pandbeslag (*saisie-gagerie*) conform art. 2102 sub 1 C.civ. jo. art. 819 lid 1 C.pr.civ.²³³ Was de verplaatste roerende zaak echter niet meer in handen van de schuldenaar maar in die van een derde, dan werd het beslag zoals bedoeld in art.

kwame' bewaarnemer art. 1926 C.civ.; zie Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 20.

²³¹ Zie Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 6. Mede in het licht van de vele onduidelijkheden tot zeker 1838 omtrent de werking van de *actio Pauliana* ex art. 1167 C.civ. (civielrechtelijke pauliana) of art. 447 C.comm. (faillissementspauliana), is het naar mijn mening geheel niet duidelijk of ter bewaring van een dergelijke rechtsvordering eveneens revindicatoir beslag ex art. 826 e.v. C.pr.civ. zou kunnen worden gelegd. Zie omtrent de *actio Pauliana* in het toenmalige Franse recht: Ankum 1962, p. 376 e.v.

²³² Immers indien bezitter A een roerende zaak – zonder eigenaar hiervan te zijn – was verloren of kwijtgeraakt en deze zich nu bevond onder B, dan werd B op basis van art. 2279 lid 1 (“*En fait de meubles, la possession vaut titre*”) jo. art. 2230 C.civ. geacht de enige rechthebbende eigenaar te zijn. Dit betekende dat A deze zaak van B dan ook *niet* meer kon terugvorderen met behulp van een bezitsactie (*l'action possessoire*). En doordat A geen bezitsactie had strekkende tot afgifte van de roerende zaak jegens B, kon A hiervoor dus ook *geen* bewarend revindicatoir beslag ex art. 826 e.v. C.pr.civ. onder B (laten) leggen. Zou A desondanks een revindicatoir beslag ex art. 826 e.v. C.pr.civ. willen leggen, dan diende hij dit niet te moeten doen ter bewaring van een bezitsactie maar ter bewaring van een eigendomsactie (*l'action pétitoire* ofwel de *revendication* ex art. 2279 lid 2 C.civ.). De – enige – bezitsactie in het Franse recht, namelijk de *réintégrande* ex art. 23-27 C.pr.civ. was op basis van het bovenstaande in feite dan ook alleen nog van belang inzake het bezit van onroerende zaken; zie Rogron 1835, p. 15. Zie omtrent bezitsacties (*réintégrande*) en eigendomsacties (*revendication*) in het Franse recht o.a. Lévy/Castaldo 2002, p. 524 en 624 e.v.

²³³ Cour de Rennes 7 maart 1816 (*Elias/veuve Gérard*) in: Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 28.

819 lid 3 C.pr.civ. gelegd als revindicatoir beslag conform art. 2102 sub 1 C.civ. jis. art. 826 e.v. C.pr.civ.²³⁴ De voornoemde opvatting omtrent de toepassing van het pandbeslag respectievelijk het revindicatoir beslag in het kader van art. 2102 sub 1 C.civ. jo. art. 819 lid 3 C.pr.civ., was overigens gedurende de eerste helft van de 19^e eeuw in Frankrijk nog onduidelijk en omstreden.²³⁵

Ten slotte kon revindicatoir beslag nog worden gelegd op een verkochte roerende zaak *ter bewaring van de inroeping van het reclamerecht door de verkoper* op grond van art. 2102 sub 4 C.civ. jis. art. 826 e.v. C.pr.civ. De verkochte roerende zaak kon binnen acht dagen door de verkoper worden gerevindiceerd van de koper, indien de koopprijs nog niet was betaald (art. 2102 sub 4 C.civ.).²³⁶ Wel diende de roerende zaak nog in het bezit van de koper te zijn en in dezelfde staat, zoals deze aan laatstgenoemde was afgeleverd. Het resultaat van dergelijke inroeping van het reclamerecht was de uiteindelijke 'reïntegratie'

²³⁴ Zie o.a. Hooggerechtshof 's-Gravenhage 20 mei 1818 (*Antonie S./Eduard v.d. S.*) in: Van Hamelsveld (1832), III, p. 77-83. In deze zaak was onder andere door een verhuurder van een landhoeve op basis van art. 2102 sub 1 C.civ. een revindicatoir beslag (*saisie revendication*) gelegd op 18 koeien en twee paarden van de huurder. Dit vee, dat tot stoffering van de landhoeve diende, was immers zonder toestemming van de verhuurder verplaatst en gestald bij derden. Het praktische voordeel van een pandbeslag boven een revindicatoir beslag was het feit dat het eerste beslag geen en het tweede uitdrukkelijk wel een voorafgaand rechterlijk verlot vereiste (art. 819 lid 1 en 826 C.pr.civ.); zie ook Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nrs. 28, 29.

²³⁵ Zeker in de eerste helft van de 19^e eeuw bestond in Frankrijk nog een discussie over de specifieke aard van het conservatoir beslag dat werd gelegd op roerende zaken, welke dienden tot stoffering of gebruik van de verhuurde of verpachte onroerende zaak, en welke zonder toestemming van de verhuurder respectievelijk verpachter waren verplaatst naar elders (op grond van art. 819 lid 3 C.pr.civ. jo. art. 2102 sub 1, vijfde alinea C.civ.). Deze discussie was vooral te wijten aan de onduidelijke formulering van art. 819 lid 3 C.pr.civ. De ene opvatting was dat het conservatoir beslag op grond van deze bepaling alleen maar het pandbeslag kon zijn (Deze opvatting vinden we met name bij Pigeau en het Hof Rennes 7 maart 1816 (*Elias/veuve Gérard*) in: Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 28; zie verder Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-gagerie*, nr. 15 en Garsonnet/César-Bru 1912-1925, nr. 76, voetnoot 7). De andere opvatting was dat door het gebruik van het woord '*revendication*' in de bepaling van art. 819 lid 3 C.pr.civ., hier juist revindicatoir beslag (art. 826 e.v. C.pr.civ.) moest worden gelegd (zie Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-gagerie*, nr. 15). Uiteindelijk kwam men tot een tussenoplossing, welke voor het Franse recht reeds in 1832 duidelijk werd bevestigd door Dalloz Jurisprudence 1828-1832, XXIV, *Saisie-gagerie*, nr. 9. Namelijk indien de verplaatste roerende zaak nog steeds in handen van de schuldenaar (huurder of pachter) was gebleven, was het beslag uit art. 819 lid 3 C.pr.civ. een pandbeslag conform art. 2102 sub 1 C.civ. jo. art. 819 lid 1 C.pr.civ. Was de verplaatste roerende zaak echter niet meer in handen van de schuldenaar maar in die van een derde, dan was het beslag zoals bedoeld in art. 819 lid 3 C.pr.civ. een revindicatoir beslag conform art. 2102 sub a C.civ. jis. art. 826 e.v. C.pr.civ. (Zie o.a. ook Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nrs. 28, 29.).

²³⁶ Voor een uitgebreide bespreking van de rechtshistorische ontwikkeling van dit voorrecht (*privilège*) van de verkoper van een roerende zaak ('reclamerecht') in art. 2202 sub 4 C.civ. uit het prérevolutionaire Franse recht; zie Feenstra 1949, in het bijzonder p. 203-255.

van de verkoper in het eigendomsrecht op de eertijds verkochte roerende zaak.²³⁷ Overigens bestond naast het algemene ‘reclamerecht’ tevens het bijzonder ‘handelsrechtelijk reclamerecht’ op de voet van art. 576-585 C.com.²³⁸ Het ging hier om een ingeperkt recht tot revindicatie (‘reclamerecht’) van geleverde koopwaar aan een failliete koopman. Een reclamegerechtigde verkoper kon hier onder bepaalde omstandigheden echter uitsluitend die verkochte zaken revindiceren, die nog niet in de magazijnen van de failliete koper waren aangekomen.²³⁹ Een actie tot revindicatie op grond van art. 576 e.v. C.com. viel overigens wel onder de absolute competentie van de bijzondere gerechten van koophandel.²⁴⁰

In al deze gevallen kon het revindicatoir beslag ex art. 826 e.v. C.pr.civ. alleen worden gelegd, op basis van een ‘reëel recht’ (*droit réel*) dat de beslaglegger op de litigieuze zaak pretendeerde te hebben.²⁴¹ Onder het begrip *droit réel* verstond het toenmalige Franse recht aldus een aantal juridische figuren zoals eigendom, maar ook een aantal zekerheidsrechten (*sûretés réelles*).²⁴²

Dat het revindicatoir beslag *alleen op roerende zaken (meubles)*,²⁴³ waaronder ook schepen ex art. 531 C.civ. en art. 190 C.d.comm.²⁴⁴) kon worden gelegd, lag tevens aan het wettelijk systeem van het Franse beslagrecht. Executoriale beslagen konden zowel op roerende zaken (*meubles*) als onroerende zaken (*immeubles*)²⁴⁵ worden gelegd, doch conservatoire beslagen – zo ook het revindicatoir beslag – alleen op roerende zaken. De reden dat op onroerende zaken géén conservatoir beslag kon worden gelegd, zou zijn gelegen in de afwe-

²³⁷ Troplong zegt letterlijk: “*Le résultat de cette action est de faire réintégrer le vendeur dans la propriété d’une chose qui, quoique sortie de ses mains, n’a pu cesser de lui appartenir totalement, puisqu’il n’en a pas reçu la valeur.*” Zie Troplong 1833, I, nrs. 116, 187bis e.v.

²³⁸ Onder andere art. 576 C.com.: “*Le vendeur pourra, en cas de faillite, revendiquer les marchandises par lui vendues et livrées, et dont le prix ne lui a pas été payé, dans les cas et aux conditions ci-après exprimés.*”

²³⁹ Feenstra 1949, p. 207. Voor een verder uitvoerige bespreking zie Dalloz 1846-1864, XXIV, *Faillite et banqueroute*, nrs. 1228-1285.

²⁴⁰ Zie art. 631 e.v. C.com. Een mooi voorbeeld is hier een uitspraak van het Hooggerechtshof ’s-Gravenhage 27 juli 1818 (*Thomas en George C./John M.*) in: Van Hamelsveld (1832), III, p. 98-105. Het Hooggerechtshof stond hierin twee Engelse kooplieden toe om door middel van een te Rotterdam gelegd revindicatoir beslag, de afgifte van een partij rum aan een inmiddels failliete Engelse koper te verhinderen c.q. te reclameren.

²⁴¹ Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 9.

²⁴² Deze zekerheidsrechten waren toen het pandrecht (*gage*), recht van hypotheek (*hypothèques*) en verschillende voorrechten (*privilèges*); zie Lévy/Castaldo 2002, p. 1061.

²⁴³ Art. 527-536 C.civ.; zie verder Mourlon 1873-1874, I, p. 672 e.v.

²⁴⁴ Art. 531 C.civ.: “*Les bateaux, bacs, navires, moulins et bains sur bateaux, et généralement toutes usines non fixées par des piliers, et ne faisant point partie de la maison, sont meubles: la saisie de quelques-uns de ces objets peut cependant, à cause de leur importance, être soumise à des formes particulières, ainsi qu’il sera expliqué dans le Code de la procédure civile.*” Artl 190 lid 1 C.d.comm.: “*Les navires et autres bâtimens de mer sont meubles.*” Volgens art. 190 lid 1 C.d.comm. waren zeeschepen aldus roerende zaken.

²⁴⁵ Art. 517-526 C.civ.; zie verder Mourlon 1873-1874, I, p. 654 e.v.

zigheid van het gevaar van fysieke verduistering van een onroerende zaak.²⁴⁶ De *Code de Procédure Civile* bevatte overigens ook geen enkele bepaling inzake beslagimmunititeiten met betrekking tot bepaalde roerende zaken. De voornoemde revindicatoire beslagen werden uiteindelijk afgewikkeld op basis directe reële executie, zoals bevolen door de veroordelende rechter (*exécutions tracées par le juge*).²⁴⁷ Dat wil zeggen dat de beslagen roerende zaak uiteindelijk op bevel van de rechter – door de deurwaarder (*l'huissier*) – aan de revindicatoir beslaglegger werd afgegeven.

3.5.3 Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)

Ook nadat de Franse civielrechtelijke wetboeken in 1838 waren vervangen door nationale – het Burgerlijk Wetboek (oud-BW), Wetboek van Koophandel (oud-WvK) en het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering (oud-Rv) – kende het Nederlandse beslagrecht nog steeds maar *één bepaalde vorm van beslag tot afgifte*: het conservatoir *revindicatoir beslag op roerende zaken*, zoals geregeld in art. 721-726 oud-Rv.²⁴⁸ Alle andere conservatoire en executoriale wettelijke beslagen richtten zich enkel op verhaalsexecutie. Pas in 1952 werd de regeling van het revindicatoir beslag in art. 721 e.v. oud-Rv zodanig aangepast dat tevens – en alleen – *conservatoir beslag tot (goederenrechtelijke) levering op teboekgestelde schepen* kon worden gelegd.

3.5.3.1 Gerechtigden revindicatoir beslag ex art. 721 e.v. oud-Rv

Het zou het idee van de Nederlandse wetgever in 1838 zijn geweest om in het nieuwe Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering niet meer uitsluitend de formaliteiten te regelen – zoals in de Franse *Code de Procédure Civile* (art. 826 e.v. C.pr.civ.) – maar tevens te bepalen door wie en jegens wie het revindicatoir beslag kon worden gelegd.²⁴⁹ Het uiteindelijke antwoord op de vraag welke gerechtigden op basis van art. 721-726 oud-Rv revindicatoir beslag konden (laten) leggen diende evenwel elders in het privaatrecht te worden gevonden. Desondanks waren de belangrijkste materieelrechtelijke grondslagen voor revindicatoir beslag sinds 1838 direct uit art. 721 oud-Rv af te leiden. Art. 721 oud-Rv luidde bij invoering in 1838 kortweg:

“De eigenaar van roerend goed, welk regt heeft tot revindicatie of reclame, kan hetzelfde onder elken bezitter in beslag nemen.”

²⁴⁶ Glasson/Tissier 1908, II, nr. 1526.

²⁴⁷ Indirecte reële executie door middel van gijzeling (*l'emprisonnement*) van de schuldenaar leek mij in geval van de afwikkeling van revindicatoir beslag in beginsel niet mogelijk op grond van art. 2060 e.v. C.civ.

²⁴⁸ Zie Bijlage 3. Omtrent het revindicatoir beslag ex art. 721 e.v. oud-Rv zijn in de 19^e eeuw twee Leidse dissertaties verschenen, namelijk: Boll 1889 en Wilkens 1890.

²⁴⁹ Van Boneval Faure 1879, I, p. 301 en zie verder ook Boll 1889, p. 23 e.v.

Deze bepaling was echter nog verre van nauwkeurig en leidde tijdens de 19^e eeuw tot interpretatieproblemen.²⁵⁰ De Lex Hartogh heeft met de herziening van de bepaling van art. 721 oud-Rv per 1 januari 1897 in ieder geval meer duidelijkheid geschapen.²⁵¹ Na twee volgende wetswijzigingen luidde de tekst van art. 721 oud-Rv vanaf 1952 tot 1992 als volgt:

- “1) Ieder, die recht heeft tot revindicatie of reclame van roerend goed of tot de levering van een schip, hetwelk is teboekgesteld in een der registers vermeld in den eersten en den laatsten titel van het tweede boek van het Wetboek van Koophandel, kan dit in beslag nemen.
2) Beslag mag niet worden gelegd op goederen bestemd voor de openbare dienst.”²⁵²

De laatstgenoemde versie van art. 721 oud-Rv noemde drie verschillende grondslagen waarvoor revindicatoir beslag kon worden gelegd. Dit waren achtereenvolgens: het *recht van revindicatie*, het *recht van reclame* en het *recht tot levering van een teboekgesteld schip*.

Revindicatoir beslag op de voet van art. 721 e.v. oud-Rv kon ten eerste op een roerende zaak worden gelegd uit hoofde van de bewaring van een *rechtsvordering of actie tot revindicatie* krachtens art. 629 oud-BW.²⁵³ De meest in het oog springende gerechtigde die revindicatoir beslag op deze materieelrechtelijke grond kon stoelen was uiteraard de (volle) eigenaar van een bepaalde roerende

²⁵⁰ Zie bijvoorbeeld de uitspraak van de Arrondissementsrechtbank Groningen van 25 maart 1870, W. 3234, alsmede de opvatting van o.a. De Pinto, die allen nog van de ‘onjuiste’ visie uitgingen dat revindicatoir beslag *alleen* door de eigenaar zou kunnen worden gelegd; zie De Pinto 1857, p. 839-845. Daarentegen zou het de bedoeling van de wetgever zijn geweest, dat revindicatoir beslag op een roerende zaak krachtens art. 721 oud-Rv kon worden gelegd door iedere revindicerende eigenaar of reclamant, ongeacht of laatstgenoemde nu eigenaar was of niet; zie Van Boneval Faure 1879, I, p. 300. Deze ruimere interpretatie van art. 721 oud-Rv vond uiteindelijk ook navolging in de jurisprudentie uit het laatste kwart van de 19^e eeuw: Rb. ’s-Gravenhage 27 augustus 1875, W. 3899 en Hof ’s-Gravenhage 19 juni 1876, W. 4002. Zie verder ook Boll 1889, p. 23-28 en Wilkens 1890, p. 4-49.

²⁵¹ Toelichting Lex Hartogh 1897, p. 205-206.

²⁵² Sinds 15 maart 1930 was op grond van art. 36 Ambtenarenwet 1929 (Wet van 12 december 1929, Stb. 530) aan art. 721 oud-Rv een lid 2 toegevoegd. En per 1 november 1952 was de bepaling art. 721 lid 1 oud-Rv nog een maal gewijzigd bij de verlaat in werking getreden Wet van 24 juni 1939, S. 201. Zie voor de verschillende versies van de wetteksten van art. 721-726 oud-Rv verder Bijlage 3.

²⁵³ Art. 629 oud-BW luidde vanaf 1838 tot 1992: “*De eigenaar heeft het recht om de aan hem toebehoorende zaak van iederen houder terug te vorderen, in den staat waarin zij zich bevindt.*” Zie verder o.a. De Pinto 1857, p. 839 e.v.; Van Boneval Faure 1879, I, p. 300 e.v.; Boll 1889, p. 21 e.v.; Wilkens 1890, p. 4; Van Rossem 1913, p. 307-308; Sterk 1972, p. 229; Star Busmann/Rutten 1972, nr. 484 en Jansen 1987, p. 357-358. Overigens zou de mogelijkheid tot revindicatie van een roerende zaak in de praktijk zeer beperkt zijn gebleven, ten gevolge van art. 2014 lid 1 oud-BW (“*Met betrekking tot roerende goederen, die noch in renten bestaan noch in inschulden, welke niet aan toonder betaalbaar zijn, geldt het bezit als volkomen titel.*”). Revindicatie van roerende zaken was zeer lastig jegens ‘bezitters’ en zou meestal alleen succesvol zijn geweest jegens ‘blote houders’ van een roerende zaak. Zie Van Boneval Faure, 1879, I, p. 300-301.

zaak, welke op een of andere manier was verloren of kwijtgeraakt aan een ander. Het revindicatoir beslag diende te worden gelegd onder diegene die de roerende zaak fysiek onder zich hield.²⁵⁴ Naast de eigenaar van een roerende zaak zelf kon het revindicatoir beslag ook worden gelegd door bepaalde beperkt gerechtigden, die in dit kader door de wet met de eigenaar gelijk werden gesteld. Dit waren de vruchtgebruiker (art. 828 oud-BW²⁵⁵) en de vuistpandhouder (art. 1198 lid 4 jo. art. 2014 lid 2 oud-BW²⁵⁶) die de roerende zaak aan een ander waren kwijtgeraakt. In tegenstelling tot de regeling onder het Franse recht konden een huurder (art. 1584 e.v. oud-BW), bewaarder (art. 1731 e.v. oud-BW) of bruiklenner (art. 1777 e.v. oud-BW) van een roerende zaak, deze niet (meer) zelfstandig van ieder ander revindiceren. Derhalve konden zij ook geen revindicatoir beslag meer leggen. Ten slotte kon sinds 1882 op grond van art. 22 Auteurswet 1881, en sinds 1912 op grond van art. 28 lid 1 Auteurswet 1912 ook de rechthebbende op het auteursrecht – dat wil zeggen de auteur zelf of zijn rechtverkrijgenden – revindicatoir beslag op bepaalde roerende zaken leggen.²⁵⁷ Gelijk in het Franse recht kon echter een bezitter, die het bezit van een roerende zaak – zonder recht van eigendom – aan een ander was kwijtgeraakt, op die zaak géén revindicatoir beslag leggen.²⁵⁸

²⁵⁴ HR 20 maart 1895, W. 6646 (Arnold/Pander Maat) en zie ook Hof Amsterdam 23 november 1894, W. 6627.

²⁵⁵ Art. 828 oud-BW luidde: “De vruchtgebruiker mag alle zakelijke regtsvorderingen uitoefenen, welke de wet aan den eigenaar toekent.”

²⁵⁶ Art. 1198 lid 4 oud-BW luidde (sinds de Wet van 26 april 1884, Stb. 93): “Is het echter door dezen verloren of aan hem onvreemd, dan heeft hij het regt van terugvordering bij art. 2014, tweede lid, bedoeld, en wordt bij terugbekoming van het pand het pandregt geacht nooit verloren te zijn geweest.” Art. 2014 lid 2 oud-BW luidde (eveneens sinds de Wet van 26 april 1884, Stb. 93): “Niettemin kan degene die iets verloren heeft of aan wien iets onvreemd is, gedurende drie jaren, te rekenen van den dag waarop het verlies of de onvreemding heeft plaats gehad, het verlorene of onvreemde als zijn eigendom terug vorderen van denjenigen in wiens handen hij hetzelfde vindt, behoudens het verhaal van den laatstgemelde op denjenigen van wien hij het bezit bekomen heeft, en onverminderd de bepalingen van art. 637.”

²⁵⁷ Dit revindicatoir beslag werd ten eerste gelegd op voorwerpen, die in strijd met dat auteursrecht openbaar waren gemaakt. De auteursgerechtigde diende na revindicatoire beslaglegging deze beslagen voorwerpen als zijn eigendom op te vorderen, of de vernietiging of onbruikbaarmaking daarvan te eisen. Ten slotte kon de auteursgerechtigde alleen op basis van art. 28 lid 1, tweede zin Auteurswet 1912 tevens revindicatoir beslag leggen op (een deel van) de toegangsgelden of recette van voordrachten, uitvoeringen, of tentoonstellingen waarin of waardoor inbreuk is gemaakt op zijn auteursrecht. Revindicatoir beslag kon overigens niet worden gelegd op voorwerpen onder derden te goeder trouw, die niet in soortgelijke voorwerpen handel dreven en die voorwerpen uitsluitend tot eigen gebruik hadden verkregen (art. 22 lid 2 Auteurswet 1881 en art. 29 Auteurswet 1912). Zie o.a. Jansen 1987, p. 376-377.

²⁵⁸ Immers indien bezitter A een roerende zaak – zonder eigenaar hiervan te zijn – was verloren of kwijtgeraakt en deze zich nu bevond onder B, dan werd B op basis van art. 2014 lid 1 (“Met betrekking tot roerende goederen [...] geldt het bezit als volkomen titel.”) geacht de enige rechthebbende te zijn. A kon deze roerende zaak van B verder niet meer terugvorderen met behulp van een bezitsactie krachtens art. 611 oud BW (“Roerende

De tweede materieelrechtelijke grondslag voor revindicatoir beslag was de *rechtsvordering of actie tot inroeping van het recht van reclame*, zoals neergelegd in art. 1191 (lid 1) oud-BW en art. 230 e.v. oud-WvK. Reclamegerechtigden, en derhalve gerechtigd tot het leggen van een revindicatoir beslag hier toe, waren (vanaf 1935 tot 1992): a) de verkoper van roerende en nog onbetaalde zaken (art. 1191 en 1192a oud-BW jis. art. 231, 233, 234, 236 en 237 oud-Wvk); b) de verkoper van reeds geleverde doch nog niet volledig betaalde roerende zaken, waarbij de koper in staat van faillissement is geraakt (art. 230, 231 en in het bijzonder 232 e.v. oud-WvK) en; c) de commissiegever van in commissie ten verkoop gegeven koopmanschappen, mits deze zich nog in natura bevonden onder de failliete commissionair of onder een derde, die ze voor hem hield of bewaarde (art. 240-243 oud-WvK).²⁵⁹

Van latere datum is de derde materieelrechtelijke grondslag voor revindicatoir beslag in art. 721 lid 1 oud-Rv: *het subjectieve recht tot levering van een teboekgesteld schip*.²⁶⁰ Sinds 1838 was de levering, naast een (geldige)²⁶¹ titel tot eigendomsoverdracht en de beschikkingsbevoegdheid van de vervreemder, wederom een van de goederenrechtelijke vereisten voor eigendomsoverdracht geworden (art. 639 oud-BW). Doch pas sinds 1952 kon alleen de gerechtigde tot levering van een *teboekgesteld schip* ter bewaring van dit subjectieve recht zo nodig revindicatoir (leverings)beslag leggen.²⁶² Het subjectieve recht van de revindicatoir beslaglegger tot levering van een teboekgesteld schip vloeit

ligchamelijke zaken kunnen geen onderwerp uitmaken van eene rechtsvordering tot handhaving in derzelve bezit, [...]”).

²⁵⁹ Zie o.a. ook Fikkers 1992, p. 37. Het recht van reclame (ex art. 1191 lid 1 oud-BW en art. 230 e.v. oud-WvK), was reeds bij invoering van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in 1838 in art. 721 oud-Rv als tweede grondslag voor revindicatoir beslag opgenomen. Tussen 1838 en 1934 konden de volgende personen een recht van reclame inroepen: a) de verkoper van roerende en nog onbetaalde zaken en ‘koopmanschappen’ (art. 1191 oud-BW jo. art. 244 oud-Wvk), b) de verkoper van koopmanschappen welke geleverd zijn doch nog niet volledig zijn betaald en waarbij de koper in staat van faillissement is geraakt (art. 230 e.v. oud-WvK) en c) de commissiegever van in commissie ten verkoop gegeven koopmanschappen, mits deze zich nog in natura bevonden onder de failliete commissionair of onder een derde, die ze voor hem bezit of bewaart (art. 240-243 oud-WvK).

²⁶⁰ Deze derde grondslag voor revindicatoir beslag was per 1 november 1952 aan de wetbepaling van art. 721 lid 1 oud-Rv toegevoegd, ten gevolge van het verlate inwerkingtreden van een wijziging van delen in het Wetboek van Koophandel alsmede de bepaling van art. 721 oud-Rv uit 1939 (Wet van 24 juni 1939, S. 201). Zie verder o.a. Sterk 1972, p. 231, P.A. Stein 1983, p. 311 e.v. en Jansen 1987, p. 358-359.

²⁶¹ Het feit dat voor een eigendomsoverdracht de overdrachtstitel rechtsgeldig moet zijn (causaal stelsel) is rechtspraak, met name sinds het arrest HR 5 mei 1950, NJ 1951, 1, m.nt. DJV (*Damhof/Staat*).

²⁶² Géén revindicatoir beslag kon derhalve worden gelegd ten behoeve van de levering van andere roerende zaken, zoals een dier, een auto, een luchtvaartuig en zelfs een schip dat geen *teboekgesteld schip* was in de zin van art. 314 of 750 oud-WvK. Op laatstgenoemd roerende zaken kon alleen revindicatoir beslag worden gelegd in het kader van het recht van revindicatie of reclame. Zie in dit verband ook Hof Amsterdam 24 januari 1962, NJ 1962, 312.

de voort uit enige (geldige) titel van eigendomsoverdracht. Dit konden met name overeenkomsten van koop (art. 1493 oud-BW), ruil (art. 1577 oud-BW), schenking (art. 1703 oud-BW) of dading (art. 1888 oud-BW) zijn.

Tot slot was er nog een vierde materieelrechtelijke grondslag voor revindicatoir beslag, welke overigens niet uit de bepaling van art. 721 oud-Rv was af te leiden. Zo had de *verhuurder* of *verpachter van onroerende zaken* (zoals een huis, een boerderij of stuk land) krachtens art. 1186 oud-BW onder andere een voorrecht op bepaalde roerende zaken van de huurder, pachter of derden. Dit waren de op of boven de bodem bevindende vruchten en alle op de bodem aanwezige roerende zaken, welke dienden tot stoffering van de onroerende zaak of tot bebouwing of gebruik van het land (zoals bijvoorbeeld het vee en landbouw-gereedschappen). Op basis van art. 1188 oud-BW²⁶³ kon de verhuurder respectievelijk de verpachter de roerende zaken waarop men een voorrecht had krachtens art. 1186 oud-BW – met uitzondering van vruchten – zo nodig in beslag nemen. Bevonden de zonder toestemming van de verhuurder of verpachter vervoerde litigieuze roerende zaken zich niet meer op de verhuurde of verpachte ‘bodem’, dan diende hierop revindicatoir beslag (art. 1188 oud-BW jis. art. 721 e.v. oud-Rv) en géén pandbeslag (art. 758 e.v. oud-Rv) te worden gelegd.²⁶⁴ Andere grondslagen voor revindicatoir beslag krachtens art. 721 e.v. oud-Rv kende de wet echter niet.²⁶⁵

²⁶³ Art. 1188 oud-BW luidde (in ieder geval ná 1937) als volgt: “1. De verhuurder kan de roerende goederen, waarop hem bij artikel 1186 voorrecht is toegestaan, met uitzondering van de vruchten, in beslag nemen, indien dezelve buiten zijne toestemming vervoerd zijn, en hij behoudt daarop zijn voorrecht, al waren dezelve ook aan eenen derde, door inpandgeving, of op eene andere wijze, verbonden, mits hij die voorwerpen geregteijk hebbe opgeëischt binnen den tijd van veertien dagen na het vervoeren.
2. De verpachter heeft dezelfde bevoegdheden, behoudens dat de geregtelijke opeischung moet geschieden binnen den tijd van veertig dagen.”

²⁶⁴ Punt van discussie was steeds de vraag of het beslag op basis van art. 1188 oud-BW als pandbeslag (art. 758 e.v. oud-Rv) dan wel als revindicatoir beslag (art. 721 e.v. oud-Rv) moest worden gekwalificeerd. Een soortgelijke discussie zagen we in het begin van de negentiende eeuw overigens ook al bij de toepassing van de *saisie-gagerie* of *saisie-revendication* op basis van art. 2102 sub 1 C.civ. Zo kwalificeerde o.a. Jansen dit ‘art. 1188 oud-BW-beslag’ als een pandbeslag (zie Jansen 1987, p. 438 e.v.). Doch de heersende mening vatte dit beslag op als een revindicatoir beslag (zie o.a. Asser-Beekhuis I (Zakenrecht) 1985, nr. 31; Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 721, aant. 3 en art. 758, aant. 2; Hugenholtz/Heemskerk 1988, nr. 327; P.A. Stein 1990, p. 340; Rb. Amsterdam 26 november 1924, NJ 1925, 874; Hof Arnhem 14 mei 1930, NJ 1930, p. 1610; HR 11 februari 1932, NJ 1932, 491 (*De Biltse Villaparken*)). Zelf meen ik dat de heersende opvatting inderdaad de juiste was, ondanks de uitdrukkelijke vermelding van art. 1188 oud-BW in art. 758 oud-Rv. Op deze manier werd met name aansluiting gezocht bij een soortgelijke opvatting uit het (voorgaande) Franse recht omtrent het beslag ex art. 2102 sub 1 C.civ.

²⁶⁵ Zo kon o.a. geen revindicatoir beslag worden gelegd ten behoeve van een *actio Pauliana* (art. 1377 oud-BW en art. 42 en 44 (oud-)Fw). Zie hieromtrent o.a. de beschikking HR 8 november 1985, NJ 1987, 170, m.nt. WLH, waarin op basis van een *actio Pauliana* door schuldeisers wel een conservatoir (verhaals)beslag op onroerende zaken ex art. 770a e.v. oud-Rv kon worden gelegd.

De afwikkeling van een revindicatoir beslag (ex art. 639, 1186, 1188, 1191 oud-BW en art. 230 e.v. oud-WvK) vond uiteindelijk plaats door middel van reële executie tot afgifte, dat wil zeggen dat de deurwaarder de beslagen roerende zaak onder zich nam om vervolgens aan de beslaglegger af te geven. Deze vorm van reële executie kende echter – gelijk in het Franse executierecht – géén regeling in de wet. De afwikkeling van het revindicatoir beslag tot levering van een teboekgesteld schip vond daarentegen plaats door middel van reële executie tot levering dat wettelijk was geregeld in art. 318 lid 2 oud-WvK en (later ook) in art. 757 lid 2 oud-WvK.

3.5.3.2 Revindicatoir beslag op roerende zaken

Anders dan art. 826 C.pr.civ. inzake de *saisie-revendication* gaf art. 721 oud-Rv in zijn eerste versie uit 1838 reeds klip en klaar aan dat revindicatoir beslag alleen mogelijk kon zijn op roerende zaken.²⁶⁶ Immers zowel bij revindicatie van (krachtens art. 629 oud-BW), de uitoefening van het recht van reclame (art. 1191 oud-BW) op een ‘roerend goed’ als later ook de ‘levering van een teboekgesteld schip’, doelde de wetgever in art. 721 oud-Rv alleen op stoffelijke voorwerpen. Onder het revindicatoir beslag vielen tevens de natuurlijke en burgerlijke vruchten die de beslagen roerende zaak zou (af)werpen.²⁶⁷

Revindicatoir beslag op onroerende zaken of vorderingen was echter niet mogelijk. De reden dat het revindicatoir beslag uitsluitend op stoffelijke roerende zaken kon worden gelegd, zou zijn gelegen in art. 2014 oud-BW.²⁶⁸

²⁶⁶ Zie Boll 1889, p. 83. Roerende zaken waren in de terminologie van het oud-BW alle ‘stoffelijke roerende goederen’, “*die zich zelve kunnen verplaatsen, of die verplaatst kunnen worden*”, waaronder ook “[s]chepen, schuiten, ponten, op vaartuigen geplaatste of andere losse molens en baden, en dergelijke voorwerpen” ex art. 559, 560, 565, 566 e.v. oud-BW.

²⁶⁷ Jansen 1987, p. 362. Zie mijns inziens impliciet ook Mijnsen die van mening was dat alleen conservatoir verhaalsbeslag zich *niet* uitstreckte tot de vruchten van de beslagen zaken; Mijnsen 1983, p. 20-21. Zo kon bijvoorbeeld een koe revindicatoir worden beslagen. Wierp deze koe gedurende het revindicatoir beslag een kalf, dan viel dit kalf aldus eveneens onder het reeds gelegde revindicatoir beslag.

²⁶⁸ Art. 2014 oud-BW luidde vanaf 1838: “*1. Met betrekking tot roerende goederen, die noch in renten bestaan noch in inschulden, welke niet aan toonder betaalbaar zijn, geldt het bezit als volkomen titel.*

2. Niettemin kan degene die iets verloren heeft of aan wien iets ontstolen is, gedurende drie jaren, te rekenen van den dag waarop het verlies of de diefstal heeft plaats gehad, het verlorene of gestolene als zijn eigendom terugvorderen van dengene, in wiens handen hij hetzelfde vindt, behoudens het verhaal van den laatstgemelde op dengene, van wien hij het bezit bekomen heeft, en onverminderd de bepaling van artikel 637.”

Echter na wijziging bij Wet van 26 april 1884, Stb. 93, luidt art. 2014 oud-BW als volgt: “*1. Met betrekking tot roerende goederen die noch in renten bestaan, noch in inschulden welke niet aan toonder betaalbaar zijn, geldt het bezit als volkomen titel.*

2. Niettemin kan degene die iets verloren heeft of aan wien iets onvreemd is, gedurende drie jaren, te rekenen van den dag waarop het verlies of de onvreemding heeft plaats gehad, het verlorene of onvreemde als zijn eigendom terug vorderen van dengenen in

Een op voorhand gelegd revindicatoir beslag op een roerende zaak zou hebben voorkomen dat de beslaglegger zijn (gepretendeerde) rechten op de litigieuze zaak alsnog zou verliezen, tengevolge van een tussentijdse onbevoegde vervreemding aan een derde-verkrijger en de beschermende werking van art. 2014 oud-BW.²⁶⁹ De visie dat – mede door de niet-toepasselijkheid van art. 2014 oud-BW – géén revindicatoir beslag op onroerende zaken nodig was, werd echter door velen in de loop van de negentiende en twintigste eeuw steeds weer betwist.²⁷⁰

Overigens kende de wet met betrekking tot (revindicatoir) beslag op bepaalde roerende zaken nog aanvullende of bijzondere wettelijke regelingen. Op basis van het sinds 1930 aan art. 721 oud-Rv toegevoegde tweede lid²⁷¹ was revindicatoir beslag uitgesloten op *roerende zaken bestemd voor de Nederlandse openbare dienst*.²⁷² Het revindicatoir beslagverbod in art. 721 lid 2 oud-Rv was daarnaast ook van toepassing op *roerende zaken bestemd voor de openbare dienst van een vreemde mogendheid*. Dit laatste beslagverbod op basis van volkenrechtelijke (staats-)immunititeit was onder meer af te leiden uit art. 13a Wet Algemene Bepalingen.²⁷³

wiens handen hij hetzelfde vindt, behoudens het verhaal van den laatstgemelde op den genen van wien hij het bezit bekomen heeft, en onverminderd de bepaling van artikel 637.”

²⁶⁹ Zie Mijnsen 1983, p. 25. Zie ook Pres. Rb. Leeuwarden 21 december 1957, NJ 1960, 204 waar echter in de casus te laat revindicatoir beslag was gelegd door de eigenaar, zodat de beslagen zaken (bouwstoffen) reeds aan een derde te goeder trouw in eigendom waren overgedragen. Derhalve werd in kort geding dan ook de opheffing van het gelegde revindicatoir beslag bevolen. Omtrent art. 2014 oud-BW in de periode 1838-1950 zie verder de dissertatie van A.F. Salomons uit 1997; zie Salomons 1997, p. 59-378.

²⁷⁰ Zie o.a. Boll 1889, p. 83 e.v., Star Busmann/Rutten 1972, nr. 484 en Mijnsen 1983, p. 25 e.v. Overigens Wiarda wees wel op een mogelijk alternatief voor het ontbreken van revindicatoir beslag op een onroerende zaak, namelijk inschrijving van het revindicatiegeschil in de openbare registers, in: Wiarda 1944, p. 172-174.

²⁷¹ Samen met art. 438a oud-Rv ingevoerd op grond van art. 36 Ambtenarenwet 1929, welke laatstgenoemde wet weer was ingevoerd als Wet van 12 december 1929, Stb. 530. De Ambtenarenwet 1929 was per 15 maart 1930 in werking getreden. De tekst van art. 721 lid 2 en 438a oud-Rv zijn gelijkluidend; zie ook Bijlage 3.

²⁷² Onder openbare dienst verstond men elke uitoefening van een overheidstaak door onder andere de rijksoverheid, de provinciale of gemeentelijke overheid, maar ook andere publiekrechtelijke organisaties, de Postbank, openbare nutsbedrijven en zelfs semi-overheidsbedrijven zoals de toenmalige Nederlandse Spoorwegen NV. De bestemming van de roerende zaak ten behoeve van de openbare dienst moest verder wel een permanent en geen tijdelijk karakter hebben. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een auto welke door een rijksambtenaar alleen ten behoeve van zijn functie wordt gebruikt en niet voor privé-doeleinden; zie Jansen 1987, p. 359-360.

²⁷³ Ingevoegd bij Wet van 26 april 1917, Stb. 303; zie omtrent de staatsimmunititeit – van Duitsland (tijdens de Eerste Wereldoorlog) – in civiele procedures vlak voor de invoering van art. 13a Wet AB de vonnissen Rb. Maastricht, 23 november 1916, NJ 1917, 12; Rb. Rotterdam 25 september 1916, NJ 1917, 13 en Rb. Rotterdam 2 april 1917, NJ 1917, 434. Art. 13a Wet AB luidt tot op heden: “*De regtsmagt van den regter en de uitvoerbaarheid van regterlijke vonnissen en van authentieke akten worden beperkt door de uitzonderingen in het volkenrecht erkend.*” Zie omtrent art. 13a Wet AB verder ook Pres. Rb. Middelburg 22 oktober 1938, NJ 1939, 96 en Jansen 1987, p. 360.

Verder kon er op basis van internationale verdragen niet onder alle omstandigheden (revindicatoir) beslag worden gelegd op registergoederen zoals *teboekgestelde schepen* (art. 314 (zeeschepen), art. 319 (zeevervisserijsschepen) en 750 (binnenschepen) oud-WvK) en *luchtvaartuigen* (art. 2 e.v. WtL). Zo konden alle in eigendom aan een staat toebehorende schepen, welke alleen voor de openbare dienst werden gebruikt, niet worden beslagen op de voet van art. 3 Brussels Immunitéits Verdrag.²⁷⁴ En met betrekking tot (revindicatoir) beslag op zeeschepen diende sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw rekening te worden gehouden met het voor Nederland op 20 juli 1983 in werking getreden Verdrag van Brussel 1952. De mogelijkheid tot revindicatoir beslag op luchtvaartuigen op de voet van art. 770h lid 1 jjs. art. 721-726 oud-Rv was vervolgens ingeperkt krachtens art. 770h lid 1 jo. art. 770i lid 1 oud-Rv (jo. art. 3 Verdrag van Rome 1933²⁷⁵).²⁷⁶

Ondanks het feit dat een auteursrecht volgens art. 2 Auteurswet 1912 als een roerende zaak moest worden beschouwd (lid 1), kon hierop zelf geen beslag, zo ook geen revindicatoir beslag worden gelegd (lid 3).²⁷⁷ Revindicatoir beslag kon ten slotte ook zijn uitgesloten krachtens de materieelrechtelijke verhouding tussen de beslaglegger, beslagene en de beslagen roerende zaak.²⁷⁸

²⁷⁴ Verdrag op 10 april 1926 te Brussel gesloten tot vaststelling van eenige eenvormige regelen betreffende de immuniteit van staatsschepen, en goedgekeurd bij Wet van 23 april 1936, Stb. 94. Zie ook Trb. 1953, 127.

²⁷⁵ De bepaling van art. 770i leden 1 en 2 oud-Rv stemden vrijwel overeen met die van art. 3 leden 1 en 2 Verdrag van Rome 1933.

²⁷⁶ Zo kon onder bepaalde voorwaarden géén revindicatoir beslag worden gelegd op luchtvaartuigen van staten die partij waren (c.q. zijn) bij het Verdrag van Rome 1933, waaronder ook Nederland. In dergelijke gevallen handelde het om: a) luchtvaartuigen, welke bij uitsluiting zijn bestemd voor de dienst van een vreemde staat, postvervoer daaronder begrepen, doch met uitsluiting van handelsvervoer; b) luchtvaartuigen, welke daadwerkelijk in dienst zijn gesteld op een geregelde luchtlijn van openbaar vervoer en de daarvoor onontbeerlijke reserveluchtvaartuigen en; c) elk ander luchtvaartuig, dat dient voor het vervoer van personen of goederen tegen betaling, wanneer het gereed staat voor zulk een vervoer te vertrekken, behalve in het geval het beslag wordt gelegd voor een schuld, aangegaan ten behoeve van de reis, welke het luchtvaartuig op het punt staat te ondernemen of voor een vordering, welke tijdens de reis is ontstaan. Revindicatoir beslag kon overigens op voornoemde luchtvaartuigen altijd weer wel rechtsgeldig worden gelegd, uit hoofde van terugvordering na ontvreemding (art. 770i lid 2 oud-Rv c.q. art. 3 lid 2 Verdrag van Rome 1933). Art. 770i oud-Rv derogeerde aan het algemene beslagverbod in art. 721 lid 2 oud-Rv.

²⁷⁷ Vatbaar voor revindicatoir beslag krachtens art. 22 Auteurswet 1881 jo. art. 721 oud-Rv waren slechts voorwerpen (gedrukte exemplaren). Echter op grond van het latere art. 28 Auteurswet 1912 jo. art. 721 oud-Rv konden naast voorwerpen, of verveelvoudigingen daarvan, ook toegangsgelden waarbij derden een inbreuk maakten op een auteursrecht revindicatoir worden beslagen.

²⁷⁸ Zie Jansen 1987, p. 361-362. Indien bijvoorbeeld op een roerende zaak een conservatoir of executoriaal verhaalsbeslag was gelegd en onder een bewaarder rustte, dan kon de beslagene hierop niet als tegenreactie nog eens een revindicatoir beslag onder de bewaarder leggen (zie Hof Amsterdam 18 mei 1927, W. 11709). Verder was ook het revindicatoir beslag door de mede-eigenaar tegenover een ander op het in (mede-)eigendom toebehorende goed onaanvaardbaar (zie Pres. Groningen 10 juli 1941, NJ 1942, 2; Rb. Amster-

3.5.4 *Commentaar bij de periode 1799-heden*

Op basis van het voorgaande kan met betrekking tot de mogelijkheden van het leggen van conservatoir beslag tot afgifte en levering door diverse gerechtigden op diverse goederen gedurende de periode vanaf 1799 tot heden in ieder geval het volgende worden gesteld.

Een van de interessantste conclusies is dat de wetgever in 1992, met de invoering van een algemene wettelijke regeling van conservatoir beslag tot afgifte en levering in art. 730 e.v. Rv, na ongeveer twee eeuwen feitelijk weer terugkeert naar een algemene en ruime wettelijke regeling voor conservatoir beslag tot (onder andere) afgifte en levering als in art. 133 sub a en c (en 134) AMP. De revindicatoire beslagen in art. 826 e.v. C.pr.civ., maar vooral in art. 721 e.v. oud-Rv konden eigenlijk slechts worden opgevat als bijzondere conservatoire beslagen, voor een selecte groep gerechtigden en enkel strekkende tot afgifte van roerende zaken (en alleen vanaf 1952 tot levering van een teboekgesteld schip). Min of meer gelijk de ‘arresten’ tot afgifte en levering (en verhaal) uit art. 133 AMP, kan het 730 Rv-beslag door velerlei gerechtigden op allerhande roerende en onroerende zaken worden gelegd. Zo kan bijvoorbeeld ook een bezitter tegenwoordig een 730 Rv-beslag op gestolen of verloren roerende zaken leggen. Het 730 Rv-beslag kan daarbij wel anders dan de ‘arresten’ op de voet van art. 133 AMP tevens op vermogensrechten in de zin van art. 3:6 BW – waaronder vorderingen op naam – worden gelegd. Ook de mogelijkheid tot het leggen van conservatoire leverings- en bewijsbeslagen krachtens art. 730 Rv zijn rechtshistorisch gezien eigenlijk niet nieuw. Deze waren naar mijn mening ook

dam 8 september 1873, W. 3636 en; Rb. Amsterdam 27 april 1876, W. 4012. Zie tevens Rb. Almelo 26 januari 1955, NJ 1955, 690, inzake een prematuur revindicatoir beslag op bescheiden van de werkgeefster – welke haar volle eigendom zijn – onder haar ex-vertegenwoordiger). Ten slotte kon een van de echtgenoten geen revindicatoir beslag meer leggen nadat de huwelijksgoederengemeenschap was ontbonden (zie Rb. Leeuwarden 2 mei 1946, NJ 1947, 697).

Revindicatoir beslag door de echtgenoot op een roerende zaak, behorende tot de nog niet ontbonden huwelijksgemeenschap, was daarentegen in beginsel wel mogelijk (zie Rb. Rotterdam 19 november 1888, W. 5659, Rb. Amsterdam 7 december 1917, NJ 1918, p. 286 en HR 2 december 1943, NJ 1944, 23 (*In 't V/V.*). In laatstgenoemd arrest bepaalde de HR dat ondanks het feit dat de mannelijke echtgenoot maar voor de helft eigenaar van de huwelijksgemeenschapsgoederen is, hij door zijn beheersrecht omtrent de huwelijksgoederengemeenschap alle voornoemde goederen uit eigen naam als zijn eigendom mag revindiceren en zo nodig revindicatoir mag beslaan. Dit mocht hij zelfs tegen zijn echtgenote doen. Zie ook Rb. Zwolle 17 september 1947, NJ 1948, 196. Anderszins Rb. Rotterdam 28 november 1932, NJ 1934, 400 en Rb. Roermond 3 juni 1937, NJ 1938, 166. Doch later verkreeg ook de vrouw de bevoegdheid om de door haar in de gemeenschap gebrachte goederen te revindiceren op grond van art. 1:98 oud-BW. Vóór 1957 was de gehuwde vrouw immers nog handelingsonbekwaam (art. 163 oud-BW). Pas bij de zogenoemde ‘Lex Van Oven’, de Wet van 14 juni 1956, Stb. 343, is deze handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw opgeheven). Ten slotte kon revindicatoir beslag ook op roerende zaken worden gelegd waarvoor een ceel aan toonder was afgegeven (zie Pres. Rb. Rotterdam 6 april 1939, NJ 1939, 782).

al mogelijk onder het oud-vaderlandse beslagrecht, zoals neergelegd in art. 133 sub a en c en 134 AMP.

Met de (her)invoering van een algemene regeling van conservatoir beslag tot afgifte en levering heeft de Nederlandse wetgever in 1992 naar mijn mening niet alleen de emancipatie van de reële executie anders dan betaling van een geldsom ten opzichte van de verhaalsexecutie willen ondersteunen (zie Hoofdstuk 2). Tot op zekere hoogte – en waarschijnlijk onbewust – deed de Nederlandse wetgever met de invoering van het 730 Rv-beslag in 1992 namelijk datgene wat hij in 1838 alleen voor het materiële privaatrecht had gedaan, namelijk aansluiting zoeken bij het oud-vaderlandse (beslag)recht. Het verzuim om met de herinvoering van de levering als vereiste voor eigendomsoverdracht (art. 639 oud-BW) in 1838 tevens een algemeen conservatoir beslag tot levering in de wet op te nemen, werd immers gedurende de periode 1838-1991 als een belangrijk manco gevoeld. De wetgever had in 1838 met het materiële privaatrecht (oud-BW) op verschillende punten – waaronder de levering als vereiste voor eigendomsoverdracht – aansluiting gezocht bij het oud-vaderlandse recht van vóór 1811. Men was evenwel vergeten onder andere het wettelijk conservatoir beslagrecht hierop aan te passen.

In tegenstelling tot de wetsbepalingen omtrent de revindicatoire beslagen in art. 133 sub a AMP, art. 826 C.pr.civ. en art. 721 oud-Rv bevat de bepaling van art. 730 Rv zelf géén (materieelrechtelijke) grondslagen meer, op grond waarvan de 730 Rv-beslaglegger een recht tot afgifte of levering op een bepaald beslagobject zou kunnen hebben. De grondslagen tot het leggen van een 730 Rv-beslag moeten steeds elders in het materiële en tegenwoordig zelfs formele privaatrecht worden gezocht en gevonden. Het technische voordeel van de huidige constructie van de wet is dat de grondslagen voor een 730 Rv-beslag kunnen worden aangepast, zonder aan de bepaling van art. 730 Rv zelf te hoeven komen. Tevens kunnen de mogelijkheden tot 730 Rv-beslag zo nodig aansluiten op ontwikkelingen die nog niet uitdrukkelijk in de wetgeving zijn geïncorporeerd. Zo kan er bijvoorbeeld een 730 Rv-beslag worden gelegd op (het recht op) een domeinnaam. Het feit dat het recht op een domeinnaam zelf (nog) geen wettelijke basis heeft, doet hier niet aan af. En met de voltooiing van de implementatie van onder andere Richtlijn 2004/48/EG (betreffende handhaving van intellectuele eigendomsrechten) op 1 mei 2007, zijn de mogelijkheden tot het leggen van 730 Rv-beslagen (tot afgifte) alleen nog maar toegenomen.

4 RECHTSGEVOLGEN

Zoals ieder ander beslag brengt ook een 730 Rv-beslag voor de betrokkenen – de beslaglegger, beslagene en derden – verschillende specifieke rechtsgevolgen met zich. Deze rechtsgevolgen strekken grosso modo ertoe dat het beslagen goed voor een bepaalde duur ‘ter beschikking’ van de beslaglegger blijft. De verschillende rechtsgevolgen van beslagen zijn op diverse plaatsen in de wet geregeld. Hierbij moet niet alleen worden gedacht aan het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en het Burgerlijk Wetboek, maar ook aan het Wetboek van Strafrecht en de Rijksoctrooiwet 1995. In paragraaf 4.1 zal eerst de zogeheten blokkerende werking van een beslag, zoals het 730 Rv-beslag, aan de orde worden gesteld. Daarna zullen in paragraaf 4.2 nog andere rechtsgevolgen aan de orde komen, zoals de juridische consequenties van een onttrekking van goederen aan een beslag evenals de stuitende werking van een beslag bij bevrijden- de of extinctieve verjaring. Tot slot volgt in paragraaf 4.3 nog een rechtshistorische beschouwing omtrent de verschillende rechtsgevolgen van beslagen, in het bijzonder van conservatoire beslagen tot afgifte en levering.

4.1 Blokkerende werking van een (730 Rv-)beslag

4.1.1 Algemeen

Het belangrijkste direct werkende rechtsgevolg van elk conservatoir of executoriaal beslag op een goed is de *blokkerende werking*. Dit betekent dat de mogelijkheden van de beslaglegger tot het nemen van (eventuele) effectieve executiemaatregelen op het beslagobject niet meer zomaar door toedoen van de beslagene of een derde kunnen worden verhinderd of beperkt. De blokkerende werking is sinds 1992 – en in tegenstelling tot het oude beslagrecht – met name per type beslag uitgewerkt in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Boeken 2 en 3 Rv).²⁷⁹ Zo heeft een 730 Rv-beslag op bijvoorbeeld een *roerende zaak* blokkerende werking op grond van art. 734 lid 1 jo. art. 712 jo. art. 453a lid 1 Rv. De blokkerende werking van dit type beslag is specifiek uitgewerkt in art. 453a lid 1 Rv. Art. 453a lid 1 Rv luidt:

“Een vervreemding, bezwaring, onderbewindstelling of verhuring van de zaak, tot stand gekomen nadat deze in beslag genomen is, kan niet tegen de beslaglegger worden ingeroepen.”

Ook de blokkerende werking van 730 Rv-beslagen op andere goederen is in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering op verschillende wijzen geregeld. Zo kennen we bijvoorbeeld de regelingen voor de blokkerende werking van 730 Rv-beslagen op: *toonder- of orderpapier* (art. 734 jo. art. 713 jo. art. 474a jo. art. 453a Rv), *aandelen op naam* (art. 734 jo. art. 715 jo. art. 474e Rv), *vorde-*

²⁷⁹ Zie o.a. Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 120 en Van der Kwaak 1990, p. 165.

ringen op naam (art. 734 jo. art. 720 jo. art. 475h lid 1 Rv), *onroerende zaken* (art. 734 jo. art. 726 lid 1 jo. art. 505 lid 2 Rv), *teboekgestelde schepen* (art. 734 jo. art. 728a lid 1 jo. art. 566 lid 2 Rv), *niet-teboekgestelde schepen* (art. 734 jo. art. 728a lid 1 jo. art. 567 Rv) en *luchtvaartuigen* (art. 734 jo. art. 729d lid 2 jo. art. 584e Rv). Tot slot dient hier te worden opgemerkt dat de blokkerende werking van bepaalde (730 Rv-)beslagen tevens (aanvullend) kan zijn geregeld buiten het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Te denken valt aan de specifieke regelingen inzake de blokkerende werking van beslagen op *octrooien* en *registergoederen* op basis van art. 68 leden 1 en 2 Rijksoctrooiwet 1995 (jo. art. 734 jo. art. 505 lid 2 Rv) respectievelijk art. 6:252 lid 3 sub b BW (jo. art. 734 Rv). De wet kent tevens op grond van art. 94a jo. art. 94c Sv jis. art. 700 e.v. Rv (civielrechtelijke) blokkerende werking toe aan bepaalde strafrechtelijke beslagen, die strekken tot verhaal van een op te leggen geldboete of tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel.

Bij nadere lezing blijkt dat de wet voor elk voornoemd type beslag afzonderlijk bepaalt welke rechtshandelingen, die de beslagene met betrekking tot een bepaald beslagobject verricht, niet tegen de beslaglegger kunnen worden ingeroepen. In dat verband kan de volgende driedeling worden gemaakt: *a)* de wet noemt in alle gevallen van beslag als niet tot nadeel van de beslaglegger strekkende rechtshandelingen ‘vervreemding’, ‘bezwaring’ en ‘onderbewindstelling’; *b)* daarnaast noemt de wet op sommige plaatsen nog aanvullend ‘verhuring’ (inzake beslagen op zaken met uitzondering van luchtvaartuigen; art. 453a lid 1, 505 lid 2, 566 lid 2 en 567 Rv), ‘verpachting’ (inzake beslagen op specifieke onroerende zaken, te weten een ‘hoeve’ of ‘los land’ in gebruik verstrekt ter uitoefening van de landbouw; art. 505 lid 2 Rv en art. 1 lid 1 Pachtwet), ‘vervrachting’ (inzake scheepsbeslagen; art. 566 lid 2 en 567 Rv), ‘verlening van een licentie’ (inzake octrooi-beslagen; art. 68 lid 2 Rijksoctrooiwet 1995) en inschrijving van een kwalitatieve verplichting in de openbare registers (inzake beslagen op registergoederen; art. 6:252 lid 3 sub b BW); *c)* tot slot noemt de wet als niet tegen de beslaglegger in te roepen bijzondere rechtshandeling nog ‘afstand van een door het beslag getroffen vordering’ (inzake derden-eigen beslagen; art. 475h lid 1 en 479i lid 2 Rv).²⁸⁰

In beginsel brengt elk civielrechtelijk beslag blokkerende werking met zich. In de regel treedt de blokkerende werking van een (730 Rv-)beslag in op het tijdstip van beslaglegging op de goederen door de gerechtsdeurwaarder (art. 453a, 474e en 475h lid 1 Rv). Bij beslag op een roerende zaak is dat het moment van betekening van het beslagexploot aan de beslagene (art. 453a jis. art. 45 e.v. jis. art. 440 e.v. Rv). Bij beslag op een vordering op naam is dat het moment van betekening van het beslagexploot aan de derde-beslagene (art. 475h jis. art. 45 e.v. jis. art. 475 e.v. Rv). In geval van beslag op onroerende zaken, teboekgestelde schepen of luchtvaartuigen treedt de blokkerende werking echter pas in op het moment van de inschrijving van het proces-verbaal van beslaglegging in de openbare registers (art. 505 lid 2, 566 lid 2 respectievelijk 584e Rv). Ten slotte

²⁸⁰ Zie met betrekking tot de in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering geregelde beslagen ook Van Mierlo 1998, p. 123-126.

treedt bij beslag op niet-teboekgestelde schepen de blokkerende werking in, nadat het proces-verbaal van beslaglegging aan de eigenaar van het niet-teboekgestelde schip, alsmede de wederpartij waartegen het beslag zich richt is betekend (art. 567 jo. art. 565 lid 3 Rv). Dit laatste dient te geschieden binnen acht dagen na beslaglegging door de deurwaarder bij proces-verbaal aan boord van het schip (art. 564 lid 1 Rv).²⁸¹

Doordat de blokkerende werking van de diverse beslagtypen sinds 1992 in de wet steeds per beslagobject is uitgewerkt, verschaft de regeling van de blokkerende werking van beslagen tegenwoordig meer duidelijkheid. Dit is dan ook een grote – zowel praktische als dogmatische – verbetering ten opzichte van het beslagrecht van vóór 1992. Het enige probleem tot op heden bleef echter de vraag welke juridische consequentie aan de blokkerende werking van beslagen nu precies moet worden verbonden. Op deze vraag ga ik in de volgende paragraaf nader in.

4.1.2 *Blokkerende werking: zaaksgevolg, relatieve beschikkingsonbevoegdheid of relatieve nietigheid?*

Over de exacte betekenis van het begrip ‘blokkerende werking’ van een beslag lopen in de rechtswetenschap de meningen tot op heden uiteen. Een en ander is naar mijn idee nog een uitvloeisel van het feit dat de blokkerende werking van beslag tot 1992 niet duidelijk in de wet was uitgewerkt (zie paragraaf 4.3). Met betrekking tot de blokkerende werking worden verschillende opvattingen verdedigd. Ik noem er vier, te weten: 1) elk beslag heeft *zaaksgevolg*, 2) elk beslag leidt tot *relatieve beschikkingsonbevoegdheid*, 3) conservatoir beslag leidt tot *voorwaardelijke beschikkingsonbevoegdheid* (en executoriaal beslag tot *absolute beschikkingsonbevoegdheid*) en 4) elk beslag leidt tot *relatieve nietigheid* van bepaalde posterieur verrichte rechtshandelingen met betrekking tot het beslagobject.

De verschillende opvattingen zullen hierna telkens worden gespiegeld aan dezelfde – op het arrest Van Kooten/Wilmink²⁸² gebaseerde – casus. Verkooper B verkoopt in februari tweemaal zijn huis, eerst aan A vervolgens aan C. Op 1 maart legt A ten laste van B op het huis een 730 Rv-beslag strekkende tot levering. Ondanks het gelegde 730 Rv-beslag levert B het huis nadien aan C. In alle gevallen staat de vraag centraal naar de consequentie van het eerdere door A gelegde 730 Rv-beslag voor de vervreemding van het huis door B aan C.

4.1.2.1 Beslag heeft zaaksgevolg

De eerste opvatting omtrent de blokkerende werking van beslag komt hierop neer dat aan elk conservatoir en executoriaal beslag ‘zaaksgevolg’ (tegenwoordig ook wel ‘volgrecht’ of ‘droit de suite’ genoemd) wordt toegeschreven. Zaaksgevolg betekent dat een rechthebbende zijn goederenrechtelijk recht op

²⁸¹ Zie Van Mierlo 1997, p. 23 en Van Mierlo 1997 bis, p. 561.

²⁸² HR 11 februari 1994, NJ 1994, 651, m.nt. HJS (*Van Kooten/Wilmink*).

een voorwerp kan uitoefenen ongeacht onder wie het voorwerp zich bevindt. Dit zou in de voornoemde casus betekenen dat het door A gelegde 730 Rv-beslag op het huis, op grond van de blokkerende werking krachtens art. 734 jo. art. 726 lid 1 jo. art. 505 lid 2 Rv, gewoon blijft liggen ondanks dat dit huis nadien – na vervreemding door beslagene B – ten opzichte van een ieder in het vermogen van de derde C is gevallen.

Pleitbezorgers van de opvatting dat beslag zaaksgevolg heeft zijn na 1992 met name Bartels en Heyman.²⁸³ Volgens hen zou een dergelijke opvatting onder andere ten grondslag hebben gelegen aan een arrest van de Hoge Raad uit 1944. In dit arrest *Landbouwersbank/Ringel* was de casus in het kort als volgt. Nadat eerst door Ringel (verhaals)beslag op een onroerende zaak van de N.V. Eierengroothandel was gelegd (art. 505 oud-Rv), had laatstgenoemde de eigendom van het beslagobject alsnog overgedragen aan de Landbouwersbank. vervolgens ging de Eierengroothandel failliet. Naast een algemeen verweer omtrent de mogelijkheid tot beslag door Ringel in casu, meende de Landbouwersbank dat een eventueel rechtsgeldig beslag van Ringel in ieder geval tengevolge van het faillissement van de Eierengroothandel zou zijn vervallen krachtens art. 33 (oud-)Fw. De Hoge Raad overwoog evenwel het volgende:

“dat derhalve een goed, hetwelk ten tijde der faillietverklaring niet meer aan den gefailleerde, doch aan een ander in eigendom toebehoort, buiten het faillissement blijft en een beslag tevoren op zoodanig goed gelegd niet vervalt;

dat de bepaling van art. 505 l.l. Rv. niet meebrengt dat de Bank [...] geen eigenares kon zijn geworden van het beslagen goed tegenover den beslaglegger, doch deze bepaling slechts de rechten van den beslaglegger uit het beslag ondanks den eigendoms-overgang handhaaft, aldus dat voor den beslaglegger op het goed ook in handen van den nieuwen verkrijger verhaal mogelijk blijft voor de vordering tot zekerheid waarvan het beslag is gelegd”.²⁸⁴

Met deze uitspraak schaarde de Hoge Raad zich blijkbaar achter de opvatting dat beslag zaaksgevolg heeft. Het in casu door Ringel gelegde beslag bleef op de onroerende zaak liggen, ondanks dat die zaak reeds was overgegaan vanuit het vermogen van de (inmiddels failliete) beslagene (Eierengroothandel) naar het vermogen van de Landbouwersbank. Bartels en Heyman betogen verder dat de Hoge Raad, na een periode van onduidelijke jurisprudentie, sinds de jaren ‘90 weer duidelijk voor de opvatting van zaaksgevolg zou hebben gekozen.²⁸⁵ Ter staving wijzen zij met name op het arrest *Van Berkel/Tribosa* waarin de Hoge Raad overweegt:

²⁸³ Bartels/Heyman 1998, p. 192-196 en 207-210 (in het bijzonder p. 208-209). Andere aanhangers van de zaaksgevolgconstructie zijn o.a. Stein/Rueb 2005, par. 16.3.3 en 16.3.5.

²⁸⁴ HR 21 juli 1944, NJ 1944/45, 576 (*Landbouwersbank/Ringel*).

²⁸⁵ Bartels/Heyman 1998, p. 194-196.

“dat het beslag ook na de vervreemding van de door het beslag getroffen vordering op deze vordering blijft rusten en dat de geëxecuteerde de beslagen vordering niet van het beslag kan bevrijden door haar te vervreemden.”²⁸⁶

De opvatting dat de blokkerende werking van een beslag zich in de vorm van zaaksgevolg zou manifesteren, lijkt mij om een aantal redenen niet juist.²⁸⁷

Ten eerste is zaaksgevolg een typisch kenmerk en rechtsgevolg van goederenrechtelijke rechten en niet van procesrechtelijke maatregelen zoals een beslag. Met andere woorden zaaksgevolg is een element uit het materiële goederenrecht en niet uit het formele beslagrecht. Met de opvatting dat beslag zaaksgevolg zou hebben, wordt ten onrechte gesuggereerd dat beslag zelf een soort goederenrechtelijk recht is of doet ontstaan. Een dergelijke opvatting zou in strijd zijn met het gesloten wettelijk systeem van goederenrechtelijke rechten. Goederenrechtelijke rechten omvatten het recht van eigendom en beperkte rechten doch geen beslag.²⁸⁸

Ten tweede omvat de blokkerende werking van een beslag op basis van de wet (art. 453a, 474e, 475h, 505 lid 2, 566 lid 2, 567 en 584e Rv, art. 68 lid 2 Rijksoctrooiwet 1995, of art. 6:252 lid 3 sub b BW) meer dan alleen het rechtsgevolg dat een beslag op een (register)zaak ook na vervreemding of bezwaring – waarop zaaksgevolg immers alleen betrekking zou kunnen hebben – onverkort blijft liggen. De blokkerende werking heeft ook als rechtsgevolg dat een latere onderbewindstelling, verhuring, verpachting, of vervrachting van beslagen zaken niet tegen de beslaglegger kunnen worden ingeroepen.

Ten slotte leidt de opvatting dat de blokkerende werking van beslag zaaksgevolg zou hebben met name bij *verhaalsbeslagen* tot strijd met het bepaalde in art. 3:276 BW. Op basis van laatstgenoemde wetsbepaling kan (onder andere) een beslagleggende schuldeiser zich in beginsel alléén verhalen op goederen die zich bevinden in het vermogen van de (beslag)schuldenaar.

Kortom, de opvatting dat beslag zaaksgevolg heeft is naar mijn idee onjuist. De stelling dat in de voornoemde casus het door A gelegde 730 Rv-beslag op het huis gewoon blijft liggen ondanks dat dit huis nadien – na vervreemding door beslagene B – ten opzichte van een ieder inclusief beslaglegger A in het vermogen van de derde C is gevallen, is dan ook niet houdbaar.

4.1.2.2 Beslag leidt tot relatieve beschikkings(on)bevoegdheid

De tweede opvatting omtrent de blokkerende werking van beslag komt erop neer dat bij elk conservatoir en executoriaal beslag de beslagene ten aanzien van het beslagen goed hetzij ten opzichte van de beslaglegger, hetzij ten opzichte van alle derden(-verkrijgers) relatief beschikkingsonbevoegd is geworden. Volgens

²⁸⁶ HR 25 januari 1991, NJ 1992, 172, m.nt. HJS (*Van Berkel/Tribosa*), r.o. 3.3.

²⁸⁷ Zie ook Van der Kwaak 1990, p. 169-170.

²⁸⁸ Zie ook Hemmen 1997, p. 33. Zie omtrent het begrip zaaksgevolg ofwel ‘droit de suite’ bij het recht van eigendom en beperkte rechten o.a. Asser-Mijnssen-De Haan 2006, nrs. 23, 25 en 28.

de eerste variant van deze opvatting zou de beslagene alleen beschikkingsonbevoegd zijn ten opzichte van de beslaglegger. Met andere woorden de beslagene is *relatief beschikkingsonbevoegd* ten opzichte van de beslaglegger.²⁸⁹ De beslagene blijft beschikkingsbevoegd ten opzichte van derden. Hij kan op grond van art. 3:84 BW het beslagobject dus wel vervreemden of bezwaren (met een beperkt recht) aan derden. Alleen heeft een dergelijke vervreemding of bezwaring geen werking ten opzichte van de beslaglegger. De derde-verkrijger verkrijgt van het vervreemde beslagobject onder andere geen absoluut – dat wil zeggen een tegenover een ieder werkend – eigendomsrecht, maar slechts een ‘relatief eigendomsrecht’.²⁹⁰ Een dergelijke opvatting omtrent de blokkerende werking van beslag vinden we onder andere in de (lagere) jurisprudentie. Zo bepaalde de Rotterdamse rechtbank in 1994, inzake de cessie van reeds eerder onder een derdenbeslag vallende toekomstige vorderingen uit een aannemingsovereenkomst, het volgende:

“Op grond van de in HR 10 april 1953, NJ ’53, 587 neergelegde regel dat een beslag de beschikkingsbevoegdheid van de rechthebbende in zoverre aantast, dat een beschikking over het in beslag genomen goed geen werking heeft tegenover de arrestant, gold voor 1 januari 1992 (evenals overigens thans op grond van het in artikel 475h lid 1 Rv bepaalde) dat het beslag ook na vervreemding van de door het beslag getroffen vordering op deze vordering blijft rusten en dat Edze Knol de beslagen vordering niet van het beslag kon bevrijden door haar te vervreemden c.q. cederen. [...]”²⁹¹

De tweede variant van de opvatting inzake de relatieve beschikkings(on)bevoegdheid van de beslagene gaat daarentegen uit van de gedachte dat de beslagene ten aanzien van een beslagobject beschikkingsonbevoegd is jegens iedereen, met uitzondering van de beslaglegger.²⁹² Dit betekent dat de beslagene het beslagobject alleen rechtsgeldig zou kunnen vervreemden of bezwaren aan de beslaglegger. Met andere woorden de beslagene is alleen *relatief beschikkingsbevoegd* ten opzichte van de beslaglegger.

Beide varianten van de opvatting inzake de relatieve beschikkings(on)bevoegdheid van de beslagene betekenen in de gekozen uitgangscasus dat beslagene B, ten gevolge van de blokkerende werking van het door A gelegde 730 Rv-beslag krachtens art. 734 jo. art. 726 lid 1 jo. art. 505 lid 2 Rv, het beslagen huis niet meer rechtsgeldig kan vervreemden (art. 3:84 lid 1 BW) ten opzichte van beslaglegger A (relatieve beschikkingsonbevoegdheid) c.q. ten opzichte van alle derden inclusief C (relatieve beschikkingsbevoegdheid). De

²⁸⁹ Zie o.a. Asser-Mijnssen-De Haan 2006, nr. 247, Broekveld 2003, p. 255, Burg. Rv (*Van Mierlo*), Boek II, Inleiding, aant. 8, Snijders/Ynzonides/Meijer 2002, nr. 408 en Ynzonides 1992, p. 101-103.

²⁹⁰ Zie H.J. Snijders in zijn annotatie bij het arrest HR 11 februari 1994, NJ 1994, 651, m.nt. HJS (*Van Kooten/Wilmink*).

²⁹¹ Rb. Rotterdam 21 januari 1994, NJ 1995, 244 (*ABN-AMRO/Abendroth qq*), r.o. 4.4, waarin uitdrukkelijk wordt verwezen naar HR 10 april 1953, NJ 1953, 587 (*Gemeente Ede/Ontvanger*).

²⁹² Nieskens-Isphording 1994, p. 846.

opvatting dat de blokkerende werking van elk beslag op een goed leidt tot beschikkingsonbevoegdheid van de beslagene ten opzichte van alléén de beslaglegger (relatieve beschikkingsonbevoegdheid), respectievelijk ten opzichte van alle derden (relatieve beschikkingsbevoegdheid) lijkt mij voor het huidige recht echter niet voor de hand te liggen. Hiervoor kan een aantal redenen worden aangevoerd.

Ten eerste wordt nergens in de wet uitdrukkelijk bepaald dat ten gevolge van een conservatoir of executoriaal beslag aan een beslagene de beschikkingsbevoegdheid over het beslagobject ten dele wordt ontnomen.²⁹³ Onder beschikkingsbevoegdheid moet voor de goede orde worden verstaan de bevoegdheid tot het verrichten van een gedraging met betrekking tot een bepaald goed, waardoor dit goed wordt *vervreemd* op basis van art. 3:84 lid 1 BW of *bezwaard* met een beperkt recht op grond van art. 3:84 lid 1 jo. art. 3:98 BW.²⁹⁴ De wetsbepalingen over de blokkerende werking van verschillende beslagen (art. 453a, 474e, 475h, 505 lid 2, 566 lid 2, 567, 584e Rv en art. 68 lid 2 Rijksoctrooiwet 1995) bepalen – onder andere – dat een vervreemding of bezwaring, als rechtshandelingen van de beslagene, ‘niet tegen de beslaglegger kunnen worden ingeroepen’ of ‘niet ten nadele van hem kunnen worden gedaan’. Van enige aantasting van de mogelijkheid tot vervreemding of bezwaring van het beslagobject door de beslagene op basis van art. 3:84 lid 1 BW (jo. art. 3:98 BW) wordt met geen woord gerept.²⁹⁵ Gelijk bij de eerstgenoemde opvatting omtrent de blokkerende werking van beslag – beslag heeft zaaksgevolg – wordt ook in deze tweede opvatting ten onrechte een goederenrechtelijk rechtsgevolg – verlies van de (absolute) beschikkingsbevoegdheid uit art. 3:84 lid 1 BW – aan de louter formeelrechtelijke regeling van het beslagrecht gekoppeld.

Ten tweede verhindert de blokkerende werking van beslag meer rechtshandelingen van de beslagene dan vervreemding of bezwaring – waarop de materieelrechtelijke beschikkings(on)bevoegdheid uit art. 3:84 lid 1 BW alleen betrekking kan hebben – van een beslagobject. De wetsbepalingen over de blokkerende werking van de verschillende beslagen (art. 453a, 474e, 475h, 505 lid 2, 566 lid 2, 567, 584e Rv, art. 68 lid 2 Rijksoctrooiwet 1995 of art. 6:252 lid 3 sub b BW) bepalen immers dat naast vervreemding en bezwaring tevens andere rechtshandelingen zoals onderbewindstelling, verhuring, verpachting, of vervrachting van beslagen zaken door de beslagene ‘niet tegen de beslaglegger kunnen worden ingeroepen’ of ‘niet ten nadele van hem kunnen worden gedaan’. Voor de laatstgenoemde rechtshandelingen speelt de (relatieve) beschikkings(on)bevoegdheid van de beslagene met betrekking tot het beslagobject geen enkele rol.

Tot slot kan de blokkerende werking van met name een 730 Rv-beslag strekkende tot afgifte van zaken in het geheel niet tot relatieve beschikkings(on)bevoegdheid van de beslagene leiden, indien de beslaglegger de beslagen zaak wil revindiceren op basis van zijn recht van eigendom welk recht door

²⁹³ Van der Kwaak 1990, p. 172.

²⁹⁴ Zie ook Pitlo/Reehuis/Heisterkamp, Goederenrecht 2006, nr. 135.

²⁹⁵ Zie ook Brahn/Reehuis 1997, p. 46.

de beslagene wordt erkend. In een dergelijke situatie – hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan 730 Rv-beslagen op verhuurde of uitgeleende zaken – is de beslagene omtrent het beslagobject in de zin van art. 3:84 lid 1 BW in het geheel niet beschikkingsbevoegd, ook niet relatief.

Kortom, de opvatting dat beslag leidt tot relatieve beschikkings(on)bevoegdheid van de beslagene ten opzichte van de beslaglegger is naar mijn idee eveneens niet juist. Overigens blijkt ook de aanhang in de hedendaagse literatuur duidelijk af te kalven. Zo erkent bijvoorbeeld Broekveld – blijkbaar nog aanhanger – dat de opvatting van de relatieve beschikkingsonbevoegdheid omtrent de blokkerende werking van beslagen geen gelukkige is.²⁹⁶ Mijnsen en Ynzonides hebben in de loop der tijd van deze opvatting duidelijk afstand genomen.²⁹⁷ De stelling, dat ten gevolge van het in de voornoemde casus door beslaglegger A gelegde 730 Rv-beslag op het huis leidt tot relatieve beschikkingsonbevoegdheid van beslagene B hieromtrent ten opzichte van beslaglegger A respectievelijk derde C, is niet houdbaar.

4.1.2.3 Conservatoir beslag leidt tot voorwaardelijke beschikkingsbevoegdheid

De derde, in het bijzonder door Hemmen geponeerde, opvatting omtrent de blokkerende werking van beslag komt erop neer dat bij conservatoir beslag de beslagene ten aanzien van het beslagen goed slechts voorwaardelijk beschikkingsbevoegd is. En in geval van een (daaropvolgend) executoriaal beslag wordt de beslagene ten aanzien van het beslagen goed zelfs absoluut beschikkingonbevoegd.²⁹⁸ Op basis van een dergelijke opvatting zou in de voornoemde casus beslagene B, ten gevolge van de blokkerende werking van het door A gelegde 730 Rv-beslag krachtens art. 734 jo. art. 726 lid 1 jo. art. 505 lid 2 Rv, het beslagen huis wel voorwaardelijk hebben kunnen vervreemden (art. 3:84 lid 1 BW) aan derde C.

Ook de opvatting van Hemmen lijkt mij niet houdbaar. De redenen daartoe zijn vrijwel identiek aan die bij de opvatting dat beslag leidt tot relatieve beschikkings(on)bevoegdheid van de beslagene.

Ten eerste wordt nergens in de wet bepaald dat een beslagene door een beslag de beschikkingsbevoegdheid over het beslagobject ten dele wordt ontnomen. Ten tweede zagen we dat de blokkerende werking van een beslag (krach-

²⁹⁶ Zie Broekveld 2003, p. 255 e.v.

²⁹⁷ Zo hangt Mijnsen, inzake de blokkerende werking van beslag onder het *huidige* recht, niet meer de opvatting aan dat beslag leidt tot relatieve beschikkingsonbevoegdheid van de beslagene (zie Mijnsen 2003, p. 142 e.v. en 161-162; zie ook Brahn/Reehuis 2002, nr. 134). Daarentegen hing Mijnsen voornoemde theorie blijkbaar nog wél aan met betrekking tot het oude beslagrecht van vóór 1992. Zo wees hij met name op de (goederenrechtelijke) derdenbescherming die een derde-verkrijger van een beslagen roerende zaak zou kunnen hebben, krachtens art. 2014 lid 1 oud-BW (zie Mijnsen 2003, p. 143 en ook Mijnsen 1983, p. 7). En vergelijk tot slot de wijziging in de opvatting van Ynzonides in Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en beslag 2001 (*Ynzonides*), p. 122 ten opzichte van Ynzonides 1992, p. 101-103.

²⁹⁸ Hemmen 1997, p. 33-35.

tens art. 453a, 474e, 475h, 505 lid 2, 566 lid 2, 567 en 584e Rv, art. 68 lid 2 Rijksdootrechtswet 1995, of art. 6:252 lid 3 sub b BW) meer rechtshandelingen van de beslagene – dan alleen vervreemding of bezwaring van het beslagobject – verhindert, waarbij de materieelrechtelijke beschikkings(on)bevoegdheid uit art. 3:84 lid 1 BW geen enkele rol speelt. Ten derde kan de blokkerende werking van een 730 Rv-beslag tot afgifte van zaken in het geheel niet tot relatieve beschikkings(on)bevoegdheid van de beslagene leiden, indien de beslaglegger de beslagen zaak wil revindiceren op basis van zijn recht van eigendom en dit recht door de beslagene is erkend.

Tot slot gaat de opvatting van Hemmen mank omdat hierin in het bijzonder geen rekening is gehouden met de afwikkeling van 730 Rv-beslagen die op basis van art. 735 lid 1 Rv juist niet overgaan in enig executoriaal beslag. Naar ik begrijp wordt de voorwaardelijke beschikkingsbevoegdheid van de beslagene ten aanzien van het conservatoir beslag goed volgens Hemmen een absolute beschikkingsbevoegdheid, nadat dit conservatoir beslag op basis van art. 704 Rv is overgegaan in een executoriaal beslag. Dit heeft steeds tot eindresultaat dat *ex tunc* geen overdracht of bezwaring van een beslagobject jegens een derde tot stand heeft kunnen komen. Wordt een conservatoir beslag daarentegen niet omgezet in een executoriaal beslag, dan zou de beslagene in ieder geval niet absoluut beschikkingsonbevoegd zijn geworden. Wordt een conservatoir beslag op basis van art. 705 Rv opgeheven, dan is de beslagene volgens Hemmen in ieder geval *ex tunc* steeds beschikkingsbevoegd ten aanzien van het beslagobject gebleven. De overdracht of bezwaring van een beslagobject door de beslagene aan een derde is daarmee alsnog *ex tunc* tot stand gekomen. Blijft een conservatoir beslag echter gewoon liggen dan blijft de beslagene steeds voorwaardelijk beschikkingsbevoegd. Een dergelijke situatie doet zich nu precies voor bij 730 Rv-beslagen strekkende tot afgifte van roerende registergoederen of levering van goederen die op grond van art. 735 Rv niet kunnen worden omgezet in een executoriaal beslag. Betekent de opvatting van Hemmen dat in dergelijke gevallen de beslagene na afloop van de reële executie op basis van art. 735 lid 1 Rv ten aanzien van het goed alsnog absoluut beschikkingsonbevoegd is geworden, of nog steeds voorwaardelijk beschikkingsbevoegd is gebleven? De door Hemmen geponeerde opvatting blijft het antwoord hierop schuldig.

Derhalve is ook de opvatting van Hemmen, dat conservatoir en executoriaal beslag leiden tot voorwaardelijke beschikkingsbevoegdheid respectievelijk absolute beschikkingsonbevoegdheid van de beslagene ten opzichte van het beslagobject, naar mijn idee eveneens niet juist. De stelling, dat ten gevolge van het in de voornoemde casus door beslaglegger A gelegde 730 Rv-beslag op het huis zou leiden tot voorwaardelijke beschikkingsbevoegdheid van beslagene B hieromtrent lijkt mij niet houdbaar.

4.1.2.4 Beslag leidt tot relatieve nietigheid van bepaalde posterieure rechtshandelingen

Ten slotte valt met betrekking tot de vraag wat de blokkerende werking van een beslag inhoudt, te wijzen op de opvatting dat een beslag leidt tot *relatieve nietigheid* van posterieur – dat wil zeggen na het beslag – verrichte en specifiek in de wet genoemde rechtshandelingen. Van der Kwaak, die de belangrijkste pleitbezorger van deze opvatting is, verwoordt deze opvatting in zijn dissertatie als volgt:

“na een beslag zijn door debiteur- en/of derde-beslagene verrichte rechtshandelingen van vermogensrechtelijke aard met betrekking tot het beslagene van rechtswege nietig jegens de beslaglegger, indien en voorzover deze daardoor wordt benadeeld.”²⁹⁹

Volgens deze opvatting zou in de voornoemde casus de vervreemding van het beslagen huis door beslagene B aan derde C, ten gevolge van de blokkerende werking van het door A gelegde 730 Rv-beslag krachtens art. 734 jo. art. 726 lid 1 jo. art. 505 lid 2 Rv, nietig zijn ten opzichte van A, indien en voorzover laatstgenoemde daardoor wordt benadeeld. Naar mijn mening geldt voornoemde opvatting voor het huidige beslagrecht en wel om de volgende redenen.

Ten eerste blijkt bij lezing van de parlementaire geschiedenis dat de wetgever inzake de blokkerende werking van beslagen op roerende zaken (art. 453a Rv) en onroerende zaken (art. 505 lid 2 Rv) alleen spreekt over ‘*relatieve nietigheid*’ (en in dezelfde zin over ‘*relatieve ongeldigheid*’).³⁰⁰ De wetgever neemt in dit kader nergens begrippen als ‘*zaaksgevolg*’, of enige inperking van de ‘*beschikkings(on)bevoegdheid van de beslagene*’ in de mond. De wetgever heeft inzake de interpretatie van de blokkerende werking van de huidige beslagen aansluiting willen zoeken bij de voormalige wetsbepalingen art. 474e en 505 lid 4 oud-Rv.³⁰¹ De bewoordingen van de huidige wetsbepalingen in art. 453a, 475h, 505 lid 2, 566, 567, 584e Rv en art. 68 lid 2 Rijksoctrooiwet 1995 (“*Een vervreemding, bezwaring, [...], kan niet tegen de beslaglegger worden ingeroepen.*”) doen sterk denken aan de bewoordingen van art. 505 lid 4 oud-Rv:

“[...] de in beslag genomen onroerende goederen niet mogen vervreemden, hypotheekeren of verhuren; overeenkomsten, in strijd met dat verbod aangegaan, kunnen tegen den inbeslagnemer niet worden ingeroepen.”³⁰²

Zo spraken onder andere Cosman en Hartogh reeds in 1897 met betrekking tot de rechtsgevolgen van een (executoriaal) beslag op onroerende zaken krachtens

²⁹⁹ Van der Kwaak 1990, p. 192. Een verdere uitwerking van de verschillende rechtsgevolgen van een beslag is te vinden in Van der Kwaak 1990, p. 235-236.

³⁰⁰ Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 232-233.

³⁰¹ Zie Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 118.

³⁰² Zoals de bepaling van art. 505 lid 4 oud-Rv sinds de Wet van 7 juli 1896, Stb. 103 (Lex Hartogh) deels luidde.

art. 505 lid 4 oud-Rv over ‘betrekkelijke nietigheid’.³⁰³ Door in het kader van de blokkerende werking van beslagen met name aansluiting te zoeken bij de oude wettelijke regeling in art. 505 lid 4 oud-Rv, heeft de wetgever in 1992 naar mijn idee uitdrukkelijk en eenduidig gekozen voor de opvatting dat beslag kan leiden tot relatieve nietigheid van bepaalde posterieur – dat wil zeggen ná de beslaglegging – verrichte rechtshandelingen. Overigens menen sommige schrijvers dat de blokkerende werking van een beslag jegens de beslaglegger pas werkzaam is, indien deze hierop jegens de beslagene of derde een beroep doet (‘relatieve vernietigbaarheid’).³⁰⁴ Een dergelijke zienswijze wordt echter in de parlementaire geschiedenis ontkend. De beslaglegger moet ongestoord tot executie van het beslagen goed kunnen overgaan, zonder daartoe de ongeldigheid van een in weerwil van het beslag gedane rechtshandeling tegen de beslagene of derde (behoeven) in te roepen.³⁰⁵

Ten tweede kan worden aangevoerd dat van alle voornoemde opvattingen over de blokkerende werking van beslagen alleen de opvatting dat beslag leidt tot relatieve nietigheid van bepaalde posterieur verrichte rechtshandelingen rekening houdt met alle in art. 453a, 474e, 475h, 505 lid 2, 566 lid 2, 567 en 584e Rv, art. 68 lid 2 Rijksoctrooiwet 1995 en art. 6:252 lid 3 sub b BW genoemde posterieur verrichte rechtshandelingen met betrekking tot het beslagobject. Relatief nietig ten opzichte van de beslaglegger kunnen namelijk ook de posterieur verrichte rechtshandelingen zijn, die strekken tot onderbewindstelling, verhuur, verpachting, of vervrachting van bepaalde beslagobjecten, afstand van beslagen vorderingen of inschrijving van een kwalitatieve verplichting in de openbare registers omtrent een beslagen onroerende zaak.

Ten derde komt de opvatting, dat beslag leidt tot relatieve nietigheid van bepaalde posterieur verrichte rechtshandelingen, met betrekking tot *verhaalsbeslagen* niet in strijd met het bepaalde in art. 3:276 BW. Op basis van laatstgenoemde wetsbepaling kan een (beslagleggende) schuldeiser zich immers in beginsel alleen verhalen op goederen die zich bevinden in het vermogen van de (beslag)schuldenaar. Heeft een beslagene het beslagobject ondanks een verhaalsbeslag alsnog aan een derde vervreemd, dan kan het beslag vanuit het oogpunt van de verhaalzoekende beslaglegger gewoon blijven liggen. Nu de beslagene het beslagobject tegenover de beslaglegger posterieur niet heeft kunnen vervreemden aan een derde, is het beslagobject voor de beslaglegger nog steeds – in relatieve zin – binnen het vermogen van de beslagene gebleven. Met andere woorden de beslaglegger kan zich nog steeds verhalen op het beslagobject als vermogensbestanddeel van de beslagenschuldenaar in de zin van art. 3:276 BW.

Ten vierde sluit deze opvatting naar mijn mening ook goed aan bij de jurisprudentie van de Hoge Raad van ná 1992, in het bijzonder bij het reeds eer-

³⁰³ Toelichting Lex Hartogh 1897, p. 158. Zie verder ook Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 505, aant. 1, waarin gesproken wordt over ‘betrekkelijke nietigheid’.

³⁰⁴ Zie Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 453a, aant. 2 en H. Stein/H.A. Stein 2002, par. 63.

³⁰⁵ Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 121 en Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Van Oven*) 2001, p. 162. Zie hieromtrent ook Van der Kwaak 1990, p. 183 e.v.

der genoemde arrest Van Kooten/Wilmink uit 1994.³⁰⁶ De casus van dit arrest behelsde een (vermeende) dubbele verkoop van een woning door Van Roekel aan enerzijds Van Kooten en anderzijds Wilmink. Teneinde hun leveringsrechten veilig te stellen hadden Van Kooten en Wilmink ieder voor zich een 730 Rv-beslag op de woning van Van Roekel laten leggen. Daarna leverde Van Roekel de tweemaal door een 730 Rv-beslag getroffen woning alsnog aan Van Kooten en niet aan Wilmink. In zoverre is de casus uit dit arrest identiek aan de in dit hoofdstuk gebruikt standaardcasus waarbij beslaglegger A (vgl. Wilmink) een 730 Rv-beslag had gelegd op het huis van B (vgl. Van Roekel) welke B daarna wil vervreemden aan derde C (vgl. Van Kooten). Na entamering van een opheffingskortgeding door Van Kooten op de voet van art. 705 Rv en het verweer inclusief een eis in reconventie van Wilmink, werden alle in conventie en reconventie gevorderde voorzieningen door de aangezochte kortgedingrechter afgewezen. Zowel Wilmink (principaal) als Van Kooten (incidenteel) gingen tegen het kortgedingvonnis in hoger beroep bij het Gerechtshof Arnhem. Specifiek omtrent de vraag naar de consequentie van het eerdere door Wilmink gelegde 730 Rv-beslag op de woning van Van Roekel en de daaropvolgende vervreemding van de woning door Van Roekel aan Van Kooten, overwoog het hof:

“Het door Wilmink gelegde conservatoir beslag op de woning met opstallen en grond van Van Roekel is op 21 febr. 1992 om 14.55 uur ingeschreven in de openbare registers. De notariële transportakte tot levering van de woning door Van Roekel aan Van Kooten c.s. is op 21 febr. 1992 om 15.20 uur verleden. Alsdan brengt het bepaalde in art. 734 jo. art. 505 lid 1 en 2 Rv mee dat die levering niet tegenover Wilmink als beslaglegger kan worden ingeroepen.”

In cassatie werd (onder andere) hetgeen hierboven door het hof was gesteld – de door beslagene Van Roekel verrichte levering (als vereiste rechtshandeling voor de vervreemding aan Van Kooten op grond van art. 3:84 lid 1 BW) van de onroerende zaak kon op de voet van art. 734 jo. art. 505 lid 1 en 2 Rv niet tegenover beslaglegger Wilmink worden ingeroepen – door de Hoge Raad impliciet gesanctioneerd.³⁰⁷ Met een dergelijke redenering kozen het hof en impliciet ook de Hoge Raad duidelijk voor de opvatting dat het 730 Rv-beslag in casu leidde tot relatieve nietigheid van de posterieur verrichte vervreemding van het beslagobject – als rechtshandeling en specifiek door middel van levering – jegens de beslaglegger. In het arrest is verder met geen woord gerept over een eventueel zaaksgevolg bij, of enige aantasting van de beschikkingsbevoegdheid van de beslagene Van Roekel ten gevolge van het door Wilmink gelegde 730 Rv-beslag. Met andere woorden de vervreemding – in casu door middel van levering – van de beslagen woning door Van Roekel aan Van Kooten was als rechtshandeling ten aanzien van Wilmink relatief nietig.

Ten slotte heeft de wetgever door uitdrukkelijk aansluiting te zoeken bij art. 474e en 505 oud-Rv tevens vastgehouden aan een ‘nadere relativering’ van

³⁰⁶ HR 11 februari 1994, NJ 1994, 652, m.nt. HJS (*Van Kooten/Wilmink*).

³⁰⁷ Ibid., r.o. 3.4.

de blokkerende werking van beslagen.³⁰⁸ Een beslag leidt alleen tot relatieve nietigheid van bepaalde posterieure rechtshandelingen ten aanzien van de beslaglegger, indien en voorzover de beslaglegger daardoor wordt benadeeld ('relativering van de relatieve nietigheid van posterieure rechtshandelingen'). Hartogh en Cosman overwogen met betrekking tot de relativering van de blokkerende werking van art. 505 lid 4 oud-Rv het volgende:

"Voor den beslaglegger is het voldoende, dat aan de handeling, voor zooverre die aan zijne rechten in den weg staat, rechtskracht ontzegt worde."³⁰⁹

Ofwel gesloten overeenkomsten tussen de beslagene en een derde met betrekking tot de beslagen onroerende zaak konden tegen de beslaglegger niet konden worden ingeroepen, "voor zooverre zij op diens rechten inbreuk maken".³¹⁰ Een dergelijke relativering is (ook) in de huidige wet alleen letterlijk in art. 474e Rv opgenomen, maar geldt in beginsel voor de blokkerende werking van alle civiel-rechtelijke beslagen.³¹¹

Kortom, de opvatting dat een beslag leidt tot relatieve nietigheid van posterieur – dat wil zeggen na het beslag – verrichte en specifiek in de wet genoemde rechtshandelingen is naar mijn mening voor het huidige beslagrecht geldend.³¹² Van een dergelijke blokkerende werking kan overigens wel alleen sprake zijn indien en voorzover de beslaglegger door deze rechtshandelingen wordt benadeeld. Dit alles betekent dat in de voornoemde casus de vervreemding van het beslagen huis door beslagene B aan derde C, ten gevolge van de blokkerende werking van het door A gelegde 730 Rv-beslag krachtens art. 734 jo. art. 726 lid 1 jo. art. 505 lid 2 Rv, relatief nietig is ten opzichte van A, indien en voorzover A daardoor wordt benadeeld.

4.1.3 Derdenbescherming

De wet kent inzake de blokkerende werking van beslagen overigens wel enige eigen vormen van derdenbescherming (*mitigatie*). Deze bescherming is nader geregeld in het formele beslagrecht en *niet* in het materiële recht (zoals bijvoorbeeld in art. 3:86 of 3:88 BW).³¹³ Het gaat hier immers om bescherming tegen de relatieve nietigheid van bepaalde posterieur verrichte rechtshandelingen ten aanzien van het beslagobject – zoals in de voorgaande paragraaf inzake de blokkerende werking van beslagen is vastgesteld – en niet tegen de (relatieve, voorwaardelijke of absolute) beschikkingsonbevoegdheid van de beslagene. Zo wordt een derde te goeder trouw, die een beslagen roerende zaak anders dan om

³⁰⁸ Zie Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 118.

³⁰⁹ Toelichting Lex Hartogh 1897, p. 158.

³¹⁰ Zie Toelichting Lex Hartogh 1897, p. 159.

³¹¹ Zie ook Van der Kwaak 1990, p. 189-192.

³¹² Zie o.a. ook Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag 2001 (*Ynzonides*), p. 122, (*Van Oven*) p. 162-164, J.G.A. Linssen en A.C. van Schaick in WPNR 95/6176, p. 247 en Van der Kwaak 1990, p. 174, inclusief voetnoot 29.

³¹³ Zie Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 118.

niet in handen heeft verkregen, op grond van art. 453a lid 2 Rv beschermd tegen de relatieve nietigheid van de overdracht van deze zaak. Een dergelijke derdenbescherming tegen de blokkerende werking van een beslag vinden we ook ingeval van een beslag op toonder- of orderpapier (art. 474a lid 1 jo. art. 453a lid 2 Rv), alsmede een derdenbeslag op roerende zaken (art. 475h lid 2 Rv). De wet kent mitigatie van de blokkerende werking daarentegen niet in geval van een 730 Rv-beslag op onroerende zaken, teboekgestelde schepen, luchtvaartuigen of octrooien. Zo is de mitigerende werking van een beslag op onroerende zaken krachtens art. 505 lid 3 Rv door art. 734 Rv uitdrukkelijk niet van toepassing verklaard bij een 730 Rv-beslag op onroerende zaken. De achterstelling van de beslaglegger ten opzichte van kopers en hypotheekhouders krachtens art. 505 lid 3 Rv zou niet passen binnen de ratio van het 730 Rv-beslag op registergoederen. Het 730 Rv-beslag strekt juist onder meer tot bescherming van (beslagleggende) kopers aan wie niet is geleverd.³¹⁴ Een mitigerende wetsbepaling zoals art. 505 lid 3 Rv ontbreekt eveneens met betrekking tot enig ander beslag op teboekgestelde schepen, luchtvaartuigen en octrooien.³¹⁵

4.2 Andere rechtsgevolgen van een (730 Rv-)beslag

Teneinde een eventuele onttrekking van het beslagen goed aan een (730 Rv-) beslag af te schrikken, heeft de wet voor dergelijke handelwijzen verschillende sancties geformuleerd. Het doel van deze sancties is dat het beslagobject ook in praktische zin niet door toedoen van de beslagene of een derde alsnog voor de beslaglegger wordt weggemaakt. Zo wordt de onttrekking van een beslagen goed aan een civielrechtelijk (of strafrechtelijk) beslag op basis van het Wetboek van Strafrecht gekwalificeerd als een strafbaar feit. Indien een beslagene of een derde een beslagobject wegmacht, is hij hiervoor strafbaar op grond van art. 198 Sr. Overigens beoogt art. 198 Sr zelf niet (direct) de belangen van de beslaglegger te beschermen. Het strekt in beginsel tot algehele eerbiediging van het gelegde beslag als daad van openbaar gezag.³¹⁶

Met de invoering van het huidige beslagrecht in 1992 is het oude wettelijke vereiste dat bij een executoriaal of conservatoir beslag op zaken steeds een bewaarder moet worden aangesteld overigens afgeschaft. Het aanstellen van een bewaarder bij elk beslag zou niet meer passen binnen de huidige (rechts)praktijk. De huidige wet schrijft gerechtelijke bewaring alleen nog maar voor in geval van een beslag op gereed geld, effecten en andere waardepapieren (art. 445 Rv). Bij elk ander conservatoir beslag op roerende zaken kunnen deze

³¹⁴ Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 335.

³¹⁵ Zie ook Van Mierlo 1997, p. 23 en Van Mierlo 1997 bis, p. 562.

³¹⁶ Zie strafrechtelijke jurisprudentie hieromtrent: HR 30 mei 1995, NJ 1995, 622 (strafkamer), waarbij afgraving van een beslagen perceel grond als onttrekking aan het gelegde conservatoir beslag op een onroerende zaak werd aangemerkt. Met dit arrest sloot de Hoge Raad aan bij strafrechtelijke jurisprudentie van vóór 1992, te weten: HR 5 januari 1920, NJ 1920, 115; HR 26 februari 1946, NJ 1946, 170; en HR 8 april 1975, NJ 1975, 297. Zie ook Mijnsen 2003, p. 16-17 en 145.

goederen alleen nog maar in gerechtelijke bewaring worden genomen, mits dit uitdrukkelijk – op verzoek van de beslaglegger – door de verlofrechter is gelast (art. 709 jo. art. 446 Rv).³¹⁷ Voornoemde gerechtelijke bewaring kent tegenwoordig een algemene regeling in art. 853-861 Rv.³¹⁸

Ten slotte hebben beslagen nog een rechtsgevolg dat zijn grondslag vindt in het materiële procesrecht. Beslag op een goed leidt van rechtswege tot stuiting van de bevrijdende of extinctieve verjaring van de rechtsvordering van de beslaglegger ten aanzien van het beslagobject van de schuldenaar (beslagene). Beslaglegging wordt immers op grond van art. 3:316 BW als een daad van rechtsvervolg gekwalificeerd.³¹⁹ Zo kan bijvoorbeeld eigenaar A de verjaring van zijn rechtsvordering tot revindicatie (art. 5:2 BW) van een roerende zaak jegens houder B stuiten, door een 730 Rv-beslag op de litigieuze roerende zaak onder B te leggen.³²⁰

4.3 Rechtshistorische beschouwing

4.3.1 Oud-vaderlands recht (1799)

Dat conservatoire beslagen ('arresten') op grond van art. 133 en 134 AMP blokkerende werking met zich brachten, volgde letterlijk uit de inhoud van de op te maken beslagakte ('acte van arrest'). Een dergelijke beslagakte diende namelijk conform het bij art. 142 AMP behorende "Formulier No. 41" te worden opgesteld.³²¹ In dit modelformulier werd de beslagene direct duidelijk gemaakt, dat de beslagen zaken "niet zullen worden verkogt, vervoerd, of daaröver eenige beschikking gemaakt ten nadeele van dit Arrest". De fysieke verplaatsing als-

³¹⁷ Zie Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 103-104, 110-115 en 317-318 en De Boer 1994, p. 10-13.

³¹⁸ Vanaf 1 januari 1992 tot de inwerkingtreding van de Wet van 7 juli 1994, Stb. 570 was dezelfde algemene regeling van de gerechtelijke bewaring eerst nog in art. 795-797f (oud) Rv opgenomen. Zie omtrent de gerechtelijke bewaring verder uitgebreid De Boer 1994.

³¹⁹ Parl. Gesch. Boek 3, p. 933 e.v.

³²⁰ De verjaringstermijn voor revindicatie kan drie jaar (acquisitieve verjaring bij roerende zaken, order- of toonderpapier, in het bezit van de verkrijger te goeder trouw ex art. 3:99 lid 1 BW), 10 jaar (acquisitieve verjaring bij andere goederen, in het bezit van de verkrijger te goeder trouw ex art. 3:99 lid 1 BW), respectievelijk 20 jaar (extinctieve verjaring ex art. 3:306 jo. art. 3:105 BW) zijn.

³²¹ Het bij art. 142 AMP behorende modelformulier ("No. 41") voor een beslagakte luidde als volgt:

"A. woonende te doet door my ondergeteekenden Gerechtsbode van de Burgerlyke Rechtbank te

arresteeren

onder B, de navolgende goederen enz. ten einde dezelve goederen niet zullen worden verkogt, vervoerd, of daaröver eenige beschikking gemaakt ten nadeele van dit Arrest; nemaar om daar door te bewaaren het recht van Eigendom, hetwelk de arrestant daaröp vermeent te hebben, en deszelfs Actie, om dezelve goederen, als eigene goederen, te mogen opëischen.

Gedaan te op den"

mede de goederenrechtelijke vervreemding van een beslagen zaak of enige andere beschikkingshandeling hieromtrent, kon in ieder geval niet ten nadele van de beslaglegger plaatsvinden. Een dergelijke opvatting omtrent de blokkerende werking van een conservatoir beslag op de voet van art. 133 en 134 AMP stond het dichtst bij de (latere) leer van de relatieve beschikkingsonbevoegdheid van de beslagene. Het oud-vaderlandse recht kende verder het (gereciperde Romeinsrechtelijke) *nemo plus*-beginsel: “men kan niet meer rechten overdragen dan men zelf heeft.” Dit betekende onder andere dat indien een zaak eenmaal was ‘gearresteerd’, men aan een ander niet meer het ‘volle of gebrekkelijke’ eigendomsrecht vrij van dat beslag zou kunnen overdragen.³²² Met andere woorden het beslag bleef op de beslagen zaak na overdracht gewoon liggen. Een dergelijke opvatting inzake de blokkerende werking van een conservatoir beslag stond echter weer dicht bij de (latere) opvatting dat beslag zaaksgevolg heeft. Voor zover mij bekend bestonden onder het oud-vaderlandse recht nog geen uitgewerkte leerstukken omtrent de blokkerende werking van een ‘arrest’.³²³ Over eventuele derdenbescherming (mitigatie) bij verkrijging van een beslagen goed door een derde-verkrijger te goeder trouw, gaf de Algemeene Manier van Procedeeren evenmin uitsluitsel.

Naast de blokkerende werking stonden op basis van art. 157 AMP³²⁴ uitdrukkelijk sancties op het wegmaken c.q. onttrekken van beslagobjecten aan het gelegde ‘arrest’ ex art. 133 e.v. AMP. Zo liep de schender van een gelegd beslag het risico voor deze schending strafrechtelijk te worden veroordeeld. Naast de mogelijkheid van een strafrechtelijke sanctie dreigde art. 157 AMP tevens met een procesrechtelijke sanctie in de vorm van ‘personeele Gyzeling’. De schender van een conservatoir beslag kon namelijk in persoon gegijzeld worden (art. 157 jo. art. 305 AMP). Hiermee beoogde de wetgever de schender zodanig onder druk te zetten, dat deze de onttrekking van de beslagobjecten aan het conservatoir beslag alsnog ‘vrijwillig’ zou beëindigen (‘herstellen’).³²⁵ Deze reëel executoriale ‘gijzeling’ van een persoon op grond van art. 157 jo. art. 305 AMP moet overigens niet worden verward met het conservatoire ‘arrest’ op een persoon krachtens art. 133 sub b en c AMP. Een dergelijk conservatoir ‘arrest’ op een persoon kon enerzijds worden gelegd op een in staat van insolventie verkerende schuldenaar (*sub b*) en anderzijds op een schuldenaar die vermoedelijk naar het buitenland wilde vluchten c.q. vertrekken teneinde executoriale maatregelen jegens hem te kunnen ontploffen (*sub c*).

³²² Zie De Smidt 1977, nrs. 116, 154 en 167.

³²³ Zo stelde o.a. Pieter Bort in 1702 omtrent de werking en effect van een ‘arrest’ eenvoudig dat het “[b]elet alle verhandelinge van 't geene gearresteert is.” Zie Bort 1702, p. 973-974.

³²⁴ Art. 157 AMP (Gevolgen van het schenden van een arrest.) luidde: “*Die een Arrest schendt of violeert, zal onverminderd de straffen, welke by eenige plaatselyke Wetten daar op zyn gesteld, by personeele Gyzeling kunnen genoodzaakt worden om hetzelve te herstellen, het zy by wege van Executie der tegen hem verleende condemnatie tot gehengen en gedoogen van het arrest; het zy uit kragte eener auctorisatie, daar toe door den Rechter te verleenen.*”

³²⁵ Zie voor het oud-vaderlandse beslagrecht o.a. ook Bort 1702, p. 977.

Of het leggen van een ‘arrest’ krachtens art. 133 e.v. AMP tevens leidde tot stuiting van de extinctieve verjaring van de rechtsvordering tot afgifte of levering van de beslagobjecten is onduidelijk.³²⁶

4.3.2 *Frans recht (1811-1838)*

De rechtsgevolgen van beslag in het Franse recht (*saisie*) waren deels expliciet neergelegd in de wet (*Code de Procédure Civile*, *Code Civil* en de *Code Pénal*) en deels af te leiden uit de algemene – ongeschreven – beginselen van het executie- en beslagrecht (*principes généraux des voies d'exécution of droit commun des saisies* genoemd).³²⁷ De rechtsgevolgen van beslagen werden ook wel als een effect van het beslagexploot (*procès-verbal de saisie*) gezien.³²⁸ Alleen de blokkerende werking van het executoriaal beslag op onroerende zaken (*saisie immobilière*) was wettelijk geregeld in art. 692 C.pr.civ.³²⁹ De blokkerende werking op basis van art. 692 C.pr.civ. zou de ‘volstreckte’ (absolute) nietigheid van de overdracht van een onroerend beslagobject teweeg hebben gebracht, werkzaam tegenover een ieder.³³⁰ De blokkerende werking van de overige beslagen diende echter uit de algemene ongeschreven beginselen van het Franse beslagrecht (*droit commun des saisies*) te worden afgeleid. Volgens de toenmalige literatuur zou beslaglegging in dergelijke gevallen steeds hebben geleid tot een verlies van de beschikkingsbevoegdheid van de beslagene over het beslagobject.³³¹ Op basis van art. 830 jjs. art. 583 e.v. C.pr.civ. zou dit onder andere ook hebben gegolden voor de blokkerende werking van de *saisie-revendication* ex art. 826 e.v. C.pr.civ. Met uitzondering van het executoriaal beslag op onroerende zaken (art. 692 C.pr.civ.; wat een absolute nietigheidsleer impliceerde), kwam de Franse opvatting omtrent de blokkerende werking van beslagen in grote lijnen overeen met de (latere) leer van de relatieve beschikkingsonbevoegdheid van de beslagene.

³²⁶ Stuiting van de extinctieve verjaring zou onder het oud-vaderlandse recht alleen plaats hebben gehad als de schuld zou zijn erkend, of aan de lopende verjaring door een dagvaarding of aanmaning een eind werd gemaakt; zie De Blécourt/Fischer 1967, p. 326.

³²⁷ Glasson/Tissier 1908, II, nr. 1207 en 1528.

³²⁸ Glasson/Tissier 1908, II, nr. 1528 en Cuche 1930, p. 49-51.

³²⁹ Art. 692 C.pr.civ. luidde: “*La partie saisie ne peut, à compter du jour de la dénonciation à elle faire de la saisie, aliéner les immeubles, à peine de nullité, et sans qu’il soit besoin de la faire prononcer.*” Zie verder ook Rogron 1835, p. 212.

³³⁰ Deze opvatting omtrent art. 692 C.pr.civ. was met name de Nederlandse wetgever in 1838 toegedaan; zie Toelichting Lex Hartogh 1897, p. 157 e.v. Zie ook Rogron 1835, p. 212. Omtrent de blokkerende werking van een beslag dacht men in het 20^e eeuwse Frankrijk echter anders. Zo kon een met het beslag strijdige vervreemding van een beslagobject alleen niet worden ingeroepen tegen de beslaglegger. Voor het overige, en zeker voor de rechtsverhouding tussen de vervreemder (de beslagene zelf of een derde) en de derde-verkrijger, bleef de vervreemding rechtsgeldig. Een dergelijke ‘Franse’ zienswijze op de blokkerende werking van een beslag sloot duidelijk aan bij de leer van de relatieve nietigheid. Zie Cuche 1930, p. 50.

³³¹ Zie Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-exécution*, nr. 147.

Was een roerende zaak in strijd met het daarop gelegde revindicatoir beslag desondanks vervreemd en afgeleverd aan een derde-verkrijger te goeder trouw (*bonne foi*), dan genoot laatstgenoemde tegen de beschikkingsonbevoegdheid van de beslagene in beginsel derdenbescherming (mitigatie) op de voet van art. 2279 lid 1 C.civ. En ingeval de (eertijds) beslagen roerende zaak door de beslagene vrijwillig aan de derde-verkrijger was overdragen, en dus niet gestolen of onvrijwillig verloren, zou revindicatie van het beslagobject door de revindicatoir beslaglegger jegens de derde-verkrijger krachtens art. 2279 lid 2 C.civ. verder niet mogelijk zijn geweest.³³²

Naast de blokkerende werking hadden de wettelijke beslagen onder het Franse recht nog een aantal andere rechtsgevolgen. De beslagene of een andere houder die het beslag frustreerde door het beslagobject aan het beslag te onttrekken, kon hiervoor namelijk worden bestraft (art. 600 C.pr.civ. jo. art. 400 respectievelijk art. 408 C.pén).³³³

Verder kwam de beslagen roerende zaak ten gevolge van het beslag volgens het ongeschreven ‘droit commun’ “dans la main de la justice.”³³⁴ Dit betekende dat de beslagene ook het bezit (*possession*) over de beslagen roerende zaak had verloren. De beslagene kon bij een gedaan beslag – gelijk zijn verwanten of huisgenoten – overigens wel tot ‘bewaarder’ of houder (*gardien*) worden aangesteld, behalve indien het een revindicatoir beslag betrof dat bij hem thuis geschiedde (art. 830 jo. art. 598 C.pr.civ.). In de gevallen dat de beslagene tot houder van het beslagobject kon worden aangesteld, was wel toestemming van zowel de beslagene als de beslaglegger vereist. Iedere aangestelde houder mocht de revindicatoir beslagen zaak echter niet voor zichzelf gaan gebruiken, verhuuren of uitlenen, op straffe van schadevergoeding en een strafrechtelijke sanctie. (art. 603 C.pr.civ. en art. 408 C.pén.). Een houder moest over de eventuele opbrengsten uit de beslagen zaak (vruchten) verantwoording afleggen aan de beslaglegger (art. 604 C.pr.civ.). De bewaring bij beslag was voorts nog nader geregeld in art. 1961-1963 C.civ.

Tot slot leidde beslaglegging volgens art. 2244 C.civ. tevens tot stuiting van de verjaring van de rechtsvordering(en) van de beslaglegger ten aanzien van het beslagobject of de beslagene.³³⁵ Zo kon derhalve een *saisie-revendication* de verjaring van de rechtsvordering tot revindicatie ten aanzien van het litigieuze beslagobject stuiten. We zagen in art. 2279 C.civ. dat de rechtsvordering tot revindicatie van verloren of gestolen roerende zaken reeds na drie jaren van bezitsverlies verjaarde.

³³² Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-exécution*, nr. 147.

³³³ Zie verder Glasson/Tissier 1908, II, nrs. 1207.

³³⁴ Zie o.a. Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-exécution*, nr. 147 en Glasson/Tissier 1908, II, nrs. 1207 en 1528.

³³⁵ Art. 2244 C.civ. luidde: “Une citation en justice, un commandement ou une saisie, signifiés à celui qu’on veut empêcher de prescrire, forment l’interruption civile.” Zie ook Glasson/Tissier 1908, II, nr. 1528.

4.3.3 Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)

Vanaf 1838 waren de rechtsgevolgen van elk executoriaal en conservatoir beslag, zo ook die van het revindicatoir beslag ex art. 721 e.v. oud-Rv, wederom deels neergelegd in de wet (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, Burgerlijk Wetboek en de *Code Pénal* c.q. het Wetboek van Strafrecht³³⁶) en vloeide ze deels voort uit de ongeschreven *aard van de rechtsfiguur van beslag*. We herkennen hierin het systeem van het voorgaande Franse beslagrecht dat eveneens deels was gecodificeerd in wetgeving en deels was af te leiden uit ongeschreven beginselen van executie- en beslagrecht.

De gelijkenis met het Franse beslagrecht springt met name in het oog bij de regeling van de blokkerende werking van beslagen. Bij het merendeel van de in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering geregelde beslagen, en ook het revindicatoir beslag op de voet van art. 721 e.v. oud-Rv, vloeide de blokkerende werking voort uit de ongeschreven *'aard van de rechtsfiguur van beslag'*.³³⁷ Lange tijd was de blokkerende werking ook weer alleen nader uitgewerkt voor executoriale beslagen op onroerende zaken in art. 505 lid 4 oud-Rv, alsmede voor conservatoire en executoriale derdenbeslagen op geldvorderingen in art. 1424 en 1470 oud-BW.³³⁸ De Nederlandse wetgever nam in 1838 echter de bepaling van art. 692 C.pr.civ. – inzake de blokkerende werking van een *saisie-immobilière* – doelbewust niet letterlijk over, aangezien volgens de voornoemde Franse wetsbepaling een beslag op onroerende zaken steeds zou leiden tot een *'volstrekte'* (absolute) nietigheid van de overdracht van een beslagobject. De wetgever besloot art. 505 lid 4 oud-Rv dan ook zodanig te construeren dat het onroerende beslagobject alléén niet ten nadele van de beslaglegger kon worden vervreemd, verhypothekend of verhuurd.³³⁹ De bepaling van art. 505 lid 4 oud-Rv bleef tijdens de 19e eeuw echter een bron van discussie, zodat het in

³³⁶ Het Franse wetboek van strafrecht (*Code Pénal*) is nog tot 1 september 1886 in Nederland van kracht geweest. Op voornoemde datum trad het huidige Wetboek van Strafrecht in werking (Wet van 15 april 1886, Stb. 64).

³³⁷ Parl. Gesch. Wijziging Rv, e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 118.

³³⁸ In 1838 luiden de bepalingen als volgt. Art. 505 lid 4 oud-Rv: *"Te rekenen van den dag dier overschrijving, zal de partij, tegen welke het beslag gedaan is, de in beslag genomen onroerende goederen niet mogen vervreemden, hypothekeken of verhuren, ten nadeele van den inbeslagnemer. De huurcontracten vóór dien dag aangegaan, zullen van kracht zijn, zoo zij niet zijn gemaakt om de regten van den schuldeischer te verkorten."* Art. 1424 oud-BW: *"De betaling, gedaan door eenen schuldenaar aan zijnen schuldeischer, in weerwil van eene inbeslagneming of oppositie, is niet van waarde ten aanzien der schuldeischers die de inbeslagneming of oppositie gedaan hebben; dezelve kunnen, naar aanleiding van hun regt, den schuldenaar noodzaken om op nieuw te betalen, behoudens, in dat geval, deszelfs verhaal op den schuldeischer."* Art. 1470 lid 2 oud-BW: *"Aldus kan hij die, schuldenaar zijnde, schuldeischer geworden is, nadat op het door hem verschuldigde door eenen derde beslag is gelegd, zich niet, ten nadeele van den inbeslagnemer, van de schuldvergelijking bedienen."*

³³⁹ Zie Toelichting Lex Hartogh 1897, p. 157 e.v.

1897 opnieuw werd geformuleerd.³⁴⁰ De blokkerende werking van een beslag vond ten slotte – evenwel vanaf 1972 – nog een wettelijke uitwerking in art. 474e Rv, inzake het beslag op aandelen op naam in naamloze vennootschappen en besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid.³⁴¹ De ratio van al deze wetsbepalingen was min of meer dat de vervreemding of bezwaring van een beslagobject alleen niet ten nadele van de beslaglegger kon geschieden.³⁴² Het verzuim van de wetgever van 1838 om de blokkerende werking voor *alle* wettelijke beslagen eenduidig in de wet vast te leggen, heeft binnen de rechtswetenschap mede geleid tot de bekende controverse. Ingeval een beslagobject bijvoorbeeld alsnog aan een derde-verkrijger wordt overgedragen: heeft het beslag dan *zaaksgevolg*? Leidt het beslag tot *relatieve beschikkingsonbevoegdheid* van de beslagene ten opzichte van de beslaglegger? Of leidt het beslag tot *relatieve nietigheid* van de overdracht van het beslagobject ten opzichte van de beslaglegger? Het is frappant om te zien dat in het bijzonder de Hoge Raad gedurende de 20^e eeuw in verschillende uitspraken voor elk van deze drie opvattingen wel eens de voorkeur heeft getoond.

De opvatting dat beslag zaaksgevolg had, vond gedurende de gehele 20^e eeuw weerklink in de wetenschap en jurisprudentie van de Hoge Raad.³⁴³ Mijnsen en anderen hebben evenwel de houdbaarheid van deze opvatting in het laatste kwart van de 20^e eeuw uitdrukkelijk bestreden.³⁴⁴ De tweede opvatting, hierop neerkomend dat beslag de relatieve beschikkingsonbevoegdheid van de beslagene ten aanzien van het beslagobject tot gevolg had, was vóór 1992 het meest gangbaar in zowel de literatuur als ook de jurisprudentie van de Hoge

³⁴⁰ Art. 505 lid 4 oud-Rv werd gewijzigd bij de Wet van 7 juli 1896, Stb. 103 (Lex Hartogh) en luidde vanaf 1897 (tot 1992): “*Te rekenen van den dag dier overschrijving [van het beslag in de openbare registers; MH], zal de partij, tegen welke het beslag gedaan is, de in beslag genomen onroerende goederen niet mogen vervreemden, hypotheekeren of verhuuren; overeenkomsten, in strijd met dat verbod aangegaan, kunnen tegen den inbeslagnemer niet worden ingeroepen. De huurcontracten vóór dien dag aangegaan, zullen van kracht zijn, zoo zij niet zijn gemaakt om de regten van den schuldeischer te verkorten*”. Zie inzake de blokkerende werking van art. 505 lid 4 oud-Rv: Toelichting Lex Hartogh 1897, p. 156-163.

³⁴¹ Ingevoerd bij de Wet van 7 september 1972, Stb. 483. Art. 474e oud-Rv luidde: “*De in beslag genomen aandelen kunnen niet ten nadele van de beslaglegger worden vervreemd of bezwaard*”.

³⁴² Dat wettelijke blokkeringsbepalingen waren bedoeld om aantasting van de rechten van *alleen* de beslaglegger te voorkomen, is in het arrest HR 15 maart 1940, NJ 1940, 848 m.nt. EMM (*De Boer/Haskerveenpolder*) nog eens beslist.

³⁴³ Zie o.a. Star Busmann 1948, nr. 433 en Star Busmann/Rutten 1972, nr. 433, die het beslag zagen als een ‘zakelijk’ (zekerheids)recht. Suijling rangschikte een gelegd beslag niet als een zakelijk (zekerheids)recht doch als een zakelijke belasting; zie Asser-Beekhuis I (Zakenrecht) 1985, nr. 56. Met het arrest HR 21 juli 1944, NJ 1944/45, 576 (*Landbouwersbank/Ringel*) schaarde ook de Hoge Raad zich duidelijk achter de opvatting dat beslag zaaksgevolg zou hebben. Volgens Bartels en Heyman zou deze opvatting ook nog hebben doorgeklonken in het arrest HR 25 januari 1991, NJ 1992, 172, m.nt. HJS (*Van Berkel/Tribosa*); zie Bartels/Heyman 1998, p. 194-196.

³⁴⁴ Mijnsen 1983, p. 6, 7. Zie verder o.a. Asser-Beekhuis I (Zakenrecht) 1985, nr. 56; P.A. Stein 1990, p. 276.

Raad.³⁴⁵ De aanhangers van deze opvatting hielden hiermee eigenlijk vast aan wat eertijds ook al onder het Franse recht was gedaan. Vooral indien de blokkerende werking van beslag geen specifieke uitwerking in de wet kende – met name bij beslagen op roerende zaken zoals revindicatoir beslag – zou uit de ongeschreven ‘aard van de rechtsfiguur van beslag’ (vgl. *droit commun des saisies*) de relatieve beschikkingsonbevoegdheid van de beslagene moeten volgen. Het was vooral Van der Kwaak die er op wees dat elk beslag in zijn algemeenheid de relatieve nietigheid van posterieure rechtshandelingen tot gevolg had en dat deze opvatting ook reeds vóór 1992 de heersende was.³⁴⁶ Van der Kwaak baseerde zijn opvatting mede op art. 505 lid 4 oud-Rv inzake executoriaal beslag op onroerende zaken.³⁴⁷ Zoals eerder al gezegd spraken Cosman en Hartogh in 1897 met betrekking tot de rechtsgevolgen van een (executoriaal) beslag op onroerende zaken op de voet van art. 505 lid 4 oud-Rv letterlijk over ‘*betrekkelijke nietigheid*’. Overeenkomsten met betrekking tot de beslagen onroerende zaak gesloten tussen de beslagene en een derde konden tegen de beslaglegger niet worden ingeroepen, “*voor zooverre zij op diens rechten inbreuk maken*”.³⁴⁸ Een dergelijke opvatting omtrent de blokkerende werking van een beslag op onroerende zaken kwam ook naar voren in het arrest De Boer/Haskerveenpolder dat de Hoge Raad in 1940 wees. De Hoge Raad besliste in dit arrest omtrent art. 505 lid 4 oud-Rv namelijk het volgende:

“dat in de eersten zin van het vierde lid [van art. 505 oud-Rv] is bepaald, dat zekere na de overschrijving van het beslag door den beslagen eigenaar aangegane overeenkomsten tegen den inbeslagnemer niet kunnen worden ingeroepen, zoodat het daar gegeven verbod slechts een relatieve werking heeft;

[...]

dat hieruit volgt, dat alleen de schuldeischers [in casu de beslaglegger], wier belangen zijn verkort door het aangaan van overeenkomsten betreffende aan de eigenaar toekomende huurvorderingen, de nietigheid daarvan kunnen inroepen;

[...]”.³⁴⁹

De opvatting, dat de blokkerende werking van elke beslagvariant ten opzichte van de beslaglegger leidt tot *relatieve nietigheid* van posterieure rechtshandelin-

³⁴⁵ Met name uit de arresten HR 8 december 1922, NJ 1923, 152 (*Koot/Takken qq*) en HR 10 april 1953, NJ 1953, 587 (*Gemeente Ede/Ontvanger*) spreekt de opvatting dat beslag op een goed relatieve beschikkingsonbevoegdheid van de beslagene hieromtrent ten opzichte van de beslaglegger meebrengt. Zie ook nog Mijnsen 1983, p. 7 (zo hing Mijnsen de voornoemde opvatting overigens alléén aan met betrekking tot het oude beslagrecht van vóór 1992).

³⁴⁶ Van der Kwaak 1990, p. 174, inclusief voetnoot 29.

³⁴⁷ Zie Van der Kwaak 1990, p. 191.

³⁴⁸ Zie Toelichting Lex Hartogh 1897, p. 158-159. Zie verder bijvoorbeeld ook Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 505, aant. 1 (waarin nog werd gesproken over “*betrekkelijke nietigheid*”) en Hugenholtz/Heemskerk 1988, nrs. 293, 301 en 305 (inzake executoriale derdenbeslagen en beslagen op onroerende zaken en schepen).

³⁴⁹ HR 15 maart 1940, NJ 1940, 848, m.nt. EMM (*De Boer/Haskerveenpolder*). De tussen accolades geplaatste teksten zijn door de schrijver (MH) toegevoegd.

gen met betrekking tot het beslagobject indien en voorzover de beslaglegger daardoor wordt benadeeld, zou volgens Van der Kwaak reeds vóór 1992 algemeen gelding hebben gehad.³⁵⁰ Deze opvatting zou derhalve ook hebben gegolden met betrekking tot de blokkerende werking van een revindicatoir beslag op de voet van art. 721 e.v. oud-Rv.

Ook tijdens de periode 1838-1991 kende het Nederlandse beslagrecht zo nodig derdenbescherming (mitigatie) tegen de blokkerende werking van beslagen, waaronder ook het revindicatoir beslag. De heersende opvatting in dat verband luidde als volgt. Indien een beslagene bijvoorbeeld een revindicatoir beslagen roerende zaak in weerwil van het beslag had vervreemd aan een derdeverkrijger te goeder trouw, dan was deze vervreemding op grond van art. 2014 oud-BW in beginsel tegenover een ieder, inclusief de beslaglegger zelf, werkzaam.³⁵¹ Van der Kwaak meende echter dat derdenbescherming tegen de blokkerende werking van beslagen op roerende zaken niet op art. 2014 oud-BW diende te worden gebaseerd. Doordat art. 2014 oud-BW derdenbescherming bood tegen de beschikkingsonbevoegdheid van de vervreemder, zou hiermee met betrekking tot de blokkerende werking van beslagen – ten onrechte – worden aangeknoopt bij de leer van de relatieve beschikkingsonbevoegdheid. Van der Kwaak stelde dan ook dat derdenbescherming tegen de blokkerende werking van (revindicatoir) beslagen voortvloeide uit een ander, algemener beginsel waarvan onder andere art. 2014 oud-BW een uitdrukking was: *de bescherming van de goede trouw van derden*.³⁵²

Naast blokkerende werking kenden beslagen nog andere rechtsgevolgen. Zo was de onttrekking van een roerende zaak (of ander goed) aan het daarop gelegde revindicatoir, conservatoir, executoriaal, of strafrechtelijk beslag, een strafrechtelijk misdrijf waarop een gevangenisstraf of geldboete was gesteld (art. 400 en 408 C.pén. of art. 198 Sr).³⁵³

Met betrekking tot de (revindicatoir) beslagen roerende zaken diende door de deurwaarder bij de beslaglegging steeds een ‘geschikten’ bewaarder te worden aangesteld (art. 725 jo. art. 450 oud-Rv). De beslaglegger zelf, zijn aanverwanten of bedienden konden geen bewaarder zijn. Naast derden kon de deurwaarder wel de beslagene zelf, zijn aanverwanten of huisgenoten tot bewaarder aanstellen, mits de beslaglegger hierin had toegestemd. Tussen de bewaarder en de beslaglegger ontstonden als gevolg van de bewaargeving wederzijdse verplichtingen krachtens art. 450 oud-Rv jis. art. 1773-1776 oud-BW.³⁵⁴

³⁵⁰ Zie uitgebreid Van der Kwaak 1990, p. 165-192.

³⁵¹ Zie Van der Kwaak 1990, p. 53 en verder o.a. Mijnsen 1983, p. 60-61.

³⁵² Van der Kwaak 1990, p. 53-54.

³⁵³ Art. 400 en 408 C.pén. waren immers tot 1 september 1886 in Nederland van kracht. Het huidige Wetboek van Strafrecht, inclusief art. 198 Sr, is in werking vanaf voornoemde datum. Art. 198 Sr, dat verder is uitgewerkt in strafrechtelijke jurisprudentie zoals o.a. HR 5 januari 1920, NJ 1920, 115; HR 26 februari 1946, NJ 1946, 170 en HR 8 april 1975, NJ 1975, 297.

³⁵⁴ Art. 1776 oud-BW luidde van 1838 tot 1992 onafgebroken als volgt: “*1. De aanstelling van eenen geregtelijken bewaarder brengt tusschen den inbeslagnemer en den bewaarder wederkeerige verplichtingen voort.*”

Zo moest de bewaarder onder andere als een goed huisvader zorgdragen voor de instandhouding van de beslagen zaak en deze uiteindelijk aan de rechthebbende afgeven. De beslaglegger was voorts verplicht om aan de bewaarder een bewaarloon te betalen. De aanstelling van een bewaarder bij een beslag had enerzijds tot doel toezicht te houden en anderzijds te voorkomen dat het beslagobject aan het beslag zou worden onttrokken.³⁵⁵ Men wilde door middel van deze wettelijk voorgeschreven bewaring de beslagen zaken vooral aan de feitelijke macht van de beslagene onttrekken.³⁵⁶ Opgemerkt zij echter dat de Nederlandse beslagpraktijk zich anders ontwikkelde dan door de wetgever van 1838 was bedoeld. De door de deurwaarder aangestelde bewaarder kon of wilde het beslagobject vaak niet fysiek onder zich nemen,³⁵⁷ zodat het feitelijk juist in de macht van de beslagene bleef. Met een dergelijke praktijk werd het wettelijke doel van de bewaring – tot voorkoming dat het beslagobject wordt weggemaakt door de beslagene – in feite niet meer bereikt.³⁵⁸

Ten slotte kon een revindicatoir of ander conservatoir beslag leiden tot stuiting van de extinctieve verjaring van de rechtsvordering tot een geven of doen van de schuldeiser (beslaglegger) jegens de schuldenaar (beslagene). Dit materieel-procesrechtelijke rechtsgevolg viel af te leiden uit art. 2016 oud-BW.³⁵⁹ Zo kon bijvoorbeeld een eenmaal gelegd revindicatoir beslag leiden tot stuiting van de verjaring van de rechtsvordering tot afgifte van de roerende zaak of levering van het teboekgestelde schip.³⁶⁰

4.3.4 *Commentaar bij de periode 1799-heden*

Op basis van het voorgaande kan met betrekking tot de verschillende rechtsgevolgen van conservatoir beslag tot afgifte en levering gedurende de periode van af 1799 tot heden in ieder geval het volgende worden gesteld.

2. *De bewaarder moet voor het behoud der inbeslag genomene zaken de zorg dragen van een goed huisvader.*

3. *Hij moet dezelve overgeven, het zij ten verkoop, om daaruit den inbeslagnemer te voldoen, het zij aan de partij tegen welke de inbeslagneming heeft plaats gehad, indien deze inbeslagneming is opgeheven.*

4. *De verplichting van den inbeslagnemer bestaat in het betalen van het bij de wet bepaalde loon van den bewaarder.*”

³⁵⁵ Rb. Amsterdam 8 november 1938, NJ 1939, 38.

³⁵⁶ Mijnsen 1983, p. 60.

³⁵⁷ Zie Parl. Gesch. Wijziging Rv, e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 103 e.v.

³⁵⁸ Zie paragraaf 5.5.2.3.

³⁵⁹ Art. 2016 oud-BW luidde van 1838 tot 1992 onafgebroken als volgt: “Zij wordt mede gestuit door aanmaning, dagvaarding en elke daad van rechtsvervolgning, alle in den vereischten vorm betekend door eenen daartoe bevoegden ambtenaar, uit naam van den regthebbende aan dengenen dien men beletten wil de verjaring te verkrijgen.”

³⁶⁰ Naar analogie van Rb. Alkmaar 23 december 1941, NJ 1942, 533 waarin was bepaald dat een conservatoir derdenbeslag (art. 735 oud-Rv) als een daad van rechtsvervolgning in art. 2016 oud-BW moest worden opgevat. Zie ook HR 7 juni 1935, NJ 1935, p. 1276, m.nt. PS (*Groen/Staat*), waarbij de verjaring werd gestuit door middel van een fiscaal derdenbeslag. Zie ook Asser-Hartkamp 4-I (Verbintenissenrecht) 1988, nr. 679a.

Met betrekking tot de blokkerende werking van de verschillende typen beslagen, zo ook die van de conservatoire beslagen tot afgifte en levering, kan in ieder geval worden geconcludeerd dat deze pas sinds 1992 in de Nederlandse beslagwetgeving uitvoerig zijn geregeld. In de verschillende perioden vóór 1992 hadden de diverse wetgevers dit hooguit voor een beperkt aantal beslagtypen – namelijk voor beslagen op onroerende zaken (art. 692 C.pr.civ. en art. 505 lid 4 oud-Rv), op geldvorderingen (derdenbeslagen; art. 1424 en 1470 oud-BW) en op aandelen op naam in naamloze vennootschappen en besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid (art. 474e oud-Rv) – gedaan. Voor het merendeel van de beslagen, waaronder de verschillende conservatoire afgifte- en leveringsbeslagen (op de voet van art. 133 AMP, art. 826 C.pr.civ. respectievelijk art. 721 oud-Rv), diende daarentegen steeds te rade te worden gegaan bij ongeschreven beginselen van het toenmalige beslagrecht (*'droit commun des saisies'* of 'voortvloeiende uit de aard van de rechtsfiguur van beslag'). Vooral dit laatste heeft geleid tot grote onduidelijkheid en onenigheid over de daadwerkelijke juridische betekenis van de blokkerende werking van beslag.

Pas met de invoering van het vernieuwde beslagrecht in de Boeken 2 en 3 Rv in 1992 heeft de blokkerende werking van alle beslagen voor het eerst – per beslagtype – een sluitende wettelijke regeling gekregen. De blokkerende werking van elk huidig beslag leidt ten aanzien van de beslaglegger in ieder geval tot *relatieve nietigheid* van posterieur – dat wil zeggen ná dit beslag – verrichte en specifiek in de wet genoemde rechtshandelingen met betrekking tot het beslagobject, indien en voorzover de beslaglegger daardoor wordt benadeeld.

Naast een heldere uitwerking van de blokkerende werking van beslagen, is sinds 1992 tevens de eventuele derdenbescherming tegen deze blokkerende werking eenduidig in de wet geregeld. Zo kan een derde-verkrijger van een beslagobject onder bepaalde omstandigheden bescherming genieten, maar alleen tegen de blokkerende werking van bepaalde beslagtypen (art. 453a lid 2, 475h lid 2 en 474a lid 1 Rv).

Een achterliggende reden voor de zwakke uitwerking van de blokkerende werking van alle beslagtypen vóór 1992 zou mogelijk hebben kunnen liggen in het feit dat de voorgaande wetgevers al te zeer vertrouwden op een reeds voldoende 'blokkerende' c.q. 'bewarende' werking van beslagen. Dit zou met name het gevolg kunnen zijn geweest van de verplichte aanstelling van een bewaarder over het beslagobject bij elk gelegd beslag. Indien de bewaarder er maar – fysiek – voor zorgde dat de aan hem toevertrouwde zaken niet aan het beslag konden worden onttrokken, dan zouden beslagobjecten ook niet zomaar aan derden kunnen worden overgedragen. Naast de inspanningen van de bewaarder zouden de bewaarder, beslagene en derde(verkrijger) verder ook nog worden afgeschrikt door de verschillende strafrechtelijke en civielrechtelijke sancties, die een onttrekking van een object aan een beslag eventueel kon brengen.

Binnen de Nederlandse rechtspraktijk boette de 'blokkerende' c.q. 'bewarende' werking van de verplichte aanstelling van een bewaarder bij een beslag met name tijdens de 20^e eeuw aan effectiviteit in. Een bewaarder nam immers nog maar zelden een zaak fysiek onder zich. Vanaf 1992 is de algemene

verplichting tot aanstelling van een bewaarder bij vrijwel elk beslag – zo ook een 730 Rv-beslag – dan ook afgeschaft. Met name laatstgenoemde ontwikkeling was reden te meer om toch vooral nadruk te gaan leggen op een zorgvuldig in de wet uitgewerkte regeling van de blokkerende werking bij de verschillende beslagen. Alleen hierdoor kunnen alle civielrechtelijke beslagen hun effectieve ‘blokkerende’ c.q. ‘bewarende’ functie behouden en zelfs versterken. Dit laatste is naar mijn mening in de huidige beslagwetgeving in voldoende mate gebeurd.

5 PROCEDURE

In dit hoofdstuk zal de processuele ‘manier van beslagleggen’ van een 730 Rv-beslag aan de orde komen. Dit zuiver procesrechtelijke onderwerp vindt zijn regeling voor een groot deel – maar niet geheel – in de algemene bepalingen van art. 700-710a Rv en in de bijzondere bepalingen van art. 730-737 Rv. De belangrijkste elementen van de reguliere procedure tot het leggen van een 730 Rv-beslag zijn achtereenvolgens: het voorafgaand rechterlijk verlof (paragraaf 5.1), de vorm en manier van beslaglegging zelf (paragraaf 5.2), de eis in de hoofdzaak op basis van art. 700 lid 3 Rv (paragraaf 5.3) en het reguliere einde van het 730 Rv-beslag (paragraaf 5.4). Dit hoofdstuk eindigt wederom met een rechts-historische beschouwing over de verschillende procedureonderdelen bij het leggen van conservatoire beslagen tot afgifte en levering in de periode 1799-heden (paragraaf 5.5).

5.1 Voorafgaand rechterlijk verlof

Een 730 Rv-beslag kan, gelijk alle overige conservatoire beslagen, in beginsel alleen worden gelegd na een vooraf verkregen rechterlijk verlof op de voet van art. 700 lid 1 Rv. Slechts indien een conservatoir beslag wordt gelegd op grond van een executoriale titel uit een van de EU-lidstaten respectievelijk Noorwegen, IJsland en Zwitserland en waarvoor het exequatur reeds is verleend, doch hiertegen verzet is aangetekend, is géén rechterlijk verlof vereist. De grondslag voor deze uitzondering is gelegen in art. 47 lid 3 EEX-Vo., art. 39 EEX-Verdrag (voor Denemarken), art. 39 lid 1 EVEX-Verdrag (voor Noorwegen, IJsland en Zwitserland) en Europese jurisprudentie.³⁶¹

5.1.1 *Verzoekschriftprocedure tot verkrijging van het rechterlijk verlof voor 730 Rv-beslag*

Absoluut competent tot verlening van een rechterlijk verlof tot een conservatoir beslag is krachtens art. 700 lid 1 Rv tegenwoordig de ‘voorzieningenrechter van de rechtbank’ (hierna: ‘verlofrechter’). Relatief competent is dit de verlofrechter waar een of meer van de beslagobjecten zich bevinden, of alwaar de schuldenaar of degene onder wie het beslag zal worden gelegd woonplaats heeft (art. 700 lid 1 Rv derogeert immers aan art. 262 Rv).³⁶² Het rechterlijk verlof wordt verzocht bij verzoekschrift (art. 700 Rv jis. art. 261 e.v. Rv; ook wel genoemd: ‘beslagre-

³⁶¹ HvJ EG 3 oktober 1985, NJ 1987, 118, m.nt. JCS (*Capelloni/Pelkmans*). Zie o.a. Burg. Rv (*Van Mierlo*), Boek III, Titel 4, aant. 3, Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Ynzonides*) 2001, p. 103-104 en Broekveldt 2003, p. 641, voetnoot 14.

³⁶² Zie verder Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 700, aant. 2-3. Wordt het rechterlijk beslagverlof echter door een relatief onbevoegde verlofrechter verleend, dan leidt dat niet tot nietigheid van het hierop gebaseerde conservatoir beslag; Hof Leeuwarden 12 september 1990, KG 1990, 316 (r.o. 6.28) en Hof Amsterdam 23 januari 2003, JBPr 2003, 29. Zie ook Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Ynzonides*) 2001, p. 95-96.

kest'). Voor indiening van het voornoemde verzoekschrift is procureursbijstand in beginsel verplicht (art. 278 lid 3 Rv).³⁶³ Specifiek voor een 730 Rv-beslag moet het beslagobject in het verzoekschrift nader worden omschreven, maar hoeft geen 'vrees voor verduistering' te worden aangetoond (art. 734 lid 4 Rv).

Een rechterlijk verlot tot conservatoir beslag zou volgens oude jurisprudentie – anders dan op basis van art. 700 lid 1 Rv – mogelijk ook kunnen worden verkregen door middel van een reconventionele vordering in een kort geding, waarin in conventie de opheffing van een reeds gelegd conservatoir beslag was gevorderd (een dagvaardingsprocedure op basis van art. 705 jo. art. 254 Rv).³⁶⁴ Van Mierlo houdt hier echter – uit systematisch oogpunt terecht – vast aan de voorwaarde dat een verlot tot conservatoir beslag krachtens art. 700 lid 1 Rv alleen met een verzoekschrift dient te worden verzocht. Wordt het (aanvullende) beslagverlot desondanks in een reconventionele eis in een 'conservatiegeschil' gevorderd, dan zal dit door de behandelend voorzieningenrechter – als verlotrechter – op basis van de wisselbepaling van art. 69 Rv als een verzoek(schrift) tot beslagverlot conform art. 700 Rv kunnen worden afgehandeld.³⁶⁵ In een dergelijk geval zal de voorzieningenrechter enerzijds voorlopige voorzieningen kunnen treffen met een vonnis in kort geding (art. 254 Rv) en anderzijds een eventueel beslagverlot verlenen met een aparte beschikking (art. 287 Rv).

Ten behoeve van de besluitvorming inzake de verlening van rechterlijk verlot tot conservatoir beslag (art. 700 Rv) maken alle Nederlandse rechtbanken tegenwoordig gebruik van de zogeheten *Beslagsyllabus*.³⁶⁶ Deze *Beslagsyllabus* is louter bedoeld als handleiding voor de rechtbanken en informatie voor de advocatuur. Aan deze *Beslagsyllabus* kunnen uitdrukkelijk géén rechten worden ontleend. Het vormt geen bindend rechterlijk beleid, maar moet slechts als 'best practices' worden opgevat.³⁶⁷ Mede doordat de *Beslagsyllabus* is vastgesteld in de vergadering van het landelijk overleg van de sectoren civiel van de rechtbanken (LOVC), en niet door de ter zake van het beslagverlot bevoegde voorzie-

³⁶³ In sommige gevallen kan een verzoek tot het leggen van een conservatoir beslag op basis van art. 710a Rv ook door een deurwaarder worden ingediend.

³⁶⁴ HR 10 januari 1986, NJ 1987, 55, m.nt. WHH (*Van der Weij/Grasso-Drain*). Dit arrest, dat nog gewezen is onder het oude recht, zou mede om proceseconomische redenen ook voor het conservatoir beslagrecht van ná 1992 van toepassing zijn. Zie Oudelaar 1992, p. 178-181 en Broekveldt 2003, p. 642, voetnoot 15.

³⁶⁵ Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 700, aant. 7.

³⁶⁶ De eerste versie van de *Beslagsyllabus* is tot standgekomen naar aanleiding van een in november 1991 genomen besluit van de vergadering van rechtbankpresidenten tot instelling van een werkgroep daartoe. In de periode van november 1991 tot heden zijn verschillende opeenvolgende versies verschenen. De laatste, zesde versie (april 2007) van de *Beslagsyllabus* is op 1 december 2006 door het Landelijk overleg van voorzitters van de sectoren civiel van de rechtbanken (LOVC) vastgesteld. Deze versie is tevens op de website 'www.rechtspraak.nl' geplaatst.

³⁶⁷ Zie onder het kopje 'Verantwoording' in de *Beslagsyllabus* zelf.

ningenrechters zelf, kan deze ‘rechtersregeling’ niet als recht in de zin van art. 79 RO worden beschouwd.³⁶⁸

Op grond van art. 700 lid 2 Rv zal de aangezochte verlofrecchter, na summier onderzoek, al dan niet toestemming voor het verzochte conservatoir beslag geven. Volgens art. 279 lid 1 Rv betekent dit in de praktijk dat het beslagverlof veelal aanstonds kan worden verleend, zonder dat een van de betrokkenen (verzoeker, schuldenaar, aspirant-beslagene) door de rechter vooraf wordt gehoord. Tegen een afwijzende beschikking tot beslagverlof kan de verzoeker op basis van art. 700 lid 2, laatste zin Rv *a contrario* hoger beroep instellen. Een dergelijk hoger beroep dient te worden ingesteld bij het bevoegde Gerechtshof op de voet van art. 358 e.v. Rv jo. art. 60 lid 1 RO. Tegen een toewijzende beschikking tot beslagverlof kan daarentegen in beginsel géén hoger beroep worden ingesteld. De Hoge Raad nuanceerde het appelverbod van art. 700 lid 2, laatste zin Rv overigens wel impliciet met hetgeen hij stelde in de Arubaanse zaak Beta-project:

“[...] Uit het stelsel van de wet vloeit voort dat voor de schuldenaar ten laste van wie het beslagverlof is verleend, in beginsel tegen de desbetreffende beschikking geen hoger beroep openstaat. In art. 603 Rv.Aruba [MH: vgl. art. 705 Rv] is immers voorzien dat de schuldenaar bij de bevoegde rechter een eis tot opheffing van het beslag kan indienen. De eis tot opheffing van een beslag is echter, mede gelet op de eisen van een behoorlijke rechtspleging, niet een passende voorziening wanneer de schuldenaar ter zake van het verzoek tot het verlenen van het beslagverlof reeds is gehoord en de gelegenheid heeft gehad zijn bezwaren tegen het verlenen van het verlof naar voren te brengen. In een dergelijk geval, waarin sprake is van een in een op tegenspraak gegeven beschikking, is er geen reden om een uitzondering te maken op de hoofdregel [...] dat van beschikkingen hoger beroep openstaat.”³⁶⁹

³⁶⁸ Zie omtrent de vraag of een rechtersregeling al dan niet als recht in de zin van art. 79 lid 1 RO kan worden opgevat: Teuben 2004, p. 15, 16, 55-127 en 150-153. In het arrest HR 28 juni 1996, NJ 1997, 495, m.nt. HJS (*De Nieuwe Woning/Staat*) besliste de Hoge Raad dat de in mei 1987 door de Rechtbank 's-Gravenhage zelf vastgestelde en behoorlijk bekendgemaakte rolrichtlijnen wel als recht in de zin van art. 99 oud-RO (tegenwoordig art. 79 Wet RO) dienden te worden opgevat. Teuben stelt op basis van het voornoemde arrest het volgende: “Wanneer een rechtersregeling (a) is vastgesteld door de ter zake bevoegde rechters, ofwel: berust op ‘zelfbinding’, (b) behoorlijk bekendgemaakt is, en (c) zich naar inhoud en strekking ertoe leent jegens de daarbij betrokkenen als rechtsregel te worden toegepast, kan deze als ‘recht’ in de zin van art. 79 RO gelden.” (Teuben 2004, p. 126). Doordat ook het huidige *Landelijk reglement voor de civiele rol bij de rechtbanken* (laatstelijk gewijzigd bij Stcrt. 2004, 194) – na goedkeuring door het LOVC op 14 april 2000 – nadien door alle negentien rechtbanken als *eigen* reglement is vastgesteld, behoorlijk is bekendgemaakt en naar inhoud en strekking ertoe leent jegens de betrokkenen als rechtsregel te worden toegepast, zijn laatstgenoemde (19) rolreglementen eveneens op te vatten als recht in de zin van art. 79 RO.

³⁶⁹ HR 15 februari 2002, NJ 2002, 197 (*Beta-project*), r.o. 3.4.2; zie verder de annotatie van A.I.M. van Mierlo in AA 2003, p. 184-190. Zie verder ook Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 700, aant. 4-6 en 8-9; en Van Mierlo 1997 bis, p. 553.

Een rechterlijk beslagverlof op basis van art. 700 lid 2 Rv wordt, zoals wij hierboven reeds hebben gezien, in de praktijk veelal zonder wederhoor van de aspirant-beslagene aanstonds verleend. Tegen deze gang van zaken kan de aspirant-beslagene c.q. schuldenaar zich – tegenwoordig in nog maar zeer beperkte mate – vóóraf indekken.³⁷⁰ Zo kennen we naast de wettelijke uitzondering op de aanstondse toewijzing van een beslagverlof in art. 700 lid 4 en 720 Rv, nog steeds twee buitenwettelijke uitzonderingen: het *zwart- of grijsgemaakte (conservatoir) beslag*. Deze in de rechtbanken ontstane praktijk vindt zijn grondslag in (vroeger) de reglementen van enkele rechtbanken en thans in de reeds genoemde Beslagsyllabus. ‘Zwart maken’ betekent dat de schuldenaar die vermoedt dat te zijner laste beslag op zijn goederen zal worden gelegd, de voorzieningenrechter kan verzoeken dat hij c.q. zijn advocaat of procureur, vóór verlening van een beslagverlof zal worden gehoord omtrent een eventueel beslagrekest van een schuldeiser. Sinds 1993 bestaat tevens de praktijk van het ‘grijs maken van het beslag’. In dat geval zal de voorzieningenrechter, alvorens een verzoek tot beslagverlof toe te wijzen, de verzoeker vóóraf moeten horen. Voor beide situaties zal de schuldenaar of zijn procureur zich vooraf bij brief moeten melden bij de desbetreffende rechtbank, zodat hij op de zogenoemde ‘zwarte’ respectievelijk ‘grijze’ lijst van de rechtbank zal worden geplaatst.³⁷¹

De laatste jaren zien we echter dat de mogelijkheden tot het zwart- of grijsmaken van beslag bij de verschillende rechtbanken worden teruggedrongen en zelfs voor het merendeel al zijn afgeschaft. De redenen hiertoe zijn enerzijds de enorme overbelasting van de rechtbanken en anderzijds de voldoende rechtsbescherming die een schuldenaar zou genieten met de mogelijkheid tot het opwerpen van een conservatiegeschil (art. 705 Rv).³⁷² Op het moment van afsluiting van het manuscript kenden alleen de Rechtbanken Amsterdam en Haarlem nog de mogelijkheid van het grijs maken van conservatoir beslag. Het einde van het zwartmaken van beslag is hiermee reeds een feit en dat van het grijsmaken van beslag lijkt verder onafwendbaar.³⁷³

5.1.2 De rechterlijke verloffbeschikking voor 730 Rv-beslag

Het door de verloffrechter gegeven verlof voor een conservatoir beslag bevat, indien de hoofdzaak nog niet aanhangig is gemaakt, tevens een termijnstelling van minimaal acht dagen hiertoe (zie paragraaf 5.3). Het beslagverlof is echter een *nihil obstat*. Het verlof houdt namelijk geen rechterlijke machtiging of goedkeuring tot beslaglegging in. Legt de beslaglegger op grond van het verlof

³⁷⁰ Achteraf kan een beslagene, schuldenaar of andere belanghebbende nog altijd opkomen tegen een eenmaal gelegd conservatoir beslag, zo ook een 730 Rv-beslag, door middel van een opheffingskortgeding krachtens art. 705 Rv.

³⁷¹ Zie verder o.a.: Ynzonides 1994, p. 11 e.v.; Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (M. Ynzonides) 2001, par. 2.5; Ten Haaf 2003, p. 75-78 en; Teuben 2004, p. 15-16.

³⁷² Zie o.a. Ynzonides 1994, p. 13.

³⁷³ Zie Beslagsyllabus, zesde versie, april 2007, paragraaf A.17 alsmede de specifieke rechtbankreglementen op de website ‘www.rechtspraak.nl’.

conservatoir beslag, dan is hij nog niet gedisculpeerd voor eventuele aansprakelijkheid voor beslagschade (zie Hoofdstuk 6, paragraaf 6.2).³⁷⁴

Ingevolge art. 701 Rv kan de verlofrechter ambtshalve het verzochte beslagverlof verlenen onder de voorwaarde van zekerheidstelling. Dit wil zeggen dat de beslaglegger voor of tijdens de beslaglegging verplicht is om aan de (aspirant)beslagene een door de voorzieningenrechter bepaald bedrag – in contanten, in de vorm van een bankgarantie of door storting van dat bedrag op een geblokkeerde rekening ten name van de beslagene – aan zekerheid aan te bieden. Deze zekerheid wordt gesteld voor de eventuele schade die het beslag voor de beslagene teweeg kan brengen. Een beslagene die niet akkoord gaat met de aangeboden zekerheid, kan het reeds gelegde beslag hiermee niet frustreren. De beslagene kan de aangeboden zekerheid hooguit betwisten in een procedure conform art. 701 lid 2 jo. art. 616 Rv en voorts een conservatiegeschil entameren tegen de beslaglegger op grond van art. 705 Rv (zie Hoofdstuk 6, paragraaf 6.1).³⁷⁵

Beschikt een schuldeiser over een rechterlijk verlof tot het leggen van een 730 Rv-beslag, dan rijst de vraag of met een dergelijk verlof slechts éénmaal beslag mag worden gelegd. Stel koper A wil bijvoorbeeld ten laste van verkoper B een 730 Rv-beslag laten leggen op een partij steenkool gelegen in de haven van Rotterdam, die B aan A had verkocht maar nog niet geleverd. Nadat de deurwaarder het beslag heeft gelegd, blijkt de beslagen partij steenkool achteraf het (volle) eigendom te zijn van ene C. Het gelegde 730 Rv-beslag ‘kleeft’ dus niet. De vraag is nu of A met dezelfde verloffbeschikking nogmaals een 730 Rv-beslag op een andere partij steenkool kan laten leggen, die wel eigendom van verkoper B is?

Volgens de Beslagsyllabus mag een verlof tot conservatoir beslag in beginsel slechts éénmaal worden gebruikt. Een verlof tot herhaald conservatoir beslag kan alleen worden gegeven, mits zulks gemotiveerd is verzocht. Mede op grond van lagere jurisprudentie en literatuur is een dergelijk verlof tot ‘repete-rend beslag’ in de huidige rechtspraktijk toegestaan. De Beslagsyllabus acht het echter wenselijk dat bij een dergelijk verlof de verlofrechter de mogelijkheid tot herhaalde beslaglegging in aantal en tijdsduur beperkt.³⁷⁶ Te denken valt bijvoorbeeld aan een verloffbeschikking waarin de verlofrechter bepaalt dat maximaal vijf maal beslag mag worden gelegd binnen een termijn van 30 dagen na het eerstgelegde beslag (of de poging daartoe).

Van Mierlo en Ynzonides menen daarentegen dat elk verlof tot conservatoir beslag – op de voet van art. 700 Rv – in beginsel geschikt is om herhaalde malen te worden gebruikt voor het leggen van het toegestane beslag, tenzij dit uitdrukkelijk door de verlofrechter is uitgesloten. Bij dit laatste zal men vooral het conservatoire derdenbeslag op bank- en girorekeningen voor ogen moeten

³⁷⁴ Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 700, aant. 12. Zie ook HR 11 april 2003, NJ 2003, 440 (*Hoda International/Mondi Foods*), AA 2003, p. 773, m.nt. A.I.M. van Mierlo.

³⁷⁵ Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 701; zie ook Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Ynzonides*) 2001, par. 2.9.

³⁷⁶ Beslagsyllabus, zesde versie, april 2007, paragraaf F.

hebben. De algemene mogelijkheid tot repeterend beslag zal alleen worden gedwarsboond, indien de in het verzoekschrift tot beslagverlof aangevoerde omstandigheden ondertussen zijn gewijzigd.³⁷⁷

De visie van Van Mierlo en Ynzonides, namelijk elk rechterlijk verlof tot conservatoir (730 Rv-)beslag is in beginsel een verlof tot repeterend beslag, heeft mijn voorkeur en verdient navolging in plaats van de regeling uit de Beslagsyllabus. Op het moment van het verzoek tot beslagverlof aan de rechter, is het immers veelal nog ongewis of het verzochte beslag zich al dan niet zal manifesteren in een repeterend beslag. In de voorbeeldcasus had koper A zich waarschijnlijk ook niet gerealiseerd dat het eerste 730 Rv-beslag (achteraf) niet bleek te kleven. De mogelijkheid om na een 'niet-klevend' beslag met hetzelfde beslagverlof nogmaals een of meer beslagpogingen te wagen, is zowel voor de beslaglegger als de verlofrechter in ieder geval zeer praktisch. Er hoeft in dat geval niet iedere keer opnieuw een soortgelijk rechterlijk beslagverlof tegen de (aspirant-)beslagene te worden verzocht en afgegeven. Kortom, dat koper A in beginsel met dezelfde verlofbeschikking de gerechtsdeurwaarder ten tweede (of diverse) male(n) op pad zou kunnen sturen teneinde een ('klevend') 730 Rv-beslag te leggen, lijkt mij een wenselijke oplossing.

5.2 Beslaglegging conform art. 730 e.v. Rv

5.2.1 Wetgeving

Voordat tot de behandeling van de daadwerkelijke beslaglegging kan worden overgegaan, eerst nog een wetstechnische opmerking vooraf. Tengevolge van de gelaagde structuur van het executie- en beslagrecht in de Boeken 2 en 3 Rv zijn bij het in beslag nemen van een goed op basis van art. 730-737 Rv de schakelbepalingen van art. 702 en 734 Rv van belang. Art. 702 lid 1 Rv is de algemene schakelbepaling die geldt voor elk conservatoir beslag. Volgens deze bepaling zijn op een (730 Rv-)beslag in beginsel de regels van *executoriaal beslag tot verhaal* van geldvorderingen (art. 439 e.v. Rv) van overeenkomstige toepassing. Art. 734 Rv is verder de bijzondere schakelbepaling die louter van belang is voor het 730 Rv-beslag. Volgens laatstgenoemde schakelbepaling zijn op een 730 Rv-beslag tevens in beginsel de regels van *conservatoir beslag tot verhaal* van geldvorderingen (art. 711 e.v. Rv) van toepassing.³⁷⁸ Ten slotte merk ik nog op dat de in art. 702 en art. 734 Rv jss. art. 711 e.v. Rv genoemde verhaalsbeslagbepalingen voor een 730 Rv-beslag soms te ver doorschieten. Op een aantal

³⁷⁷ Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 700, aant. 13. en Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (Ynzonides) 2001, par. 2.11. Van Mierlo wordt verder gesteund in zijn opvatting door Rb. Roermond 14 februari 2002, JBPr 2003, nr. 35, m.nt. M.A. Broeders. Overigens kan Broeders zich omtrent de mogelijkheden van herhaald beslag niet verenigen met de visie van Van Mierlo, Ynzonides en de Rechtbank Roermond.

³⁷⁸ Zie Van Mierlo 1997, p. 7, 9-11.

punten wijkt de wetgever hiervan dan ook expliciet af in art. 734 leden 1-3 Rv.³⁷⁹

5.2.2 *De beslaglegging in haar algemeenheid*

Na traceren van de goederen waarop de gerechtigde – op basis van een rechterlijk verlof daartoe (ex art. 700 Rv) – een 730 Rv-beslag wil leggen, kan hij naar believen tot actie overgaan. De handeling tot beslaglegging zelf kan echter alleen geschieden door een in Nederland bevoegde ‘gerechtsdeurwaarder’.³⁸⁰ De beslaglegger geeft de gerechtsdeurwaarder een opdracht tot beslaglegging en overhandigt aan deze de originele verlobbeschikking. De gerechtsdeurwaarder zal zich vervolgens, gewapend met de verlobbeschikking, begeven naar de plek waar het beslagobject zich (vermoedelijk) bevindt. De gerechtsdeurwaarder heeft voor de inbeslagneming in beginsel toegang tot elke plaats en kan zo nodig, na vervoering bij de burgemeester ter plaatse, overgaan tot het openen van gesloten deuren en huisraad (art. 734 jis. art. 444 e.v. Rv). Treft de gerechtsdeurwaarder vervolgens de in de verlobbeschikking omschreven goederen (voor een deel) aan, dan gaat hij over tot beslaglegging.

De formalisering van het 730 Rv-beslag gelegd op roerende zaken, toonder- of orderpapier onder de beslagene vindt plaats door het opmaken van het beslagexploot. Dit exploot moet op straffe van nietigheid aan de wettelijke vormvoorschriften in art. 702 en 734 Rv jis. art. 45 e.v. jis. art. 440 e.v. Rv voldoen.³⁸¹ Het 730 Rv-beslag rust op de roerende zaken vanaf het moment van betekening van het beslagexploot door de gerechtsdeurwaarder aan de beslagene.

Een 730 Rv-beslag op onroerende zaken wordt niet gelegd bij exploot maar door middel van een proces-verbaal van de gerechtsdeurwaarder (het ‘bureaubeslag’). Dit moet op straffe van nietigheid van het beslag aan een aantal andere vormvereisten voldoen, zoals bepaald in art. 702 jo. art. 504 lid 1 Rv. Eerst als dit proces-verbaal is ingeschreven in de openbare registers als bedoeld

³⁷⁹ Zoals bijvoorbeeld het beslagverbod op bepaalde goederen ex art. 447-448, en de regelingen in 505 lid 3 en 541 (*vervallen*) Rv). Zie verder ook art. 734 leden 2-3 Rv omtrent de toepassing van art. 444b resp. 474b Rv.

³⁸⁰ Krachtens art. 3 lid 1 Gerechtsdeurwaarderswet jis. art. 702 en 734 Rv jis. art. 440, 504, 564, respectievelijk 584c Rv. De functie van gerechtsdeurwaarder is nader geregeld in de Wet van 26 januari 2001, *tot vaststelling van de Gerechtsdeurwaarderswet*, Stb. 70, welke op 15 juli 2001 in werking is getreden. Op de voet van art. 3 lid 1 Gerechtsdeurwaarderswet is de gerechtsdeurwaarder tegenwoordig bevoegd tot het verrichten van ambts-handelingen – waaronder het leggen van beslagen – op het gehele grondgebied van Nederland. De voorganger van de voornoemde Gerechtsdeurwaarderswet was het Deurwaardersreglement (Stb. 1934, 598) dat tot 15 juli 2001 van kracht was. Vóór 15 juli 2001 was de deurwaarder onder andere alleen maar bevoegd om ambtshandelingen te verrichten binnen het arrondissement van het gerecht waarbij hij was aangesteld (art. 7 en 8 Deurwaardersreglement).

³⁸¹ Een 730 Rv-beslag strekkende tot afgifte van roerende niet-registergoed in de vorm van een eigenbeslag ex art. 479h e.v. Rv is zinloos, aangezien de zaak zich reeds in de macht van de beslaglegger bevindt.

in art. 3:16 e.v. BW, is sprake van een geformaliseerd 730 Rv-beslag. Wel dient op straffe van nietigheid dit inmiddels gelegde 730 Rv-beslag binnen drie dagen te zijn overbetekend – nu wel door middel van een exploot – aan de beslagene (art. 702 en 734 jo. art. 726 jo. art. 505 lid 1 jis. art. 45 e.v. Rv). Op dezelfde wijze, te weten door opmaking van een proces-verbaal dat vervolgens wordt ingeschreven in de openbare registers (ex art. 3:16 e.v. BW), wordt een 730 Rv-beslag gelegd op teboekgestelde schepen (art. 702 en 734 jis. art. 728 e.v. jis. art. 564-566 Rv) en luchtvaartuigen (art. 702 en 734 jis. art. 729 e.v. jis. art. 584c-584d Rv).³⁸²

5.2.3 *Het leggen van een 730 Rv-derdenbeslag*

In de literatuur overheerst de opvatting dat een 730 Rv-beslag niet alleen onder de beslagdebiteur zelf, doch ook onder derden kan worden gelegd. Met andere woorden het leggen van een 730 Rv-derdenbeslag zou tot de wettelijke mogelijkheden behoren.³⁸³ Alleen Broekveldt is zeer stellig in zijn opvatting dat het derdenbeslag op grond van art. 475 jo. art. 718 Rv louter tot uitwinning – verhaalsexecutie – van de beslagen vorderingen, zaken of andere goederen strekt. Broekveldt zegt overigens dat met betrekking tot de afgifte van een roerende zaak, niet-registergoed wel executoriaal beslag (art. 500 Rv) of conservatoir beslag (art. 730 en 734 lid 2 Rv) onder een derde kan worden gelegd. Naar het oordeel van Broekveldt is dan geen sprake van een derdenbeslag in eigenlijke zin, aangezien het niet tot verhaalsexecutie strekt. Broekveldt spreekt in dit verband dan ook van een ‘oneigenlijk derdenbeslag’.³⁸⁴

Dat een derdenbeslag niet alleen tot verhaalsexecutie maar ook tot reële executie in de vorm van afgifte of levering van het beslagobject kan strekken, volgt uit het volgende. Zo kan beslaglegger A een 730 Rv-derdenbeslag leggen *op een roerende zaak, niet-registergoed die onder de derde C berust*, zulks ter bewaring van A’s relatief recht op afgifte of levering (door afgifte) van het beslagobject dat momenteel nog aan beslagene B toebehoort (art. 730 jo. art. 734 jis. art. 718 e.v. jo. art. 475 lid 1 Rv). Ter verduidelijking een voorbeeld: B is eigenaar van een auto en verhuurt deze aan A. B bedenkt zich en wil de auto toch liever zelf gaan gebruiken. In strijd met de huurovereenkomst (art. 7:203 BW) weigert B de auto vervolgens aan A af te geven. De auto wordt ondertussen door B tijdelijk gestald in de garage van C. A kan nu, ter bewaring van zijn *relatief recht* tot afgifte van de verhuurde auto door B, alvast een 730 Rv-derdenbeslag op deze auto onder garagehouder C en ten laste van B laten leg-

³⁸² Zie ook Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Ynzonides*) 2001, par. 2.10 en 2.11.

³⁸³ Zie o.a. ook Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 475, aant. 10, art. 499, art. 500 en art. 730, aant. 7, Mijnsen 2003, p. 109-111, Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*J.C. Van Oven*) 2001, par. 8.1.2 en H.J. Snijders in zijn noot bij HR 2 december 1994, NJ 1995, 746, m.nt. HJS (*M/s-Gravenhage*).

³⁸⁴ Zie Broekveldt 2003, p. 68, 181-182 (Van Oven is in Broekveldt 2003, p. 68, voetnoot 14 en p. 182, voetnoot 383 naar mijn mening onjuist geciteerd) en (volgens Broekveldt in:) Hof Leeuwarden, 18 december 1996, NJ 1998, 215.

gen. Een soortgelijke situatie kan zich voordoen indien A, in plaats van een huurovereenkomst, een koopovereenkomst met B inzake de auto had gesloten en derhalve zijn relatief recht tot levering – door middel van afgifte – van de gekochte auto wil veilig stellen.

De vormvereisten voor een dergelijk 730 Rv-derdenbeslag zijn als volgt. Eerst zal de gerechtsdeurwaarder in opdracht van beslaglegger A het beslagexploot betekenen aan de derde-beslagene C, waarmee het 730 Rv-derdenbeslag is gelegd (art. 702 en 734 jo art. 719 jo art. 475 lid 1 Rv). Verder zal aan C nog een verklaringsformulier worden uitgereikt. Zodra vier weken na beslaglegging zijn verstreken, zal C een verklaring moeten afleggen omtrent het door het beslag getroffen goed (art. 702 en 734 jo. art. 720 jo. art. 476a lid 1 Rv). De gerechtsdeurwaarder moet tevens binnen acht dagen na beslaglegging onder C, het beslagexploot nog overbetekenen aan de beslagene B zelf. Gebeurt dit laatste niet, dan kan dit verzuim in een nader aan te spannen conservatiegeschil (art. 705 Rv; zie Hoofdstuk 6, paragraaf 6.1) een grond voor opheffing van het gelegde 730 Rv-derdenbeslag zijn (art. 720 jo. art. 475i Rv).

Baseert een beslaglegger de afgifte van een roerende zaak, niet-registargoed overigens op basis van zijn *absoluut recht* daartoe (eigendomsrecht), dan kan hij een ‘gewoon’ 730 Rv-beslag tot afgifte leggen onder een ieder bij wie het voornoemde goed zich op dat moment bevindt. In dat geval hoeft geen 730 Rv-*derdenbeslag* te worden gelegd. Voorbeeld: A is eigenaar van een auto die door B wordt gestolen. Daarna wordt de auto door B in de garage van C gestald. A komt achter de verblijfplaats van de auto en legt ter bewaring van zijn rechtsvordering tot revindicatie een rechtstreeks 730 Rv-beslag op de auto onder garagehouder C.

Tot slot stelt onder andere Van Mierlo dat een beslaglegger A ook een (conservatoir) derdenbeslag kan leggen *op een vordering tot levering van een goed van beslagene B jegens derde C*, zulks ter bewaring van A’s eigen (daaropvolgende) leveringsrecht op dit goed jegens B. Ter verduidelijking een voorbeeld: B koopt van C op 1 maart 2006 een huis (onroerende zaak) dat op 2 mei 2006 door C aan B zal worden geleverd. A koopt het nog niet aan B geleverde huis wederom van B op 1 april 2006, waarbij wordt afgesproken dat B het huis op 3 mei 2005 aan A zal leveren. Op 3 mei 2006 blijkt dat C het huis nog steeds niet aan B heeft geleverd, zodat B onmogelijk het huis aan A kan (door)leveren. Nu B zijn leveringsverplichting jegens A niet kan nakomen, zou A derhalve een derdenbeslag op het vorderingsrecht tot levering van het huis van B jegens C (de eerste levering) kunnen laten leggen, ter bewaring van A’s eigen recht van levering van dit huis jegens B (de tweede levering).³⁸⁵ Ik merk hier echter uitdrukkelijk op dat het beslag in casu géén 730 Rv-derdenbeslag is, maar een gewoon derdenbeslag in de zin van art. 475 Rv. Art. 730 Rv bepaalt namelijk letterlijk dat:

³⁸⁵ Zie o.a. Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 475, aant. 10 en art. 730, aant. 4 en 7 en H. Stein/H.A. Stein 2002, p. 51.

“Ieder die recht heeft op [...] levering van een goed of die zodanig recht door een rechterlijke uitspraak tot vernietiging of ontbinding kan verkrijgen, kan [...] dit goed ter bewaring van dit recht in beslag nemen.”

Het bovenstaande derdenbeslag wordt daarentegen gelegd op de vordering tot levering van de beslagene B jegens de derde C en niet op het aan A (uiteindelijk) te leveren goed – de woning van C – zelf. Het kan hier dus niet gaan om een 730 Rv-(derden)beslag. Deze door Van Mierlo gesuggereerde mogelijkheid van gewoon derdenbeslag valt buiten het bestek van deze studie.³⁸⁶

5.2.4 Overige bijzondere 730 Rv-beslagen

Een 730 Rv-beslag kan sinds 1992 ook in de vorm van een *vreemdelingenbeslag* worden gelegd (art. 765 jis. art. 730 e.v. Rv). Het vreemdelingenbeslag is een aanvullende wettelijke regeling in art. 765-767 Rv, ingeval beslag wordt gelegd op goederen van een beslagene die geen bekende woonplaats in Nederland heeft (zie ook Hoofdstuk 2, paragraaf 2.3).³⁸⁷

Een speciaal 730 Rv-beslag strekkende tot afgifte kan krachtens art. 732 jo. art. 494 Rv worden gelegd op nog te velde staande vruchten, of beplantingen van een onroerende zaak. Ten opzichte van het oude recht is dit type 730 Rv-beslag op ‘oogst op stam’, ofwel een conservatoir ‘*landbouwbeslag*’, een noviteit. Dit beslag speelt met name een rol als bewarend beslag strekkende tot levering van los van de grond gekomen vruchten of beplantingen door middel van afgifte aan de leveringsgerechtigde (art. 3:84 jo. art. 3:90 BW). Zo kan bijvoorbeeld een koper van nog te oogsten landbouwproducten, met behulp van dit ‘landbouwbeslag’, zijn uit de koopovereenkomst voortvloeiende persoonlijk recht tot levering veiligstellen (art. 730 jo. art. 732 jo. art. 494 Rv). Een andere gerechtigde tot dit typische beslag op te velde staande vruchten of beplantingen kan bijvoorbeeld ook een opstalhouder zijn, die gerechtigd is om onroerende zaken – de oogst op stam en beplantingen – wortelvast in de grond van een ander te hebben (art. 5:101 e.v. BW). Deze opstalhouder kan met behulp van hetzelfde ‘landbouwbeslag’ de revindicatie van zijn vruchten en beplantingen veiligstellen. Zijn de vruchten en beplantingen eenmaal geoogst c.q. van de grond afgescheiden, dan blijft het 730 Rv-beslag op de inmiddels roerend geworden zaken liggen. Daarna kan een zogeheten *rurale beheerder* voor de reeds beslagen vruchten en beplantingen worden aangesteld. In de regel geschiedt dit door

³⁸⁶ Of dit *gewone* derdenbeslag op de vordering van B tot levering van de woning door C (ex art. 475 e.v. Rv) in de praktijk werkelijk zo effectief uitpakt is overigens nog maar de vraag. Zolang de litigieuze woning – nog altijd eigendom van C – niet zelf door enig beslag is getroffen, kan C deze woning vrij aan ieder ander overdragen of met een beperkt recht bezwaren (er is géén blokkerende werking met betrekking tot de woning; zie Hoofdstuk 4). Een dergelijk derdenbeslag heeft eigenlijk alleen zin wanneer vaststaat dat B reeds aan (vrijwel) al zijn verplichtingen jegens C – zoals de betaling van de koopprijs – heeft voldaan en de te leveren woning vrij is van beperkte rechten en beslagen. Zie Burg. Rv (Van Mierlo), art. 730, aant. 7.

³⁸⁷ Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 339; zie ook Pellis 1993, p. 18.

de kantonrechter (art. 734 jo. art. 451 Rv). Wordt evenwel op basis van art. 730 jo. art. 732 Rv beslag gelegd op de nog met de grond van een ander verbonden vruchten (oogst op stam) en beplantingen, dan kan in plaats van de kantonrechter de voorzieningenrechter die het 730 Rv-beslagverlof geeft tegelijkertijd – en dus in wezen op voorhand – een rurale beheerder aanstellen (art. 732, tweede zin Rv). Bestaat bij een eenmaal gelegd landbouwbeslag pas op een later moment behoefte aan een rurale beheerder, dan zal de kantonrechter hierin weer als enige bevoegd zijn.³⁸⁸

Ten slotte wordt bij het leggen van een 730 Rv-beslag op een *octrooi*, in aanvulling op de algemene beslagprocedure, het proces-verbaal van het beslag door het Bureau voor de industriële eigendom tevens ingeschreven in het octrooiregister (art. 68 Rijksoctrooiwet 1995).

5.2.5 *Gerechtelijke bewaring en geschillenbewind bij 730 Rv-beslag*

In tegenstelling tot het beslagrecht van vóór 1992 is verplichte bewaring van een in beslaggenomen zaak naar huidig recht niet meer vereist (zie ook Hoofdstuk 4). Indien een 730 Rv-beslag op roerende zaken is gelegd heeft niet noodzakelijkerwijs een bewaarder te worden aangesteld.³⁸⁹ De wet kent een aantal uitzonderingen. In geval van een 730 Rv-beslag in de vorm van een vreemdelingenbeslag wordt de beslaglegger wel van rechtswege bewaarder van de beslagen zaken (ten laste van de vreemdeling) die zich onder hem bevinden. En voor de door het 730 Rv-(vreemdelingen)beslag getroffen zaken, welke zich niet onder de beslaglegger bevinden, kan zo nodig een gerechtelijk bewaarder worden aangesteld (art. 765 jo. art. 730 jo. art. 766 jo. art. 446 Rv). Ter verduidelijking het volgende voorbeeld: Beslaglegger A legt enerzijds 730 Rv-(vreemdelingen)beslag op de personenauto van vreemdeling B welke bij A in de garage staat. Anderzijds legt A 730 Rv-(vreemdelingen)beslag – tevens 730 Rv-derdenbeslag – op het schilderij van B dat momenteel wordt geëxposeerd in museum C. Op de voet van art. 766 Rv wordt beslaglegger A zelf van rechtswege bewaarder van de in beslag genomen auto en zal een aparte gerechtelijke bewaarder moeten worden aangesteld voor het in beslag genomen schilderij (bijvoorbeeld museum C).

De gerechtsdeurwaarder zal verder gereed geld, effecten, andere waardepapieren (art. 734 jo. art. 702 jo. art. 445 Rv) en, voor het noodzakelijke behoud, ook nog andere zaken (art. 446 Rv) die door een gewoon 730 Rv-beslag zijn getroffen in gerechtelijke bewaring moeten geven.³⁹⁰

Bestaat bij een regulier 730 Rv-beslag zonder verplichte bewaringsmaatregelen desondanks noodzaak hiertoe, dan kunnen met betrekking tot het beslagen goed aanvullende maatregelen ter ‘bewaring’ worden genomen. Zo

³⁸⁸ Zie Parl. Gesch. Wijziging Rv eaw (Inv. 3, 5 en 6), p. 117-118, 215, 333 en Parl. Gesch. Burg. Procesrecht, Van Mierlo/Bart, p. 538-539. Zie ook Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 732.

³⁸⁹ Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 103 e.v. en 317 e.v.

³⁹⁰ De Boer 1994, p. 12 e.v.

kunnen beslagen roerende zaken krachtens art. 709 Rv alsnog aanvullend in gerechtelijke bewaring worden genomen. Deze gerechtelijke bewaring wordt bevolen door de verlofrechter, nadat de beslaglegger een (aanvullend) verzoek daartoe heeft gedaan.³⁹¹ Op alle voornoemde vormen van gerechtelijke bewaring is de nieuwe wettelijke regeling in art. 853-861 Rv (jis. art. 7:600-609 BW) verder van toepassing.³⁹²

Daarnaast kan op grond van art. 710 Rv elk door een 730 Rv-beslag getroffen goed (zowel roerende zaken, onroerende zaken én vermogensrechten), waarover geschil bestaat aan wie van twee of meer partijen (beslaglegger of beslagene) het toekomt, op vordering in kort geding van een van die partijen door de voorzieningenrechter onder bewind worden gesteld. Bevoegd tot een dergelijke onder bewindstelling van beslagen goederen is op de voet van art. 710 lid 1 Rv:

“de voorzieningenrechter van de rechtbank in welker rechtsgebied zich een of meer van de betrokken zaken bevinden of waarvoor de hoofdzaak aanhangig is of die naar de gewone regels bevoegd zou zijn van de hoofdzaak kennis te nemen.”

In geval van een dergelijk ‘geschillenbewind’ zal voor het beslagen goed een bewindvoerder worden aangesteld. In tegenstelling tot de gerechtelijke bewaring (art. 709 Rv) dient de geheel nieuwe wettelijke regeling van het geschillenbewind wel als een van het conservatoir (730 Rv-)beslag losstaande bewarende maatregel te worden gezien.³⁹³

Tot slot kan nog worden gewezen op de mogelijkheid tot het aanstellen door de kantonrechter van een rurale beheerder over de beslagobjecten in geval van een 730 Rv-beslag op ‘beesten of werktuigen voor de landbouw, of vruchten te velde welke reeds van de grond zijn afgescheiden’ (art. 734 jo. art. 451 Rv). De rurale beheerder kan overigens ook reeds *op voorhand* over – in de toekomst – nog af te scheiden te velde staande vruchten of beplantingen worden aangesteld. Een dergelijke aanstelling wordt eventueel gedaan door de voorzieningenrechter van de rechtbank, bij het door hem af te geven verlot voor een nog te leggen 730 Rv-beslag op de ‘oogst op stam’ (art. 700 jo. art. 732 Rv).

³⁹¹ Zie o.a. De Boer 1994, p. 10 en P.A. Stein 1994, p. 23 en 24.

³⁹² Zie verder Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*De Boer*) en (*J.P. Smit*) 2001, p. 605-619 en 621-656, Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 709, aant. 1-2 en o.a. Mijnsen 2003, p. 144 en Oudelaar 2003, p. 85-86. Van 1 januari 1992 t/m 31 maart 1995 was de regeling van gerechtelijke bewaring in art. 795-797f oud-Rv neergelegd; zie hierover verder uitgebreid De Boer 1994. Bij Wet van 7 juli 1994, *Herziening van het procesrecht in zaken van personen- en familierecht*, Stb. 570, welke op 1 april 1995 in werking is getreden (Stb. 774), zijn de art. 795-797f oud-Rv vernummerd tot de huidige art. 853-861 Rv.

³⁹³ Zie verder Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*M.B. de Boer*) 2001, p. 605-619 en 657-691 en Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 710, aant. 1-6.

5.3 Eis in de hoofdzaak (art. 700 lid 3 Rv)

Een conservatoir beslag, een 730 Rv-beslag daaronder begrepen, behoeft naar huidig recht niet meer van waarde te worden verklaard. Op basis van art. 700 lid 3 Rv dient de conservatoir beslaglegger tegen de beslagene overigens wel nog steeds een executoriale titel te verkrijgen, welke vervolgens op het beslagen goed kan worden tenuitvoergelegd. Een dergelijke executoriale titel wordt jegens de beslagene verkregen door het instellen van een zogeheten *eis in de hoofdzaak*. Onderwerp van de eis in de hoofdzaak bij een 730 Rv-beslag vormt het door de beslaglegger gepretendeerde materiële recht tot afgifte of levering van het beslagen goed ten opzichte van (onder andere) de beslagene (zie Hoofdstuk 3, paragrafen 3.1-3.3).

De bepaling ‘eis in de hoofdzaak’ op de voet van art. 700 lid 3 Rv dient volgens de wetgever ruim te worden opgevat.³⁹⁴ Een eis in de hoofdzaak kan met behulp van verschillende procedures worden ingesteld. Het meest voor de hand ligt de dagvaardingsprocedure die uiteindelijk resulteert in een rechterlijke uitspraak. Uiteindelijk vormt de executoriale titel de grosse van die uitspraak waarbij valt op te merken dat in het algemeen als executoriale titel geldt een grosse van een Nederlands vonnis of arrest, een buitenlandse rechterlijke uitspraak met een Nederlands exequatur, of een Europese executoriale titel (art. 229 e.v. Rv jis. art. 430-431 jis. art. 985 e.v. Rv). Bij een (Nederlandse) dagvaardingsprocedure kan de eis in de hoofdzaak achtereenvolgens worden ingesteld door betekening van een dagvaardingsexploot (art. 45 e.v. jis. art. 111 e.v. Rv) of het instellen van een eis in reconventie (art. 136 e.v. Rv). Ten tweede kan een eis in de hoofdzaak worden ingesteld door middel van het indienen van een verzoekschrift bij de rechter (art. 278 Rv). De verzoekschriftprocedure leidt tot een Nederlandse beschikking, of een buitenlandse equivalent daarvan met Nederlands exequatur (art. 286 e.v. Rv jis. art. 430-431 jis. art. 985 e.v. Rv). Ten derde kan een eis in de hoofdzaak worden ingesteld – zo door partijen arbitrage is overeengekomen (art. 1020 Rv) – door het aanhangig maken van een Nederlandse of buitenlandse arbitrage, resulterende in een arbitraal (kortgeding) vonnis dat uiteindelijk is voorzien van een Nederlands exequatur (art. 1049 en 1051 Rv jo. art. 1062 Rv; art. 15 Belgisch-Nederlands Executieverdrag 1925; art. III Verdrag van New York 1958³⁹⁵). Ten vierde kan als eis in de hoofdzaak worden gekwalificeerd een conclusie of akte – in een dagvaardings-, verzoekschrift- of arbitrageprocedure – tot vermeerdering van de eis respectievelijk het verzoek

³⁹⁴ Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 311.

³⁹⁵ Belgisch-Nederlands Executieverdrag 1925: *Verdrag op 28 maart 1925 te Brussel tussen Nederland en België gesloten betreffende de territoriale rechterlijke bevoegdheid, betreffende het faillissement en betreffende het gezag en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, van scheidsrechterlijke uitspraken en authentieke akten*. Goedgekeurd bij Wet van 18 mei 1929 (Stb. 250), in werking getreden op 1 september 1929 en bekendgemaakt bij KB van 29 juli 1929 (Stb. 405). Verdrag van New York 1958: *Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, New York, June 10, 1958* (Trb. 1958, 145 en 1959, 58). Goedgekeurd bij Rijkswet van 14 oktober 1963 (Stb. 417).

(art. 130, 283 en (impliciet) 1036 Rv). Ten vijfde kan onder bepaalde voorwaarden ook een dagvaarding in kort geding als eis in de hoofdzaak gelden, zoals de Hoge Raad in 1999 heeft bepaald in het arrest *Ajax/Reule*. In dit arrest ging het nota bene om een 730 Rv-beslag tot afgifte van roerende zaken waarmee door Reule inbreuk was gemaakt op de aan (onder andere) voetbalclub Ajax toekomende merk- en auteursrechten. Omtrent de betekenis van het begrip ‘eis in de hoofdzaak’ in art. 700 lid 3 Rv overwoog de Hoge Raad onder andere het volgende:

“Conservatoir beslag is een middel tot bewaring van recht, dat ertoe strekt te voorkomen dat in beslag genomen goederen worden vervreemd en aldus niet meer door executoriaal beslag zouden kunnen worden getroffen op het tijdstip waarop met betrekking tot die goederen een executoriale titel is verkregen. Deze strekking levert een toereikende rechtvaardiging op voor de door de wetstekst niet uitgesloten en inmiddels in de rechtspraak van kort geding rechters in eerste aanleg gangbaar geworden opvatting dat ook een vordering in kort geding, strekkende tot een voor tenuitvoerlegging vatbare veroordeling tot voldoening aan de vordering waarvoor het conservatoir beslag is gelegd, kan gelden als een eis in de hoofdzaak in de zin van art. 700 lid 3.”³⁹⁶

Ten zesde kan – mede gelet op het voorgaande – ook een vordering tot voorlopige voorziening op grond van art. 223 Rv als eis in de hoofdzaak worden opgevat, mits zij maar strekt tot verkrijging van een voor tenuitvoerlegging vatbare veroordeling tot voldoening van een vordering waarvoor het conservatoir beslag is gelegd.³⁹⁷ Tot slot kan de ‘eis in de hoofdzaak’ op de voet van art. 700 lid 3 Rv zich ook nog in andere rechtsgeldige vormen manifesteren. Ook al spelen dergelijke vormen louter een rol bij conservatoire verhaalsbeslagen en *niet* bij 730 Rv-beslagen, ze worden hier voor de volledigheid – en wellicht ten overvloede – toch even genoemd. Dit zijn onder andere: het verzoek tot rangregeling omtrent de verdeling van de opbrengst uit een verhaalsexecutie (art. 481 e.v. Rv, art. 551a Rv),³⁹⁸ een aanslag door de fiscus (art. 22 Invorderingswet 1990),³⁹⁹ een (zuivere) vordering tot vergoeding van schade nader op te maken bij staat (art. 612 e.v. Rv)⁴⁰⁰ en het instellen van de bijzondere procedures krachtens art. 33 Wet Tarieven in Burgerlijke Zaken (begroting declaratie advocaat) en art. 38 lid 4 Wet op de Rechtsbijstand (vaststelling eigen bijdrage).

³⁹⁶ HR 26 februari 1999, NJ 1999, 717, m.nt. HJS (*Ajax/Reule*), r.o. 3.4.2. Zie verder ook Broekveldt 2003, p. 654 e.v. en voor de periode vóór 1999 zie Hannema 1995, p. 28-30.

³⁹⁷ Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 700, aant. 10 en 11; zie ook Van Mierlo 1999, p. 725 en Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Ynzonides*) 2001, par. 2.8.

³⁹⁸ Zie o.a. Broekveldt 2003, p. 653.

³⁹⁹ HR 3 oktober 2003, NJ 2004, 557, m.nt. HJS (*Ontvanger/Heemhorst*); zie verder ook de annotatie van A.I.M. van Mierlo in AA 2004, p. 127-131 en Van Zanten 2005, p. 183-185.

⁴⁰⁰ Op basis van het arrest Hof Arnhem 27 april 2004, JBPr 2004/57, m.nt. M.A.J.G. Janssen – waarvan geen beroep in cassatie is ingesteld – zou een (zuivere) vordering tot vergoeding van schade nader op te maken bij staat als ‘eis in de hoofdzaak’ gelden. Anderszins Van Zanten 2005, p. 185-188.

De vraag of ook de entamering van een particuliere procedure strekkende tot een bindend advies als eis in de hoofdzaak – in de zin van art. 700 lid 3 Rv – kan gelden is op het eerste gezicht discutabel. Een bindend advies, zijnde een vaststellingsovereenkomst tussen partijen (art. 7:900 BW), resulteert namelijk zelf niet in een voor tenuitvoerlegging vatbare executoriale titel.⁴⁰¹ De voorwaarde die de wet aan een ‘eis in de hoofdzaak’ in beginsel stelt, is dat de beslaglegger hiermee juist wél een voor tenuitvoerlegging vatbare executoriale titel jegens de beslagene verkrijgt. Dit laatste kan onder andere worden afgeleid uit art. 704 Rv. Op basis van een dergelijke redenering zou de entamering van een bindend adviesprocedure derhalve niet als een eis in de hoofdzaak kunnen worden aangemerkt. Dit zou betekenen dat de beslaglegger c.q. eiser in een dergelijke situatie de eis in de hoofdzaak op een andere manier moet instellen, en wel door middel van entamering van een parallelle civiele procedure bij de overheidsrechter. Het probleem dat zich hier vervolgens voordoet is dat de aangezochte overheidsrechter de beslaglegger in zijn ingestelde eis in de hoofdzaak, in geval van een beroep op de overeenkomst tot het houden van een bindend advies door de wederpartij (exceptief verweer), niet-ontvankelijk kan verklaren. Ook de eventuele instelling van een eis in kort geding – als ‘eis in de hoofdzaak’ mogelijk op basis het arrest Ajax/Reule – zou in een dergelijke situatie makkelijk kunnen stranden met de niet-ontvankelijkheid van de beslaglegger. De kortgedingrechter zou een dergelijke eis – in het licht van het nog te verkrijgen bindend advies – wegens complexiteit, gebrek aan spoedeisendheid, enzovoort, niet geschikt kunnen achten voor een behandeling in kort geding. En is de beslaglegger in zijn ingestelde eis in de hoofdzaak eenmaal niet-ontvankelijk verklaard, dan vervalt het gelegde conservatoir beslag ook nog eens van rechtswege op basis van art. 704 lid 2 Rv. Gezien deze onmogelijke situatie voor partijen die bindend advies zijn overeengekomen, sluit ik mij dan ook aan bij de opvatting dat het aanhangig maken van een particuliere bindend adviesprocedure eveneens als eis in de hoofdzaak (in de zin van art. 700 lid 3 Rv) dient te worden opgevat.⁴⁰²

Art. 700 lid 3 Rv geeft niet zelf aan welke rechter absoluut bevoegd zal zijn, indien de eis in de hoofdzaak dient te worden ingesteld bij een Nederlandse overheidsrechter. De rechterlijke competentie hangt steeds af van de specifieke ‘hoofdzaak’. Zo kan het hierbij gaan om een dagvaardings- of verzoekschriftprocedure in eerste aanleg voor de rechtbank, sector civiel of sector kanton (art. 42 Wet RO). Of het kan gaan om een dagvaarding in kort geding voor de voorzieningenrechter of kantonrechter in kort geding (art. 50 Wet RO jo. art. 254 leden 1 en 4 Rv). We zagen al eerder dat als eis in de hoofdzaak evenzeer geldt een procedure die aanhangig moet worden gemaakt bij een buitenlandse overheidsrechter of een (internationaal) scheidsgericht.

⁴⁰¹ Pres. Rb. Breda 24 maart 1994 KGK 1994, 1320. Zie ook Broekveldt 2003, p. 653 en 658; H. Stein/H.A. Stein 2002, p. 100; en Van Zanten 2005, p. 183.

⁴⁰² Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 700, aant. 11. Zie ook Oudelaar 1992, p. 177-178; G.J. Meijer *TCR* 1995, p. 68; Van Mierlo 1999, p. 726; en Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Ynzonides*) 2001, p. 112.

De verlofrechter – de voorzieningenrechter van de rechtbank – zal conform art. 700 lid 3 Rv de beslaglegger steeds een termijn moeten stellen, indien laatstgenoemde op het moment van het verzoek tot beslagverlof nog geen eis in de hoofdzaak heeft ingesteld. Deze termijn bedraagt minimaal acht dagen tussen de beslaglegging en de instelling van de eis in de hoofdzaak. In de praktijk hanteert de verlofrechter in de regel een termijnstelling van twee weken.⁴⁰³ Voor gevallen waarbij het instellen van een eis extra tijd vergt – een wederpartij moet in het buitenland worden gedagvaard, of het entameren van een buitenlandse arbitrageprocedure, enzovoort – kan de verlofrechter eventueel een ruimere termijn vaststellen.⁴⁰⁴ Zo nodig kan deze termijn op verzoek van de beslaglegger nog eens worden verlengd (art. 700 lid 3 Rv).⁴⁰⁵ Heeft de beslaglegger eenmaal binnen de door de verlofrechter gestelde termijn de eis in de hoofdzaak ingesteld, dan blijft het gelegde 730 Rv-beslag rechtsgeldig liggen. Overschrijding van de voornoemde termijn leidt evenwel van rechtswege tot verval van het reeds gelegde beslag.⁴⁰⁶

5.4 Het reguliere einde van het 730 Rv-beslag

In beginsel gaat elk conservatoir beslag krachtens art. 704 Rv van rechtswege over in een corresponderend executoriaal beslag, nadat de beslaglegger via de (eis in de) hoofdzaak beschikt over een executoriale titel die voor tenuitvoerlegging vatbaar is. Voor 730 Rv-beslagen geldt op dit punt evenwel – ten dele – een ander systeem. Doordat de wet met betrekking tot het 730 Rv-beslag alleen een corresponderend executoriaal beslag tot afgifte (of levering) van roerende zaken kent (art. 492 e.v. Rv) doch niet inzake de afgifte van registergoederen c.q. levering van goederen, is met name art. 735 Rv ter aanvulling van dit manco in de wet opgenomen.⁴⁰⁷ Art. 735 Rv geldt derhalve in het kader van het 730 Rv-beslag als *lex specialis* van art. 704 Rv. Als het recht tot afgifte of levering van de beslaglegger in de hoofdzaak definitief is vastgesteld en voor tenuitvoerlegging gereed ligt – bijvoorbeeld door middel van een (grosse van) rechterlijk vonnis dat in kracht van gewijsde is (art. 236 Rv) c.q. uitvoerbaar bij voorraad is verklaard (art. 233 jo. art. 350 Rv) – dan zal het 730 Rv-beslag via één van de twee wegen van art. 735 Rv of via een derde weg moeten worden afgewikkeld. Het reguliere einde van een 730 Rv-beslag is afhankelijk van de aard van het beslagen goed, alsmede de wijze waarop het moet worden afgegeven of geleverd.

⁴⁰³ Beslagsyllabus, zesde versie, april 2007, paragraaf C.

⁴⁰⁴ Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 310.

⁴⁰⁵ Zie Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 700, aant. 10.

⁴⁰⁶ Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 700, aant. 10. Zie o.a. ook Broekveldt 2003, p. 668 e.v. en 678 e.v. en Van Mierlo 1997 bis, p. 549-550.

⁴⁰⁷ Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 336.

5.4.1 Afwikkeling van een 730 Rv-beslag via art. 735 lid 2 Rv

De afwikkeling van het 730 Rv-beslag strekkende tot *afgifte of levering zónder akte van 'roerende zaken, niet-registergoederen'* loopt via het bepaalde in art. 735 lid 2 Rv. Is een 730 Rv-beslag op bijvoorbeeld roerende zaken eenmaal gelegd en strekt dit tot fysieke afgifte, dan zal dit beslag op basis van art. 735 lid 2 jo. art. 704 Rv overgaan in een executoriaal beslag tot afgifte volgens art. 492 e.v. Rv. Indien vervolgens blijkt dat geen andere beslagen op de desbetreffende roerende zaken liggen, kan de deurwaarder op basis van art. 492 lid 4 jo. art. 491 lid 2 Rv de desbetreffende zaken onder zich nemen en afgeven aan de rechthebbende (zie verder Hoofdstuk 2, paragraaf 2.1). Dezelfde weg volgt ook een 730 Rv-beslag op roerende zaken, dat strekt tot goederenrechtelijke levering. In dat geval wordt aan de rechthebbende beslaglegger alsnog geleverd door fysieke afgifte en zonder leveringsakte, namelijk door bezitsverschaffing op grond van art. 3:84 jo. art. 3:90 jo. art. 3:114 BW. Ook deze levering vindt verder plaats via gedwongen tenuitvoerlegging krachtens art. 735 lid 2 jo. art. 704 jis. art. 492 e.v. jo. art. 491 lid 2 Rv. Als voorbeeld noem ik het geval waarin A een 730 Rv-beslag legt op een fiets onder B met de stelling dat A eigenaar van de fiets is en deze roerende zaak wil revindiceren (art. 5:2 BW). Indien in rechte blijkt dat A inderdaad eigenaar is en B wordt veroordeeld tot afgifte van de fiets (executoriale titel), wordt het 730 Rv-beslag omgezet in een executoriaal beslag (art. 735 lid 2 jo. art. 492 Rv). Vervolgens zal de deurwaarder de fiets bij B weghalen, onder zich nemen en afgeven aan A (art. 492 lid 4 jo. art. 491 Rv). Dezelfde route wordt afgelegd indien A een recht tot levering van de fiets heeft op basis van een tussen hem en verkoper B gesloten koopovereenkomst. In beide gevallen eindigt het – aanvankelijk conservatoire 730 Rv-beslag en na omzetting – executoriale beslag op de fiets (op de voet van art. 492 lid 4 Rv), zodra de deurwaarder de fiets afgeeft aan A. Een dergelijke afwikkeling van beslag via art. 735 lid 2 Rv is in beginsel ook van toepassing in geval van 730 Rv-beslag op toonder- en orderpapier. Een 730 Rv-beslag op orderpapieren volgt bovengenoemde weg indien dit beslag alleen strekt tot fysieke afgifte van het orderpapier, maar niet tot goederenrechtelijke levering (met endossement krachtens art. 3:93 BW). Ten slotte wordt ook een 730 Rv-beslag tot afgifte (levering) op een roerende zaak, niet-registergoed onder derden afgewikkeld conform art. 735 lid 2 Rv. Dit derdenbeslag is in feite de conservatoire pendant van het executoriale derdenbeslag tot afgifte van een niet-registergoed op grond van art. 500 Rv.

De weg van art. 735 lid 2 Rv staat *niet* open voor 730 Rv-leveringsbeslagen ingeval het beslagen goed geleverd moet worden met een akte volgens art. 3:95 BW, of een tweezijdige verklaring volgens art. 3:90 jo. art. 3:115 BW. Deze roerende zaken, niet-registergoederen kunnen immers niet door middel van fysieke afgifte worden geleverd. Zo kan B bijvoorbeeld weigerachtig blijven om (het eigendomsrecht op) zijn gestolen fiets door middel van een akte aan zijn verzekeraar te leveren (art. 3:95 BW). Of verkoper B weigert de fiets, die zich bij hemzelf of een derde C bevindt, *constituto possessorio* of *longa manu* aan koper A te leveren door de weigering om een tweezijdige verklaring met

A hiertoe op te maken. Voor dergelijke gevallen staat alleen de weg van art. 735 lid 1 Rv open.⁴⁰⁸

5.4.2 *Afwikkeling van een 730 Rv-beslag via art. 735 lid 1 Rv*

Via de weg van art. 735 lid 1 Rv worden de 730 Rv-(derden)beslagen afgewikkeld, die strekken tot *levering mét akte of tweezijdige verklaring van 'roerende zaken, niet-registergoederen'* (art. 3:95 BW respectievelijk art. 3:90 jo. art. 3:115 BW), tot *levering van orderpapier met endossement* (art. 3:93 BW), of tot *levering van alle overige goederen* (onroerende zaak of ander registergoed ex art. 3:89 leden 1 en 4 BW, vordering op naam ex art. 3:94 BW en het niet in art. 3:89-94 BW geregelde geval van levering met een akte ex art. 3:95 BW). Juist voor dergelijke 730 Rv-beslagen bestaan géén corresponderende executoriale beslagen in Boek 2 Rv. Om die reden vormt art. 735 lid 1 Rv dan ook een aanvulling op de algemene regeling van art. 704 Rv. Volgens art. 735 lid 1 Rv blijft een 730 Rv-beslag op een goed als 'conservatoir beslag met een executoriale strekking' liggen, totdat de levering van het beslagen goed alsnog is gerealiseerd. Deze levering zal in de regel plaatsvinden hetzij door vrijwillige nakoming door de schuldenaar van zijn leveringsplicht, hetzij door reële executie tot levering op basis van art. 3:300-301 BW. Daarbij geeft art. 735 lid 1 Rv overigens wel een maximale termijn van zes maanden voor het van kracht blijven van het 730 Rv-beslag, nadat "in de hoofdzaak een beslissing is verkregen die een executoriale titel oplevert en die in kracht van gewijsde is gegaan".⁴⁰⁹ Na het verstrijken van deze termijn, zonder dat de beslaglegger zijn executoriale titel tenuitvoerlegt, vervalt het 730 Rv-beslag van rechtswege. Hiermee wordt voorkomen dat een 730 Rv-beslag eendeloos blijft liggen op een (nog) te leveren goed.⁴¹⁰

Koper A legt bijvoorbeeld een 730 Rv-beslag op een huis (onroerende zaak), omdat verkoper B in strijd met zijn uit de koopovereenkomst voortvloeiende verplichtingen weigert het huis door middel van een notariële leveringsakte aan A in eigendom te leveren (art. 3:84 jo. art. 3:89 BW). Nadat A in de hoofdzaak een veroordeling van B strekkende tot levering van het huis heeft verkregen, blijft het conservatoire 730 Rv-beslag op het huis op grond van art. 735 lid 1 Rv in stand totdat de levering door middel van reële executie conform art. 3:300-301 BW is gerealiseerd. Het 730 Rv-beslag zal uiterlijk tot zes maanden nadat het veroordelend vonnis in kracht van gewijsde is gegaan op het huis blijven liggen. Het vervalt van rechtswege indien de levering van het huis aan A om

⁴⁰⁸ Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 336-337; zie ook Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 735, aant. 2 en Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Ynzonides*) 2001, par. 2.14.

⁴⁰⁹ Een vonnis of arrest is in kracht van gewijsde indien tegen deze uitspraak geen gewone rechtsmiddelen – verzet (art. 143 e.v. Rv), hoger beroep (art. 332 e.v. Rv) en cassatie (art. 398 e.v. Rv) – meer openstaan.

⁴¹⁰ Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 336; zie ook Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 735, aant. 3 en Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Ynzonides*) 2001, par. 2.14.

wat voor reden binnen genoemde termijn van zes maanden dan ook mocht uitblijven.

5.4.3 *Afwikkeling van bijzondere 730 Rv-beslagen via een eigen regeling*

Een 730 Rv-beslag strekkende tot afgifte van een schip wordt gelegd op basis van art. 730 jo. art. 582 Rv. Het beslagen (teboekgestelde) schip zal vervolgens door de gerechtsdeurwaarder via de procedure uit art. 582 Rv aan de rechthabende worden afgegeven.⁴¹¹ De regeling tot afgifte in art. 491 e.v. Rv is immers niet integraal van toepassing op schepen (art. 582 lid 3 Rv). Daarnaast kan op basis van art. 730 e.v. Rv – doch zonder toepassing van art. 582 Rv – tevens een 730 Rv-beslag strekkende tot levering op een teboekgesteld schip worden gelegd. De levering van het conservatoir beslagen teboekgestelde schip zal in dat geval echter plaatsvinden via de reële executieregels van art. 3:300 en 3:301 jo. art. 8:199 lid 2 (zeeschip) of art. 8:790 lid 2 BW (binnenschip).⁴¹² Voor de executoriale afwikkeling van 730 Rv-beslagen tot afgifte respectievelijk levering van teboekstaande luchtvaartuigen geldt min of meer hetzelfde. Voor een 730 Rv-beslag strekkende tot afgifte verwijs ik naar art. 730 jo. art. 584r Rv.⁴¹³ Voor de afwikkeling van een 730 Rv-beslag strekkende tot levering, zie art. 3:300 en 3:301 jo. art. 8:1306 lid 2 BW.

Het *deelgenotenbeslag* is een bijzonder 730 Rv-beslag dat wordt gelegd op goederen die onderdeel uitmaken van een gemeenschap van goederen die toebehoort aan diverse personen, ook wel deelgenoten genoemd (art. 3:166 BW). Dit (conservatoir) deelgenotenbeslag strekt tot bewaring van de toedeling ofwel levering van de beslagen (gemeenschaps)goederen aan een specifieke deelgenoot, nadat in rechte de verdeling van de gemeenschap is gevorderd. De verdeling van de gemeenschap van goederen kan in rechte worden gevorderd door: a) een van de deelgenoten zelf (art. 3:185 BW), b) degene die een beperkt recht op een aandeel in de gemeenschap heeft (art. 3:178 BW) en c) de schuldeiser die een opeisbare vordering op een deelgenoot heeft (art. 3:180 BW).⁴¹⁴ De wetgever heeft omtrent de afwikkeling van het deelgenotenbeslag in het bijzonder art. 733 lid 2 Rv in de wet opgenomen. Een deelgenotenbeslag vervalt namelijk direct zodra de beslagen goederen aan een ander worden toegedeeld dan de deelgenoot die dit beslag zelf heeft gelegd c.q. voor wiens aandeel de beslaglegger – dat wil zeggen de beperkt gerechtigde of de schuldeiser van de deelgenoot – optreedt.⁴¹⁵ Worden de beslagen goederen daarentegen wel toegedeeld aan de voornoemde deelgenoot dan zal het deelgenotenbeslag – gelijk een algemeen 730 Rv-beslag – op grond van art. 735 (lid 1 of lid 2) Rv verder worden afge-

⁴¹¹ Mijnsen 2003, p. 154 en Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Van Tongeren*), 2001, par. 43.1.1.

⁴¹² Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Van Tongeren*), 2001, par. 43.1.

⁴¹³ Mijnsen 2003, p. 154.

⁴¹⁴ Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 733, aant. 1 en zie ook paragraaf 3.2.

⁴¹⁵ Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 733, aant. 5.

wikkeld.⁴¹⁶ Daarbij dient nog te worden opgemerkt dat bij de door de rechter bevolen verdeling de medewerking van de eventueel betrokken beperkt gerechtigden (art. 3:177 lid 2 BW) alsmede de schuldeiser die de verdeling had gevorderd (art. 3:180 lid 2 BW) noodzakelijk is. Ter verduidelijking volgt hier een voorbeeld: A en B zijn de gezamenlijke eigenaren van een zeldzame boekencollectie. A en B zijn met betrekking tot de boekencollectie derhalve ieder deelgenoot van een eenvoudige gemeenschap van goederen (boeken) in de zin van art. 3:166 BW. Komen A en B omtrent de verdeling van de boekencollectie onderling niet tot overeenstemming, dan kan A deze verdeling in rechte vorderen op basis van art. 3:185 BW. Ter bewaring van de aan hem toe te delen boeken kan A op de voet van art. 733 Rv een (conservatoir) deelgenotenbeslag hierop laten leggen.

Echter naast deelgenoot A kan bijvoorbeeld ook C, als schuldeiser van A, de verdeling van de boekencollectie eventueel in rechte vorderen op de voet van art. 3:180 BW. C kan hiervoor eveneens, ter bewaring van de aan schuldenaar-deelgenoot A nog toe te delen boeken en waarop C zich vervolgens wil gaan verhalen, een deelgenotenbeslag laten leggen. In het geval dat het deelgenotenbeslag is gelegd door C, doet zich echter de volgende complicatie voor. Worden de in deelgenotenbeslag genomen boeken ten gevolge van de verdeling aan A toebedeeld (geleverd), dan kan C zich vervolgens alleen op deze aan A toegedeelde boeken (meteen) verhalen met een executoriale titel (op de voet van art. 430 Rv). In een dergelijke situatie zal C, na het leggen van het deelgenotenbeslag, derhalve gecombineerd in rechte minimaal twee vorderingen moeten instellen, namelijk: 1) een vordering tot verdeling van de gemeenschap van goederen tussen A en B op de voet van art. 3:180 BW, waarmee tevens de eis in de hoofdzak met betrekking tot het door C gelegde deelgenotenbeslag is ingesteld (art. 733 jo. art. 700 lid 3 Rv) en; 2) een vordering tot veroordeling van A tot betaling van de openstaande (geld)schuld aan C, ter verkrijging van een executoriale titel ten behoeve van de verhaalsexecutie jegens A.

Het *paulianabeslag* kent als bijzondere variant van het 730 Rv-beslag eveneens een geheel eigen afwikkeling op grond van art. 737 lid 2 Rv. Het door dit beslag getroffen goed zal volgens de regeling van art. 735 Rv (jis. art. 491 e.v. Rv) niet 'reëel' worden geëxecuteerd. Het paulianabeslag heeft namelijk een gemengd karakter. Dit beslag wordt gelegd door een schuldeiser die, door middel van een rechterlijke uitspraak tot vernietiging van een paulianeuze rechtshandeling van zijn schuldenaar op grond van art. 3:45 BW of art. 42 Fw, de bevoegdheid verkrijgt om zich op het beslagen goed te verhalen.⁴¹⁷ Het paulianabeslag zal uiteindelijk als een conservatoir c.q. executoriaal *verhaalsbeslag* moeten worden afgewikkeld.

⁴¹⁶ Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 334.

⁴¹⁷ Winters/Ynzonides 1994, p. 837-838. Zie ook Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (Ynzonides) 2001, par. 2.13. Zie verder paragraaf 3.3.

5.4.4 *Regulier verval van een 730 Rv-beslag*

De afwijzing van de eis in de hoofdzaak leidt op grond van art. 704 lid 2 Rv in beginsel tot *verval van rechtswege* van het gelegde *conservatoir (730 Rv-) beslag*.⁴¹⁸ Het verval gaat overigens pas in als de afwijzing van de eis in de hoofdzaak definitief is geworden, dat wil zeggen in kracht van gewijsde is gegaan. Eerder zagen wij al dat ook een 730 Rv-beslag tot levering van ‘akte’-goederen op basis van art. 735 lid 1 Rv vervalt. Dit laatste treedt op na verloop van zes maanden nadat de veroordelende executoriale titel jegens de beslagene kracht van gewijsde heeft gekregen en tenuitvoerlegging binnen die termijn van zes maanden is uitgebleven. In aanvulling op de algemene regeling omtrent het verval van een 730 Rv-beslag, vervalt het bijzondere deelgenotenbeslag zoals gezegd indien de beslagen goederen aan een ander worden toebedeeld (art. 733 lid 2 Rv). Daarnaast kan een 730 Rv-beslag ook van rechtswege vervallen indien de beslaglegger verzuimt om – binnen de door de verlofrechter gestelde termijn – een eis in de hoofdzaak te stellen (art. 700 lid 3, laatste zin Rv).⁴¹⁹

5.5 **Rechtshistorische beschouwing**

5.5.1 *Rechterlijk verlof tot beslag*

5.5.1.1 Oud-vaderlands recht (1799)

In tegenstelling tot het huidige recht (art. 700 Rv) kon een conservatoir beslag tot verhaal, afgifte en levering op goederen (‘arrest op goederen’) – in de zin van art. 133 of 134 AMP – op basis van art. 142 AMP in beginsel op ‘eigen gezag’ van de beslaglegger worden gelegd. Dat betekende dat voor conservatoire beslagen op roerende en onroerende zaken in beginsel géén voorafgaand rechterlijk verlof werd vereist.⁴²⁰ Was een dergelijk beslag eenmaal gelegd, dan diende de beslaglegger (‘arrestant’) hiervoor wel een rechterlijk verlof of goedkeuring achteraf te verkrijgen op basis van art. 145 AMP. De beslaglegger diende dit aan de bevoegde rechter te verzoeken (‘by Requeste’) binnen zes weken na het moment van beslaglegging. De verzoekschriftprocedure kende in de Algemeene Manier van Procedeeren een algemene regeling, neergelegd in Titel II: “Van de Requesten, tot het verkrygen van eenige Rechterlyke voorzieninge buiten formeel Rechtsgeding” (art. 14-25 AMP).⁴²¹ Tijdens deze

⁴¹⁸ Zie o.a. Broekveldt 2003, p. 669 e.v.

⁴¹⁹ Zie paragraaf 5.3. Zie verder Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 700, aant. 10; Broekveldt 2003, p. 668 e.v. en 678 e.v. en Van Mierlo 1997 bis, p. 549-550.

⁴²⁰ In tegenstelling tot de ‘arresten op personen’ ex art. 133 sub b en c AMP (a contrario art. 145 AMP).

⁴²¹ Art. 14 AMP (Alle verzoeken by Requeste te doen, en derzelven vereischten.) luidde: “Alle verzoeken, waarby eenige Rechterlyke dispositie gevraagd wordt, moeten by Requeste gedaan worden; welke zal moeten inhouden, in de middelen, een verhaal van de zaak, met opgave van de gronden, waarop het verzoek berust, en in het slot, eene duidelijke bepaling van de dispositie, die men van den Rechter vraagt.”

goedkeuringsprocedure kon de rechter zo nodig ook de beslagene of andere belanghebbenden horen tijdens een na beslaglegging verordende comparitie.⁴²² Verzuimde de beslaggever een dergelijk verzoek tot verlof of goedkeuring achteraf in te dienen, dan bleef het gelegde beslag in beginsel gewoon liggen. In een dergelijke situatie kon dit beslag, op verzoek van de beslagene of andere belanghebbenden, door de rechter overigens wel weer nietig worden verklaard.

Een beslaglegger kon voor een conservatoir beslag op de voet van art. 133 e.v. AMP evenwel ook steeds kiezen voor een vóórafgaand rechterlijk verlof. Een dergelijk voorafgaand beslagverlof diende aan de bevoegde (verlof)rechter eveneens te worden verzocht bij verzoekschrift (art. 14-25 AMP). Dit verzoekschrift ('request') moest krachtens art. 147 AMP en het bijbehorende modelformulier Nr. 43⁴²³ onder andere het volgende inhouden:

"a. eene opgave van de vordering; b. de gronden waarop de Verzoeker vermeent deswegens Arrest te kunnen doen."

Blijkens art. 3 AMP was in het kader van de 'arresten' stevast de 'Burgerlyke Rechtbank' als verlofrechter absoluut bevoegd (en niet de vrederechter).⁴²⁴ De aspirant-beslagene werd tijdens de verzoekschriftprocedure op de voet van art.

⁴²² De beslagene 'gearresteerde' werd in de praktijk meestal pas ex art. 145 AMP gehoord; zie o.a. Wijffels 2002, p. 291.

⁴²³ Het modelformulier No. 43. behorende bij art. 147 AMP luidde als volgt:

"
Aan de Burgerlyke Rechtbank te
Geeft te kennen A.
Dat enz.

Deeze middelen behooren te behelzen:

a. eene opgave van de vordering;
b. de gronden waarop de Verzoeker vermeent deswegens Arrest te kunnen doen.

Weshalven hy zich keert tot deeze Rechtbank verzoekende Appointement, waarby een Gerechtsbode van de Rechtbank worde gelast, onder C. te nemen in arrest alle zodanige Goederen en Gelden, als aan B. toebehorende onder hem C. eenigszins berustende zyn; en wyders, 't Arrest gedaan zynde, den voornoemden B., alsmede C., te dagvaarden om te verschynen t' eenen bekwaamen dage ter Extraördinaire Rolle van deeze Rechtbank, om te antwoorden en voord te procederen op den volgenden Eisch en Conclusie:

"Eerstelyk (voor zoo veel B. betreft) tot de bekrachtiging van 't gedaan Arrest, en dat hy B. zal worden gecondemneerd hetzelve te gehengen en gedoogen, alsmede aan den verzoeker opteleggen en te voldoen, enz; en dat voords het gearresteerde goed voor des Verzoekers voorsz. agterweezen zal worden verklaard exsemtabel; alles met de kosten. En dat eindelyk C. ook zal worden gecondemneerd, het Arrest te gehengen en te gedoogen, alsmede des noodts onder Eede optegeven, of en wat hy van B. onder zich heeft, mede met de kosten ingeval van tegenspraak."

⁴²⁴ Art. 3 AMP (Welke zaaken tot de Burgerlyke Rechtbanken behooren.) luidde o.a.: "De Burgerlyke rechtbanken nemen kennis van, en beslissen over, de volgende zaaken: a. [...]; e. alle Arresten op Persoonen en Goederen; en alle Interdictiën; [...]." Zie verder ook de diverse modelformulieren No. 40. (behorende bij art. 136 AMP), No. 42. (behorende bij art. 142 AMP), en No. 43. (behorende bij art. 147 AMP) in Bijlage 1.

18 AMP door de verlofrechter in de regel niet gehoord.⁴²⁵ Had de verlofrechter de toestemming tot conservatoire beslaglegging eenmaal gegeven, dan verordonneerde hij hierbij een comparitie – ‘Comparitie tot accord’ – voor het geval dat het beslag daadwerkelijk was gelegd (art. 143 en 145 AMP). Tijdens deze comparitie werden de beslaglegger, beslagene en eventuele anderen omtrent het gelegde beslag achteraf nog eens nader door de verlofrechter gehoord. Zoals de naam al aangeeft werd met deze comparitie door de verlofrechter waarschijnlijk geprobeerd om voortijdig – nog vóór aanvang van de hoofdzaak! – het geschil tussen partijen in der minne te beslechten, waarna het gelegde beslag alsnog kon worden opgeheven. Bij een eventuele weigering van de goedkeuring van een conservatoir beslag door de rechtbank – op basis van art. 143 AMP (vooraf) of art. 145 AMP (achteraf) – kon tegen een dergelijke beschikking (‘Dispositie’) zo nodig hoger beroep worden ingesteld bij het bevoegde gerechtshof op basis van art. 4 AMP.⁴²⁶

5.5.1.2 Frans recht (1811-1838)

Zoals bepaald in art. 826 C.pr.civ. kon een revindicatoir beslag louter worden gelegd na voorafgaand rechterlijk bevel daartoe van de voorzitter van de rechtbank of ‘vierschaar van eersten aanleg’ (*d’ordonnance du président du tribunal de première instance*).⁴²⁷ Conservatoir beslag kon onder het Franse recht niet op eigen gezag van de beslaglegger worden gelegd. Ook al bepaalde de Franse wet niets over de relatieve bevoegdheid van de verlofrechter, bevoegd zou steeds die rechter zijn geweest binnen wiens territoriaal gebied het revindicatoir beslag zou moeten worden gelegd.⁴²⁸ Het rechterlijk verlof tot revindicatoir beslag werd op verzoek (*requête*) van de aspirant-beslaglegger verleend. Het verzoekschrift

⁴²⁵ Art. 18 AMP maakte een uitzondering op de hoofdregel uit art. 17 AMP (Op de Requesten eene Comparitie tot het hooren van Partyën te ordonneeren.) dat partijen in een verzoekschriftprocedure dienden te worden gehoord. Art. 18 AMP (Uitzonderingen van dezen regel.) luidde: “Deeze algemeene regel lydt echter uitzondering in alle zoodanige gevallen, in welke de aart der zaak, of het belang van den Verzoeker, doorgaands geen voorafgaand verhoor van de tegenpartye gedoogen als byvoorbeeld: a. verzoeken om auctorisatie tot arrest en apprehensie, uit hoofde van gegrond vermoeden dat iemand zich aan de verging zyner Schuldëischers zal zoeken te onttrekken; b. [...]”

⁴²⁶ Art. 4 AMP (Welke zaaken tot de Gerechtshoven behooren.) luidde: “Voor de Gerechtshoven dienen de Civiele zaaken alleen en niet anders, dan ingeval van hooger beroep van eenig Vonnis of Dispositie door de Burgerlyke Rechtbank uitgebragt.” Zie omtrent appel onder de Algemeene Manier van Procedeeren verder Van Rhee 2003, p. 83 e.v.

⁴²⁷ De door de Fransen ingevoerde rechterlijke organisatie is voor Nederland pas in 1838 opgeheven met de inwerkingtreding van de Wet van 18 april 1927 *op de Zamenstelling der Regterlijke Magt en het Beleid der Justitie*, Stb. 20 (later werd de wet genoemd: Wet op Rechterlijke Organisatie en het beleid der Justitie). Zie omtrent de ‘Franse’ rechterlijke organisatie in Nederland van 1811 tot 1838 o.a. Van Boneval Faure 1879, I, p. 46-47.

⁴²⁸ Enkel waren van mening dat in spoedgevallen het verlof voor een revindicatoir beslag door de voorzitter van ieder andere ‘vierschaar’ kon worden afgegeven. Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 24.

werd ingediend en ondertekend door een ‘praktizijn’ (*avoué*) en behelsde niet alleen een beknopte specificatie van de revindicatoir te beslane roerende zaken (art. 827 C.pr.civ.), maar ook de gronden voor het revindicatoir beslag.⁴²⁹ Slechts de in het verzoekschrift opgenomen roerende zaken konden met het hierop afgegeven verlot worden beslagen. Indien men voor een te leggen revindicatoir beslag zo nodig een woning diende binnen te treden, moest dit uit het verzoekschrift zijn af te leiden. In spoedeisende gevallen kon het rechterlijk verlot zelfs toestaan dat het revindicatoir beslag tijdens een wettige feestdag mocht worden gelegd (art. 828 C.pr.civ.).⁴³⁰ Daarvoor diende het voorafgaande verzoekschrift wel de redenen voor een dergelijke spoedeisendheid te bevatten. Voordat het rechterlijk beslagverlot kon worden afgegeven, moest de aangezochte rechter het verzoek blijkbaar nauwkeurig tegen het licht houden om misbruik of willekeur tegen te gaan. De eventuele verlening van een rechterlijk beslagverlot diende steeds met grote behoedzaamheid (*extrême circonspection*) te worden gedaan.⁴³¹

Indien het verzoek door de aangezochte verlotrechter was af- of toegewezen, konden de verzoeker respectievelijk de (aspirant-)beslagene hiertegen wel een rechtsmiddel, *opposition* of ‘verzet’, instellen. Dit rechtsmiddel was gebaseerd op een uitspraak van het Hof te Brussel uit 1816 (en niet op de Code Procédure Civile).⁴³²

Werd een revindicatoir beslag gelegd zonder voornoemd rechterlijk verlot, dan was de beslaglegger respectievelijk de deurwaarder (*l’huissier*) tegenover de beslagene conform art. 826 C.pr.civ. schadeplichtig. Dat het ontbreken van een rechterlijk verlot bij een gelegd revindicatoir beslag tevens de nietigheid van dit beslag meebracht was niet uitdrukkelijk in de wet vermeld.⁴³³ Deze nietigheid zou echter voortvloeien uit de ‘imperatieve’ formulering van het vereiste

⁴²⁹ Hiermee kon de verlotrechter namelijk beter bepalen waarop en waarvoor precies revindicatoir beslag zou worden gelegd. Voor een model van een verzoekschrift tot een verlot tot revindicatoir beslag, zie Rogron 1835, p. 359, onder nr. 246.

⁴³⁰ Blijkbaar kon op basis van art. 828 C.pr.civ. *a contrario* zonder enig bezwaar revindicatoir beslag worden gelegd op alle andere dagen in het jaar (inclusief de zondag), met uitzondering van de wettelijke feestdagen.

⁴³¹ Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 23.

⁴³² Volgens dit – inmiddels in het Koninkrijk der Nederlanden gelegen (!) – Brusselse gerecht kon een gegeven rechterlijk verlot tot derdenbeslag (*saisie-arrêt*), worden aangetaast met het rechtsmiddel van *opposition* (‘verzet’) voor de ‘vierschaar in eerste aanleg’ (van de voornoemde voorzitter) zelf. Cour de Bruxelles 23 oktober 1816 (*Godfroid/Simons*) in: Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-arrêt*, nr. 122. Dit rechtsmiddel van *opposition* tegen een rechterlijk verlot voor een derdenbeslag zou naar analogie ook van toepassing zijn geweest bij een revindicatoir beslag; zie Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 30. Overigens zou de Franse rechtspraak in de tweede helft van de 19^e eeuw een rechtsmiddel tegen een verlot tot beslag *niet* (meer) toestaan; zie verder Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-arrêt*, nrs. 121 en 122.

⁴³³ Zie ook Rogron 1835, p. 241, die hierover nog jurisprudentie aanhaalt (Brussel 8 maart 1828) waarbij een (buitenlands) beslagene zo nodig de nietigheid van het revindicatoir beslag in rechte kan vragen.

van een rechterlijk verlot in art. 826 C.pr.civ. Het rechterlijk verlot was (ook) bij een revindicatoir beslag de ‘condition *sine quâ non* du droit de saisir’.⁴³⁴

5.5.1.3 Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)

Art. 722 oud-Rv – welke wetsbepaling vanaf 1838 tot 1992 ongewijzigd is gebleven – bepaalde dat revindicatoir beslag alleen kon worden gelegd op bevel van de voorzitter van de rechtbank, derhalve de president van de arrondissementsrechtbank (en hierna: verlotrechter).⁴³⁵ Een dergelijk rechterlijk bevel of verlot tot revindicatoir beslag moest door de aspirant-beslaglegger in beginsel worden verzocht met een door een procureur ingediend verzoekschrift.⁴³⁶ Relatief bevoegd tot kennisneming van een dergelijk verlot was de verlotrechter binnen wiens arrondissement de roerende beslagobjecten zich zouden bevinden.⁴³⁷ Anders dan tegenwoordig (art. 700 j.s. art. 261 e.v. Rv) kende de verzoekschriftprocedure krachtens art. 722 oud-Rv geen algemene uitgewerkte wettelijke regeling.⁴³⁸

In het verzoekschrift, strekkende tot een rechterlijk verlot tot revindicatoir beslag, moest de aspirant-beslaglegger naast zijn persoonlijke gegevens en die van zijn wederpartij (aspirant-beslagene) nog een aantal andere gegevens opnemen. Zo moest erin worden gesteld op grond van welk toekomstig recht verloter voornoemd beslag wilde laten leggen.⁴³⁹ Het verzoekschrift diende

⁴³⁴ Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 27.

⁴³⁵ Voor een conservatoir beslag dat werd gelegd op grond van een buitenlandse executoriale titel uit een van de toenmalige EEG-lidstaten en waarvoor de exequatur reeds was verleend, doch hiertegen verzet was aangetekend, was géén rechterlijk verlot vereist. De grondslag voor deze uitzondering was gelegen art. 39 EEX-Verdrag; zie verder HvJ EG 3 oktober 1985, NJ 1987, 118, m.nt. JCS (*Capelloni/Pelkmans*).

⁴³⁶ De indiening van een verzoekschrift aan de President van de Arrondissementsrechtbank diende steeds bij procureur te geschieden. Dit gold nog op basis van het ongeschreven recht (zie bijv. Star Busmann 1948, p. 321); mede gezien het feit dat de regeling van art. 429 a e.v. oud-Rv (en in het bijzonder art. 429d lid 3 oud-Rv) niet van toepassing was op de verzoekschriftprocedure tot verkrijging van een rechterlijk beslagverlot. Volgens het arrest HR 10 januari 1986, NJ 1987, 55, m.nt. WHH (*Van der Weij/Grasso Drain*), kon een verlot tot conservatoir beslag, tijdens een opheffingskortgeding van een ander gelegd beslag, overigens ook door middel van een eis in reconventie in kort geding worden gevorderd. Zie ook Oudelaar 1992, p. 159.

⁴³⁷ Zie o.a. Boll 1889, p. 53 e.v. en Star Busmann/Rutten 1972, nr. 485. Volgens Jansen is bevoegd de president van de rechtbank binnen welke arrondissement de beslagen houder resectievelijk bezitter woont, of waar de te beslane roerende zaken zich bevinden; Jansen 1987, p. 362-363.

⁴³⁸ De bij Wet van 16 mei 1969, Stb. 200, *houdende algemene regeling van de zaken die met een verzoekschrift worden ingeleid*, op 1 januari 1970 ingevoerd en in werking getreden algemene wettelijke regeling van verzoekschriftprocedures in art. 429a e.v. oud-Rv, was tot 1992 niet van toepassing op o.a. de verzoekschriftprocedure in art. 722 oud-Rv.

⁴³⁹ Zie Hof 's-Gravenhage 30 april 1903, W. 7954: in casu diende bijvoorbeeld het recht van eigendom en niet het recht van bruikleen in het verzoekschrift te zijn gesteld. Overigens kon in het verzoekschrift worden volstaan met slechts de mededeling van het recht dat

uiteraard de (roerende) beslagobjecten in het kort te omschrijven (art. 722 oud-Rv). Was aan dit laatste vereiste niet voldaan, dan leidde dit overigens niet terstond tot onmogelijkheid van een te leggen revindicatoir beslag.⁴⁴⁰ Vrees voor verduistering hoefde voor een revindicatoir beslag – anders dan voor bijvoorbeeld een conservatoir verhaalsbeslag (art. 727 oud-Rv) – in het verzoekschrift niet te worden gesteld.

Het verzoekschrift werd na indiening door de verlofrechter bij beschikking direct toe- of afgewezen. Een behandeling op tegenspraak (van de aspirant-beslagene) vond in de verlofprocedure niet plaats. Immers, zonder een dergelijke beperking van het beginsel van hoor en wederhoor zou het revindicatoir beslag nagenoeg onbruikbaar zijn geweest. Van Boneval Faure wees ter rechtvaardiging nog op verschillende veiligheidskleppen ten behoeve van de aspirant-beslagene. Zo bevatte de procedure tot revindicatoir beslag in zich: het voorafgaand rechterlijk verlof (art. 722 oud-Rv), de verplichting tot instelling van een procedure tot vanwaardeverklaring van het beslag (art. 726 oud-Rv) en de eventuele schadevergoeding naar aanleiding van een alsnog gelegd onrechtmatig beslag (art. 1401 oud-BW).⁴⁴¹ Overigens kende de beslagpraktijk van vóór 1992 het hierboven reeds besproken verschijnsel van het ‘zwart maken’ van beslagen op basis van de verschillende reglementen van arrondissementsrechtbanken.⁴⁴²

De verlofrechter hoefde krachtens art. 722 oud-Rv niet elk verzoek tot verlof voor revindicatoir beslag in te willigen. De aspirant-beslaglegger diende in zijn verzoekschrift voldoende gegevens te verschaffen, zodat de noodzaak van het beslag – summierlijk – kon worden beoordeeld. De aspirant-beslaglegger hoefde bij zijn verzoek niet reeds zijn eigendomsrecht te bewijzen.⁴⁴³ Voor de verlofrechter was de maatstaf tot verlening van het (revindicatoir) beslagverlof slechts of het gepretendeerde recht van de aspirant-beslaglegger op het litigieuze beslagobject op voorhand voldoende aannemelijk zou zijn. De verlofrechter diende zich niet af te vragen of het te leggen beslag in casu al dan niet een te zwaar middel zou zijn.⁴⁴⁴ Alleen indien de verlofrechter

men pretendeerde te hebben (bijvoorbeeld dat men eigenaar is); zie Hof Amsterdam 21 april 1922, W. 10940.

⁴⁴⁰ Zie Hof Amsterdam 27 juni 1946, NJ 1946, 726, waarin de revindicatoir beslaglegger in casu – een tijdens de oorlog hals over kop op de vlucht geslagen joodse man – zijn eigendomsrecht omtrent de beslagobjecten onder de gegeven omstandigheden voldoende aannemelijk had gemaakt. Zie verder Jansen 1987, p. 363.

⁴⁴¹ Van Boneval Faure 1879, I, p. 302; zie verder ook Jansen 1987, p. 363.

⁴⁴² De verlofrechter (President) mocht desnoods de wederpartij horen, aangezien de wet hem dit nergens verbood; zie o.a. Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 722, aant. 3. Overigens zou een dergelijke handelwijze van de verlofrechter doorgaans niet doelmatig zijn geweest; zie Van Boneval Faure 1879, I, p. 302.

⁴⁴³ Zie Hof Amsterdam 24 november 1911, W. 9334. Dit diende pas te gebeuren in de latere vanwaardeverklaringsprocedure van het eenmaal toegestane en gelegde revindicatoir beslag (art. 726 oud-Rv).

⁴⁴⁴ Hof 's-Gravenhage 20 mei 1986, NJ 1987, 425. Zo kon bijvoorbeeld een verhuurder-eigenaar tijdens de looptijd van een huurovereenkomst alvast revindicatoir beslag op de verhuurde roerende zaak onder de huurder laten leggen, indien het gevaar dreigde dat de

vreesde dat het verzochte (verlof tot) revindicatoir beslag anders zou worden gebruikt dan waarvoor dit beslag was bestemd – namelijk bewaring ten behoeve van de vordering tot afgifte van de beslagen zaak – kon hij een dergelijk verzoek afwijzen.⁴⁴⁵

Volgens de heersende jurisprudentie en literatuur was tegen een toe- of afwijzende beschikking tot revindicatoir beslag op grond van art. 722 oud-Rv géén hoger beroep mogelijk.⁴⁴⁶ En tot slot kon met een rechterlijk beslagverlof in feite maar éénmaal (revindicatoir) beslag worden gelegd.⁴⁴⁷

5.5.2 Manier van beslaglegging

5.5.2.1 Oud-vaderlands recht (1799)

De manier tot het leggen van een conservatoir beslag tot verhaal, afgifte of levering ('arrest') was in de oud-vaderlandse procesrechtelijke wetgeving uit 1799 geheel geregeld in art. 134-157 AMP.⁴⁴⁸ Deze zeer op de praktijk toegespitste regeling legde daarbij vooral de nadruk op de techniek van beslaglegging, onder andere in art. 142-156 AMP. Dit laatste is misschien ook wel logisch gezien de titel van het procesrechtelijke wetsontwerp zelf: 'De Algemeene Manier van Procedeeren'.

Een conservatoir beslag in de zin van art. 133 of 134 AMP – al dan niet op 'eigen gezag' van de beslaglegger – kon op basis van art. 148 AMP (jo. art. 274 AMP) alleen door een speciaal daartoe aangestelde overheidsfunctionaris worden gelegd, te weten de 'Gerechtsbode van de Rechtbank' of 'Exploiteur van den Hove'. Deze overheidsdienaar diende van de gedane beslaglegging steeds een beslagakte ('acte van arrest') op te maken (art. 142 jo. art. 148 AMP).⁴⁴⁹ Bij het betekenen van het verkregen rechterlijk beslagverlof door de

revindicatie c.q. afgifte na afloop van de huurovereenkomst niet meer mogelijk zou zijn; zie Hof Arnhem 11 november 1958, NJ 1959, 378.

⁴⁴⁵ Pres. Rb. Assen 31 mei 1951, NJ 1952, 502.

⁴⁴⁶ Hof 's-Gravenhage 31 januari 1921, NJ 1921, p. 1009 en Hof Batavia 19 oktober 1933, Ind.T.v.h.R. 138, p. 978 (kaart NJ, art. 722 Rv, 3). Zie verder Van Rossem-Cleveringa 1972, art. 345 Rv, aant. 1c en 2 i. en f. Echter volgens Jansen zou hoger beroep door de (aspirant-)beslagene respectievelijk de aspirantbeslaglegger tegen een toe- of afwijzende beschikking van de verlofrechter niet zijn uitgesloten. Jansen meende zijn visie – mijns inziens ten onrechte – onder meer te kunnen baseren op de beschikking HR 26 mei 1911, W. 9212 (*Van Driel/Van den Elshout*); zie Jansen 1987, p. 363-364.

⁴⁴⁷ Indien namelijk niet binnen acht dagen na de eerste beslagpoging rechtsgeldig tot van-waardeverklaring van het beslag was gedagvaard, dan was het gelegde beslag evenals het daarvoor gegeven rechterlijk verlof van rechtswege vervallen (art. 726 lid 1 oud-Rv). Voor een tweede poging om beslag te leggen diende derhalve steeds opnieuw een rechterlijk verlof te moeten worden gevraagd; zie Rb. Amsterdam 16 november 1925, NJ 1925, p. 1181.

⁴⁴⁸ Zie Bijlage 1.

⁴⁴⁹ En dat beantwoordde aan het bij art. 142 AMP behorende en in de wet opgenomen modelformulier No. 41, waarin het volgende was bepaald:

‘gerechtsbode’ diende aan de beslagene verder nog in kopie die schriftelijke stukken te worden overhandigd, die in het voornoemde verlot waren genoemd (art. 151 AMP). Art. 148 AMP gaf verder aan dat conservatoir beslag op roerende zaken werd gelegd door middel van betekening van de beslagakte of het beslagverlot (‘acte’ of ‘appointement’) aan degene onder wie het beslag was gelegd. Conservatoir beslag op onroerende zaken werd door de ‘gerechtsbode’ via een samengestelde beslaghandeling gelegd krachtens art. 148 AMP. Eerst volgde een betekening of gerechtelijke aanzegging (‘insinuatie’) van het beslag aan de eigenaar of bewoner van de onroerende zaak (perceel), of in het geval de onroerende zaak onbewoond was bij aanplakking op de voorgevel. Vervolgens werd het gedane beslag nog eens betekend aan het secretariaat waar het (registratie)register met betrekking tot de onroerende zaak werd gehouden (‘Insinuatie ter Secretarye van de Plaats, alwaar het Prothocol van de goederen gehouden wordt’). De gerechtsbode diende een kopie van de beslagakte aan de beslagene binnen 24 uur na het moment van beslaglegging uit te reiken, indien (nog) geen rechterlijk verlot was afgegeven. Was het conservatoir beslag met voorafgaand rechterlijk verlot gelegd, dan moest dit verlot (inclusief het verzoek tot beslag) binnen 24 uur aan de beslagene in kopie zijn uitgereikt (art. 149 AMP). Ten slotte diende de gerechtsbode over het gelegde beslag nog verslag uit te brengen aan de beslaglegger (‘relaas wegens een gedaan arrest’ conform art. 150 AMP).

De Algemeene Manier van Procedeeren stelde verder dat de beslaglegger, indien deze zelf een vreemdeling was en conservatoir beslag tot (onder andere) afgifte of levering legde op grond van een ‘recht van eigendom of hypotheek’, of op goederen van een andere vreemdeling, verplicht was domicilie te kiezen in de plaats van de rechtbank binnen wiens rechtsgebied het beslag werd gelegd (art. 133 sub a respectievelijk art. 134 jo. art. 135 AMP). Bleef een dergelijke domiciliekeuze achterwege, dan werd het gedane beslag voor nietig gehouden (“van onwaarde, en als niet gedaan”). Een conservatoir beslag – tot afgifte en levering – in de zin van art. 133 e.v. AMP kon verder ook geheel of gedeeltelijk op een schip worden gelegd (art. 140 AMP). Een dergelijk beslag leidde ertoe dat het schip niet meer mocht uitvaren zonder dat de beslagene een borgtocht voor de rechtsvordering van de beslaglegger had gesteld. Was het schip echter vóór het moment van beslaglegging reeds bevracht, dan kon het alleen uitvaren mits een borgtocht door de beslagene werd gesteld voor de waarde van het schip. Was het schip daarentegen conservatoir beslagen uit hoofde van zogeheten ‘Kusting, Byl-, of Bodemarybrieven’ (zijnde

“A. woonende te doet door my ondergeteekenden Gerechtsbode van de Burgerlyke Rechtbank te

arresteerden

onder B, de navolgende goederen enz. ten einde dezelve goederen niet zullen worden verkogt, vervoerd, of daaröver eenige beschikking gemaakt ten nadeele van dit Arrest; nemaar om daar door te bewaaren het recht van Eigendom, hetwelk de arrestant daaröp vermeent te hebben, en deszelfs Actie, om dezelve goederen, als eigene goederen, te mogen opëischen.

Gedaan te op den”

‘reële rechten’ en derhalve beslagen in de zin van art. 133 sub a AMP),⁴⁵⁰ dan mocht het conservatoir beslag alleen worden opgeheven met een borgtocht én uitdrukkelijke toestemming van de beslaglegger tot opheffing van het beslag. Na een conservatoir beslag op een voor vertrek gereedliggend schip, of de scheepslading (‘goederen’) aan boord van een schip dat uit- of binnenvoer, diende de beslaglegger binnen 48 uur van de redenen voor het gelegde beslag schriftelijk kennis te geven aan de schipper of iemand anders aan boord van het schip, respectievelijk aan de rechthebbende, geadresseerde of verlader van de scheepslading. Ook bij verzuim van een dergelijke kennisgeving werd het gedane conservatoire beslag geacht nietig en van geen waarde te zijn (art. 141 AMP).

Tot slot bepaalde art. 148 AMP met betrekking tot een gelegd conservatoir beslag op – alléén – roerende zaken nog de eventuele aanvullende mogelijkheid van bepaalde bewaringsmaatregelen. Zo konden ten eerste overheidsfunctionarissen (‘Bodes’) ter plaatse worden ingekwartierd (‘inloogering’) om de beslagen zaken te bewaken. En ten tweede konden de in beslag genomen zaken worden overgebracht naar een veilige plaats. Deze aanvullende maatregelen bij een gelegd conservatoir beslag konden echter alleen worden getroffen, indien een uitdrukkelijke toestemming van de rechter voorhanden was.

5.5.2.2 Frans recht (1811-1838)

De door de Fransen ingevoerde procedure tot het leggen van een revindicatoir beslag (*saisie-revendication*) was tussen 1811 en 1838 neergelegd in art. 826-831⁴⁵¹ jis. art. 584-591, 594, 596-601, 603-606, 608 en 611 C.pr.civ.⁴⁵² Het gecodificeerde Franse beslagrecht volgde hiermee een andere wetssystematiek dan de voorgaande Algemeene Manier van Procedeeren. Een revindicatoir beslag geschiedde op grond van de ‘schakelbepaling’ art. 830 C.pr.civ. in beginsel op gelijke wijze als een executoriaal verhaalsbeslag (*saisie-exécution*; zoals neergelegd in art. 583-779 C.pr.civ.). Dit betekende echter wel dat op het revindicatoir beslag alleen die delen van de regeling van executoriaal verhaalsbeslag (art. 583-625 C.pr.civ.) van toepassing waren, die niet expliciet strekten tot verhaals-

⁴⁵⁰ *Kusting*: het voorbehouden recht van hypotheek op het schip van de verkoper van dat schip, aangezien de koper niet meteen de (hele) koopprijs betaalde; zie De Groot, Inl., III, 14 par. 25 en II, 48 par. 40. *Bijlbrief*: geldlening ten behoeve van de bouw van een schip die stilzwijgend voor de schuldeiser een ‘onerfaanhangige’ gebrekkelijke eigendomsrecht strekkende tot zekerheid creëert, genaamd ‘ondersetting’; zie De Groot, Inl., II, 48 par. 10 en 13 (nu bekend als de beperkte rechten van pand en hypotheek). *Bodemerij*: geldlening waarbij de uitlener het ‘risico van de zee’ op zich heeft genomen; zie De Groot, Inl., III, 11 par. 2.

⁴⁵¹ Zie Bijlage 2.

⁴⁵² Zie uitgebreid o.a. Dalloz Jurisprudence 1828-1832, XXIV, *Saisie revendication*, p. 469-471 en Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nrs. 22-37.

executie. Dit waren vooral de bepalingen in art. 584-589, 591, 594, 596-608 en 611 C.pr.civ.⁴⁵³

Ook onder het Franse beslagrecht kon een (revindicatoir) beslag formeel alleen worden gelegd door een deurwaarder (*'l'huissier'*). Bij het moment van beslaglegging moest de deurwaarder vergezeld zijn van twee getuigen, welke zowel niet tot de beslaglegger, de beslagene als de deurwaarder in enige relatie mochten staan (art. 585 C.pr.civ.). Verder betekende dit dat ook bij een revindicatoir beslag steeds een proces-verbaal, ofwel beslagexploot werd opge maakt (*'procès verbal de saisie'*; art. 585 e.v. C.pr.civ.). Op straffe van nietigheid van het beslag moest dit proces-verbaal dezelfde bewoordingen en formaliteiten bevatten als bij een executoriaal beslag (art. 586 en 588 e.v. jo. art. 61 C.pr.civ.).⁴⁵⁴ Zo bepaalde bijvoorbeeld het Hof van Poitiers in een uitspraak van 21 mei 1834, dat het weglaten van de vermelding van de woonplaats van de beslaglegger in het proces-verbaal reeds tot nietigheid van het revindicatoir beslag kon leiden.⁴⁵⁵

Indien een deurwaarder met een regulier rechterlijk verlot tot revindicatoir beslag bij de daadwerkelijke beslaglegging op verzet van de beslagene stuitte moest de beslaglegging direct worden opgeschort (art. 829 C.pr.civ.). Zo mocht de deurwaarder, indien de (aspirant-)beslagene hem de toegang tot de te beslagene roerende zaken weigerde, deze toegang niet alsnog zelfstandig forceren.⁴⁵⁶ Hiervoor diende aan de verlotfrechter als voorlopige voorziening (*en référé au juge*) een nieuw verlot te worden verzocht.⁴⁵⁷ Op grond van dit nieuwe verlot kreeg de deurwaarder, nu met assistentie van de politiecommissaris

⁴⁵³ Zo waren bij een revindicatoir beslag (art. 826 C.pr.civ.) bijvoorbeeld geen wettelijke beslagverboden (*biens insaisissables*) in de zin van art. 592 C.pr.civ. van toepassing. Dergelijke beslagverboden strekten immers alleen tot een 'humanitaire' bescherming van een schuldenaar tegen een al te rigoureuze *verhaalsexecutie* op zijn vermogen op grond van art. 2292 en 2293 C.civ. strekt; zie o.a. Rogron 1835, p. 194. Een revindicatoir beslag was daarentegen van een geheel andere orde. De revindicatoir beslaglegger wilde zich helemaal niet verhalen op het vermogen van een schuldenaar. De beslaglegger wilde de beslagen zaak juist revindiceren, omdat hij hierop zelf een (goederenrechtelijk) recht tot afgifte pretendeerde te hebben. Overigens ook in het huidige recht zijn voor een conservatoir beslag tot afgifte en levering krachtens art. 734 lid 1 Rv dergelijke beslagverboden (art. 447 en 448 Rv) niet van toepassing.

⁴⁵⁴ Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 32 en zie verder ook Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-exécution*, nrs. 109-146.

⁴⁵⁵ Cour de Poitiers 21 mei 1834 (*Poquin/Caillaud et Fleury*) in: Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 32.

⁴⁵⁶ Een deurwaarder die alsnog in strijd met art. 829 C.pr.civ. de toegang tot de beslagobjecten forceerde, zou waarschijnlijk alleen maar een disciplinaire straf opgelegd kunnen krijgen. Onduidelijk bleef of het revindicatoir beslag door een dergelijke actie van rechtswege nietig zou zijn. De Franse wetenschap en literatuur waren geneigd om aan te nemen dat dit niet het geval zou zijn; zie Cuche 1930, nr. 80. Overigens zou een dergelijke actie wel een sterk argument voor de beslagene zijn om het revindicatoir beslag door de bevoegde rechter alsnog nietig te laten verklaren. Dit laatste was o.a. bepaald in een uitspraak van de Cour de Paris 18 september 1812 (*Dammerval/Chauveau*) in: Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-exécution*, nr. 262.

⁴⁵⁷ De voorlopige voorzieningenprocedure (*référé*) was geregeld in art. 806-811 C.pr.civ.

(*commissaire de police*) of de burgemeester (*maire*) en desnoods met de gewapende macht, toegang tot de mogelijke beslagobjecten.⁴⁵⁸ De deurwaarder mocht het terrein of gebouw waar de beslagobjecten zich zouden kunnen bevinden wel alvast onder bewaking laten plaatsen (art. 829 C.pr.civ.). Dit om te verhinderen dat de (aspirant-)beslagene alsnog de litigieuze zaken zou wegmaken.

Met de invoering van het Franse beslagrecht is de aanstelling van een derde tot bewaarder (*gardien* of ‘oppasser’) bij beslagen roerende zaken standaard geworden (art. 596 e.v. C.pr.civ.). De bewaarder werd door de deurwaarder, al dan niet op voorstel van de beslagene, aangesteld. In tegenstelling tot een executoriaal beslag kon bij een revindicatoir beslag in plaats van een derde ook de beslagene zelf als bewaarder worden aangesteld, mits het beslag in zijn huis had plaatsgevonden (art. 830 jo. art. 598 C.pr.civ.).⁴⁵⁹ De aangestelde bewaarder mocht de beslagen zaken onder andere niet gebruiken, verhuren of uitlenen (art. 603 e.v. C.pr.civ.). De bewaring bij beslag was in het Franse recht overigens uitgewerkt in art. 1961-1963 C.civ. (*Du Séquestre ou Dépôt judiciaire*).⁴⁶⁰

Werd revindicatoir beslag specifiek gelegd op beesten of landbouw-werktuigen, dan kon de vrederechter op verzoek van de beslaglegger een beheerder (*gérant à l'exploitation*) over de beslagen zaken aanstellen (art. 594 C.pr.civ.). Deze beheerder mocht, in tegenstelling tot een bewaarder (ex art. 596 e.v. C.pr.civ.), de beslagen beesten en werktuigen wel ten behoeve van de verdere exploitatie gebruiken.⁴⁶¹

5.5.2.3 Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)

Vanaf 1838 tot 1992 was de manier tot revindicatoire beslaglegging geregeld in art. 721-726⁴⁶² jjs. art. 430-490 oud-Rv. Ook toen geschiedde een revindicatoir beslag, op grond van de schakelbepaling art. 725 oud-Rv, in beginsel op gelijke wijze als een executoriaal verhaalsbeslag op roerende zaken zoals geregeld in art. 439-474 oud-Rv. De bepalingen van art. 439 e.v. oud-Rv waren op het revindicatoir beslag van toepassing “doch alleen voor zoo verre die betreffen den vorm van het beslag zelf; [...]”⁴⁶³ De wettelijke bepalingen die specifiek handelden over de executoriale verkoop speelden derhalve bij revindicatoir beslag geen rol. Zo waren onder andere de volgende wettelijke voorschriften niet van toepassing op het revindicatoir beslag: art. 439 leden 1-3,⁴⁶⁴ 440 leden 1-2, 441,

⁴⁵⁸ Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 31.

⁴⁵⁹ In de praktijk werd echter meestal iemand anders als bewaarder aangesteld uit vrees voor faillissement van of fraude door de beslagene; zie Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 33.

⁴⁶⁰ Zie Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 33 en *Saisie-exécution*, nrs. 204 e.v. (in het bijzonder nrs. 223 en 246).

⁴⁶¹ Zie verder Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-exécution*, nrs. 253 e.v.

⁴⁶² Zie Bijlage 3.

⁴⁶³ De Pinto 1857, p. 844.

⁴⁶⁴ Hof 's-Gravenhage 30 november 1896, W. 6917, Rb. 's-Gravenhage 24 juni 1898, W. 7186, Rb. 's-Gravenhage 30 juli 1901, W. 7689 en zie ook Rb. Amsterdam 3 april 1907, W. 8721. Specifiek met betrekking tot de niet-toepassing van art. 439 lid 2 oud-Rv zie

442, 444a lid 2, 449 en 459 oud-Rv.⁴⁶⁵ Voor de specifieke vormen van revindicatoir beslag op (roerende) schepen en teboekgestelde luchtvaartuigen werd impliciet verwezen naar de wettelijke regelingen inzake executoriaal beslag op schepen (art. 725 oud-Rv jis. art. 563 e.v. oud-Rv), respectievelijk op teboekgestelde luchtvaartuigen (art. 725 oud-Rv jis. art. 20 e.v. WtL).

Zoals elk ander beslag kon ook een revindicatoir beslag alleen door een plaatselijk bevoegde deurwaarder met behulp van een proces-verbaal, zijnde het beslagexploot, worden gelegd (art. 725 jo. art. 440 lid 1 oud-Rv).⁴⁶⁶ Op straffe van nietigheid diende de beslaglegger zelf woonplaats te kiezen binnen de gemeente waar het revindicatoir beslag werd gelegd (art. 439 lid 4 oud-Rv).⁴⁶⁷ Na de rechterlijke verlobbeschikking van de beslaglegger te hebben ontvangen, ging de deurwaarder, zo nodig bijgestaan door een of twee getuigen (art. 440 lid 3 oud-Rv), naar de locatie waar de beslagobjecten zich zouden bevinden. Indien noodzakelijk mocht de deurwaarder ter plaatse zelfs een huiszoeking houden (art. 444 oud-Rv).⁴⁶⁸ Bij de daad van beslaglegging benoemde en beschreef de deurwaarder in zijn proces-verbaal de revindicatoir beslagen zaken (art. 443 oud-Rv).⁴⁶⁹ De deurwaarder kon verder alleen die zaken in beslag nemen die hij – mogelijk op aanwijzing van de beslagene zelf⁴⁷⁰ – daadwerkelijk aantrof.⁴⁷¹ De beslaglegger zelf mocht bij deze beslaghandeling overigens niet aanwezig

Hof 's-Gravenhage 12 oktober 1917, W. 10225 (Laatstgenoemd arrest is overigens omtrent een ander punt vernietigd door HR 7 juni 1918, NJ 1918, p. 713 (*Krijger/Van Riet*)). Een andere visie was dat de voorlezing van het verzoek en het rechterlijk verlob tot revindicatoir beslag door de deurwaarder tijdens de beslaglegging, als voldoende voor een herhaald bevel krachtens art. 440 lid 2 oud-Rv zou moeten worden aangemerkt; Rb. Dordrecht 28 september 1918, NJ 1919, p. 291.

⁴⁶⁵ Zie Jansen 1987, p. 364-366.

⁴⁶⁶ Op basis van art. 7 en 8 Deurwaardersreglement (KB van 23 november 1934, *tot vaststelling van voorschriften omtrent de taak der deurwaarders bij de burgerlijke gerechten*, Stb. 598) was de deurwaarder niet landelijk, doch slechts binnen het arrondissement van het gerecht waarbij hij was aangesteld, bevoegd ambtshandelingen zoals beslaglegging te verrichten. Voor 1935 gold een soortgelijke regeling op basis van art. 1 Reglement No. IV, op de organisatie en de dienst der Deurwaarders en verdere regtsbedienden (KB van 14 september 1838, *waarbij worden vastgesteld vier Reglementen, in voldoening aan art. 19 der Wet op de zamenstelling van de Regterlijke magt en het beleid der Justitie*, Stb. 36. Met het voornoemde Deurwaardersreglement uit 1934 werd het Reglement No. IV uit 1838 uiteindelijk vervangen).

⁴⁶⁷ Hof 's-Hertogenbosch 15 maart 1938, NJ 1938, p. 622.

⁴⁶⁸ Zie de redactie van het Weekblad van het recht in W. 5434, p. 4. Voor een andere mening zie Sikkel in W. 5433, p. 4 en verder in W. 5444, p. 4 en W. 5457, p. 4.

⁴⁶⁹ Het proces-verbaal van het revindicatoir beslag had ten aanzien van de identiteit van de in beslag genomen zaken bewijskracht in de vanwaardeverklaringsprocedure omtrent dit beslag (art. 726 oud-Rv); zie Rb. 's-Gravenhage 3 april 1917, NJ 1917, p. 955.

⁴⁷⁰ Nadat de door beslagene aangewezen zaken in overeenstemming met het verzoek tot rechterlijk verlob in revindicatoir beslag waren genomen, kon de beslagene hier naderhand niet meer op terugkomen. De beslagene kon daarna niet meer beweren dat op iets anders beslag was gelegd dan in het rechterlijk verlob was toegestaan; zie Hof Amsterdam 29 juni 1917, W. 10161.

⁴⁷¹ Rb. Haarlem 10 mei 1932, NJ 1932, p. 1419.

zijn.⁴⁷² Sinds 1933 kon een deurwaarder zo nodig zelfstandig overgaan tot het openen van gesloten deuren en huisraad, na vervoeging bij de plaatselijke burgemeester (eventueel vertegenwoordigd door een politieambtenaar) en zonder aanvullend rechterlijk verlof (art. 444 oud-Rv).⁴⁷³ Een dergelijk voorval diende dan wel redelijkerwijs – doch niet op straffe van nietigheid – door de deurwaarder in zijn proces-verbaal te worden opgenomen.⁴⁷⁴ Het proces-verbaal van beslag c.q. het beslagexploot werd door de deurwaarder en zo nodig door de getuigen ondertekend (art. 440 oud-Rv). Specifiek voor het revindicatoir beslag bepaalde art. 723 oud-Rv nog dat de verloffrechter in zijn toewijzende verloffbeschikking (art. 722 oud-Rv) tevens kon bepalen dat het beslag ook op een zondag kon worden gelegd.⁴⁷⁵

⁴⁷² Pres. Rb. 's-Gravenhage 17 april 1919, W. 10480.

⁴⁷³ Specifiek met betrekking tot het revindicatoir beslag kende de wet van 1838 tot en met 1933 nog de bepaling van art. 724 oud-Rv. Art. 724 oud-Rv was de toenmalige tegenhanger van de gelijksoortige regeling in art. 444 oud-Rv. Art. 724 oud-Rv is uiteindelijk vervallen bij Wet van 29 december 1932, *betreffende beslag op roerende goederen in door derden in gebruik gegeven ruimten, lijfswang en dwangsom*, Stb. 676; welke wet(swijziging) is afgekondigd per 6 januari 1933. Met de afschaffing van art. 724 oud-Rv was de gewijzigde regeling voor opening van deuren, huisraad, enzovoort in art. 444 oud-Rv eveneens van toepassing geworden op revindicatoir beslagen.

De bepaling van art. 724 oud-Rv bevatte een nog aan art. 829 C.pr.civ. verwante regeling ingeval de deurwaarder bij de daadwerkelijke beslaglegging op verzet zou stuiten. De deurwaarder was niet bevoegd om zich de geweigerde toegang tot de beslagobjecten alsnog zelfstandig te verschaffen c.q. te forceren. De deurwaarder – of een van de bij het beslag betrokken partijen – diende zich onverwijld te vervoegen bij de president van de arrondissementsrechtbank of de kantonrechter. De deurwaarder mocht het terrein of gebouw waar de mogelijke beslagobjecten zich zouden kunnen bevinden ondertussen wel onder bewaking laten plaatsen; dit om te verhinderen dat de beslagobjecten alsnog zouden verdwijnen. De aangezochte rechter besliste vervolgens of het eerder gegeven rechterlijk verlof tot revindicatoir beslag kon worden gehandhaafd, of dat de beslaglegging diende te worden gestaakt met buiten-effect-stelling van het beslagverlof. Zie hieromtrent HR 18 maart 1910, W. 8986 (*Harff/Jansen*) en Pres. Rb. Amsterdam 10 februari 1904, W. 8147 en verder o.a. De Pinto 1857, II, p. 844-845 en Boll 1889, p. 70-72. Anders Van Rossem die meende dat de onverwijldte vervoeging op grond van art. 724 oud-Rv géén kort geding in de zin van art. 289 oud-Rv kon zijn. Verder kon de aangezochte rechter volgens Van Rossem zich niet over de status van het voorafgaande rechterlijk verlof kon uitspreken. Op basis van art. 724 oud-Rv kon de aangezochte rechter derhalve alleen feitelijke (aanvullende) maatregelen ten behoeve van de beslaglegging gelasten. Zie Van Rossem 1913, II, p. 310-311 en Hof Amsterdam 16 april 1909, W. 8902, waarin tevens was bepaald dat voor de beslagene op grond van art. 724 oud-Rv geen (rechts)middel van verzet openstond. Voor andere jurisprudentie omtrent art. 724 oud-Rv zie o.a.: Rb. Amsterdam 3 april 1907, W. 8721; Pres. Rb. Amsterdam 21 mei 1918, NJ 1918, p. 560 en; Pres. Rb. Utrecht 8 mei 1923, W. 11104.

⁴⁷⁴ Rb. Eindhoven 10 februari 1873, W. 3708.

⁴⁷⁵ Deze bepaling in art. 723 oud-Rv was eigenlijk overbodig, aangezien zij als een herhaling van art. 14 oud-Rv kon worden opgevat; zie o.a. Boll 1889, p. 54-55 en Jansen 1987, p. 364, doch anderszins De Pinto 1857, II, p. 844. Verder zou op basis van art. 15 oud-Rv revindicatoir beslag ook buiten kantooruren kunnen worden gelegd, mits de verloffrechter hiervoor uitdrukkelijk toestemming had gegeven; zie o.a. De Pinto 1857, II, p. 844 en Jansen 1987, p. 364.

Een punt dat nog nader moet worden belicht is de vraag of het revindicatoir beslag op basis van art. 725 jis. art. 439 e.v. oud-Rv alleen in de vorm van een (executoriaal verhaals-)beslag op roerende zaken onder de schuldenaar zelf kon worden gelegd, of ook in de vorm van een derdenbeslag onder derden (als revindicatoir *derdenbeslag*). Het bestaan van de mogelijkheid van revindicatoir derdenbeslag – ook al sprak de wet hier niet uitdrukkelijk over – zou volgens sommigen door de Hoge Raad nooit zijn tegengesproken. Met name Sijnders ging uit van het bestaan van een revindicatoir derdenbeslag vóór 1992.⁴⁷⁶ Andere schrijvers meenden daarentegen dat revindicatoir derdenbeslag in het geheel niet was voor te stellen. Bij vanwaardeverklaring van een revindicatoir beslag op de voet van art. 726 oud-Rv kon en diende alleen de *onmiddellijke* houder (*nudus detentor*) of *onmiddellijke* bezitter (*possessor civilis*) van de beslagen zaak te worden gedagvaard. De bepaling van art. 726 lid 2 oud-Rv zou geen grond kunnen zijn geweest om alleen de middellijke bezitter voor de vanwaardeverklaring te dagvaarden.⁴⁷⁷ Het was uiteindelijk de Hoge Raad die pas in 1990 duidelijkheid in deze kwestie schiep. De wettelijke derdenbeslagen (art. 735 e.v. en art. 475 e.v. oud-Rv) zouden alleen strekken tot verhaalsexecutie en niet tot afgifte.⁴⁷⁸

Op grond van art. 725 jo. art. 450 oud-Rv diende de deurwaarder met betrekking tot de revindicatoir beslagen zaken steeds een ‘geschikten’ bewaarder aan te stellen.⁴⁷⁹ De beslaglegger, zijn aanverwanten of bedienden konden geen bewaarder zijn. Naast derden konden dit daarentegen wel weer de beslagene zelf, zijn aanverwanten of huisgenoten zijn, mits de beslaglegger hierin toestemde (art. 450 lid 2 oud-Rv). De aanstelling van een bewaarder bij een (revindicatoir) beslag had enerzijds tot doel om toezicht te houden en anderzijds te voorkomen dat het beslagobject aan het beslag zou worden onttrokken.⁴⁸⁰ Men wilde door middel van deze wettelijk voorgeschreven bewaring de beslagen zaken vooral aan de feitelijke macht van de beslagene onttrekken.⁴⁸¹ We zagen echter eerder al dat de Nederlandse beslagpraktijk zich anders had ontwikkeld dan door de wetgever van 1838 was bedoeld. De meeste door de deurwaarder aangestelde bewaarders – niet zijnde de beslagene zelf – konden of wilden het

⁴⁷⁶ Zie zijn noot bij HR 2 december 1994, NJ 1995, 746 (*M./’s-Gravenhage*). Zie verder HR 2 januari 1948, NJ 1948, 113, m.nt DJV (*Van Boom/Van Zon*) en Stibbe-Bevers 1957, p. 97 e.v. en 202.

⁴⁷⁷ Zie o.a. Van Vliet-Van Doorne 1957, p. 199-201 in navolging van Van Rossem in: Van Rossem 1913, II, art. 726, aant 2; zie ook Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 726, aant. 1.

⁴⁷⁸ Zie HR 9 november 1990, NJ 1992, 212, m.nt. WMK (*Nahar/Cornes*), r.o. 6. Zie overigens ook Ynzonides 1992, p. 112.

⁴⁷⁹ De aanstelling van een bewaarder was de exclusieve bevoegdheid van de deurwaarder; zie Pres. Rb. ’s-Gravenhage 17 april 1919, W. 10480. De wet bepaalde echter niet of de aanstelling van een ‘ongeschikte’ bewaarder leidde tot nietigheid van het revindicatoir beslag; zie Rb. ’s-Hertogenbosch 27 september 1849, W. 1105 en Boll 1889, p. 61.

⁴⁸⁰ Rb. Amsterdam 8 november 1938, NJ 1939, 38.

⁴⁸¹ Mijnsen 1983, p. 60.

beslagobject vaak niet fysiek onder zich nemen.⁴⁸² Derhalve bleef het revindicatoir beslagen object meestal (voorlopig) in de macht van de beslagene.

Tussen de bewaarder en de (revindicatoir) beslaglegger ontstonden als gevolg van de bewaargeving wederzijdse verplichtingen krachtens art. 450 oud-Rv jis. art. 1773-1776 oud-BW.⁴⁸³ Zo moest de bewaarder onder andere als een ‘goed huisvader’ zorgdragen voor de instandhouding van de beslagen zaak en deze uiteindelijk aan de rechthebbende afgeven. De bewaarder kreeg over de beslagen zaken niet de (vrije) beschikkingsmacht.⁴⁸⁴ De beslaglegger was voorts verplicht om aan de bewaarder een bewaarloon te betalen.

Bij revindicatoir beslag op schepen gold verder de speciale regeling van art. 565 lid 2 oud-Rv, waarbij een bewaarder aan boord van het schip werd aangesteld en het beslagen schip fysiek ‘aan de ketting werd gelegd’.⁴⁸⁵ De bewaaring en het ‘aan de grond houden’ van revindicatoir beslagen luchtvaartuigen was geregeld in art. 21 leden 3 en 4 WtL.

En tot slot kon in het geval dat revindicatoir beslag specifiek was gelegd op agrarische roerende zaken – naast een bewaarder ex art. 725 jo. art. 450 oud-Rv – op de voet van art. 725 jo. art. 451 oud-Rv ook een zogeheten ‘rurale beheerder of bedrijfsvoerder’ worden aangesteld. De rurale beheerder was daarmee verantwoordelijk voor de bebouwing en inzameling van de revindicatoir beslagen dieren, landbouwwerktuigen en roerende (van de grond afgescheiden) vruchten. Hij werd echter niet door de deurwaarder maar op verzoek van de revindicatoir beslaglegger, en na een korte procedure, door de kantonrechter aangesteld.⁴⁸⁶

⁴⁸² Zie Parl. Gesch. Wijziging Rv, e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 103 e.v. en tevens paragraaf 4.3.3.

⁴⁸³ De regeling in art. 1773-1776 oud-BW was als ‘sequestratie op rechterlijk bevel’ opgenomen in de algemene regeling van sequestratie, zijnde de bewaargeving van een zaak waarover een geschil bestaat. Sequestratie kon plaatsvinden op basis van hetzij een overeenkomst (art. 1768-1772 oud-BW), hetzij een rechterlijk bevel (art. 1773-1776 oud-BW); zie ook *Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag* (De Boer) 2001, p. 607 en 614. Deze algemene regeling van sequestratie (art. 1767-1776 oud-BW) was verder weer een species van het instituut bewaargeving ex art. 1731-1776 oud-BW. De regeling van bewaargeving en sequestratie uit de art. 1731-1776 oud-BW is van Franse oorsprong en komt grotendeels woordelijk overeen met de wettelijke regeling van *dépôt* (of bewaarneming) in art. 1915-1954 C.civ. en *séquestre* (of sequestratie) in art. 1915-1916 jis. art. 1955-1963 C.civ. Deze wettelijke regeling van bewaargeving c.q. sequestratie was zeer onduidelijk. Onder andere de plaatsing van de procesrechtelijke regeling van de sequestratie op rechterlijk bevel in het materieelrechtelijke (oud-)BW – art. 1773-1776 oud-BW – stuitte op kritiek; Knol 1952, p. 351 en zie verder o.a. Burg. Rv (Van Mierlo), art. 709, aant. 2.

⁴⁸⁴ Hof Amsterdam 19 april 1939, NJ 1939, 710.

⁴⁸⁵ Zie o.a. Star Busmann/Rutten 1972, nrs. 454 en 480; Mijnsen 1983, p. 8, 60; Jansen 1987, p. 227-244 en; P.A. Stein 1990, p. 282, 283 en 317.

⁴⁸⁶ Zie Rb. Breda 29 januari 1932, NJ 1932, p. 561.

5.5.3 *Eis in de hoofdzaak*

5.5.3.1 Oud-vaderlands recht (1799)

Nadat eenmaal conservatoir beslag – ‘arrest’ tot onder andere afgifte en levering – in de zin van art. 133 AMP was gelegd, diende de beslaglegger op korte termijn een tweede verzoek aan een rechter te doen. Dit was het zogeheten ‘verzoek tot appointement van citatie’, ofwel het verzoek tot rechterlijk verlof om de beslagene c.q. de bij het beslag betrokken wederpartij te mogen dagvaarden voor de civiele rechter op de voet van art. 26 AMP.⁴⁸⁷ Dit verzoek tot rechterlijk *dagvaardings*verlof moet niet worden verward met het (eerdere) verzoek tot rechterlijk *beslag*verlof (zie paragraaf 5.5.1.1). Pas na verkrijging van dit rechterlijk dagvaardingsverlof kon de beslaglegger jegens de beslagene een dagvaardingsprocedure entameren, waarmee vervolgens de rechtsverhouding met betrekking tot het beslagobject door de aangezochte rechter kon worden vastgesteld. Deze verplichting van de beslaglegger tot het verzoeken van een rechterlijk verlof om de ‘hoofdzaak’ jegens de beslagene te kunnen beginnen, vloeide impliciet voort uit art. 144 en 146 AMP. Bleef de beslaglegger hier zelf in verzuim, dan kon de beslagene, mits domicilie (gekozen) hebbende in Nederland, vanaf het moment van beslaglegging de beslaglegger zo nodig via de rechter dwingen om alsnog een verzoek tot rechterlijk dagvaardingsverlof te doen.

Gelijk een verzoek tot een voorafgaand rechterlijk beslagverlof diende ook een verzoek tot rechterlijk dagvaardingsverlof te voldoen aan de in art. 147 AMP gestelde eisen.⁴⁸⁸ Bij de betekening van de – inmiddels toegestane – dagvaarding in de hoofdzaak zelf, diende aan de beslagene (nu tevens gedaagde in de hoofdzaak) verder nog in kopie die schriftelijke stukken te worden overhandigd welke in het verzoek tot dagvaardingsverlof waren genoemd (art. 151 AMP). Hiermee was de hoofdzaak tussen de (beslag)partijen inzake hun rechtsverhouding met betrekking tot het beslagobject uiteindelijk aanhangig geworden.

⁴⁸⁷ Art. 26 AMP (Die iemand wil dagvaarden, moet een Request inleveren.) luidde: “*Al wie iemand voor een Burgerlyke Rechtbank of voor een Gerechtshof wil dagvaarden, verzoekt by Requeste (volgens Formulier No. 5.) Appointement, om zyne partye voor de Rechtbank door een Gerechtsbode, of voor het Hof door een Explictier, te doen dagvaarden, ter ordinaire of extraordinaire Rolle, naar maate de aart der zaake zulks mede brengt, om te antwoorden en voort te procederen op den Eisch en Conclusie by de Requeste uitgedrukt.*” Zie ook Van Rhee 2003, p. 75-76.

⁴⁸⁸ Op basis van art. 147 AMP en het bijbehorend modelformulier *Nr. 43*, diende een dergelijk verzoekschrift tot *dagvaardings*verlof het volgende in te houden: *a)* een conclusie van de eis in de (hoofd)zaak, *b)* een vordering tot bekrachtiging van het conservatoire beslag, *c)* een vordering tot veroordeling van de beslagene tot voldoening, levering, enzovoort en *d)* een vordering dat de (eventuele) derdebeslagene het conservatoire beslag moest ‘gehangen en gedoogen’ en eventueel onder ede moest verklaren wat hij van de beslagene onder zich zou hebben.

Verscheen de beslaglegger op de eerstdienende dag niet in de hoofdzaak, dan werd de beslagene door de rechter ‘ontslagen [...] van daaging’ (art. 152 AMP). Het gelegde beslag werd vervolgens opgeheven en de beslaglegger werd tevens veroordeeld tot betaling van alle geleden beslagschade. Verscheen de beslagene niet op de eerstdienende dag in de hoofdzaak, dan verklaarde de rechter dat het conservatoir beslag tot het einde van de hoofdzaak bleef liggen (art. 153 AMP). En verscheen de eventuele derde-beslagene niet op de eerstdienende dag in de hoofdzaak, dan veroordeelde de rechter hem direct tot het ‘gehangen en gedoogen’ van het beslag en eventueel tot opgave van wat hij van de beslagene onder zich had (art. 154 AMP).

Legde overigens een vreemdeling binnen Nederland – de toenmalige ‘Bataafsche Republiek’ – een conservatoir *vreemdelingenbeslag* (tot afgifte en levering) onder een eigen landgenoot, dan kon deze beslagene aan de Nederlandse rechter verzoeken om de hoofdzaak voor een rechter in hun eigen land te laten plaatsvinden (art. 134 jo. art. 137 AMP). Het in Nederland gelegde beslag bleef dan gewoon liggen, totdat de buitenlandse rechter in de hoofdzaak ‘by uiterlyk gewysde’ had beslist. Met andere woorden, over de duur en geldigheid van een Nederlands vreemdelingenbeslag kon onder omstandigheden zelfs een buitenlandse rechter (als bevoegde rechter in de hoofdzaak) alleen beslissen. Hieruit spreekt een opmerkelijk vertrouwen van de Bataafse wetgever in de buitenlandse rechtspraak.

5.5.3.2 Frans recht (1811-1838)

Was eenmaal een revindicatoir beslag op roerende zaken krachtens art. 826 e.v. C.pr.civ. gelegd, dan diende de beslaglegger op de voet van art. 831 C.pr.civ. bij een daartoe bevoegde rechter vervolgens een (rechts)vordering tot vanwaardeverklaring in te stellen (*la demande en validité* ofwel ‘deugdelijkverklaring’). Een revindicatoir beslag moest eerst van waarde zijn verklaard, voordat de beslaglegger tot reële executie tot afgifte van het beslagobject kon overgaan. In de vanwaardeverklaringsprocedure controleerde de rechter met name of alle formaliteiten bij de revindicatoire beslaglegging in acht waren genomen. Pas indien bleek dat dit laatste het geval was én tevens de materiële rechtsvordering van de beslaglegger tot afgifte van het beslagobject vaststond, kon tot de door de beslaglegger gewenste reële executie (*exécution par le juge*) worden overgegaan.⁴⁸⁹ Waren daarentegen de formaliteiten bij beslaglegging niet (geheel) in acht genomen (het beslag was niet-valide) of bleek de materiële rechtsvordering waarvoor het beslag was gelegd te zijn afgewezen, dan bleef reële executie tot afgifte van het beslagobject uit.

Een dergelijke (rechts)vordering tot vanwaardeverklaring van het gelegde revindicatoir beslag kon worden ingesteld hetzij met het beslagexploot

⁴⁸⁹ Zie o.a. Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nrs. 35-37 en Glasson/Tissier 1908, II, nr. 1531.

zelf hetzij met een apart dagvaardingsexploot.⁴⁹⁰ Absoluut en relatief bevoegd tot kennisneming van de vordering tot vanwaardeverklaring van een revindicatoir beslag was volgens art. 831 C.pr.civ. in beginsel de rechtbank alwaar de beslagene woonde (*tribunal de domicile*), of waar reeds een procedure liep waarmee het beslag zodanig verknocht was (de ‘hoofdzaak’). Volgens een Franse uitspraak uit 1833 zou daarentegen alleen dat gerecht relatief bevoegd tot kennisneming van de vanwaardeverklaring kunnen zijn alwaar het revindicatoir beslag was gelegd.⁴⁹¹

5.5.3.3 Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)

Ook bij de formaliteiten voorafgaande aan de reële executie tot afgifte of levering van een revindicatoir beslagobject ná 1838, zien we een grote overeenkomst met het voorgaande ‘Franse’ beslagrecht.⁴⁹² Nadat een revindicatoir beslag op roerende zaken (of teboekgestelde schepen) krachtens art. 721 e.v. oud-Rv was gelegd, diende de beslaglegger op de voet van art. 726 oud-Rv door middel van een dagvaarding een zogeheten ‘eis tot vanwaardeverklaring’ van het beslag bij de daartoe bevoegde rechter in te stellen.⁴⁹³ Verzuimde de beslaglegger om deze eis tot vanwaardeverklaring binnen een termijn van acht dagen na beslaglegging in te stellen, dan verviel het beslag van rechtswege (art. 726 lid 3 oud-Rv).⁴⁹⁴ In de vanwaardeverklaringsprocedure controleerde de daartoe bevoegde rechter of alle formaliteiten bij de revindicatoire beslaglegging in acht waren genomen. Alleen in geval het gedane revindicatoir beslag formeel in orde was, kon de rechter het beslag van waarde verklaren. Dit gebeurde dan onder de voorwaarde dat de materieelrechtelijke aanspraak van de beslaglegger tot afgifte of levering van het beslagobject zou komen vast te staan en hiermee zou resulteren in een

⁴⁹⁰ Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 35. Voor een model van een dagvaarding strekkende tot vanwaardeverklaring van een revindicatoir beslag zie Rogron 1835, p. 359.

⁴⁹¹ Cour de Nancy 18 januari 1833 in: Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 35. De vraag was hier of een vordering tot vanwaardeverklaring moest worden ingesteld tegen degene waaronder het revindicatoir beslag fysiek was gelegd (‘celui *sur* qui la saisie est faite’), of tegen degene waartegen de materieelrechtelijke vordering tot afgifte zich richtte (‘celui *contre* qui la saisie est faite’). Het Hof te Nancy koos in ieder geval voor de eerste oplossing.

⁴⁹² Zie in het bijzonder Oudelaar 1992, p. 159-163.

⁴⁹³ De wetgever meende met deze aan het revindicatoir beslag gekoppelde van waardeverklaringsprocedure een dam te kunnen opwerpen tegen onredelijke en lichtvaardige beslagen; zie Toelichting Lex Hartogh 1897, p. 206-207.

⁴⁹⁴ Verval van het beslag staat gelijk met de nietigheid van het beslag met terugwerkende kracht (*ex tunc*); zie o.a. Jansen 1987, p. 370. Inzake de termijn van acht dagen kon aan de beslaglegger zo nodig wel nog uitstel worden verleend; Rb. Maastricht 9 november 1916, NJ 1917, p. 925. Ook het niet tijdig aanbrengen van de dagvaarding ter rolle in een vanwaardeverklaringsprocedure, betekende nog niet dat de dagvaarding en daarmee tevens het revindicatoir beslag van rechtswege was vervallen; Rb. Zutphen 2 juni 1989, NJ 1990, 649.

executoriale titel.⁴⁹⁵ Met andere woorden alleen indien het revindicatoir beslag eenmaal van waarde was verklaard én de beslaglegger beschikte over een executoriale titel, pas dan kon tot reële executie tot afgifte (of levering) van het beslagobject worden overgegaan.

Een dergelijke eis tot vanwaardeverklaring van het gelegde revindicatoir beslag kon op basis van art. 726 lid 2 oud-Rv slechts worden ingesteld met een dagvaardingsexploit. Absoluut bevoegd tot kennisneming van de vordering tot vanwaardeverklaring van een revindicatoir beslag was de arrondissementsrechtbank.⁴⁹⁶ Relatief bevoegd was het de rechter van de woonplaats van degene wiens zaak was beslagen. Naast de gebruikelijke dagvaardingsvereisten in art. 1-5 oud-Rv, diende een dagvaarding voor een vanwaardeverklaringsprocedure nog aan een aantal nadere voorwaarden te voldoen. Zo moest de revindicatoir beslaglegger onder andere gemotiveerd stellen op grond van welk gepretendeerd recht hij dit beslag had laten leggen. Enkel de mededeling dat men bijvoorbeeld eigenaar van de zaak pretendeerde te zijn, was onvoldoende. De beslaglegger moest in de dagvaarding aangeven op welke manier hij rechthebbende op de zaak was geworden.⁴⁹⁷ Sedert 1967 is de Hoge Raad deze eis overigens soepeler gaan toepassen. Pas indien de gedaagde in de vanwaardeverklaringsprocedure persisteerde rechthebbende op de beslagen zaak te zijn, moest de beslaglegger c.q. eiser nadere feiten en omstandigheden (in de conclusie van repliek) stellen.⁴⁹⁸ Verder diende in het petitum van de dagvaarding onder andere duidelijk de eis tot vanwaardeverklaring van het revindicatoir beslag en opeising van de beslagen zaak te zijn opgenomen, op straffe van verval van het beslag van rechtswege krachtens art. 726 lid 3 oud-Rv.⁴⁹⁹ Een eis c.q. vordering tot vanwaardeverklaring kon tot slot zo nodig ook bij verstek worden behandeld.⁵⁰⁰

Veelal werden de 'eis tot vanwaardeverklaring' van het gelegde revindicatoir beslag en de 'eis in de hoofdzaak' omtrent de materieelrechtelijke rechtsvordering tot afgifte of levering van het beslagobject gezamenlijk in één dagvaardingsprocedure behandeld. Dit was echter niet het geval indien voor de eis in de hoofdzaak een andere rechter absoluut of relatief bevoegd was dan degene die bevoegd was voor de eis tot vanwaardeverklaring van het revindicatoir beslag (de arrondissementsrechtbank).⁵⁰¹ Zo kon een eis in de hoofdzaak in

⁴⁹⁵ Zie ook Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 312.

⁴⁹⁶ Zie o.a. Oudelaar 1992, p. 161.

⁴⁹⁷ Zie Hof 's-Gravenhage 30 april 1903, W. 7954 en Hof 's-Gravenhage 29 maart 1909, W. 8869.

⁴⁹⁸ HR 24 november 1967, NJ 1968, 74, m.nt. HD (*Van der Peijl/Van der Gun's Autobedrijf*).

⁴⁹⁹ Hof Amsterdam 8 februari 1921, NJ 1922, p. 565 en Rb. Almelo 28 september 1949, NJ 1950, 806; doch anders Rb. Rotterdam 5 mei 1930, NJ 1930, p. 1167 en Jansen 1987, p. 373.

⁵⁰⁰ Rb. Amsterdam 18 november 1929, NJ 1930, p. 740.

⁵⁰¹ Absolute bevoegdheid van de arrondissementsrechtbank ten aanzien van de vordering tot vanwaardeverklaring van een gelegd revindicatoir beslag, bracht immers nog géén bevoegdheid ten aanzien van de hoofdvordering mede als deze tot de absolute competentie van de kantonrechter behoorde (bijvoorbeeld een arbeidsrechtelijke procedure); Rb. Am-

plaats van een dagvaardingsprocedure een verzoekschrift- of (buitenlandse) arbitrageprocedure zijn. Verder kon voor een eis in de hoofdzaak in plaats van een Nederlandse een buitenlandse overheidsrechter bevoegd zijn. In dergelijke gevallen oordeelde bijvoorbeeld de Nederlandse arrondissementsrechtbank in een vonnis alleen over de vanwaardeverklaring van een beslag, terwijl arbiters een oordeel velden over de materieelrechtelijke aanspraak tot afgifte of levering van een beslagobject in een arbitraal vonnis (waarvoor tevens een Nederlands exequatur moest worden verkregen).⁵⁰²

Was revindicatoir beslag gelegd op een roerende zaak onder een (onmiddellijk) bezitter, dan werd hij (alleen) op grond van art. 726 oud-Rv door de beslaglegger gedagvaard in de vanwaardeverklaringsprocedure. Problematisch werd het echter indien revindicatoir beslag op een roerende zaak onder een houder (*nudus retentor*) was gelegd, terwijl iemand anders de bezitter (*possessor civilis*) van het beslagobject pretendeerde te zijn. Over de vraag, wie van de twee nu precies – de houder of de bezitter – als gedaagde in de vanwaardeverklaringsprocedure moest worden gedagvaard, liepen de meningen lange tijd uiteen.⁵⁰³

sterdam 28 juni 1955, NJ 1955, 638 en Rb. Amsterdam 16 december 1958, NJ 1959, 402.

⁵⁰² Rb. Utrecht 12 januari 1955, NJ 1955, 720; zie verder o.a. Oudelaar 1992, p. 160-161 en 163.

⁵⁰³ Met name tijdens de 19^e eeuw zou de gedaagde in een vanwaardeverklaringsprocedure van een revindicatoir beslag ex art. 726 oud-Rv steeds de bezitter (*possessor civilis*) moeten zijn. Zie o.a. Rb. Utrecht 1 april 1846, W. 869 (bevestigd bij arrest door Prov. Hof Utrecht 2 april 1850); Hof Noord-Holland 29 juni 1848, R.B. 1848, dl X, p. 333-339; Rb. Breda 28 december 1858, W. 2034; Rb. Amsterdam 12 mei 1881, R.B. 1882, A, p. 210 e.v.; Rb. Amsterdam 14 juni 1898, W. 7262, welke uitspraak is bevestigd door Hof Amsterdam 20 november 1899, W. 7415 en vervolgens de HR 22 januari 1904, W. 8027 (*Vrolijk/Baron*); HR 5 april 1907, W. 8522 (*Mackay/Bergmans*); Rb. Utrecht 25 september 1918, W. 10325 en NJ 1919, p. 75; Rb. Rotterdam 12 april 1920, NJ 1921, p. 1236; Hof 's-Hertogenbosch 25 mei 1926, NJ 1927, p. 154; Rb. Rotterdam 27 juni 1947, NJ 1948, 53 en; Hof 's-Hertogenbosch 6 oktober 1976, NJ 1981, 38. Zie overigens ook Jansen 1987, p. 367-368. In de 20^e eeuw neigde men veel meer om alleen de daadwerkelijke houder (*nudus detentor*) van het beslagobject als gedaagde in de vanwaardeverklaringsprocedure (ex art. 726 oud-Rv) aan te merken: HR 20 maart 1895, W. 6646 (*Arnold/Pander Maat*) en zie hier tevens Hof Amsterdam 23 november 1894, W. 6627; Hof 's-Gravenhage 7 januari 1901, W. 7550 en 21 december 1905, W. 8360; Rb. Rotterdam 7 maart 1912, W. 9425 en WPNR 2218 (1912), p. 313; Rb. Amsterdam 14 december 1917, W. 10203; Hof Amsterdam 12 december 1919, W. 10523 en NJ 1920, p. 501; Rb. Amsterdam 24 februari 1930, NJ 1930, p. 1156 en; Hof 's-Gravenhage 14 januari 1965, NJ 1966, 222. Zie o.a. ook Nolst Trenité, *Een casus non dabilis?* in: W. 6944, p. 3-4; Van Rossem 1913, II, art. 726, aant. 1 en 2; Van Rossem/Cleveringa 1972, II, art. 726, aant. 1-3; Stibbe-Bevers 1957, p. 101 en 202; Van Vliet-Van Doorne 1957, p. 199-201 en; Oudelaar 1992, p. 162. Tot slot zou de beslaglegger vrij zijn geweest in de keuze om ofwel de bezitter ofwel de houder in de vanwaardeverklaringsprocedure te dagvaarden: Rb. Amsterdam 26 april 1905, W. 8356; Rb. 's-Gravenhage 1 oktober 1914, NJ 1915, p. 130; Rb. Dordrecht 25 september 1917, NJ 1917, p. 1040; Hof 's-Gravenhage 27 juni 1918, NJ 1918, p. 1193; Rb. Arnhem 2 januari 1930, W. 12101; Hof Arnhem 29 juni 1926, NJ 1927, p. 817 en; volgens D.J. Veegens ook zo bepaald in HR 2 januari 1948,

Was tijdens de vanwaardeverklaringsprocedure gebleken dat het gelegde revindicatoir beslag niet voldeed aan de *formele* vereisten uit art. 721-726 jis. art. 439 e.v. oud-Rv, dan kon dit leiden tot *niet-ontvankelijkheid* van de beslaglegger in zijn eis tot vanwaardeverklaring en kon daaropvolgend geen reële executie afgifte of levering van de beslagen zaken volgen.⁵⁰⁴ Verder was men onder andere alleen ontvankelijk in zijn eis tot vanwaardeverklaring met betrekking tot de onder het desbetreffende revindicatoire beslag vallende roerende zaken.⁵⁰⁵ Bleek het beslagobject tot slot voortijdig te zijn afgegeven aan de beslaglegger, dan was zijn eis tot vanwaardeverklaring van het revindicatoir beslag eveneens niet (meer) ontvankelijk.⁵⁰⁶

5.5.4 Regulier einde afgifte- en leveringsbeslagen

5.5.4.1 Oud-vaderlands recht (1799)

Logischerwijs moet ook elk gelegd ‘arrest’ in de zin van art. 133 e.v. AMP uiteindelijk tot zijn reguliere einde komen, in ieder geval uiterlijk nadat op de voet van art. 274 e.v. AMP de ‘Gerechtsbode van de Rechbank’ of de ‘Exploiteur van den Hove’ met betrekking tot de beslagen goederen (en personen) de gewenste executiemaatregelen hadden tenuitvoergelegd. Doch een specifieke bepaling over de eventuele overgang van een conservatoir beslag in een executoriaal beslag of een andere executoriale maatregel – zoals tegenwoordig bepaald in bijvoorbeeld art. 704 of 735 Rv – kende de toenmalige wet niet.⁵⁰⁷ Het reguliere einde van een conservatoir beslag ex art. 133 e.v. AMP zou derhalve moeten voortvloeien uit ongeschreven beginselen van oud-vaderlands ‘arrest’- en executierecht ofwel het gewoonterecht.⁵⁰⁸ Naar mijn idee gold hier het volgende traject. Was eenmaal op de voet van art. 133 of 134 AMP een ‘arrest’ tot afgifte of

NJ 1948, 113, m.nt. DJV (*Van Boom/Van Zon*); volgens Veegens was deze opvatting overigens reeds aanvaard door het Hof 's-Gravenhage in een arrest van 7 januari 1901, W. 7550. Zie verder Salomons 1997, p. 369.

⁵⁰⁴ Hof 's-Gravenhage 29 maart 1909, W. 8869. Andere gevallen waarbij de vordering tot vanwaardeverklaring van een revindicatoir beslag niet-ontvankelijk was waren o.a.: het ontbreken van een geldig rechterlijk verlof, Rb. Amsterdam 16 november 1925, NJ 1925, p. 1181; dat maritaal beslag (art. 808 e.v. oud-Rv) in plaats van revindicatoir beslag was gelegd, zodat vanwaardeverklaring krachtens art. 726 oud-Rv niet vereist was, Rb. Roermond 21 januari 1932, NJ 1932, p. 751; of van (over)betekening van de dagvaarding tot vanwaardeverklaring aan de houder krachtens art. 726 lid 2 oud-Rv niet was gebleken, Rb. Utrecht 31 december 1947, NJ 1950, 32.

⁵⁰⁵ HR 31 januari 1919, NJ 1919, p. 258 (*Pluimgraaff/Verdam*).

⁵⁰⁶ Rb. 's-Gravenhage 29 januari 1920, NJ 1922, p. 134 en Rb. Rotterdam 25 oktober 1926, NJ 1927, 1584.

⁵⁰⁷ Immers zowel de wettelijke regeling van het conservatoir beslag (‘arrest’) in art. 133-157 AMP als die van het executierecht in art. 274-314 AMP spreken nergens over een specifieke omzetting van een gedaan conservatoir ‘arrest’ (tot afgifte en levering) in een executoriaal ‘arrest’ (tot afgifte en levering).

⁵⁰⁸ De mogelijkheid tot het leggen van arresten zou in Nederland immers door gewoonte zijn ingevoerd; zie o.a. Bort 1702, p. 899-900.

levering gelegd, dan bleef dit conservatoir beslag gewoon liggen totdat de reële executie tot afgifte of levering op basis van art. 278 AMP (directe reële executie: afgifte aan de beslaglegger door de bode of exploitateur) of art. 305 AMP (indirecte reële executie: gijzeling van de tot levering veroordeelde) was voltooid.⁵⁰⁹ Afgezien van het moment van beslaglegging in de conservatoire fase (art. 133 e.v. AMP) of de executoriale fase (art. 274 e.v. AMP), maakte het oud-vaderlandse recht verder eigenlijk geen duidelijk onderscheid tussen conservatoire en executoriale ‘arresten’.

5.5.4.2 Frans recht (1811-1838)

Omtrent de vraag hoe een revindicatoir beslag ex art. 829 e.v. C.pr.civ. op reguliere wijze tot zijn einde kwam, gaf ook de toenmalige Franse wet geen antwoord. Desondanks diende de revindicatoir beslagen roerende zaak aan de rechthebbende/beslaglegger door middel van reële executie te worden afgegeven. Een en ander vond vanzelfsprekend slechts plaats nadat de rechtsvordering tot afgifte door de rechter was toegewezen en het revindicatoir beslag van waarde was verklaard. Was het beslagobject eenmaal aan de rechthebbende afgegeven, dan kwam met die afgifte een einde aan het revindicatoir beslag zelf.⁵¹⁰ Anders dan bij het huidige recht (art. 492 e.v. Rv) kende de Franse wet uitdrukkelijk geen executoriale pendant van het revindicatoir beslag.⁵¹¹ In een omzetting van een revindicatoir beslag in enig executoriaal beslag tot afgifte was evenmin voorzien. Het revindicatoir beslag op de voet van art. 829 e.v. C.pr.civ. kwam uiteindelijk tot zijn regulier einde op basis van het ongeschreven *droit commun des saisies*.

5.5.4.3 Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)

Omtrent de vraag hoe een revindicatoir beslag ex art. 721 e.v. oud-Rv op reguliere wijze tot zijn einde kwam zien we een treffende gelijkenis met het hiervoor beschreven Franse recht. Ook het toenmalige Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering gaf op deze vraag zelf geen antwoord. En ook hier diende de revindicatoir beslagen roerende zaak aan de rechthebbende beslaglegger door middel van reële executie te worden afgegeven, nadat de rechtsvordering tot afgifte door de rechter was toegewezen en het revindicatoir beslag hiermee van waarde

⁵⁰⁹ Met betrekking tot een gelegd conservatoir of executoriaal ‘arrest’ strekkende tot verhaalsexecutie stelde Bort (Bort 1702, p. 978) in ieder geval dat: “*Soo komt een Arrest mede op te houden, als betaelt is, ’t geene daer over het Arrest is gedaen.*” Naar analogie zou dit voor alle arresten hebben kunnen gelden zo ook die strekkende tot afgifte of levering van beslagobjecten.

⁵¹⁰ Zie ook Glasson/Tissier 1908, II, nr. 1531.

⁵¹¹ Overigens vond de reële executie tot afgifte in het Franse recht eveneens plaats op basis van *ongeschreven* executierecht, namelijk ‘*exécutions tracées par le juge*’; zie paragraaf 2.5.1.2.

was verklaard.⁵¹² Met deze afgifte van het beslagobject aan de rechthebbende kwam wederom een einde aan het revindicatoir beslag zelf.⁵¹³ Dit gold sinds 1952 overigens ook voor een teboekgesteld schip waarop revindicatoir beslag tot levering was gelegd. De Nederlandse wet van vóór 1992 kende eveneens geen executoriale pendant van het revindicatoir beslag.⁵¹⁴ In een omzetting van een revindicatoir beslag in enig executoriaal beslag tot afgifte c.q. levering was wederom niet voorzien en ook het regulier einde van een revindicatoir beslag ex art. 721 e.v. oud-Rv was op basis van ongeschreven recht bepaald. Het vloeiende naar mijn idee voort uit de “*aard van de rechtsfiguur van (revindicatoir) beslag*”.⁵¹⁵

5.5.5 *Commentaar bij de periode 1799-heden*

Omtrent de rechtsgeschiedenis van de verschillende onderdelen van de reguliere procedure tot het leggen van een conservatoir beslagen tot afgifte en levering kan het volgende worden opgemerkt.

5.5.5.1 *Rechterlijk verlof*

Van alle tijden is het vereiste dat een conservatoir beslag (tot afgifte en levering) steeds met rechterlijke goedkeuring wordt gelegd. In vergelijking tot de verschillende Nederlandse beslagregimes van ná 1811 springt bij het oud-vaderlandse beslagrecht uit 1799 vooral de mogelijkheid tot het leggen van conservatoir beslag ‘op eigen gezag’ en met een rechterlijke goedkeuring achteraf in het oog (art. 142 jo. art. 145 AMP). Immers, vanaf de invoering van het Franse beslagrecht in 1811 kan tot op heden een conservatoir (c.q. revindicatoir) beslag alleen nog maar worden gelegd met een *voorafgaand* rechterlijk verlof (art. 826 C.pr.civ., art 722 oud-Rv en art. 700 Rv). Daarbij kon de verlofrecchter onder het Franse recht het verlof alleen met uiterste behoedzaamheid afgeven. Deze wettelijke verplichting van een voorafgaand rechterlijk beslagverlof paste naar mijn idee vooral in de 19^e eeuwse rechts-politieke opvatting dat het private eigendom een zo groot mogelijke bescherming diende te genieten. Met andere woorden, de (vermeende) eigendommen van schuldenaren mochten niet buiten strikte rechterlijke controle door een ander worden beslagen. Na invoering van de Nederlandse wetboeken in 1838 zien we hierin deels weer een kentering. Anders dan onder het Franse recht werd een verzoek tot voorafgaand beslagverlof door de verlofrecchter slechts summier getoetst. Dit moet in de Nederlandse rechtsprak-

⁵¹² Deze afgifte kon zo nodig op bevel van de rechter met behulp van de sterke arm geschieden; Rb. Amsterdam 8 november 1938, NJ 1939, 38.

⁵¹³ Overigens hield een revindicatoir beslag anderzijds op te bestaan in geval van een rechterlijke ontzegging van de vordering tot vanwaardeverklaring van het beslag. De bewaarder was dan verplicht de beslagen roerende zaak aan de beslagene terug te geven; Rb. Brielle 9 augustus 1861, W. 2297.

⁵¹⁴ Zie paragraaf 2.5.1.3.

⁵¹⁵ Vgl. Parl. Gesch. Wijziging Rv, e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 118.

tijk ertoe hebben geleid dat de feitelijke mogelijkheden tot het leggen van conservatoir beslag na 1838 weer waren verruimd. Hiermee sloot men mijns inziens weer aan bij de ‘beslagvriendelijke’ traditie die het Nederlandse recht van vóór 1811 (en ná 1838) zo kenmerkte.

Het rechterlijke verlot tot conservatoire beslaglegging diende tijdens alle bestudeerde periodes steeds met behulp van een verzoekschrift aan de bevoegde (verlot)rechter te worden verzocht. Afgezien van een betere en voor alle conservatoire beslagen gezamenlijk uitgewerkte rechterlijke verlotfregeling via een uniforme verzoekschriftprocedure op de voet van art. 700 lid 2 jis. art. 261 e.v. Rv, is inzake het rechterlijk beslagverlot vanaf 1992 eigenlijk niets wezenlijks veranderd ten opzichte van de wettelijke regeling van conservatoir beslag vanaf 1799.

Interessant blijft echter de oud-vaderlandse mogelijkheid om op de voet van art. 142 AMP conservatoir beslag op ‘eigen gezag’ – zonder een voorafgaand rechterlijk verlot – te leggen. Mijns inziens zijn vele argumenten aan te wijzen die pleiten voor een eventuele soortgelijke aanpak in de toekomst.⁵¹⁶ Het wegvallen van het vereiste van een voorafgaand rechterlijk verlot zou een welkom middel zijn tot terugdringing van de werkbelasting van de (voorzieningen-rechters van de) rechtbanken. Verder kan worden geconstateerd dat de beschermende werking van een voorafgaand rechterlijk beslagverlot tegenwoordig feitelijk toch al tot een minimum is gedaald. Het door de rechter gedane onderzoek in de verlotprocedure is uiterst summier te noemen. Door het actief terugdringen van de mogelijkheden tot het ‘zwart of grijs maken’ van beslagen (gerechtelijk beleid) en het vrijwel uitsluiten van de mogelijkheid tot het instellen van een rechtsmiddel tegen een verlotbeschikking (art. 700 lid 2 Rv),⁵¹⁷ komt het horen van de (aspirant)beslagene en andere betrokkenen in de praktijk maar weinig voor. En tot slot blijken op basis van één afgegeven rechterlijk beslagverlot tegenwoordig zelfs diverse beslagpogingen te kunnen worden ondernomen (‘repe-terend beslag’).⁵¹⁸

Met name op basis van deze voorgaande argumenten zou een algehele wettelijke mogelijkheid tot het leggen van conservatoir beslag zonder een voorafgaand rechterlijk verlot (‘op eigen gezag van de beslaglegger’) een interessante en reële optie voor toekomstige beslagwetgeving kunnen zijn. Hierbij zal echter wel als voorwaarde moeten worden gesteld dat, mede voor de beslagene en andere belanghebbenden, steeds een rechterlijke toets achteraf mogelijk moet zijn. Een dergelijke rechterlijke toets achteraf zou in het bijzonder kunnen

⁵¹⁶ Zie o.a. Beekhoven van den Boezem e.a. 2005, p. 206-208.

⁵¹⁷ Afgezien van de mogelijkheid tot appel op basis van het arrest HR 15 februari 2002, NJ 2002, 197 (*Beta-project*).

⁵¹⁸ Het enige sterke argument dat tegen de afschaffing van het voorafgaande rechterlijke beslagverlot zou kunnen pleiten, is de mogelijkheid dat Nederland hiermee op internationaal vlak – denk alleen al aan de uniformerende tendensen naar een Europees privaatrecht binnen Europa – teveel uit de pas zou kunnen gaan lopen. Nederland staat binnen Europa bekend als een zeer (conservatoir) beslagvriendelijke rechtsorde. Echter zoals in het inleidende Hoofdstuk 1 reeds is gemeld valt een eventuele rechtsvergelijking met andere (Europese) staten buiten het bereik van deze studie.

plaatsvinden met de reeds in de wet geregelde opheffingsprocedure op de voet van art. 705 Rv.

5.5.5.2 Manier van beslaglegging

De manier van beslagleggen – dat wil zeggen de te verrichten handelingen die bij een conservatoir beslag (tot afgifte en levering) dienen te worden uitgevoerd – is gedurende de bestudeerde periode voor elke wetgever steeds een belangrijk punt van aandacht geweest. Dit zal waarschijnlijk mede te verklaren zijn uit het feit dat beslaglegging in zowel publiek- als privaatrechtelijke situaties steeds als een daad van overheidsgezag is gezien. De wettelijke voorschriften voor het leggen van ieder mogelijk conservatoir beslag ('arrest') waren in de Algemeene Manier van Procèdeeren nog gegroepeerd in één enkele afdeling (art. 133-157 AMP). Naast de invoering van verschillende wettelijke varianten van onder andere conservatoir beslag, zijn de wettelijke voorschriften voor het leggen van deze beslagen echter vanaf 1811 in de wet meer verspreid komen te liggen. In zowel de *Code de Procédure Civile* als het latere Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering dien(d)en de voorschriften tot het leggen van een conservatoir beslag(type), door middel van schakelbepalingen, steeds te worden aangevuld met de voorschriften van een executoriaal beslag(type). Met name door dit gebruik van schakelbepalingen in het huidige wettelijke beslagrecht, is de invloed van de toenmalige Franse wetgever tot op de dag van vandaag nog steeds voelbaar.

Een ander aspect waaruit blijkt dat civielrechtelijke beslaglegging steeds als een daad van overheidsgezag is gezien, is het feit dat (conservatoir) beslag alleen door een speciaal daartoe aangestelde overheidsfunctionaris – de 'bode', 'exploiteur', *l'huissier* of (gerechts)deurwaarder – kan worden gedaan. Cruciale handeling bij elke beslaglegging is steeds het opmaken van het beslag-exploot door de voornoemde overheidsfunctionaris geweest (ook wel: 'acte van arrest' c.q. 'procès verbal de saisie-revendication').

Indien noodzakelijk kan een (gerechts)deurwaarder sinds 1933 zo nodig 'zelfstandig', na vervoeging bij de plaatselijke burgemeester (eventueel vertegenwoordigd door een politieambtenaar), overgaan tot het openen van gesloten deuren en huisraad (art. 725 jo. art. 444 oud-Rv respectievelijk art. 734 jo. art. 444 Rv). Vóór 1933 – zeker vanaf 1811 tot aan 1933 – diende de deurwaarder voor een dergelijke handeling nog een aanvullend rechterlijk verlof te krijgen (art. 829 C.pr.civ. respectievelijk 724 oud-Rv). Het schrappen van dit aanvullende rechterlijk verlof is naar mijn idee weer een duidelijk voorbeeld geweest van een 'Nederlands' streven naar een efficiënter en derhalve soepeler beslagregime.

In het kader van de conservatoire beslagen tot afgifte en levering heeft de wet op verschillende wijzen steeds oog gehad voor bijzondere beslagobjecten. De specifieke mogelijkheid tot het leggen van een conservatoir beslag tot afgifte en levering onder vreemdelingen op basis van art. 134 AMP (uit 1799) is overigens pas in 1992 met de mogelijkheid tot een 730 Rv-beslag onder vreem-

delingen op de voet van art. 765 jis. art. 730 e.v. Rv in de wet teruggekeerd. In geval van een conservatoir beslag tot afgifte (revindicatoir beslag) op bepaalde agrarische roerende zaken is het vanaf 1811 steeds mogelijk geweest om door een (kanton)rechter hiervoor een ‘rurale beheerder’ aan te stellen (art. 594 C.pr.civ.; art. 725 jo. art. 451 oud-Rv; art. 734 jo. art. 451 Rv). De nieuwe mogelijkheden van 730 Rv-beslag op ‘oogst op stam’ (‘landbouwbeslag’ ex art. 732 Rv), alsmede 730 Rv-beslag onder derden passen tot slot in de rigoureuze uitbreiding van de mogelijkheden tot het leggen van conservatoir beslag tot afgifte en levering, dat de wijziging van het wettelijke beslagrecht in 1992 zo kenmerkte.

Ten slotte heeft de wetgever in 1992 definitief gebroken met de door de Fransen in 1811 ingevoerde algemene verplichting tot aanstelling van een bewaarder bij conservatoir beslag (zoals bij de revindicatoire beslagen ex art. 830 jo. art. 598 C.pr.civ. respectievelijk art. 725 jo. art. 450 oud-Rv). Ook met de afschaffing van deze algemene plicht tot aanstelling van een bewaarder over beslagobjecten, komt de wetgever in feite weer terug bij het ‘efficiënte’ oud-vaderlandse beslagrecht. Zo bestond volgens art. 148 AMP bij conservatoir beslagen op roerende zaken eventueel – doch niet verplicht – de aanvullende mogelijkheid tot bewaring van de beslagen zaak.

5.5.5.3 Eis in de hoofdzaak en vanwaardeverklaring van het (revindicatoir) beslag

Nadat eenmaal conservatoir beslag (tot afgifte en levering) is gelegd, is de beslaglegger steeds verplicht geweest om op een of andere manier een (rechterlijke) uitspraak uit te lokken omtrent zijn gepretendeerde recht tot afgifte of levering van het desbetreffende beslagobject. Met betrekking tot de eis in de hoofdzaak c.q. de procedures tot vanwaardeverklaring van (revindicatoire) beslagen valt het volgende op. Zowel onder het oud-vaderlandse beslagrecht uit 1799 (impliciet uit art. 144 AMP) als onder het huidige beslagrecht vanaf 1992 (art. 700 lid 3 Rv) diende c.q. dient na conservatoire beslaglegging maar éénmaal een civiele procedure te worden geëntameerd. In deze procedure wordt alleen de materieelrechtelijke aanspraak – waarvoor ter bewaring het conservatoire beslag is gelegd – onderzocht en wordt vervolgens hierover een bindende en reëel te executeren uitspraak gedaan. Naar huidig recht kan deze civiele procedure – de ‘eis in de hoofdzaak’ – overigens plaatsvinden doormiddel van een dagvaardings- of verzoekschriftprocedure, een kort geding of een arbitrale procedure. Zelfs een civiele procedure in het buitenland kan als eis in de hoofdzaak dienen.

Daarentegen zien we onder het Franse en Nederlandse beslagrecht uit de periode 1811-1992 dat na een gedaan revindicatoir beslag steevast twee verschillende procedures parallel naast elkaar dienden plaats te vinden: *a)* de procedure tot vanwaardeverklaring van het beslag door een speciaal daartoe absoluut en relatief bevoegde Nederlandse overheidsrechter (*tribunal* of arrondissementsrechtbank) en *b)* de civiele procedure omtrent de *materieelrechtelijke aan-*

spraak van de beslaglegger tot afgifte of levering van het beslagobject (behandeld door een Nederlandse of buitenlandse overheidsrechter, of zelfs door arbiters). Rechtshistorisch opmerkelijk is ook nu weer het gegeven dat met het schrappen van de parallelle en ‘formele’ (Franse) vanwaardeverklaringsprocedure in 1992, het Nederlandse beslagrecht weer is teruggekeerd naar een systeem dat sterk doet denken aan de regeling van conservatoire ‘arresten’ in de Algemeene Manier van Procèdeeren uit 1799. De formele gerechtelijke procedure tot vanwaardeverklaring van een conservatoir of revindicatoir beslag, parallel aan de civiele procedure omtrent de materieelrechtelijke aanspraak van de beslaglegger tot het beslagobject, paste blijkbaar niet bij de ten opzichte van de Fransen ‘deformalistisch’ ingestelde Nederlanders.

5.5.5.4 Regulier einde conservatoire afgifte- en leveringsbeslagen

Met betrekking tot het reguliere einde van conservatoire afgifte- en leveringsbeslagen, dat wil zeggen de afwikkeling via het gebruikelijke executierecht (reële executie tot afgifte en levering), kan het volgende worden geconstateerd. De reguliere afwikkeling van conservatoire beslagen tot afgifte en levering via verschillende vormen van reële executie tot afgifte en levering (o.a. art. 492 e.v. Rv en art. 3:300 BW) is eigenlijk pas sinds 1992 in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering inzichtelijker geworden. Tegenwoordig geven met name art. 704, 733 lid 2, 735 en 737 lid 2 Rv precies aan wanneer een bepaald 730 Rv-beslag in een bepaald executoriaal beslag of executoriale maatregel kan overgaan. Vóór 1992 ging elk conservatoir beslag alleen regulier over in een executoriaal beslag of andere executoriale maatregel nadat het, naast toewijzing van de vordering waarvoor het beslag was gelegd, door de rechter uitdrukkelijk ‘van waarde’ was verklaard. Alleen zo kon bijvoorbeeld een ‘vanwaardeverklaard’ revindicatoir beslag overgaan in reële executie tot afgifte door de deurwaarder. Dit reguliere einde van conservatoire beslagen na vanwaardeverklaring stond echter nergens uitdrukkelijk vermeld in de wet (*Code de Procédure Civile* of Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering). Het vloeiende voort uit het ongeschreven recht (*droit commun des saisies* of de ‘aard van de rechtsfiguur van beslag’).

6 ENKELE COMPLICATIES

Is eenmaal een 730 Rv-beslag gelegd, dan kunnen zich allerlei juridische complicaties voordoen. In de volgende subparagrafen wordt een aantal van deze complicaties nader tegen het licht gehouden. Dit zijn achtereenvolgens: de voortijdige opheffing van het 730 Rv-beslag door de rechter op de voet van art. 705 Rv (paragraaf 6.1), het onrechtmatig of vexatoir 730 Rv-beslag (paragraaf 6.2), het 730 Rv-beslag bij faillissement (paragraaf 6.3) en het 730 Rv-beslag en substitutie van het beslagen goed (paragraaf 6.4).

6.1 Voortijdige opheffing van het 730 Rv-beslag door de voorzieningenrechter in kort geding (art. 705 Rv)

Het rechterlijk verlot tot conservatoir beslag op basis van art. 700 lid 2 Rv wordt in de praktijk veelal aanstonds en zonder wederhoor van de beslagene verleend (Hoofdstuk 5, paragraaf 5.1.1). Een conservatoir beslag op goederen kan tot zeer ingrijpende (rechts)gevolgen voor de beslagene en anderen leiden (Hoofdstuk 4 en Hoofdstuk 5, paragraaf 5.2.5). Het is om die reden dat een beslagene, de schuldenaar of andere belanghebbenden achteraf de mogelijkheid moeten hebben tegen een eenmaal gelegd conservatoir beslag bij de rechter op te komen. Voor een 730 Rv-beslag geldt niet anders. In art. 705 Rv is daartoe het zogeheten *conservatiegeschil* ofwel *opheffingskortgeding* opgenomen. Op basis van deze procedure kan de overheidsrechter een eenmaal gelegd conservatoir beslag voortijdig opheffen, nog voordat een rechterlijke uitspraak inzake de eis in de hoofdzak is gewezen.⁵¹⁹ Door de opheffing van een conservatoir (730 Rv-) beslag verliezen onder andere de (rechts)gevolgen, die een dergelijk beslag normaliter meebrengt, hun werking.

6.1.1 Competentie (art. 705 lid 1 Rv)

Art. 705 lid 1 Rv bepaalt welke rechter bevoegd is om van een conservatiegeschil kennis te nemen. Deze bepaling lijkt overigens te suggereren dat een conservatoir beslag, onverminderd de bevoegdheid van de gewone rechter, in kort geding louter kan worden opgeheven door de voorzieningenrechter die het beslagverlot heeft verleend.⁵²⁰ De Hoge Raad oordeelde in 1996 in het arrest DKHB/KIVO evenwel anders.⁵²¹ De Deutsche Kredit- und Handelsbank AG

⁵¹⁹ Voor de procedurele regeling van het conservatiegeschil zijn op basis van art. 705 lid 3 Rv tevens art. 63 lid 2 Rv en art. 438 lid 2, vierde zin en leden 3-5 Rv van toepassing. Zie omtrent het conservatiegeschil op grond van art. 705 Rv verder o.a. Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 705; Broekveldt 2003, p. 670-683; Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Ynzonides*) 2001, par. 2.20; Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Oudelaar*) 2001, par. 1.30 en; Van Mierlo 1997, p. 7-8.

⁵²⁰ Zie met name Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 100.

⁵²¹ HR 23 februari 1996, NJ 1996, 434, (*Deutsche Kredit- und Handelsbank/Kunststoffen Industrie Volendam (KIVO)*); zie ook Van Mierlo 1996, p. 40-43.

(hierna: DKHB) had namelijk, met verlof van de – toentertijd daartoe bevoegde – President van de Arrondissementsrechtbank Amsterdam, conservatoir beslag gelegd op onroerende zaken te Amsterdam van (onder andere) de Kunststoffen Industrie Volendam (hierna: KIVO). Vervolgens entameerde DKHB jegens KIVO een incassokortgeding voor de President van de Arrondissementsrechtbank Haarlem. KIVO voerde verweer in conventie en vorderde voor de Haarlemse President in reconventie tevens de opheffing van de door DKHB gelegde beslagen. Deze president wees de vordering in reconventie toe, welke uitspraak door het Hof te Amsterdam werd bekrachtigd. DKHB ging met name in cassatie tegen de opheffing van de beslagen. Op basis van art. 705 lid 1 Rv zou in casu alleen de President te Amsterdam – de verlofrechter – bevoegd tot opheffing van de beslagen zijn geweest en niet de President te Haarlem. De Hoge Raad maakte met deze opvatting echter korte metten door in rechtsoverweging 3.4. het volgende te bepalen:

“De bepaling van art. 705 lid 1 Rv waarborgt dat, als eenmaal verlof tot beslag is gegeven, er ook steeds een Nederlandse rechter bevoegd is over een vordering tot opheffing van het beslag te oordelen. De in die bepaling aan de president die het verlof tot het beslag heeft gegeven, toegekende bevoegdheid het beslag in kort geding op te heffen, is geen uitsluitende bevoegdheid in kort geding, maar een aanvullende bevoegdheid naast die welke uit art. 289 Rv [MH: tegenwoordig art. 254 Rv] voortvloeit.”

Met andere woorden op basis van art. 705 lid 1 jis. art. 254-259 Rv heeft tegenwoordig, buiten de voorzieningenrechter die het rechterlijk beslagverlof heeft gegeven, in beginsel iedere andere voorzieningenrechter de bevoegdheid om in kort geding een beslag bij onmiddellijke voorziening bij voorraad op te heffen, mits er maar voldoende spoedeisendheid is.⁵²²

6.1.2 *Opheffingsgronden (art. 705 lid 2 Rv)*

Art. 705 lid 2 Rv somt een viertal gronden op die in beginsel tot voortijdige opheffing van een gelegd conservatoir beslag kunnen leiden. Ten eerste geldt als opheffingsgrond het “verzuim van op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen”. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het feit dat een conservatoir beslag door beslaglegger A onder beslagene B is gelegd zonder dat daartoe een voorafgaand rechterlijk beslagverlof op de voet van art. 700 Rv is afgegeven. Ten tweede vormt het summier blijken “van de ondeugdelijkheid van het door de beslaglegger ingeroepen recht” een grond tot opheffing van een conservatoir beslag. Een dergelijke opheffingsgrond doet zich voor indien summierlijk wordt aangetoond dat het door A ingeroepen recht, ter bewaring waarvan het conservatoir beslag onder B is gelegd, niet blijkt te bestaan. Ten derde geldt als opheffingsgrond het summierlijk blijken van ‘het onnodige van het beslag’. Een conservatoir (verhaals)beslag kan bijvoorbeeld door A onnodig onder B zijn gelegd indien blijkt dat voor de vordering, waarvoor beslag is gelegd, reeds in

⁵²² Zie ook Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 705, aant. 2.

een eerder stadium aan A een recht van hypotheek was verleend dat al voldoende verhaalszekerheid biedt.⁵²³ Als vierde grond voor opheffing van een conservatoir beslag geldt tot slot de situatie waarin het beslag is gelegd voor een geldvordering, en daarna voldoende (verhaals)zekerheid wordt gesteld. In de praktijk wordt hierbij veelal gebruik gemaakt van een bankgarantie.⁵²⁴

6.1.2.1 De opheffingsgronden zijn niet-imperatief

Sommige schrijvers stellen dat de opheffingsgronden uit art. 705 lid 2 Rv een imperatief karakter hebben.⁵²⁵ Is de aanwezigheid van een specifieke opheffingsgrond (summierlijk) aangetoond, dan zou de voorzieningenrechter steeds tot opheffing van het conservatoir beslag genoodzaakt zijn. De visie dat de opheffingsgronden uit art. 705 lid 2 Rv een dergelijk imperatief karakter zouden hebben is echter niet juist.

Zo zou de beslaglegger in geval van een ‘geringe’ vormfout bij het gelegde conservatoir beslag (eerste opheffingsgrond in de zin van art. 705 lid 2 Rv) naar mijn idee wel degelijk de mogelijkheid moeten worden geboden om dit verzuim alsnog te herstellen. Heeft herstel op correcte wijze plaatsgevonden dan blijft het beslag daarna ononderbroken in stand.⁵²⁶ Bij een geringe vormfout kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een beslagexploot waarin alleen de voorletters en niet de voornamen van de beslaglegger zijn opgenomen (art. 702 jo. art. 440 Rv). Dit past mijns inziens duidelijk binnen het algehele streven naar deformalisering in het burgerlijk procesrecht. Is de vormfout bij het gelegde conservatoir beslag daarentegen aanzienlijk – bijvoorbeeld het geheel ontbreken van een rechterlijk beslagverlof – dan kan dit uiteraard niet meer worden hersteld. In dat geval zal het beslag op de voet van art. 705 lid 2 Rv dienen te worden opgeheven.

Voorts, volgens de wetgever en de jurisprudentie dient de voorzieningenrechter met betrekking tot de vordering tot opheffing van een conservatoir beslag op basis van art. 705 Rv – vooral inzake de ondeugdelijkheid van de vordering waarvoor beslag is gelegd c.q. het onnodige van het gelegde beslag – steeds een afweging te maken tussen de belangen van de beslagene enerzijds en die van de beslaglegger anderzijds.⁵²⁷ Dat de opheffingsgronden in art. 705 lid 2

⁵²³ Pres. Rb. Alkmaar 15 april 1922, W. 11014.

⁵²⁴ Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Oudelaar*) 2001, par. 1.30.3.

⁵²⁵ A.I.M. van Mierlo nog in zijn noot bij HR 26 mei 2000 (*Aruba/Boeije*), AA 2001, p. 112; zie ook Oudelaar 2003, p. 94 en Mijnsen 2003, p. 56.

⁵²⁶ Zie ook Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*H. Oudelaar*) 2001, par. 1.30.3. Anders Van Mierlo die blijkbaar uitgaat van een strikte toepassing van art. 705 lid 3 Rv, zodat de herstelmogelijkheden bij executoriaal beslag (op de voet van art. 438 lid 2 Rv) bij conservatoir beslag in het geheel niet mogelijk zijn; zie Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 705, aant. 3.

⁵²⁷ Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 314 en HR 27 januari 1995, NJ 1995, 669, m.nt. J.H. Spoor (*Bigott/Doucal*), HR 14 juni 1996, NJ 1997, 481, m.nt. HJS (*De Ruitertj/MBO*). Zie verder ook HR 25 november 2005, NJ 2006, 148, m.nt. G.R. Rutgers (*Rohde Nielsen/De Donge*), r.o. 3.9; zie tevens A.I.M. van Mierlo in zijn noot in

Rv geen imperatief karakter hebben is bijvoorbeeld op te maken uit het in 2006 door de Hoge Raad gewezen arrest *Bijl/Van Baalen* omtrent de tweede opheffingsgrond (het summierlijk blijken van de ondeugdelijkheid van het door de beslaglegger ingeroepen recht).⁵²⁸ Nadat Van Baalen conservatoire beslagen onder *Bijl* had gelegd, had de rechtbank de vordering van Van Baalen – waarvoor de conservatoire beslagen waren gelegd (de eis in de hoofdzaak) – in de hoofdzaak afgewezen. Van Baalen is tegen deze afwijzing bij het hof in appel gekomen zonder de voornoemde conservatoire beslagen op te heffen. *Bijl* had daarop de opheffing van de voornoemde en onder hem gelegde beslagen alsnog in kort geding gevorderd op de voet van art. 705 Rv. De door *Bijl* gevorderde voorziening werd evenwel door de voorzieningenrechter bij kortgedingvonnis geweigerd, hetgeen door het hof in het appel nog eens is bekrachtigd. *Bijl* is tegen de afwijzing van het hof tenslotte in cassatie gegaan. De Hoge Raad overwoog in rechtsoverweging 3.6 uiteindelijk het volgende:

“[...] dat een vordering tot opheffing van een conservatoir beslag op de grond dat de vordering tot verzekering waarvan dat beslag is gelegd, door de bodemrechter in eerste aanleg is afgewezen, in het geval tegen dat vonnis hoger beroep is ingesteld, niet zonder meer moet worden toegewezen, ook niet onder het voorbehoud van kennelijke mislagen in de uitspraak van de bodemrechter. Ook in een zodanig geval dienen de wederzijdse belangen van partijen te worden afgewogen. De omstandigheid dat de bodemrechter in eerste aanleg in de hoofdzaak reeds uitspraak heeft gedaan, dient hierbij wél te worden meegewogen. Van de voorzieningenrechter kan overigens niet worden gevergd dat hij in zijn vonnis mede een voorlopige beoordeling geeft van de kans van slagen van het door de beslaglegger tegen het vonnis in eerste aanleg ingestelde hoger beroep.”

Met andere woorden de voorzieningenrechter kan een conservatoir beslag handhaven, ondanks het feit dat de beslaglegger zijn vordering – in ieder geval in eerste aanleg – niet aannemelijk heeft kunnen maken (de tweede opheffingsgrond ex art. 705 lid 2 Rv), na afweging van de belangen van de beslagene (*Bijl*) en de beslaglegger (*Van Baalen*).⁵²⁹

6.1.2.2 De opheffingsgronden zijn niet limitatief

De in art. 705 lid 2 Rv gegeven opsomming van opheffingsgronden is door de wetgever overigens niet limitatief, maar enuntiatief bedoeld.⁵³⁰ Andere, niet in art. 705 lid 2 Rv genoemde, opheffingsgronden zijn derhalve mogelijk. Zo kan een voorzieningenrechter het conservatoir beslag ook opheffen – zonder het

AA 2006, p. 112-115. Zie tot slot ook Oudelaar 2003, p. 95, waarin wordt betoogd dat de bewijslast omtrent de ondeugdelijkheid van de gepretendeerde vordering, of de onnodigheid van het beslag niet steeds door de beslagene moet worden geleverd. Zie verder o.a. Van der Kwaak 1996, p. 1894, Van Mierlo 1997 bis, p. 553 e.v. en Mijnsen 2003, p. 56.

⁵²⁸ HR 30 juni 2006, RvdW 2006, 670 (*Bijl/Van Baalen*).

⁵²⁹ Zie HR 30 juni 2006, RvdW 2006, 670 (*Bijl/Van Baalen*), r.o. 3.5 waarin onder andere ook wordt verwezen naar HR 20 maart 1959, NJ 1959, 246 (*Smits/Heyman qq.*).

⁵³⁰ Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv 3, 5 en 6), p. 313-314.

voorhanden zijn van één van de vier in art. 705 lid 2 Rv genoemde opheffingsgronden – aangezien de ingrijpende gevolgen van het beslag ten opzichte van de beslagene niet zijn te rechtvaardigen. Zo bepaalde de wetgever hieromtrent:

“[...] dat [...] de opsomming van art. 705 lid 2 niet limitatief is. Daaruit vloeit voort dat de thans door de rechter in kort geding aanvaarde opheffingsgronden – dat wil zeggen gronden waarop hij het beslag mag opheffen – voor het nieuwe recht hun betekenis behouden. Met name is een belangrijke grond gelegen in de afweging of de belangen van de beslaglegger voldoende zwaar wegen om de gevolgen van het beslag (blokkering van de door het beslag getroffen vermogensbestanddelen) te rechtvaardigen. Of dit zo is, zal van de omstandigheden van het geval afhangen [...]”

De wetgever refereerde hier met name aan een door de Hoge Raad in 1983 gewezen arrest. In verband met dit arrest stelde de wetgever dat:

“[...] het kan zich voordoen dat een vordering wel degelijk in zekere mate aannemelijk gemaakt wordt, maar niet voldoende om de ingrijpende gevolgen van het betreffende beslag voor de schuldenaar te rechtvaardigen.”⁵³¹

De keuze van de wetgever voor het voornoemde arrest (Piccioli/V&N Impag⁵³²) als argument voor het bestaan van opheffingsgronden buiten de vier in art. 705 lid 2 Rv genoemde, is naar mijn idee echter niet gelukkig. In dit arrest inzake de opheffing van een gelegd vreemdelingenbeslag (art. 764 oud-Rv) besliste de Hoge Raad in rechtsoverweging 3.1 onder andere het volgende:

“Het vooroverwogene staat er evenwel niet aan in de weg dat, in geval van een beslag [...], het verlof kan worden geweigerd c.q. opheffing kan worden verkregen, indien het bestaan van de vordering waarvoor het beslag wordt gelegd onvoldoende aannemelijk is om het ingrijpende gevolg te rechtvaardigen dat de beslaglegger de voldoening van een vordering op de onmiddellijke betaling waarvan de wederpartij recht heeft, voor lange tijd zou kunnen blokkeren, [...]”

De door de Hoge Raad gebezigde formulering lijkt echter meer te wijzen op de tweede wettelijke opheffingsgrond in art. 705 lid 2 Rv, namelijk dat – bij nadere afweging – de vordering waarvoor het conservatoir beslag werd gelegd toch onvoldoende deugdelijk blijkt te zijn. Dat naast de vier in art. 705 lid 2 Rv genoemde opheffingsgronden nog buitenwettelijke gronden zijn aan te wijzen – waaronder de onderlinge afweging van de belangen van de beslaglegger enerzijds en die van de beslagene anderzijds – staat vast. Immers voordat de vier wettelijke opheffingsgronden worden opgesomd luidt de aanhef van art. 705 lid 2 Rv:

“De opheffing wordt onder meer uitgesproken bij [...]”

⁵³¹ Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv 3, 5 en 6), p. 314.

⁵³² HR 22 april 1983, NJ 1984, 180, m.nt. WHH (*Piccioli/V&N Impag*).

Met de opneming van de woorden ‘*onder meer*’ aan het begin van art. 705 lid 2 Rv is het enuntiatieve karakter van deze wetsbepaling gegeven. Zo kan een conservatoir beslag, naast de onderlinge afweging van de belangen van de beslaglegger en de beslagene als opheffingsgrond, ook worden opgeheven doordat het bijvoorbeeld is gelegd op goederen bestemd voor de openbare dienst (art. 703 Rv).⁵³³

6.1.3 *Manier en moment van opheffing*

De voorzieningenrechter kan de opheffing van een eenmaal gelegd conservatoir beslag op de voet van art. 705 Rv in kort geding op uiteenlopende wijzen gelasten, afhankelijk van de formulering van het petitum in de dagvaarding daartoe. Vordert de eiser dat de voorzieningenrechter het beslag zelf opheft, dan zal de voorzieningenrechter daartoe een *constitutief opheffingsvonnis* moeten wijzen. Vordert de eiser daarentegen dat de beslaglegger wordt veroordeeld tot opheffing van het door hem gelegde beslag, dan zal sprake zijn van een *condemnatoir opheffingsvonnis*. De vraag is nu vanaf welk moment het beslag precies is opgeheven.

Bij een constitutief opheffingsvonnis vindt de opheffing zonder meer plaats op het moment dat dit vonnis in kracht van gewijsde gaat. Dit is het geval als tegen dit vonnis in kort geding geen gewoon rechtsmiddel meer openstaat (verzet, hoger beroep of cassatie). Zo gaat bijvoorbeeld een door de voorzieningenrechter in kort geding en op tegenspraak gewezen vonnis in kracht van gewijsde als niet binnen vier weken na de uitspraak hoger beroep conform art. 339 lid 2 Rv is ingesteld. Voor de praktijk is dit echter niet altijd praktisch. Immers het afwachten van bijvoorbeeld de voornoemde vierwekentermijn kan te lang duren. Mogelijk om die reden is de Hoge Raad in het arrest *Smokehouse I* met een andere mogelijkheid gekomen.⁵³⁴ Culimer had in Nederland conservatoir vreemdelingenbeslag laten leggen op een partij gerookte zalm die in eigendom toebehoorde aan het Deense bedrijf *Smokehouse*. *Smokehouse* vorderde vervolgens opheffing van het vreemdelingenbeslag, voor zover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad, op de voet van art. 705 Rv. De aangezochte president in kort geding wees de vordering van *Smokehouse* af, maar in hoger beroep vernietigde het Gerechtshof 's-Gravenhage dit vonnis. Het hof wees de vordering van *Smokehouse* tot opheffing van het gelegde vreemdelingenbeslag alsnog toe, zij het zonder de gevorderde uitvoerbaarverklaring bij voorraad. Nadat Culimer tegen dit arrest vervolgens in cassatie was gegaan, had *Smokehouse* bij de Hoge Raad alsnog een incidentele vordering tot uitvoerbaarverklaring bij voorraad van het arrest van het hof ingesteld (op de voet van art. 53 oud-Rv, tegenwoordig art. 234 Rv). De Hoge Raad overwoog in rechtsoverweging 3.2 omtrent deze incidentele vordering van *Smokehouse* het volgende:

⁵³³ Zie Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*H. Oudelaar*) 2001, par. 1.30.3, p. 69.

⁵³⁴ HR 20 januari 1995, NJ 1995, 413, m.nt. HER (*Smokehouse/Culimer*).

“[...] De opheffing van een beslag door de rechter doet een nieuwe rechtstoestand van het beslagen goed ontstaan welke in beginsel eerst met het in kracht van gewijsde gaan van de uitspraak een aanvang neemt. De rechter kan echter de opheffing van het beslag op de voet van art. 52 Rv. [MH: tegenwoordig art. 233 Rv] uitvoerbaar bij voorraad verklaren [...]. Het enkele feit dat, zo de rechter een beslag opheft, voor de werking van die uitspraak geen vorm van tenuitvoerlegging vereist is, brengt nog niet mee dat zich een geval als bedoeld in de aanhef van art. 52 lid 1 [MH: tegenwoordig art. 233 lid 1 Rv] voordoet, waarin ‘de aard van de zaak’ uitvoerbaarheid bij voorraad uitsluit.”

Met andere woorden een constitutief opheffingsvonnis kan volgens de Hoge Raad steeds – en op basis van art. 234 Rv zo nodig ook achteraf – uitvoerbaar bij voorraad worden verklaard krachtens art. 258 jo. art. 233 Rv. In dat geval is het beslag opgeheven vanaf het moment dat het constitutieve opheffingsvonnis is uitgesproken.

Met een condemnatoir opheffingsvonnis wordt het gelegde beslag daarentegen niet automatisch opgeheven, maar veroordeelt de rechter de beslaglegger tot opheffing van het door hem gelegde beslag – veelal op verbeurte van een dwangsom – over te gaan. Deze beslaglegger zal vervolgens zelf actie moeten ondernemen. Mede tot zekerheid van de beslagene (bewijs), zal de beslaglegger in dat geval aan de beslagene *schriftelijk* moeten verklaren dat het beslag is opgeheven.⁵³⁵

6.1.4 *De aanwending van een gewoon rechtsmiddel (verzet, hoger beroep of cassatie) tegen een opheffingsvonnis*

Een vonnis in kort geding waarmee een gelegd conservatoir (730 Rv-)beslag op de voet van art. 705 Rv wordt opgeheven – ongeacht of dit vonnis constitutief dan wel condemnatoir van aard is en ongeacht of het al dan niet uitvoerbaar bij voorraad is verklaard – kan na instelling van *verzet* door de voorzieningenrechter in kort geding (art. 259 jo. art. 143 Rv), in *hoger beroep* door de appelrechter (art. 332 Rv) dan wel in *cassatie* door de cassatierechter (art. 398 Rv) worden vernietigd. In dergelijke gevallen rijzen met betrekking tot het gelegde en inmiddels weer opgeheven c.q. op te heffen conservatoir beslag twee vragen: *a)* wat is het directe gevolg van de aanwending van een gewoon rechtsmiddel (verzet, hoger beroep of cassatie) tegen het opheffingsvonnis en *b)* wat is het uiteindelijke gevolg van de vernietiging van het opheffingsvonnis, ten gevolge van de succesvolle aanwending van een rechtsmiddel. Beide vragen zullen hierna nader aan de orde komen.

6.1.4.1 Het directe gevolg van de aanwending van een gewoon rechtsmiddel tegen het opheffingsvonnis voor het beslag in kwestie

Het aanwenden van een gewoon rechtsmiddel tegen een constitutief of condemnatoir opheffingsvonnis leidt in beginsel steeds tot schorsing van de tenuitvoer-

⁵³⁵ Zie o.a. Van Mierlo 1997 bis, p. 555-557.

legging van dit vonnis, dat wil bij een toewijzend opheffingsvonnis zeggen de schorsing van de directe c.q. indirecte opheffing van het litigieuze (730 Rv-) beslag. Het gelegde conservatoir beslag blijft in dat geval voorlopig onaangetast op het beslagen goed liggen. Deze schorsende werking ten gevolge van de aanwending van een gewoon rechtsmiddel tegen het opheffingsvonnis vindt zijn grondslag in geval van verzet in art. 145 Rv, voor hoger beroep in art. 350 Rv en voor cassatie in art. 404 Rv.

Geheel anders is de situatie indien het constitutief of condemnatoir opheffingsvonnis uitvoerbaar bij voorraad is verklaard en een van de partijen vervolgens hiertegen een gewoon rechtsmiddel instelt. Immers doordat een opheffingsvonnis uitvoerbaar bij voorraad is verklaard (art. 145 respectievelijk art. 350 lid 1 Rv), is het gelegde conservatoir beslag bij een constitutief opheffingsvonnis per direct opgeheven en dient het bij een condemnatoir opheffingsvonnis door veroordeelde beslaglegger te worden opgeheven. In dergelijke gevallen leidt de instelling van een gewoon rechtsmiddel aldus niet tot instandhouding van het litigieuze conservatoir beslag.⁵³⁶

6.1.4.2 Het gevolg van de vernietiging van het opheffingsvonnis ten gevolge van een aangewend gewoon rechtsmiddel voor het beslag in kwestie

Het gevolg van de vernietiging van het opheffingsvonnis voor het conservatoir (730 Rv-)beslag in kwestie, na aanwending van een gewoon rechtsmiddel tegen dit vonnis, hangt af van de vraag: of de constitutieve (door de rechter) of condemnatoire (door de beslaglegger op last van de rechter) opheffing van het beslag al dan niet vóór of tijdens de aanwending van het rechtsmiddel met behulp van een uitvoerbaar bij voorraadverklaring is tenuitvoergelegd. Is het beslag namelijk vóór of tijdens de aanwending van het rechtsmiddel nimmer opgeheven, dan brengt de vernietiging van het – al dan niet uitvoerbaar bij voorraad verklaarde – opheffingsvonnis voor het beslag geen enkele wijziging met zich. Het eertijds gelegde beslag is in een dergelijk geval op het beslagobject steeds onaangetast blijven liggen. Is het beslag in kwestie daarentegen wel vóór of tijdens de aanwending van het rechtsmiddel op grond van een uitvoerbaar bij voorraad verklaard opheffingsvonnis opgeheven, dan zal het opgeheven beslag tengevolge van de vernietiging van het opheffingsvonnis weer gaan herleven.

Over deze materie heeft de Hoge Raad zich onder meer gebogen in het eerder reeds genoemde arrest DKHB/KIVO.⁵³⁷ In dit arrest had DKHB conservatoir beslag gelegd op onroerende zaken van KIVO. Vervolgens entameerde DKHB jegens KIVO een incassokortgeding voor de President van de Arrondissementsrechtbank Haarlem. KIVO voerde verweer in conventie en vorderde in reconventie onder meer de opheffing van de door DKHB gelegde beslagen. De president had de vorderingen in conventie afgewezen doch de vorderingen in reconventie toegewezen en het kortgedingvonnis daarbij tevens uitvoerbaar bij

⁵³⁶ Zie o.a. HR 20 januari 1995, NJ 1995, 413, m.nt. HER (*Smokehouse/Culimer*).

⁵³⁷ HR 23 februari 1996, NJ 1996, 434 (*Deutsche Kredit- und Handelsbank/Kunststoffen Industrie Volendam (KIVO)*). Zie verder ook Van Mierlo 1996, p. 40 e.v.

voorraad verklaard. Het bestreden vonnis werd door het Gerechtshof te Amsterdam bij arrest bekrachtigd. DKHB ging onder andere in cassatie tegen de volgende opvatting van het hof, zoals neergelegd in rechtsoverweging 4.3 van het bestreden arrest:

“[...] Want ook al zou het hof van oordeel zijn dat de beslagen ten onrechte waren opgeheven, dan nog zouden die beslagen niet ‘herleven’ wanneer de desbetreffende voorziening alsnog werd geweigerd. [...]”

De Hoge Raad corrigeerde het hof hieromtrent in rechtsoverweging 3.3 als volgt:

“[...] Een beslag dat bij uitvoerbaar bij voorraad verklaard vonnis is opgeheven, herleeft door vernietiging in hoger beroep van dat vonnis, met dien verstande dat wijzigingen in de rechtstoestand van het beslagen goed in de periode tussen de opheffing en de vernietiging moeten worden geëerbiedigd.

Indien echter het vonnis waarbij het beslag is opgeheven, niet uitvoerbaar bij voorraad is verklaard, en van het vonnis tijdig hoger beroep is ingesteld, behoudt het beslag zijn werking tot het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan, waarna de rechtstoestand dat het beslag als opgeheven heeft te gelden, intreedt (HR 20 januari 1995, NJ 1995, 413 [MH: arrest Smokehouse I]). Wordt het vonnis vernietigd, dan blijft het beslag zonder onderbreking van kracht. [...]”

Ondanks dit oordeel van de Hoge Raad kon het echter bij gebrek aan belang niet tot cassatie leiden, omdat het opgeworpen cassatiemiddel van DKHB tegen de opheffing van de beslagen onder KIVO zelf faalde. Ter verduidelijking van het bovengenoemde oordeel van de Hoge Raad de volgende voorbeelden inzake een 730 Rv-beslag.

Stel, beslaglegger A legt op 1 februari een 730 Rv-beslag op een roerende zaak onder beslagene B. Vervolgens wordt dit beslag op 1 maart op de voet van art. 705 Rv opgeheven bij een uitvoerbaar bij voorraad verklaard (constitutief c.q. condemnatoir) vonnis. Op 15 maart vestigt B op de roerende zaak een beperkt recht (pand of vruchtgebruik) ten behoeve van derde C. Op 1 april wordt het opheffingsvonnis van 1 maart vernietigd, zodat het eertijds opgeheven beslag *ex nunc* herleeft. Op basis van het voornoemde arrest van de Hoge Raad zal A *in zijn hoedanigheid van beslaglegger* het ondertussen door B ten behoeve van C gevestigde beperkte recht op de roerende zaak in beginsel onverkort moeten respecteren.

Beslaglegger A zal de vestiging van het beperkte recht ten behoeve van C in bovengenoemde casus overigens niet altijd hoeven te respecteren, indien het 730 Rv-beslag is gelegd op basis van een *absoluut recht* tot afgifte van A (bijvoorbeeld revindicatie van eigendom ex art. 5:2 BW) en dit materiële recht uiteindelijk in de hoofdzaak in rechte wordt erkend. C blijkt in dat geval een beperkt recht gevestigd gekregen te hebben van de beschikkingsonbevoegde B. Kan C zich vervolgens jegens de absoluut gerechtigde (730 Rv-beslaglegger) A niet beroepen op derdenbescherming tegen de beschikkingsonbevoegdheid van

B op grond van art. 3:98 jo. art. 3:86 BW – in een aparte of in een vrijwarings-procedure (art. 210 Rv) – dan heeft C dientengevolge géén beperkt recht op het beslagen goed verkregen op de voet van art. 3:98 jo. art. 3:84 BW. Het 730 Rv-beslag zal in dat geval eindigen nadat de beslagen roerende zaak aan A wordt afgegeven *in zijn hoedanigheid van 'vol' eigenaar*. Tot een gelijkkluidend resultaat komt men indien in voorgaande casus beslagene B, in plaats van de vestiging van een beperkt recht op de beslagen roerende zaak, de zaak aan C vervreemdt (art. 3:84 jo. art. 3:86 BW *a contrario*). Ook indien in voornoemde casus het 730 Rv-beslag tot afgifte specifiek op een schip of teboekgesteld luchtvaartuig (roerend registergoed) is gelegd, zal het 730 Rv-beslag in de regel eindigen met de afgifte van de beslagen roerende (register)zaak in 'volle' eigendom aan A. In een dergelijke casuspositie zal C immers helemaal géén derdenbescherming genieten tegen de beschikkingsonbevoegdheid van B inzake het beslagen registergoed ten gevolge van (art. 3:98 jo.) art. 3:88 BW.⁵³⁸

Nog een andere casus: stel op 1 september legt A op een bepaald goed onder B een 730 Rv-beslag op basis van een relatief recht tot levering (koop). Op 1 oktober vervreemdt B desondanks het (nog steeds) beslagen goed aan derde C. Op 5 oktober wordt het beslag onder B bij kortgedingvonnis – uitvoerbaar bij voorraad – opgeheven (art. 705 Rv). Op 1 november wordt het voornoemde opheffingsvonnis echter door het hof in hoger beroep weer vernietigd. Wat voor gevolgen heeft de vernietiging van het opheffingsvonnis in deze casus? In deze constellatie zal het op 5 oktober opgeheven 730 Rv-beslag vanaf 1 november (*ex nunc*) wederom op het beslagobject liggen. Immers doordat de vervreemding van het beslagobject door B aan C op 1 oktober – ten gevolge van de blokkerende werking (relatieve nietigheid) van het nog steeds op het goed rustende beslag – niet tegen A kon worden ingeroepen, is dit object ten opzichte van A nog steeds in het vermogen van B gebleven. Derhalve kan het 730 Rv-beslag op basis van het relatieve recht van levering van A jegens B dan ook op 1 november herleven. B kan het litigieuze object tussen 5 oktober en 1 november overigens niet nog een keer aan C hebben overdragen, aangezien ten opzichte van B en C – en derden – de eigendomsoverdracht reeds op 1 oktober op grond van art. 3:84 BW is geëffectueerd (ten gevolge van de blokkerende werking van beslag in de vorm van *relatieve* nietigheid ten opzichte van alleen A).⁵³⁹

⁵³⁸ In geval van een (conservatoir) *verhaalsbeslag* geldt het volgende: Stel, beslagene B heeft tijdens de beslagvrije periode – op 15 maart – op het beslagobject een beperkt recht ten behoeve van derde C gevestigd (pand, hypotheek, vruchtgebruik, enzovoort). Beslaglegger A zal dit beperkte recht na herleving van 'zijn' verhaalsbeslag onverkort moeten respecteren, zodat de executieopbrengst van het beslagobject mogelijk een andere – een lagere – kan zijn dan op het moment van beslaglegging was gedacht. Heeft B daarentegen op 15 maart het beslagobject bijvoorbeeld aan derde C in eigendom overgedragen, dan zal het opgeheven verhaalsbeslag op dit object in het geheel niet meer kunnen herleven. Het eertijds beslagen goed behoort immers niet meer tot het vermogen van B, zodat A zich hierop – gelet op art. 3:276 BW – niet meer kan verhalen.

⁵³⁹ Zie omtrent de blokkerende werking van beslag Hoofdstuk 4 en in het bijzonder paragraaf 4.1.2.4.

Tot slot stelde de Hoge Raad in het arrest DKHB/KIVO dat bij herleving van een beslag op een registergoed, ter effectuering van die herleving van dat beslag art. 33 lid 2, laatste volzin Fw analogisch dient te worden toegepast. De Hoge Raad verwoordde dit als volgt:

“[...]”

Betreft het een beslag op een registergoed, dat bij uitvoerbaar bij voorraad verklaard vonnis is opgeheven, waarna de inschrijving van het beslag in de openbare registers op de voet van art. 513a Rv is doorgehaald, dan moet in geval van een vernietiging van het vonnis de in de laatste volzin van art. 33 lid 2 F voor een vergelijkbaar geval gegeven regel analogisch worden toegepast: de herleving van het beslag vervalt, indien niet binnen veertien dagen na de herleving een exploit is ingeschreven, waarbij van de herleving mededeling aan de schuldenaar is gedaan.⁵⁴⁰

Een duidelijke reden voor bovengenoemde analogische toepassing van art. 33 lid 2 Fw met betrekking tot de herleving van beslagen op registergoederen heeft de Hoge Raad echter niet gegeven. Het verval en de latere herleving van beslagen ten gevolge van het faillissement c.q. het einde van het faillissement van de beslagene (in de zin van art. 33 Fw) kan niet worden gelijkgesteld aan de opheffing en de latere herleving van een conservatoir beslag in het kader van een opheffingsvonnis en de latere vernietiging hiervan (in de zin van art. 705 Rv).⁵⁴¹ De enige reden voor bovengenoemde constructie zou – mede na lezing van het latere arrest *Aruba/Boeije*⁵⁴² – mogelijk kunnen liggen in de door het stelsel van openbare registers beoogde rechtszekerheid. In het arrest DKHB/KIVO heeft de Hoge Raad hierover zoals gezegd met geen woord gerept.

Hoe dat ook zij, in het kader van de opheffing en latere herleving van beslagen op registergoederen kan zich het volgende voordoen: op 1 februari legt A een 730 Rv-beslag op het huis van B. Het 730 Rv-beslag wordt op 1 maart op vordering van B bij uitvoerbaar bij voorraad verklaard kortgedingvonnis opgeheven en in de openbare registers doorgehaald (art. 513a Rv). Nadat A tegen voornoemd kortgedingvonnis in hoger beroep is gegaan, wordt dit opheffingsvonnis op 1 april vernietigd. Op 2 april vervreemdt B het huis desondanks aan derde C. Op 4 april deelt A aan B bij exploit mede dat het 730 Rv-beslag op het huis – sinds 1 april – is herleefd, waarna dit exploit op 5 april wordt ingeschreven in de openbare registers. In een dergelijke situatie zal C aan het kortste eind trekken. Voor de herleving van het 730-Rv beslag vanaf 1 april is immers geen nieuwe inschrijving in de openbare registers nodig. Op grond van art. 734 jo. art. 726 lid 1 jo. art. 505 lid 2 Rv kan de vervreemding van het huis door B aan C op 2 april niet worden ingeroepen jegens A (relatieve nietigheid van de vervreem-

⁵⁴⁰ HR 23 februari 1996, NJ 1996, 434 (*Deutsche Kredit- und Handelsbank/Kunststoffen Industrie Volendam (KIVO)*); zie verder o.a. Van der Kwaak 1996, p. 1896 en Van Mierlo 1997 bis, p. 557-559.

⁵⁴¹ Zie Van Mierlo 1996, p. 42.

⁵⁴² Zie r.o. 3.3.2. van het arrest HR 26 mei 2000, NJ 2001, 388, m.nt. HJS (*Aruba/Boeije*) zelf, r.o. 3.11 e.v. van de bijbehorende conclusie van A-G Wesseling-Van Gent en r.o. 3 sub a van de noot van H.J. Snijders.

ding). Het doorgehaalde beslag is voor C immers nog steeds kenbaar geweest. Doorhaling van een beslag in de openbare registers – na te zijn opgeheven op de voet van art. 705 Rv – is volgens de wetgever immers een louter administratieve handeling, die niet tot gevolg heeft dat de betreffende inschrijving uit de registers verdwijnt.⁵⁴³

6.2 Onrechtmatig of vexatoir 730 Rv-beslag

6.2.1 Algemeen

Beslag op goederen, zo ook een 730 Rv-beslag, kan een onrechtmatige daad opleveren op grond van art. 6:162 BW. Met een beslag kan namelijk inbreuk worden gemaakt op het subjectieve recht van de beslagene ten opzichte van het beslagobject. Het feit dat elk beslag wordt gelegd op basis van een wettelijke bevoegdheid van de beslaglegger, voor executoriale beslagen op grond van een executoriale titel (art. 430 e.v. Rv) en voor conservatoire beslagen op grond van een rechterlijk verlot (art. 700 e.v. Rv), doet hieraan niets af. De executoriale titel c.q. het rechterlijk beslagverlot moeten als een *nihil obstat* worden opgevat. Dit wil zeggen dat de afgevende autoriteit – meestal de rechter – op het moment van afgifte van de executoriale titel of het beslagverlot enkel geen bezwaar tegen een beslaglegging ziet. De executoriale titel en het beslagverlot vormen echter geen disculperende machtiging of goedkeuring van het door de beslaglegger gelegde beslag.⁵⁴⁴

Zo overwoog de Hoge Raad in het arrest *Ontvanger/Bos*, met betrekking tot de onrechtmatigheid van een executoriaal (fiscaal) beslag dat door de fiscus onder *Bos* was gelegd op grond van een nadien vernietigde aanslag (executoriale titel), het volgende:

“[...] dat degene die een beslag legt op eigen risico handelt en, bijzondere omstandigheden daargelaten, de door het beslag geleden schade dient te vergoeden, indien het beslag ten onrechte blijkt te zijn gelegd, zulks ook in het geval dat hij, op verdedigbare gronden van het bestaan van zijn vorderingsrecht overtuigd, bij het leggen van het beslag niet lichtvaardig heeft gehandeld (HR 15 april 1965, NJ 1965, 331 en HR 21 februari 1992, NJ 1992, 321). Bijzondere omstandigheden daargelaten, is de beslaglegger wiens beslag ten onrechte blijkt te zijn gelegd, aansprakelijk uit onrechtmatige daad jegens degenen op wiens recht het beslag inbreuk heeft gemaakt.

In het voorgaande is onder ‘degene die een beslag legt’ begrepen zowel degene die een conservatoir beslag legt op grond van een hem niet toekomende vordering, als degene die een executoriaal beslag legt op grond van een executoriale titel die na de beslaglegging wordt vernietigd, onder welke laatste categorie mede is begrepen de ontvanger der directe belastingen die executoriaal beslag legt ter tenuitvoerlegging van een dwangbevel dat is gegrond op een nadien vernietigde aanslag.”⁵⁴⁵

⁵⁴³ Zie Van Mierlo 1996, p. 43 en Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 379.

⁵⁴⁴ Zie o.a. Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 700, aant. 12.

⁵⁴⁵ HR 13 januari 1995, NJ 1997, 366, m.nt. CJHB (*Ontvanger/Bos*), r.o. 4.2, waarin onder meer wordt teruggegrepen naar (oude) jurisprudentie omtrent de onrechtmatigheid van

In de beslagpraktijk is het met name in geval van conservatoire beslaglegging nogal eens de vraag of een beslaglegger een conservatoir beslag niet ten onrechte legt en of het beslag niet onnodig of disproportioneel is. Het antwoord hierop kan in de regel eerst worden gegeven na een definitieve beslissing omtrent de voor het conservatoir beslag ingestelde eis in de hoofdzaak (art. 700 Rv). Deze onzekerheid voor de beslaglegger op het moment van conservatoire beslaglegging vat men samen met de term *beslagrisico*. Dergelijke ten onrechte gelegde, of onnodig hinderende beslagen worden ook wel *vexatoire* beslagen genoemd.⁵⁴⁶

Omtrent de vraag of een beslaglegger eventueel aansprakelijk kan worden gesteld voor schade veroorzaakt door een door hem gelegd conservatoir beslag, zo ook een 730 Rv-beslag, moet in het bijzonder worden gewezen op een standaardarrest van de Hoge Raad uit 2003: *Hoda International/Mondi Foods*.⁵⁴⁷

In de casus stelde *Mondi Foods Belgium NV* (hierna: *Mondi*) *Hoda International BV* (hierna: *Hoda*) aansprakelijk voor schade die *Mondi* had geleden tengevolge van een door *Hoda* niet deugdelijk nagekomen levering van Roemeense kersen. *Mondi* legde ter bewaring met rechterlijk verlot verschillende conservatoire beslagen tot een bedrag van HFL. 975.000,= onder *Hoda*. Vervolgens entameerde *Mondi* jegens *Hoda* een dagvaardingsprocedure voor de Rechtbank Breda en vorderde – als eis in de hoofdzaak – (gedeeltelijke) ontbinding van de koopovereenkomst met *Hoda* en betaling van schadevergoeding wegens wanprestatie. *Hoda* voerde verweer maar eiste in reconventie onder meer schadevergoeding voor de onrechtmatig gelegde beslagen door *Mondi*. De Rechtbank Breda wees in conventie de gedeeltelijke ontbinding van de koopovereenkomst toe inclusief een aan *Mondi* te betalen schadevergoeding ter waarde van DM 5.400,=. In reconventie veroordeelde de rechtbank *Mondi* echter tot schadevergoeding aan *Hoda* nader op te maken bij staat. *Mondi* gaat zowel in conventie als reconventie in hoger beroep bij het Gerechtshof 's-Hertogenbosch. Het hof veroordeelde *Hoda* in conventie tot betaling van schadevergoeding aan *Mondi* ten bedrage van DM 58.000,=, terwijl de door *Hoda* jegens *Mondi* in reconventie gevorderde schadevergoeding voor onrechtmatig gelegde beslagen werd afgewezen. *Hoda* ging tegen het arrest in cassatie, doch de Hoge Raad verwierp het cassatieberoep. De Hoge Raad overwoog omtrent de aansprakelijkheid voor het door *Mondi* gelegde conservatoire beslag in rechtsoverweging 4.5.2 het volgende:

conservatoire beslagen, te weten: HR 15 april 1965, NJ 1965, 331, m.nt. DJV (*Snel/Ter Steege*) en HR 21 februari 1992, NJ 1992, 321 (*Van Gastel en Van de Laar qq/Elink-Schuurman qq*). Voor de aansprakelijkheid van de executant voor de tenuitvoerlegging van vernietigde of terzijde gestelde rechterlijke beslissingen zie verder uitgebreid de dissertatie Van Rossum 1990.

⁵⁴⁶ Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Ynzonides*) 2001, par. 2.21.

⁵⁴⁷ HR 11 april 2003, NJ 2003, 440 (*Hoda International/Mondi Foods*), AA 2003, p. 773-778, m.nt. A.I.M. van Mierlo.

“Op de beslaglegger rust een risicoaansprakelijkheid voor de gevolgen van het door hem gelegde beslag indien de vordering waarvoor beslag is gelegd geheel ongegrond is. [...]”

Een dergelijke situatie deed zich in casu niet voor, aangezien de vordering van Mondt tot betaling van schadevergoeding door Hoda door de rechter ten dele was toegekend. De Hoge Raad ging als volgt verder:

“Indien de vordering ter verzekering waarvan het beslag is gelegd slechts gedeeltelijk wordt toegewezen, heeft dit niet tot gevolg dat het beslag ten onrechte is gelegd. De vraag of een beslaglegger aansprakelijk is voor de gevolgen van een beslag omdat het beslag is gelegd voor een te hoog bedrag, lichtvaardig is gelegd of onnodig is gehandhaafd, moet worden beantwoord aan de hand van criteria die gelden voor misbruik van recht. Uitgaande van de concrete omstandigheden van het geval kan aldus aan de orde komen of een beslag als vexatoir en daarom onrechtmatig moet worden aangemerkt. [...]”

Omtrent de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad (art. 6:162 BW) voor beslagschade maakt de Hoge Raad in voornoemde arrest een duidelijke onderscheid tussen twee situaties: *a)* Is de vordering waarvoor het conservatoir beslag is gelegd geheel ongegrond, dan rust op de beslaglegger een *risicoaansprakelijkheid* voor de gevolgen van dit beslag. *b)* Is de vordering ter verzekering waarvan het conservatoir beslag is gelegd slechts gedeeltelijk toegewezen, dan kan de eventueel op de beslaglegger rustende aansprakelijkheid voor de gevolgen van het door hem gelegde beslag hooguit worden beantwoord aan de hand van criteria die gelden voor *misbruik van recht*. Omtrent deze twee situaties handelen de volgende twee paragrafen.

6.2.2 *Risicoaansprakelijkheid voor beslagschade*

Is de vordering waarvoor het conservatoir beslag – zo ook een 730 Rv-beslag – is gelegd geheel ongegrond, dan rust op de beslaglegger een *risicoaansprakelijkheid* voor de gevolgen van dit beslag. De beslaglegger moet de door het vexatoir beslag veroorzaakte schade vergoeden, ook al handelde hij te goeder trouw en valt hem derhalve géén schuld in de zin van art. 6:162 lid 3 BW te verwijten.⁵⁴⁸ Deze risicoaansprakelijkheid voor schade ten gevolge van conservatoir beslag is door de Hoge Raad overigens reeds bepaald onder het oude recht in het arrest Snel/Ter Steege uit 1965.⁵⁴⁹ In de casus van dit arrest had Snel onder Ter Steege conservatoir beslag gelegd ter bewaring van de betaling van een

⁵⁴⁸ Oudelaar 2003, p. 48.

⁵⁴⁹ HR 15 april 1965, NJ 1965, 331, m.nt. DJV (*Snel/Ter Steege*); zie verder ook HR 21 februari 1992, NJ 1992, 321 (*Van Gastel en Van de Laar qq/Elink-Schuurman qq*). Zie verder Van Rossum 1990, p. 69 e.v.; Van der Kwaak 1990, p. 158-159 en 161; Van der Kwaak 1996, p. 1896-1897; Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Ynzonides*) 2001, par. 2.21; en Broekveldt 2003, p. 676 e.v. Voor de risicoaansprakelijkheid van *executoriale* beslagschade wordt verwezen naar het eerder genoemde HR 13 januari 1995, NJ 1997, 366, m.nt. CJHB (*Ontvanger/Bos*), r.o. 4.2 en 4.5.

boete op grond van een overeenkomst inzake de (ver)koop van bouwgrond en de bouw van bungalows op die grond. De Arrondissementsrechtbank Alkmaar wees in conventie de vordering tot betaling van de contractuele boete jegens Ter Steege in zijn geheel af. In reconventie werd ten aanzien van Ter Steege verder de opheffing van het conservatoir beslag gelast en werd Snel tevens veroordeeld tot vergoeding van de door Ter Steege geleden beslagschade. In hoger beroep heeft het Gerechtshof Amsterdam het bestreden vonnis ten aanzien van Ter Steege bekrachtigd. De Hoge Raad verwierp ten slotte het cassatieberoep van Snel en overwoog omtrent de aansprakelijkheid voor het onder Ter Steege gelegde conservatoir beslag als volgt:

“dat daarom een redelijke wetstoepassing er toe leidt om aan te nemen, dat degene die een conservatoir beslag legt, voor eigen risico handelt, met dien verstande dat de door het beslag geleden schade – bijzondere omstandigheden daargelaten – door hem moet worden vergoed, indien het beslag ten onrechte gelegd blijkt te zijn, en dat het aan zijn aansprakelijkheid voor deze schade niet kan afdoen dat hij, op verdedigbare gronden van het bestaan van zijn vorderingsrecht overtuigd, bij het leggen van het beslag niet lichtvaardig heeft gehandeld; [...]”

Zo is een 730 Rv-beslag bijvoorbeeld als vexatoir te kwalificeren, indien in de hoofdzaak is komen vast te staan dat beslaglegger A geen subjectief recht tot afgifte of levering van het beslagen goed blijkt te hebben. Het 730 Rv-beslag blijkt geheel ten onrechte te zijn gelegd. Dit heeft tot gevolg dat A met het vooraf gelegde 730 Rv-beslag, een onrechtmatige inbreuk heeft gemaakt op het subjectieve recht van beslagene B (of een derde C) op het beslagobject. A kan dan ook zijn gehouden om de door B (of C) geleden beslagschade – voortvloeiende uit onder meer de ‘blokkerende’ rechtsgevolgen die het 730 Rv-beslag meebrengt – op grond van de risicoaansprakelijkheid volgens art. 6:162 lid 3 BW te vergoeden.

6.2.3 *Misbruik van beslagbevoegdheid*

In het arrest Hoda International/Mondi Foods overwoog de Hoge Raad dat indien de vordering ter verzekering waarvan het conservatoir beslag is gelegd slechts gedeeltelijk is toegewezen, de eventueel op de beslaglegger rustende aansprakelijkheid voor de gevolgen van het door hem gelegde beslag hooguit kan worden beantwoord aan de hand van criteria die gelden voor misbruik van recht.⁵⁵⁰ De Hoge Raad doelt hier op de regeling omtrent misbruik van (beslag)bevoegdheid op de voet van art. 3:13 BW. In art. 3:13 lid 1 BW is bepaald dat degene aan wie een bepaalde civielrechtelijke bevoegdheid toekomt – bijvoorbeeld de inroeping van het materiële eigendomsrecht over een zaak door te revindiceren (art. 5:2 BW), of het leggen van een processueel beslag onder een

⁵⁵⁰ Van der Kwaak maakt overigens een duidelijk onderscheid tussen misbruik van beslagrecht en onrechtmatige daad: “*rechtsmisbruik kan een onrechtmatige daad opleveren, maar hoeft dat niet te doen. [...] Misbruik van recht is niet een species van de onrechtmatige daad.*” Zie Van der Kwaak 1990, p. 150.

wederpartij – deze niet kan inroepen voor zover hij haar misbruikt.⁵⁵¹ Art. 3:13 lid 2 BW geeft een niet limitatieve opsomming van drie situaties waarin in ieder geval sprake is van een dergelijk misbruik, namelijk indien de bevoegdheid wordt uitgeoefend: 1) met geen ander doel dan de ander te schaden, 2) met een ander doel dan waarvoor zij is verleend of 3) in geval men, in aanmerking nemende de onevenredigheid tussen het belang bij de uitoefening en het belang dat daardoor wordt geschaad, naar redelijkheid niet tot die uitoefening had kunnen komen. Art. 3:13 lid 3 BW bevat ten slotte nog een beperking op de aanname van misbruik van bevoegdheid door te stellen, dat uit de aard van de bevoegdheid kan voortvloeien dat zij niet kan worden misbruikt.

Het misbruik van beslagbevoegdheid waar de Hoge Raad in voornoemd arrest specifiek op doelt, is naar mijn idee alleen goed denkbaar bij verhaalsbeslagen. Zo kan een beslaglegger A mogelijk aansprakelijk zijn voor beslagschade indien hij bijvoorbeeld voor 1.000.000,= Euro conservatoir verhaalsbeslag onder een beslagschuldenaar B legt, terwijl de vordering waarvoor dit beslag is gelegd slechts voor een zeer klein gedeelte – bijvoorbeeld slechts 500,= Euro – wordt toegewezen. Om tot een daadwerkelijke aansprakelijkheid van A te komen had A in casu, in aanmerking nemende de onevenredigheid tussen het belang van A bij de beslaglegging zelf en het belang van B dat daardoor wordt geschaad, naar redelijkheid niet tot die uitoefening kunnen komen. In het voorbeeld zou dit het geval kunnen zijn indien geen andere schuldeisers voorhanden zijn die mogelijk beslag onder B hadden kunnen leggen. Een vordering tot afgifte of levering van een bepaald beslagobject kan naar mijn idee echter *niet gedeeltelijk* worden toegewezen. Met andere woorden de vordering tot afgifte of levering van het beslagobject wordt òf toegewezen, zodat het 730 Rv-beslag rechtmatig is, òf (geheel) afgewezen, zodat de beslaglegger op grond van risicoaansprakelijkheid voor de beslagschade moet opkomen (zie paragraaf 6.2.2).

Een 730 Rv-beslag kan overigens op basis van art. 3:13 jo. art. 6:162 BW bijvoorbeeld wel onrechtmatig zijn in een situatie als de volgende: Stel A schenkt en levert onverplicht het huis op 1 februari 2006 aan zijn zoon B. B verkoopt het huis vervolgens op 1 mei 2006 voor 500.000,= Euro (reële waarde) aan C, waarbij is afgesproken dat het huis op 1 juni 2006 aan C zal worden geleverd. D woont direct naast het verkochte huis. Het feit dat B het huis aan C heeft verkocht zint D om persoonlijke redenen niet. D wil voorkomen dat het huis aan C in eigendom wordt geleverd. D is daarnaast schuldeiser van zijn oude buurman A inzake een nog openstaande vordering ten bedrage van 10.000,= Euro. D besluit nu om in rechte de vernietiging van de ‘paulianeuze’ schenking van het huis door A aan B te vorderen (art. 3:51 BW), aangezien D hierdoor in zijn verhaalsmogelijkheden jegens A zou zijn benadeeld. Ter bewaring van zijn

⁵⁵¹ Zie omtrent misbruik van beslagbevoegdheid naast het arrest HR 11 april 2003, NJ 2003, 440 (*Hoda International/Mondi Foods*), AA 2003, p. 773-778, m.nt. A.I.M. van Mierlo ook HR 5 december 2003, JBPr 2004, 14, m.nt. A. van Hees (X./Y.); inzake misbruik van bevoegdheid bij een beslagvervangende bankgarantie, zie Rb. Zwolle-Lelystad 17 november 2004, JBPr 2005, 29, m.nt. A. van Hees (*Mainetti BV/Tolsma*). Zie ten slotte ook nog Vermogensrecht (*Den Tonkelaar*), art. 3:13, aant. 17 sub c.

vordering legt D op 15 mei 2006 op het huis een paulianabeslag op de voet van art. 737 Rv (een bijzonder 730 Rv-beslag). In rechte wordt de vernietiging van de eigendomsoverdracht van het huis tussen A en B uitgesproken, zodat B op 1 juli en daarna het huis niet meer kan overdragen aan C. Later lekt uit dat D het voornoemde paulianabeslag alleen bleek te hebben gelegd met het oneigenlijke doel om te voorkomen dat C eigenaar van het huis zou worden. In een dergelijke situatie is het niet ondenkbaar dat D op grond van misbruik van beslagbevoegdheid op de voet van art. 3:13 jo. art. 6:162 BW eventueel aansprakelijk zou kunnen worden gesteld voor de door B en/of C geleden (beslag)schade.

6.2.4 *Wettelijke basis aansprakelijkheid voor vexatoir beslag*

Opmerkelijk is verder nog het gegeven dat de huidige wet en jurisprudentie de aansprakelijkheid voor een onrechtmatig c.q. vexatoir beslag in beginsel louter baseren op de materieelrechtelijke bepalingen uit het Burgerlijk Wetboek: en wel op art. 6:162 (lid 3) BW⁵⁵² eventueel in verbinding met art. 3:13 BW. In het huidige Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering kennen we tot op heden nog maar één bijzondere bepaling omtrent aansprakelijkheid voor een vexatoir beslag: art. 729c Rv. Blijkt een conservatoir (730 Rv-)beslag op een luchtvaartuig als bedoeld in art. 729c Rv in strijd met de wettelijke regeling of zonder ‘goede grond’ te zijn gelegd, dan zal de beslaglegger de beslagschade moeten vergoeden op grond van art. 729c Rv. Art. 729c Rv is gebaseerd op art. 6 Verdrag van Rome 1933.⁵⁵³ Naar mijn mening creëert art. 729c Rv alleen in verbinding met art. 6:162 lid 3 BW een risicoaansprakelijkheid voor beslagschade. Het gaat hier om een zogeheten ‘risicoaansprakelijkheid in enge zin’. Met andere woorden, voor schade veroorzaakt door een (730 Rv-)beslag op een teboekgesteld luchtvaartuig is de beslaglegger alleen risicoaansprakelijk indien de beslaglegging tevens als een onrechtmatige handeling is te kwalificeren in de zin van art. 6:162 (lid 3) BW. Een dergelijke risicoaansprakelijkheid in enge zin was vóór 1992 immers ook van toepassing op bijzondere aansprakelijkheidsbepalingen voor beslagschade in art. 732 lid 3 en 739 *oud*-Rv. Deze wetsbepalingen waren voordelijk vrijwel gelijklopend aan de huidige bepaling van art. 729c lid 1 Rv.⁵⁵⁴

Naast het voornoemde art. 729c Rv is sinds 1 mei 2007, in het kader van onder andere *bewijsbeslagen inzake intellectuele eigendomsrechten*, tevens een nieuwe bijzondere aansprakelijkheidsbepaling in art. 1019g Rv worden opgenomen. Op basis van deze bepaling kan de rechter de beslaglegger, op vordering van degene die beslagschade heeft geleden, gelasten om de gelaedeerde op

⁵⁵² Van Rossum 1990, p. 71.

⁵⁵³ Verdrag tot het vaststellen van enige eenvormige bepalingen inzake conservatoir beslag op luchtvaartuigen, KB 7 februari 1938, Stb. 12. Zie verder ook Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Ynzonides*) 2001, par. 2.21.

⁵⁵⁴ Zie HR 15 april 1965, NJ 1965, 331, m.nt. DJV (*Snel/Ter Steege*). Wordt iemand daarentegen tot schadevergoeding verplicht zonder dat hem onrechtmatig handelen noch schuld kan worden verweten, dan is sprake van ‘risicoaansprakelijkheid in ruime zin’. Zie Van Rossum 1990, p. 23-24 en 69-71.

passende wijze te vergoeden. Art. 1019g Rv is – gelijk art. 729c Rv – eveneens geen zelfstandige grond voor risicoaansprakelijkheid. Deze wetsbepaling creëert wederom alleen in verbinding met art. 6:162 BW een risicoaansprakelijkheid (in enge zin). Zo bepaalde de wetgever in de Memorie van Toelichting omtrent art. 1019 Rv het volgende:

“[...] Onder het huidig recht wordt algemeen aangenomen dat een voorlopige maatregel [MH: beslag] die later blijkt ten onrechte te zijn gelegd en daarom achteraf onrechtmatig is, voor risico komt van degene die om de maatregel heeft verzocht. In artikel 9, zevende lid, van de richtlijn is nader ingevuld wanneer daarvan sprake is en is daarom geïmplementeerd ([MH: in] artikel 1019g). [...]”⁵⁵⁵

Ook hier blijkt dat de beslaglegger alleen risicoaansprakelijk is voor schade veroorzaakt door een bewijsbeslag inzake intellectuele eigendomsrechten (art. 1019b-1019d Rv), indien de beslaglegging als een onrechtmatige handeling is te kwalificeren in de zin van art. 6:162 (lid 3) BW. Ook met dit wetsontwerp geeft de wetgever blijk van het feit dat de ‘risicoaansprakelijkheid in enge zin’ met betrekking tot de aansprakelijkheid voor vexatoire beslagen in het huidige recht geldend is.

Van Rossum had in 1990 in haar dissertatie nog tevergeefs gepleit voor opnemng van de volgende bepaling – “lid 3” – tussen het huidige lid 2 en lid 3 van art. 705 Rv (inzake de algemene mogelijkheid tot opheffing van een gelegd conservatoir beslag), namelijk:

“Indien het beslag komt te vervallen of wordt opgeheven door een fout van de beslaglegger of op grond van omstandigheden die hem kunnen worden toegerekend, is hij gehouden de daaruit voortvloeiende schade te vergoeden.”⁵⁵⁶

Een dergelijke bepaling acht ik voor het Nederlandse beslagrecht in beginsel overbodig. Zoals we in het voorgaande hebben gezien, dient elke aansprakelijkheid voor schade ten gevolge van gelegd (730 Rv-)beslag steeds te worden gebaseerd op het materieelrechtelijke art. 6:162 BW (onrechtmatige daad), eventueel in verbinding met art. 3:13 BW (misbruik van beslagbevoegdheid). De bijzondere bepalingen van art. 729c Rv en 1019g Rv zijn, mede gezien de huidige jurisprudentie (Hoda International/Mondi Foods), voor de vestiging van aansprakelijkheid voor beslagschade in zoverre overbodig. De reden dat de wetgever art. 729c Rv en (later) art. 1019g Rv desondanks in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering heeft opgenomen, is gelegen in het feit dat men zich internationaalrechtelijk (Verdrag van Rome 1933) c.q. Europeesrechtelijk (Richtlijn 2004/48/EG van 29 april 2004 betreffende de handhaving van intellectuele eigendomsrechten⁵⁵⁷) hiertoe had verplicht.

⁵⁵⁵ Zie Kamerstukken II 2005/2006, 30 392, nr. 2, p. 4 en in het bijzonder nr. 3, p. 25.

⁵⁵⁶ Van Rossum 1990, p. 72.

⁵⁵⁷ PbEG L 195; zie ook Wetsvoorstel 30 392, Kamerstukken II 2005/2006, 30 392.

6.3 Faillissement en 730 Rv-beslag

Denkbaar is dat een 730 Rv-beslag wordt gelegd op goederen ten laste van de (beslag)schuldenaar en deze schuldenaar vervolgens failliet gaat. In zo een geval kunnen zich de volgende situaties voordoen. Is het 730 Rv-beslag door de beslaglegger gelegd op een goed behorende tot het vermogen van de beslagdebiteur en op grond van een jegens laatstgenoemde gepretendeerd *persoonlijk recht* tot afgifte of levering van dit beslagen goed, dan vervalt dit beslag op grond van art. 33 lid 2 Fw. Doordat de beslagdebiteur in staat van faillissement geraakt vervallen immers alle conservatoire en executoriale beslagen die op zijn vermogen(sbestanddelen), zo ook het beslagobject, zijn gelegd. Is het 730 Rv-beslag daarentegen op een beslagobject onder de schuldenaar gelegd op grond van een gepretendeerd *goederenrechtelijk recht* tot afgifte van de beslaglegger (recht van eigendom, vruchtgebruik, etc.), dan zal dit beslag bij faillissement van de schuldenaar, in ieder geval totdat in de hoofdzaak het tegendeel blijkt, (nog) niet op grond van art. 33 lid 2 Fw als vervallen kunnen worden beschouwd.⁵⁵⁸ Immers, als het gepretendeerd goederenrechtelijk recht van de 730 Rv-beslaglegger juist blijkt te zijn, dan heeft het recht van eigendom c.q. het beperkte recht met betrekking tot het beslagen goed als vermogensbestanddeel nooit tot de faillissementsboedel van de failliete beslagene behoort en valt het mitsdien niet onder het faillissementsbeslag.

In Hoofdstuk 4 hebben we gezien dat ten gevolge van de blokkerende werking van beslagen de overdracht, bezwaring, verhuur, enzovoort van beslagen goederen door beslagene B aan derde C alleen nietig is ten opzichte van beslaglegger A, indien en voorzover A daardoor wordt benadeeld. Beslagen zoals het 730 Rv-beslag leiden tot *relatieve nietigheid* van bepaalde posterieure rechtshandelingen met betrekking tot het beslagobject. Zo is bijvoorbeeld de latere vervreemding van het recht van eigendom van een op de voet van art. 730 Rv beslagen huis door beslagene B aan derde-verkrijger C krachtens art. 734 jo. art. 726 lid 1 jo. art. 505 lid 2 Rv (relatief) nietig ten opzichte van beslaglegger A, indien en voorzover laatstgenoemde door de vervreemding wordt benadeeld. Het beslagen huis blijft voor A in een dergelijk geval – relatief – tot het vermogen van B behoren. Het is met name de samenloop van deze blokkerende werking van een (730 Rv-)beslag met posterieur verrichte rechtshandelingen inzake het beslagobject en het latere verval van dat beslag ten gevolge van het faillissement op de voet van art. 33 lid 2 Fw dat veel vragen oproept. In de successieve paragrafen zullen de volgende vragen aan de orde worden gesteld: *a)* Wat is het gevolg van de blokkerende werking van het 730 Rv-beslag voor beslaglegger A indien, ná vervreemding, bezwaring of verhuur van het beslagobject door beslagene B aan derde C, beslagdebiteur B failliet gaat? *b)* Wat is het gevolg indien in plaats van beslagene B derde C failliet gaat?

⁵⁵⁸ Zie o.a. Oudelaar 2003, par. 3.10 en Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (*Ynzonides*) 2001, par. 2.16. Het beslag herleeft (alleen), zodra het faillissement een einde neemt ten gevolge van vernietiging of opheffing van het faillissement, mits het goed dan nog tot de boedel behoort (zie art. 33 lid 2, tweede zin Fw).

6.3.1 *Blokkerende werking van het 730 Rv-beslag ten opzichte van posterieure rechtshandelingen bij faillissement van de beslagene*

Stel, A heeft onder B een 730 Rv-beslag gelegd uit hoofde van een persoonlijk recht tot levering van een goed. B *bezwaart daarna dit beslagobject met een beperkt recht ten behoeve van derde C* en gaat vervolgens failliet. Wat is het gevolg van de blokkerende werking van het beslag voor A in deze?

Over een dergelijke vraag boog de Hoge Raad zich in 1988 in het arrest *Banque de Suez/Bijkerk qq.*⁵⁵⁹ De Amrobank legde op 21 februari 1981 conservatoir *verhaals*beslag op het registergoed van Koopmans, zijnde een voortdurend recht van erfpacht op een stuk grond met een woning daarop. Op 16 maart 1981 bezwaarde Koopmans het beslagen goed met een recht van hypotheek ten behoeve van Banque de Suez. Koopmans werd vervolgens op 20 januari 1982 failliet verklaard. De curator van de failliet Koopmans, mr. Bijkerk, beriep zich ten behoeve van de faillissementsboedel op het toenmalige art. 505 lid 4 oud-Rv – tegenwoordig art. 505 lid 2 Rv – dat bepaalde dat een bezwaring van een registergoed tot stand gekomen ná inschrijving van het proces-verbaal van inbeslag-neming, niet tegen de beslaglegger Amrobank – één van de concurrente crediteuren in het faillissement – kan worden ingeroepen (de blokkerende werking van een beslag op een onroerende zaak). Banque de Suez had namelijk bij de rechter een verklaring voor recht gevorderd dat zij haar rechten uit hypotheek kon uitoefenen alsof er geen faillissement was. Banque de Suez stelde zich op het standpunt dat het door de Amrobank gelegde beslag op de voet van art. 33 lid 2 Fw was vervallen, zodat de curator geen beroep kon doen op de blokkerende werking van het door de Amrobank gelegde beslag. De vordering van Banque de Suez werd zowel in eerste aanleg als in hoger beroep afgewezen. De Hoge Raad verwierp het cassatieberoep van Banque de Suez eveneens. De Hoge Raad overwoog in r.o. 3.1 als volgt:

“Het bepaalde in art. 33 lid 2 Fw, waarop de Bank zich beroept, heeft wel tot gevolg dat de beslaglegger het beslagen goed niet meer zelf kan uitwinnen, maar strekt niet ertoe elk rechtsgevolg van de beslaglegging teniet te doen gaan. Met name gaat daardoor de werking van art. 505 lid 4 Rv niet teniet ten gunste van degene aan wie in strijd met het in die bepaling vervatte verbod een recht van hypotheek is verleend.

Het stelsel van de Faillissementswet brengt mee dat het faillissement, als algemeen beslag, in de plaats treedt van de maatregelen van executie die tevoren de schuldeisers afzonderlijk konden nemen, en dat het tijdens het faillissement de curator is die optreedt ten behoeve van de gezamenlijke crediteuren in de plaats van de afzonderlijke schuldeisers, wier bevoegdheid tot het nemen van maatregelen van executie op hem is overgegaan. Het strookt met dit stelsel en met de strekking van art. 505 lid 4 Rv aan te nemen dat na de faillietverklaring van de beslagdebiteur/hypotheekgever de curator zich ten behoeve van de boedel tegenover de hypotheekhouder kan beroepen op voormeld

⁵⁵⁹ HR 13 mei 1988, NJ 1988, 748, m.nt. G (*Banque de Suez/Bijkerk qq.*), r.o. 3.3. Dit arrest heeft zijn gelding ook voor het huidige recht behouden; zie HR 22 april 2005, NJ 2006, 56, m.nt. S.C.J.J. Kortmann (*Reuser/Postbank*), tevens AA 2006, p. 363-367, m.nt. A.I.M. van Mierlo, in het bijzonder p. 366-367.

verbod en dat dit beroep tot gevolg heeft dat de hypotheekhouder de in art. 1223 lid 2 BW bedoelde bevoegdheid [de uitoefening van het recht van parate executie] niet kan uitoefenen, dat de opbrengst bij verkoop van het goed in de boedel valt voor zover die opbrengst het beloop van de vordering van de beslaglegger niet overtreft. [...]”

Doordat in casu het eertijds door de Amrobank beslagen recht van erfpacht op de grond en de woning van Koopmans – ondanks het feit dat de inmiddels failliete beslagdebiteur dit beperkte recht had bezwaard met een recht van hypotheek ten behoeve van de Banque de Suez – als vermogensbestanddeel in het vermogen van de failliet Koopmans is blijven liggen, kan de curator zich op de executieopbrengst ten behoeve van de gezamenlijke schuldeisers verhalen, tot het bedrag waarvoor de Amrobank toentertijd het inmiddels vervallen (verhaals)beslag had gelegd.

Terug naar onze uitgangscasus waarbij beslaglegger A een 730 Rv-beslag heeft gelegd op een goed onder eigenaar B ter bewaring van zijn recht tot levering van dat goed, beslagene B vervolgens in strijd met dit beslag een beperkt recht op het beslagen goed vestigt ten behoeve van derde C, en B tot slot failliet gaat. Doordat A jegens B met betrekking tot het beslagobject slechts een persoonlijk recht tot levering heeft, dient A zijn vordering jegens B ten gevolge van het faillissement ter verificatie aan te melden bij de faillissementscurator (art. 108 e.v. Fw). Het 730 Rv-beslag is verder vervallen op de voet van art. art. 33 lid 2 Fw. Gelijk mr. Bijkerk in het voornoemde arrest zal ook de faillissementscurator van B, op grond van de blokkerende werking van het (inmiddels vervallen) 730 Rv-beslag van A, de vestiging van het beperkte recht ten behoeve van C kunnen negeren en overgaan tot verhaalsexecutie op het beslagobject ten behoeve van de gezamenlijke crediteuren in het faillissement, waaronder ook A. Wat in het voorgaande voor de vestiging van een beperkt recht ten behoeve van derde C geldt, is ook van toepassing op eventuele andere posterieure rechtshandelingen ten behoeve van C anders dan vervreemding. Hierbij moet men denken aan verhuur, verpachting, onderbewindstelling, enzovoort.

Een volgende casus: stel nu dat A een 730 Rv-beslag onder B heeft gelegd ter bewaring een persoonlijk recht tot levering van het beslagen goed. In plaats van de vestiging van een beperkt recht *vervreemdt B het beslagen goed daarna aan C*. Vervolgens gaat B failliet. Wat is het gevolg van de blokkerende werking van het beslag voor A in deze casus? Ten gevolge van de blokkerende werking van het door A gelegde 730 Rv-beslag op het goed, zal de latere vervreemding van het eigendomsrecht hierop door B aan derde C alléén nietig zijn ten opzichte van A, doch niet ten opzichte van derden, de faillissementscurator van B of alle gezamenlijke crediteuren van B (relatieve nietigheid van de posterieure vervreemding van het beslagobject). Dit betekent dat voor A het beslagen goed binnen het vermogen van B is blijven liggen, terwijl voor derden en in het bijzonder de faillissementscurator van B het beslagen goed is overgegaan in het vermogen van C. Het beslagen goed vormt derhalve geen bestanddeel van de faillissementsboedel, zodat ook het verval van beslagen op de voet van art. 33 lid 2 Fw hier niet van toepassing is. A kan het 730 Rv-beslag op het litigieuze goed dan ook voortzetten. Na verkrijging van een executoriale titel tegen B kan

A vervolgens de veroordeling tot levering van het beslagobject aan A door middel van reële executie zonder enig probleem ten uitvoer laten leggen.⁵⁶⁰

Stel ten slotte dat beslaglegger A op een goed onder B een 730 Rv-beslag heeft gelegd uit hoofde van een goederenrechtelijk recht – te weten eigendom (revindicatie ex art. 5:2 BW) of een beperkt recht (pand, hypotheek, vruchtgebruik, opstal, of erfpacht) – tot afgifte. Vervolgens bezwaart, verhuurt of vervreemdt beslagene B dit goed aan derde C. Ingeval B daarna failliet gaat, zal het afgiftebeslag van A hoe dan ook niet kunnen vervallen op grond van art. 33 lid 2 Fw. Het beslagobject valt immers niet in de faillissementsboedel van B, doch binnen het vermogen – als eigendom of beperkt recht – van A zelf.

6.3.2 *Blokkerende werking van het 730 Rv-beslag ten opzichte van posterieure rechtshandelingen bij faillissement van de derde*

Stel dat A op een goed onder B wederom een 730 Rv-beslag uit hoofde van een persoonlijk recht tot afgifte of levering heeft gelegd. B vervreemdt dit beslagobject aan C, waarna vervolgens C failliet gaat. Wat is het gevolg van de blokkerende werking van het beslag voor A in deze? Door de blokkerende werking van het beslag blijft het beslagobject voor A binnen het vermogen van B liggen. De overdracht van het beslagobject tussen B en C is voor A immers (relatief) nietig. Doordat het beslagobject ten opzichte van A binnen het vermogen van B blijft liggen, kan het vanuit de optiek van A niet in de faillissementsboedel van C vallen. Art. 33 lid 2 Fw is derhalve in casu niet van toepassing, zodat het 730 Rv-beslag van A onder B onaangetast blijft liggen.⁵⁶¹ Een gelegd 730 Rv-beslag zal eveneens niet vervallen indien het beslagobject door beslagene B ten behoeve van de latere failliet C zou zijn bezwaard met een beperkt recht. In beide gevallen vindt in het geheel geen eigendomsoverdracht tussen B en C plaats, zodat het beslagobject nooit in de faillissementsboedel van C kan zijn gevallen. Art. 33 lid 2 Fw is derhalve ook hier niet van toepassing.

Stel ten slotte dat A op een goed onder B een 730 Rv-beslag heeft gelegd uit hoofde van een goederenrechtelijk recht tot afgifte. B vervreemdt of bezwaart dit goed aan C. Ingeval C daarna failliet gaat, zal het beslag van A hoe dan ook niet kunnen vervallen op grond van art. 33 lid 2 Fw. Het beslagobject valt immers ook nu niet in de faillissementsboedel van C, doch binnen het vermogen – als eigendom of beperkt recht – van A zelf.

6.4 Substitutie ('zaaksvervanging') bij een 730 Rv-beslag

Deze paragraaf handelt over de gevolgen voor (onder andere) een 730 Rv-beslag indien het beslagen goed gedurende het beslag tenietgaat. De vraag is hier of

⁵⁶⁰ Zie Faillissementswet (*Van Galen*), art. 33, aant. 8; Van der Kwaak 1990, p. 186 e.v.; en de annotatie van Van Mierlo in AA 2006, p. 367 bij HR 22 april 2005, NJ 2006, 56, m.nt. S.C.J.J. Kortmann (*Reuser/Postbank*).

⁵⁶¹ Zie Faillissementswet (*Van Galen*), art. 33, aant. 8.

met het tenietgaan van het beslagobject tevens het beslag is vervallen. Denkbaar is evenwel dat met het tenietgaan van het beslagobject een ander vermogensbestanddeel ontstaat. Stel, A had als eigenaar ter bewaring van zijn vordering tot revindicatie (art. 5:2 BW) een 730 Rv-beslag op zijn auto onder garagehouder B gelegd, waar de auto zich op het moment van beslaglegging bevond. Ná beslaglegging breekt in de garage van B een uitslaande brand uit waarbij de auto van A volledig wordt vernield. B is tegen brandschade verzekerd bij verzekeringsmaatschappij C, waardoor B jegens C een aanspraak heeft op schadevergoeding in de vorm van uitbetaling van verzekeringspenningen. De vraag is nu of het tenietgaan van het beslagobject tot gevolg heeft dat beslaglegger A een beslag ‘verwerft’ op de voornoemde vordering tot uitbetaling van verzekeringspenningen van B jegens C. Kortom kennen we bij een 730 Rv-beslag substitutie of ‘zaaksvervanging’?

Met de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek in 1992 heeft substitutie in ieder geval een ruimere toepassing gekregen in het materiële privaatrecht.⁵⁶² Substitutie of zaaksvervanging vinden we voor het materiële recht geregeld in art. 3:167 (gemeenschap), art. 3:213 (vruchtgebruik), art. 3:229 (pand en hypotheek), art. 3:283 (bijzonder voorrecht op bepaalde goederen) en art. 5:8 BW (vinderschap). Zo bepaalt bijvoorbeeld art. 3:229 BW dat een pandrecht of recht van hypotheek op een bepaald goed van rechtswege een pandrecht meebrengt op alle vergoedingsvorderingen die in de plaats van het verbonden goed treden, inclusief vorderingen ter zake van waardevermindering van dit goed. Deze vergoedingsvorderingen kunnen voortvloeien uit een verzekeringsovereenkomst, uit onrechtmatige daad, of uit wanprestatie. Stel, bank A heeft een recht van hypotheek op het registergoed – het woonhuis – van B. B heeft een brandverzekering afgesloten bij verzekeringsmaatschappij C. Vervolgens brandt het huis tot de grond toe af. In een dergelijke situatie zal het recht van hypotheek van A alleen nog maar rusten op de grond inclusief de geblakerde ruïne van het huis. Doordat de voornoemde onroerende zaak ten gevolge van de calamiteit in waarde is gedaald, zal A ter compensatie van rechtswege tevens een pandrecht verkrijgen op de vordering tot uitbetaling van verzekeringspenningen van B jegens C.

Specifiek met betrekking tot het beslagrecht kent het huidige Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering slechts een tweetal substitutieregelingen: *a)* in art. 455a Rv inzake *executoriaal beslag onder de schuldenaar op roerende niet-registerzaken* en *b)* in art. 507a Rv inzake *executoriaal beslag op onroerende zaken*.⁵⁶³ Deze twee substitutieregelingen voor executoriale beslagen kunnen overigens op basis van art. 734 Rv eveneens van toepassing zijn in geval van 730 Rv-beslagen op roerende niet-registerzaken onder de schuldenaar (art. 734 jo. art. 455a Rv) respectievelijk op onroerende zaken (art. 734 jo. art. 507a Rv).

⁵⁶² Van Mierlo 1997 bis, p. 539.

⁵⁶³ Zie ook Van Mierlo 1997 bis, p. 539-542.

6.4.1 *Substitutie inzake een 730 Rv-beslag op roerende niet-registerzaken onder de schuldenaar*

Is een door een (730 Rv-)beslag getroffen roerende zaak eenmaal vergaan of in waarde gedaald, dan kan op de voet van (art. 734 jo.) art. 455a Rv ten behoeve van de gedupeerde beslaglegger (tevens) een conservatoir derdenbeslag⁵⁶⁴ op de vergoedingsvordering van de beslagene jegens een derde (verzekeringspenningen, geldvordering uit onrechtmatige daad of wanprestatie) komen te liggen. Voor het intreden van een dergelijke substitutie, zal het eertijds gelegde (730 Rv-)beslag echter wel door de beslaglegger nogmaals moeten worden overbetekend aan de derde(schuldenaar) die de schade zal moeten vergoeden (*substitutie ná overbetekening*).

Dit betekent voor onze uitgangscasus dat indien de door een 730 Rv-beslag getroffen auto van beslaglegger A in de garage van beslagene B door brand is verwoest, A zijn 730 Rv-beslag(exploot) nogmaals zal moeten betekenen aan verzekeringsmaatschappij C. Alleen onder deze voorwaarde zal A, ter compensatie van het verlies van de eertijds beslagen auto, op de voet van art. 734 jo. art. 455a Rv een conservatoir derdenbeslag verkrijgen op de vordering tot uitbetaling van verzekeringspenningen van B jegens C.

6.4.2 *Substitutie inzake een 730 Rv-beslag op onroerende zaken*

Is een door een (730 Rv-)beslag getroffen onroerende zaak eenmaal vergaan of in waarde gedaald, dan treedt op de voet van (art. 734 jo.) art. 507a Rv ten behoeve van de gedupeerde beslaglegger *van rechtswege* een conservatoir derdenbeslag op de vergoedingsvordering van de beslagene jegens een derde in. Voor het intreden van een dergelijke substitutie is overbetekening van het (730 Rv)beslag aan de derde, die de schade zal moeten vergoeden, niet vereist (*substitutie van rechtswege*).

Het volgende voorbeeld is denkbaar: A had ook een 730 Rv-beslag op de garage – een onroerende zaak – van B kunnen leggen, ter bewaring van het recht van A jegens B tot levering van de garage (bijvoorbeeld uit koop). Indien de beslagen garage vervolgens door brand is verwoest, verkrijgt A op de voet van art. 734 jo. art. 507a Rv in dat geval een conservatoir derdenbeslag op de vordering tot uitbetaling van verzekeringspenningen van B jegens verzekeringsmaatschappij C van rechtswege. A hoeft hiervoor verder niets te doen.

6.4.3 *Substitutie inzake een 730 Rv-beslag bij overige (register)zaken of onder de beslaglegger zelf?*

Wat is de positie van beslaglegger A in bovengenoemde casus indien hij een 730 Rv-beslag had gelegd op een teboekgesteld schip dat zich bevindt op de scheepswerf van B en het schip vervolgens inclusief de werf volledig door brand

⁵⁶⁴ De wetgever spreekt in dit verband over een ‘vereenvoudigd derdenbeslag’; Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 123.

wordt verwoest? De wet kent immers alleen een tweetal substitutieregelingen voor (730 Rv-)beslagen op roerende niet-registerzaken onder de schuldenaar zelf respectievelijk op onroerende zaken. Substitutieregelingen voor (730 Rv-)beslagen op bijvoorbeeld toonder- of orderpapier, aandelen, effecten, teboekgestelde schepen en luchtvaartuigen, alsmede (730 Rv-)eigenbeslag ontbreken in het geheel. In dergelijke gevallen zal het eertijds gelegde (730 Rv-)beslag, na tenietgaan van het beslagen goed, dan ook ophouden te bestaan. Op art. 455a en 507a Rv gelijkende wettelijke substitutieregelingen bij (730 Rv-)beslagen op andere (register)zaken had zeker voor de hand gelegen. Mogelijk zou dit in deze gevallen van beslag alsnog kunnen worden bereikt door middel van analogische toepassing van art. 455a of art. 507a Rv. De huidige jurisprudentie geeft hierover echter geen uitsluitsel.

In laatstgenoemde gevallen kunnen beslagleggers ‘op basis van de huidige wet’ derhalve alleen hun toevlucht nemen tot het leggen van een (conservatoir) derdenbeslag – met een nieuw rechterlijk verlot! – op de vergoedingsvordering van de beslagene jegens de schadevergoedende derde. Voor het 730 Rv-beslag op het door brand verwoeste teboekgestelde schip van A betekent dit het volgende. Het 730 Rv-beslag op het teboekgestelde schip zelf zal ophouden te bestaan, nu het beslagobject is vergaan. Het 730 Rv-beslag zal niet door middel van overbetekening van het (730 Rv-)beslagexploot door A aan verzekeringsmaatschappij C, of van rechtswege overgaan in een conservatoir derdenbeslag op de vergoedingsvordering van B jegens C. Het enige wat A dan ook rest is een nieuw conservatoir derdenbeslag op de voornoemde vergoedingsvordering van B jegens C te leggen (art. 718 jo. art. 475 Rv), uiteraard wel op grond van een hiervoor opnieuw afgegeven rechterlijk beslagverlot (art. 700 Rv).⁵⁶⁵

6.5 Rechtshistorische beschouwing

6.5.1 Voortijdige opheffing van conservatoir beslag tot afgifte of levering door de rechter

6.5.1.1 Oud-vaderlands recht (1799)

Op basis van de wettelijke regeling van ‘arresten’ of conservatoire beslagen in art. 133-157 AMP zou een rechter op twee verschillende wijzen een gelegd conservatoir beslag (tot onder andere afgifte of levering) voortijdig hebben kunnen beëindigen.

De eerste mogelijkheid was neergelegd in art. 136 AMP. Nadat de beslaglegger binnen drie maal 24 uur de vordering van de beslagene (of een andere belanghebbende) tot het stellen van een borgtocht voor eventuele beslagschade niet nakwam, kon vervolgens de beslagene (of belanghebbende) de rechter verzoeken het gelegde conservatoir beslag per direct ‘nietig en van onwaarde’ te laten verklaren (conform modelformulier No. 40⁵⁶⁶). Na rechterlijke

⁵⁶⁵ Van Mierlo 1997 bis, p. 542-543.

⁵⁶⁶ Het modelformulier No. 40 behorende bij art. 136 AMP luidde als volgt:

nietigverklaring kon de beslaglegger de litigieuze beslagobjecten weliswaar voor een tweede maal conservatoir beslaan, doch alleen “dan met byvoeging van eene behoorlyke Acte van Borgtocht”. De rechtsgevolgen van de vernietiging van het eerste beslag konden met het tweede beslag niet worden teruggedraaid. Zo diende de beslaglegger onder andere een gedane vervreemding of bezwaring van beslagen zaken tussen het moment van vernietiging van het eerste beslag en het moment van het leggen van het tweede beslag te respecteren.

De tweede mogelijkheid tot voortijdige rechterlijke beëindiging van een gelegd conservatoir beslag volgde uit art. 155-156 AMP. De beslagene kon in zijn conclusie van antwoord in de hoofdzaak ter rolle een provisionele voorziening verzoeken, waarbij het gelegde conservatoire beslag tegen een borgtocht van de beslagene werd opgeheven. Dit laatste kon overigens niet in geval van conservatoire beslagen op grond van een vermeend recht van eigendom of pand (toentertijd ‘hypotheek’ genoemd) van de beslaglegger. Met andere woorden, conservatoire beslagen tot afgifte van roerende zaken krachtens art. 133 sub a AMP konden ondanks (aanbod tot) borgstelling van de beslagene niet door de rechter op basis van art. 155 AMP worden opgeheven. Daarentegen konden conservatoire beslagen tot levering op de voet van art. 133 sub c AMP in theorie wel op basis van art. 155 AMP worden opgeheven. Ook al zegt de wetgever hierover niets, naar mijn idee zou een beslagene tegen een afwijzende rechterlijke beslissing tot opheffing van een gelegd beslag op grond van art. 155 AMP wel in appel hebben kunnen komen. De mogelijkheid tot een dergelijk appel zou zijn grondslag met name in het oud-vaderlandse gewoonterecht hebben gehad.⁵⁶⁷

6.5.1.2 Frans recht (1811-1838)

De regeling van de *saisie-revendication* in art. 826-831 C.pr.civ. gaf zelf geen mogelijkheden tot een vroegtijdige beëindiging van een gelegd revindicatoir beslag. Op basis van de kortgedingregeling in art. 806-811 C.pr.civ. (*des référés*) zou een beslagene (of andere belanghebbende) bij voldoende spoedeisendheid tegen een gelegd beslag echter voortijdig hebben moeten kunnen opko-

“
Aan de Burgerlyke Rechtbank te
Geeft te kennen B.
Dat enz.

Nota.

De middelen van dit Request moeten behelzen een voordragt van het gedaan Arrest; van het vorderen van Borgtocht by insinuatie; en het niet stellen van dezelve.

Zoo keert hy zich tot deeze Rechtbank, verzoekende dat het voorschr. Arrest, door A, gedaan, daadelyk moge worden verklaard nietig en van onwaarde, en hy A. tevens geöordonneerd te betaalen de kosten, op dit verzoek gevallen.”

⁵⁶⁷ Vgl. Bort 1702, p. 980. Zie omtrent de opheffing van ‘arresten’ onder het oud-vaderlandse beslagrecht in het bijzonder Bort 1702, p. 978-982.

men.⁵⁶⁸ Hiertoe moest de beslagene een dagvaarding in kort geding uitbrengen voor de voorzitter van de rechtbank in eerste aanleg (*tribunal* of ‘vierschaar’) of diens plaatsvervanger (art. 807 C.pr.civ.). Met betrekking tot onder andere de voortgang van het beslag en de uiteindelijke reële executie kon deze kortgeding-rechter overigens alleen voorlopige voorzieningen (*exécutoires par provision*) nemen, hetgeen hooguit kon leiden tot schorsing van het gelegde beslag. Het beslagobject kwam hiermee weliswaar weer in handen van de beslagene, doch een uitspraak over de eventuele nietigheid van het beslag zelf kon alleen door een bodemrechter worden gedaan.⁵⁶⁹ Tegen de voorlopige voorziening van de kortgedingrechter tot het al dan niet schorsen van het beslag kon wel worden geappelleerd (art. 809 C.pr.civ.). Was de schorsing van het beslag door de kortgedingrechter bij voorlopige voorziening uitgesproken, dan diende dit nog wel te worden aangetekend op het beslagexploot (art. 787 C.pr.civ.).⁵⁷⁰ De schorsing – doch niet de opheffing – van het revindicatoir beslag was daarmee een feit.

6.5.1.3 Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)

Op basis van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering konden vanaf 1838 bepaalde conservatoire beslagen op bevel van de president van de arrondissementsrechtbank voortijdig worden beëindigd (zie art. 732 jo. art. 733 oud-Rv inzake conservatoir verhaalsbeslag). In dergelijke gevallen veroordeelde of gelastte de president de beslaglegger om het gelegde beslag te doen opheffen (een *condemnatoir opheffingsvonnis*).⁵⁷¹ Een dergelijke wettelijke regeling bestond echter niet voor revindicatoir beslag (ex art. 721 e.v. oud-Rv). De buitenwettelijke mogelijkheid tot een door de rechter gelaste opheffing van een gelegd revindicatoir beslag werd door de Hoge Raad echter uitdrukkelijk erkend in het arrest Harff/Jansen uit 1910. De Hoge Raad stelde in dit arrest onder meer om de revindicatoir beslagene(n) “niet onverhoord over te leveren aan de gevolgen van beslagleggers eenzijdige voordracht (art. 722 B.R) aan den President”. Derhalve kon een voorafgaand bevelschrift of rechterlijk verlot tot revindicatoir beslag, door middel van een kortgedingvonnis (op de voet van art. 289 e.v. oud-Rv), door de president zo nodig buiten werking worden gesteld. Hierbij gelastte de president de beslaglegger tevens tot staking van de inbeslagneming.⁵⁷² Na

⁵⁶⁸ Zie Rogron 1835, p. 237: “*Dans tous les cas d’urgence. La loi indique elle même plusieurs cas d’urgence dans lesquels y a lieu au référé, art. 606, 607, 829, 843, 921, 986, etc.*” Zo zou de voorzieningenrechter een buitengewone bevoegdheid hebben gehad op het gebied van o.a. het executoriaal beslag; zie Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-exécution*, nr. 263.

⁵⁶⁹ Zie Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-exécution*, nrs. 261 e.v. en in het bijzonder de uitspraak van de Cour de Paris 18 september 1812 (*Dammerval/Chauveau*) in: Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-exécution*, nr. 262.

⁵⁷⁰ Zie Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 34.

⁵⁷¹ Uiteraard kon een (conservatoir of revindicatoir) beslaglegger steeds op eigen initiatief een gelegd beslag weer opheffen.

⁵⁷² HR 18 maart 1910, W. 8986 (*Harff/Jansen*), waarmee het arrest Hof Amsterdam 16 april 1909, W. 8902 werd vernietigd. In voornoemd arrest was het Hof nog van mening dat

1910 zien we ook in de lagere jurisprudentie dat de president in kort geding zich vaker bevoegd oordeelde om van de vordering tot opheffing van een revindicatoir beslag kennis te nemen,⁵⁷³ zelfs als de vanwaardeverklaringsprocedure (ex art. 726 oud-Rv) reeds aanhangig was gemaakt.

Relatief bevoegd tot een opheffingskortgeding was de president van de woonplaats van de gedaagde (de beslaglegger) of van de plaats waar het beslag was gelegd.⁵⁷⁴ De partijen in een dergelijk 'conservatiegeschil' waren meestal de beslagene (eiser in kort geding) en de beslaglegger (gedaagde). Een dergelijk conservatiegeschil bracht overigens geen nadeel toe aan de zaak ten principale, dat wil zeggen de civiele procedure omtrent de materieelrechtelijke aanspraak van de beslaglegger op het beslagobject.

De 20^e eeuwse jurisprudentie bevat een uitgebreide casuïstiek omtrent redenen om een gelegd conservatoir beslag al dan niet op last van de kortgeding-rechter op te heffen.⁵⁷⁵ Een revindicatoir beslag kwam bijvoorbeeld niet voor opheffing via kort geding in aanmerking, indien de beslagen zaak (schip) zich buiten het arrondissement van beslaglegging had begeven. Tevens kon een revindicatoir beslag niet worden opgeheven, indien bleek dat de beslagene ondubbelzinnig in het gelegde beslag had berust.⁵⁷⁶ Was een revindicatoir beslag zonder een geldig rechterlijk verlot gelegd, dan behoorde opheffing van dit beslag zonder meer tot de mogelijkheden.⁵⁷⁷ Hetzelfde gold bijvoorbeeld ook voor een gelegd revindicatoir beslag waarbij de wet geen bevoegde rechter in Nederland tot kennisneming van de vordering tot vanwaardeverklaring (art. 726 oud-Rv) aanwees.⁵⁷⁸ Een revindicatoir beslag was in materiële zin terecht gelegd en der-

(revindicatoire) beslagen niet in een kort geding aan de orde konden worden gesteld; zie ook Pres. Rb. Amsterdam 12 februari 1909, W. 8926.

⁵⁷³ Het kort geding zou pas gedurende de 20e eeuw, mede als mogelijkheid tot opheffing van een (revindicatoir) beslag, een grote vlucht gaan nemen. Dit fenomeen was met name aangezwengeld door het werk van Caroli uit 1906: J.P.A.N. Caroli, *Het kort geding voor den President der Arrondissements-Rechtbank (Référé)*, 's-Gravenhage 1906. Zie o.a. ook HR 15 december 1922, NJ 1923, p. 365 (*Stewart/Hugo Stinnes*).

⁵⁷⁴ Zie Pres. Rb. Zutphen 24 maart 1915, NJ 1918, p. 1070 en Pres. Rb. 's-Gravenhage 15 december 1919, NJ 1920, p. 191.

⁵⁷⁵ In het kader van de opheffing van een conservatoir *verhaals*beslag ex art. 732 oud-Rv diende de kortgedingrechter, ondanks het al dan niet voorhanden zijn van een opheffingsgrond, overigens steeds een afweging te maken tussen de belangen van de beslaglegger enerzijds en de beslagene anderzijds. Twee uitersten: HR 20 maart 1959, NJ 1959, 246 (*Smits/Heyman qq.*) (indien de beslaglegger zijn vordering niet aannemelijk maakt, noopte dit nog niet tot opheffing; ook dan moest een belangenafweging plaatsvinden) en HR 22 april 1983, NJ 1984, 180 (*Piccioli/V&N Impag*) (ook al was een materieelrechtelijke aanspraak (vordering) in zekere mate aannemelijk gemaakt, toch werd het onvolgende geacht om de ingrijpende gevolgen van het betreffende beslag voor de schuldenaar te rechtvaardigen). Op deze oude jurisprudentie wordt tegenwoordig nog zowel door de wetgever (Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 314) als de Hoge Raad (HR 25 november 2005, NJ 2006, 148 (*Rohde Nielsen / De Donge*), r.o. 3.9) inzake het huidige art. 705 Rv ingehaakt.

⁵⁷⁶ Pres. Rb. Rotterdam 3 oktober 1927, NJ 1928, p. 1441.

⁵⁷⁷ Hof Amsterdam 27 juni 1946, NJ 1946, 726.

⁵⁷⁸ Pres. Rb. Rotterdam 18 oktober 1972, NJ 1972, 456.

halve niet via de president in kort geding op te heffen, indien de beslaghebber zijn (eigendoms)recht op de beslagen zaken voldoende aannemelijk kon maken.⁵⁷⁹ De bewijslast hiertoe berustte op de revindicatoir beslaglegger die in een opheffingskortgeding als gedaagde verscheen.⁵⁸⁰ Kon de beslaglegger zijn eigendomsrecht op de beslagen zaak niet op voorhand aannemelijk maken, dan diende het revindicatoir beslag op bevel van de president te worden opgeheven.⁵⁸¹ Tot slot was opheffing van een revindicatoir beslag gelegd op grond van art. 28 Auteurswet 1912 jo. art 721 oud-Rv via een kort geding bijvoorbeeld ook mogelijk, indien gegronde twijfel bestond aan het auteursrecht van de revindicatoir beslaglegger.⁵⁸²

Lange tijd kon de president in kort geding de beslaglegger enkel met een *condemnatoir* opheffingsvonnis bevelen om het door laatstgenoemde gelegde (revindicatoir of conservatoir) beslag eigenhandig op te heffen. Eerst in 1991 erkende de Hoge Raad in het arrest De Telegraaf/Ranzijn voor het eerst tevens de mogelijkheid dat de president in kort geding zelfstandig een executoriaal beslag met een *constitutief* vonnis kon opheffen. In deze kwestie had De Telegraaf onder Ranzijn een aantal executoriale beslagen gelegd. Vervolgens entameerde Ranzijn voor de president een kort gedingprocedure strekkende tot opheffing van de door De Telegraaf gelegde beslagen. De beslagen werden door de president met een constitutief opheffingsvonnis opgeheven, hetgeen door het hof werd bekrachtigd. De Telegraaf ging in cassatie en stelde onder andere de vraag aan de orde of de president in kort geding bevoegd is zelf in zijn uitspraak executoriale beslagen op te heffen. De Hoge Raad overwoog hieromtrent onder andere het volgende:

“[...] Op praktische gronden gronden moet deze bevoegdheid worden aanvaard. In het door het onderdeel voorgestane stelsel, waarin alleen een bevel tot opheffing mogelijk zou zijn, zouden immers ter zake van de uitvoering van dit bevel nodeloos nieuwe complicaties kunnen rijzen, in het bijzonder wanneer de beslaglegger tegen wie het bevel is gericht, onwillig of niet in staat is aan de uitvoering van dit bevel mee te werken.”⁵⁸³

⁵⁷⁹ Pres. Rb. 's-Gravenhage 15 december 1919, NJ 1920, p. 191.

⁵⁸⁰ Hof Arnhem 31 december 1946, NJ 1948, 283.

⁵⁸¹ Pres. Rb. Rotterdam 3 oktober 1927, NJ 1928, p. 1441 en Rb. Rotterdam 31 juli 1939, NJ 1939, 747. Zo was bijvoorbeeld de stelling van de staat Duitsland dat men enkel door verbeurdverklaring van roerende zaken eigenaar was geworden onvoldoende. Het door Duitsland in casu gelegde revindicatoir beslag werd dan ook door de president in kort geding opgeheven; zie Hof Amsterdam 7 oktober 1921, NJ 1922, p. 1268.

⁵⁸² Pres. Rb. Amsterdam 30 april 1936, NJ 1936, 460, bevestigd door het Hof Amsterdam 3 december 1936, NJ 1937, 13; Pres. Rb. 's-Gravenhage 30 april 1936, NJ 1936, 461, bevestigd door het Hof 's-Gravenhage 30 november 1936, NJ 1937, 282; Pres. Rb. Rotterdam 1 mei 1936, NJ 1936, 462.

⁵⁸³ HR 18 oktober 1991, NJ 1992, 4 (*De Telegraaf/Ranzijn*), r.o. 3.2., waarmee de Hoge Raad reeds anticipeerde op het huidige art. 438 lid 2 Rv; zie in het bijzonder ook de conclusie van A-G Strikwerda r.o. 26-32. Zie verder Van der Kwaak 1996, p. 1893.

Hetgeen de Hoge Raad hierboven stelde inzake de opheffing van executoriale beslagen zou naar mijn idee ook – naar analogie – hebben moeten gelden voor conservatoire en revindicatoire beslagen.

De voortijdige opheffing van een revindicatoir beslag door de beslaglegger en zoals bevolen door de president in kort geding hadden beide – in tegenstelling tot verval of nietigheid van het beslag – geen terugwerkende kracht (*ex nunc*). Het revindicatoir beslag was derhalve gedurende de periode tussen de beslaglegging en de opheffing legitiem gebleven.⁵⁸⁴

Na opheffing van het gelegde (revindicatoir) beslag door de daartoe veroordeelde beslaglegger, op basis van een uitvoerbaar bij voorraad verklaard vonnis in kort geding (art. 293 oud-Rv), herkreeg de beslagene in beginsel de mogelijkheid om het goed vrij van beslag te vervreemden, te bezwaren, enzovoort. Was het presidentiële bevel tot opheffing van het (revindicatoir) beslag echter niet uitvoerbaar bij voorraad verklaard en werd hoger beroep (art. 295 oud-Rv) ingesteld, dan bleef het beslag liggen. Werde de bevolen opheffing van het beslag in hoger beroep vernietigd en was het beslag tussentijds door de beslaglegger opgeheven, dan kon de beslaglegger het beslag opnieuw laten leggen. De beslaglegger diende echter de wijzigingen in de rechtstoestand van het beslagobject gedurende de periode dat het beslag was opgeheven wel te respecteren.

6.5.2 *Onrechtmatig of vexatoir beslag tot afgifte en levering*

6.5.2.1 Oud-vaderlands recht (1799)

Reeds onder het oud-vaderlandse recht was het gebruikelijk dat in geval van een – naar later bleek – ten onrechte gelegd ‘arrest’ de beslagene hiervoor schade-loos diende te worden gesteld.⁵⁸⁵ Dat de beslaglegger van een ‘arrest’ (tot afgifte en levering) in de zin van art. 133 of 134 AMP aansprakelijk kon worden gesteld voor door de beslagene of een andere belanghebbende geleden beslagschade vloeyde impliciet voort uit art. 136 AMP. Op basis van deze bepaling kon de beslaglegger immers worden gedwongen om borg te stellen (met een ‘acte van borgtocht’) voor eventuele kosten, schade en renten die het gelegde ‘arrest’ met zich zou kunnen brengen. De materieelrechtelijke grondslag voor de plicht van

⁵⁸⁴ Nadat het revindicatoir beslag voortijdig was opgeheven werd de vordering tot vanwaardeverklaring (art. 726 oud-Rv) in de regel niet-ontvankelijk worden verklaard wegens gemis aan belang, of slechts beperkt tot een kostenveroordeling. Zie Rb. Almelo 26 januari 1955, NJ 1955, 690. Uitzondering in Hof Arnhem 28 november 1956, NJ 1957, 258. Volgens dit arrest was de vordering tot vanwaardeverklaring wel ontvankelijk indien de beslaglegger – ook na opheffing van het revindicatoir beslag – belang had bij een beslissing omtrent de rechtmatigheid van het (opgeheven) beslag. Zie ook Jansen 1987, p. 375-376.

⁵⁸⁵ Vgl. o.a. Bort 1702, p. 976.

de beslaglegger tot vergoeding van beslagschade waren de zogeheten verbintenissen uit ‘misdaed’ of ‘delict’.⁵⁸⁶

6.5.2.2 Frans recht (1811-1838)

Op grond van het Franse recht was evenzeer aansprakelijkheid voor ten onrechte gelegde (revindicatoire) beslagen mogelijk. Als een revindicatoir beslag was gelegd op basis van een rechterlijk verlot krachtens art. 826 C.pr.civ., disculpeerde dit de beslaglegger niet. Immers, een revindicatoir beslag kon achteraf, na afloop van de vanwaardeverklaringsprocedure, alsnog ten onrechte blijken te zijn gelegd. In dat geval zou de beslaglegger conform de ‘onrechtmatige daadsactie’ uit art. 1382 e.v. C.civ. (*des délits*)⁵⁸⁷ aansprakelijk zijn geweest voor de eventuele beslagschade en alsnog schadevergoeding aan de beslagene moeten betalen.⁵⁸⁸

6.5.2.3 Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)

Ook gedurende de periode 1838-1991 werd de beslaglegger van een revindicatoir (of ander conservatoir) beslag, ondanks een voorafgaand rechterlijk beslagverlot, niet gedisculpeerd voor eventuele beslagschade. Bleek een revindicatoir beslag achteraf ten onrechte te zijn gelegd en had de beslagene beslagschade geleden, dan leidde dit in de regel tot een schadevergoedingsverplichting van de beslaglegger. Een dergelijk onrechtmatig revindicatoir beslag rechtvaardigde een onrechtmatige daadsactie op grond van art. 1401 oud-BW, eventueel naar analogie van art. 732 lid 3 oud-Rv (inzake conservatoir beslag onder de schuldenaar) en art. 739 oud-Rv (inzake conservatoir beslag onder derden).⁵⁸⁹ Zo had

⁵⁸⁶ Zie o.a. De Groot, Inl., III 32 en 37 die de term ‘misdaed’ gebruikte; zie ook Feenstra/Winkel 2002, p. 5. Tot 1838 was de term ‘onrechtmatige daad’ niet in gebruik binnen het Nederlandse recht. Men sprak vóór 1838 van ‘misdaad’ of van ‘delict’; zie De Blécourt/Fischer 1967, p. 313 e.v., in het bijzonder p. 316.

⁵⁸⁷ Art. 1382 C.civ. luidde: “*Tout fait quelconque de l’homme, qui cause à autrui un dommage, oblige celui par la faute duquel il est arrivé, à le réparer.*”

⁵⁸⁸ Zie Hooggerechtshof ’s-Gravenhage 18 juli 1820 (*Jan B./J.J. en G.P.*) in: Van Hamelsveld (1834), IV, p. 332-336. In deze zaak had men ten onrechte beslag gelegd op een partij Madera-wijn, aangezien men een ander dan de beslagene voor de eigenaar hield. Een van de beslagleggers van het niet klevende en daardoor ‘wederregtelijk arrest’ werd vervolgens veroordeeld tot betaling van schadevergoeding aan de beslagene.

⁵⁸⁹ Zo luidde o.a. art. 739 oud-Rv van 1838 tot 1992: “*Indien de schuldenaar opheffing van het arrest bekomt zal de arrestant worden veroordeeld tot vergoeding van kosten, schaden en interessen, indien daartoe gronden aanwezig zijn.*” Zie verder Van Boneval Faure 1879, I, p. 302. In het conservatoire en executoriale beslagrecht van vóór 1992 kende de wet naast art. 732 en 739 oud-Rv nog andere bepalingen inzake aansprakelijkheid voor onrechtmatig c.q. vexatoir beslag, te weten: art. 456 lid 3, 478, 543 lid 2, 757b (jo. art. 739) en 770a lid 2 (jo. art. 732) oud-Rv. O.a. in 1869 was de Tweede Kamer van mening dat art. 1401 BW als algemene regel voor aansprakelijkheid voor vexatoir beslag te omslachtig zou zijn en dat er behoefte bestond aan speciale aansprakelijkheidsbepa-

de beslagene in beginsel recht op schadevergoeding, indien de vordering tot vanwaardeverklaring van een revindicatoir beslag uiteindelijk werd afgewezen.⁵⁹⁰ Een beslaglegger kon verder worden verplicht tot schadevergoeding als hij de termijn voor het instellen van de vordering tot vanwaardeverklaring (art. 726 lid 1 oud-Rv) ongebruikt liet verstrijken, zodat het revindicatoir beslag van rechtswege verviel.⁵⁹¹

De aansprakelijkheid van de beslaglegger voor een onrechtmatig c.q. vexatoir (revindicatoir of ander conservatoir) beslag op basis van art. 1401 oud-BW kon vanaf 1838 tot 1965 alleen worden gebaseerd op een onrechtmatige daad met het vereiste van schuld bij de beslaglegger.⁵⁹² Doch met het arrest Snel/Ter Steege uit 1965⁵⁹³ besliste de Hoge Raad dat de aansprakelijkheid van een beslaglegger voor beslagschade tengevolge van een ten onrechte gelegd conservatoir beslag een risicoaansprakelijkheid 'in enge zin' was. De beslaglegger was voor beslagschade enkel al op de voet van art. 1401 oud-BW aansprakelijk, indien de beslaglegging als een onrechtmatige handeling kon worden gekwalificeerd. Het vereiste van schuld van de beslaglegger werd niet meer gesteld (kenmerk van risicoaansprakelijkheid).⁵⁹⁴ Conservatoir beslag, zo ook een revindicatoir beslag, werd met andere woorden door een beslaglegger vanaf 1965 steeds op eigen risico gelegd.

lingen zoals art. 732 lid 3 oud-Rv; zie hierover verder Van Boneval Faure in W. 3096, p. 3-4 en Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 732, aant. 3.

⁵⁹⁰ Rb. Brielle 9 augustus 1861, W. 2297. Een revindicatoir beslaglegger was géén schadevergoeding verschuldigd, indien het beslag reeds werd opgeheven – zonder dat een vanwaardeverklaring was verkregen – maar niet was gebleken dat de beslagene eigenaar van de beslagen zaak was; zie Hof Amsterdam 15 november 1895, W. 6768. En indien revindicatoir beslag achteraf bleek te zijn gelegd op de verkeerde roerende zaken, was geen schadevergoeding aan de beslagene verschuldigd indien de beslagobjecten door laatstgenoemde aan de deurwaarder op het moment van beslaglegging waren aangewezen; zie Rb. Amsterdam 24 september 1888, W. 5700.

⁵⁹¹ Ook naar analogie van art. 732 lid 2 en 3 oud-Rv. Indien de vanwaardeverklaring van het gelegde revindicatoir beslag – bij verzuim – niet in de dagvaarding ('in de conclusie van eis') van de beslaglegger (art. 726 oud-Rv) was opgenomen, dan was dit beslag krachtens art. 726 lid 3 oud-Rv daarmee reeds na acht dagen na datum beslaglegging van rechtswege vervallen. In dat geval kon de ex-beslagene echter géén schadevergoeding wegens onrechtmatig beslag vorderen; zie Hof Amsterdam 8 februari 1921, NJ 1922, p. 565.

⁵⁹² Zie o.a. HR 4 april 1912, W. 9358 (*Biesing/Weissenbruch*) en HR 27 december 1929, NJ 1930, 1433 (*Het Hoekhuis/Broeks*); zie ook Van Rossum 1990, p. 71 en Oudelaar 2003, p. 48.

⁵⁹³ HR 15 april 1965, NJ 1965, 331, m.nt. DJV; zie de casus verder uitgebreid in paragraaf 6.2.2.

⁵⁹⁴ Zie Van Rossum 1990, p. 23-24 en 69-71. Zie ook Heemskerk, in zijn noot bij HR 8 oktober 1976, NJ 1977, 485, die in het arrest Snel/Ter Steege – ten onrechte – de aanvaarding las van een risicoaansprakelijkheid buiten de onrechtmatige daad (art. 1401 oud-BW) om, enkel op grond van art. 732 en 739 Rv: de zogenoemde 'risicoaansprakelijkheid in ruime zin'. Volgens deze risicoaansprakelijkheid in ruime zin wordt iemand tot schadevergoeding verplicht zonder dat hem onrechtmatig handelen of schuld kan worden verweten. Deze visie van Heemskerk is echter door Van Rossum overtuigend weerlegd met de 'risicoaansprakelijkheid in enge zin' (Van Rossum 1990, p. 69-71).

6.5.3 *Faillissement en conservatoir beslag tot afgifte en levering*

6.5.3.1 Oud-vaderlands recht (1799)

Was een ‘arrest’ tot verhaal, afgifte of levering eertijds gelegd op zaken in een faillissementsboedel (‘desolate boedel’), dan kon dit beslag op verzoek van de faillissementscurator (de ‘sequester’ of ‘curateur’) aan de orde worden gesteld bij de rechter (‘Rechtbank’) waar de faillissementsboedel werd beheerd (art. 138 AMP). Het conservatoire beslag bleef echter op de beslagen zaken uit de faillissementsboedel liggen, in ieder geval totdat de rechter omtrent de samenloop van het beslag en het faillissement van de beslagdebiteur een uitspraak had gedaan die vervolgens in kracht van gewijsde was gegaan.⁵⁹⁵

6.5.3.2 Frans recht (1811-1838)

De Franse wetgeving – in het bijzonder de *Code de Procédure Civile* en de *Code de Commerce*⁵⁹⁶ – kende zelf in het geheel geen regeling omtrent de gevolgen van het faillissement van een beslagdebiteur voor de eventueel onder hem gelegde conservatoire en executoriale beslagen (*saisies*). Het antwoord zou met name moeten worden gevonden in het ongeschreven *droit commun des saisies*. Mede op basis van Franse jurisprudentie kan het volgende worden gesteld. Eenmaal gelegde conservatoire en executoriale beslagen op vermogensbestanddelen van een (later) failliet verklaarde schuldenaar, zo ook het revindicatoir beslag (*saisie-revendication*), vervielen niet automatisch en bleven gedurende het faillissement gewoon liggen. Slechts de tenuitvoerlegging van een executoriale verhaalsexecutie – op basis van de *saisie-exécution* (art. 583-625 C.pr.civ.) – kon tijdens het faillissement geen voortgang meer hebben.⁵⁹⁷

⁵⁹⁵ In de daaropvolgende nog op het oud-vaderlandse recht geënte (ontwerp)regelingen voor conservatoir beslag uit de periode 1807-1819 was al voor een andere aanpak gekozen. Zo bepaalde art. 5 (Boek 4, Titel 7, Afdeling 3) Ontwerp van der Linden 1807-1808 het volgende: “Goederen, behoorende tot eenen Boedel, die onder de geregtelijke beheering [MH: faillissement] gebragt is, zijn niet arrestabel, maar moeten aan de Sequesters of Curateurs [MH: faillissementscuratoren] worden overgegeven. De kennisneming van geschillen over die Goederen, behoort aan de Regtbank van de Plaats, alwaar de boedel beheerd wordt.” M.a.w. een apart conservatoir beslag zou niet kunnen worden gelegd c.q. blijven liggen op goederen behorende tot de faillissementsboedel; zie eensgelijks: art. 686 Wetboek op de Regterlijke Instellingen en Regtspleging in het Koninkrijk Holland (1809), art. 185 Ontwerp Wet betreffende de Manier van Procederen in Civiele Zaken uit 1814 (eerste ontwerp Bijleveld) en art. 176 Ontwerp Wet betreffende de Manier van Procederen in Civiele Zaken uit 1819 (tweede ontwerp Bijleveld).

⁵⁹⁶ Dit uit vier boeken bestaande Franse handelsrechtelijke wetboek is op 1 januari 1808 in toenmalig Frankrijk c.q. 1 maart 1811 in (Noord-)Nederland in werking getreden. In Boek 3 (art. 437-614 C.comm.) was het faillissementsrecht geregeld.

⁵⁹⁷ Dalloz 1835-1841, V, *Faillite*, nrs. 70 en 71; zie ook Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie-revendication*, nr. 21.

6.5.3.3 Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)

Na 1838 had de faillietverklaring van een beslagdebiteur op de (eerder) onder hem gelegde beslagen in beginsel een geheel andere uitwerking. Op basis van eerst art. 771 lid 1 oud-WvK c.q. art. 889 oud-Rv (1838-1896)⁵⁹⁸ en daarna art. 33 (lid 2) oud-Fw (1896-1991) had een vonnis tot faillietverklaring het gevolg dat alle gerechtelijke tenuitvoerlegging op enig deel van het vermogen van de failliet direct diende te worden gestaakt.⁵⁹⁹ Zowel executoriale als conservatoire beslagen, welke vóór datum faillissement op het vermogen(sbestanddeel) van de failliet waren gelegd, vervielen in beginsel definitief. Deze afzonderlijke beslagen werden in het algemeen faillissementsbeslag opgelost.⁶⁰⁰ Van een latere herleving van dergelijke vervallen beslagen kon geen sprake zijn.⁶⁰¹

Was daarentegen revindicatoir beslag (art. 721 oud-Rv) gelegd op grond van een gepretendeerd goederenrechtelijk recht (recht van eigendom, vruchtgebruik, etc.) van de beslaglegger en ging de beslagene dáárna failliet, dan bleef dit revindicatoir beslag *expliciet* op grond van art. 771 lid 3 oud-WvK en daarna *impliciet* op grond van art. 33 (lid 2) oud-Fw in stand.⁶⁰² Het doel van revindicatoir beslag was immers niet de verhaalsexecutie op enig deel van het vermogen van de schuldenaar. Het revindicatoir beslag had anders dan de verhaalsbeslagen een goederenrechtelijke, separatistische strekking. De beslaglegger ging juist uit van de stelling dat het beslagobject géén deel van het vermogen van de (failliete) beslagdebiteur uitmaakte of behoorde uit te maken.⁶⁰³ Een re-

⁵⁹⁸ Gedurende de periode 1838-1896 behelsde art. 764-923 oud-WvK een wettelijke insolventieregeling voor kooplieden (faillissement) en art. 882-899 oud-Rv voor niet-kooplieden ('staat van kennelijk onvermogen').

⁵⁹⁹ Art. 33 oud-Fw was afgeleid van diens voorganger art. 771 lid 1 oud-WvK; de Faillissementswet (inclusief art. 33 oud-Fw) is op 1 september 1896 in werking getreden (Wet van 30 september 1893 *op het faillissement en de surséance van betaling* (Faillissementswet), Stb. 140), terwijl de regelingen van het faillissement in het Wetboek van Koophandel in art. 764-923 oud-WvK alsmede die van de 'staat van kennelijk onvermogen' in art. 882-899 oud-Rv toentertijd vervielen (bij Wet van 20 januari 1896, Stb. 9). Zie verder Asser 1873, p. 315-316; Kist 1867-1877, VI, p. 71-79; Molengraaff 1898, p. 168 en HR 17 mei 1878, W. 4250 (*Meijers en Comp./Van Roijen qq*). Pas sinds de Wet van 13 november 1925 (Stb. 445) begint art. 33 lid 2 Fw met de uitdrukkelijke zinsnede: "Gelegde beslagen vervallen; [...]".

⁶⁰⁰ HR 8 december 1922, NJ 1923, 152 (*Koot/Takken qq*).

⁶⁰¹ Zie verder Molengraaff 1898, p. 168 en HR 17 mei 1878, W. 4250 (*Meijers en Comp./Van Roijen qq*). Anders Asser 1873, p. 316.

⁶⁰² Zo luidde art. 771 leden 2 en 3 oud-WvK als volgt: "2. Bij eene vóór de faillietverklaring aangevangene regtsvordering tot reclame van verkochte en geleverde goederen, naar aanleiding van den achtsten titeldes eersten boeks van dit wetboek, wordt dezelfde tegen de curators voortgezet, en het vonnis ten uitvoer gelegd. 3. Hetzelfde is toepasselijk op alle regtsvordering waarbij een zeker en bepaald voorwerp, als eigendom, wordt gereclameerd."

Zie verder ook Voorduin 1837-1841, Deel X, III (art. 453-923), p. 680.

⁶⁰³ Molengraaff 1898, p. 169. Zie ook HR 28 januari 1932, NJ 1932, 338 (*Heinen/Ontvanger*) en Hof 's-Hertogenbosch 18 april 1916, W. 10089. Om dezelfde reden kon de revindicant, die op grond van art. 456, 538, 576 of 808d oud-Rv zijn eigendom op

vindicerende eigenaar kon zelfs nog revindicatoir beslag leggen op een roerende zaak onder een beslagene *tijdens* het faillissement van laatstgenoemde.⁶⁰⁴ Het hierbovenstaande gold evenzeer voor een revindicatoir beslag gelegd door een reclamegerechtigde, krachtens art. 230 e.v. (jo. art. 771 lid 2) oud-WvK.⁶⁰⁵

Daarentegen kon een – sinds 1952 mogelijk – revindicatoir beslag op een teboekgesteld schip, strekkende tot goederenrechtelijke levering, weer wel vervallen tengevolge van een faillissement van de beslagdebiteur krachtens art. 33 lid 2 oud-Fw. De essentie van art. 33 lid 2 oud-Rv was dat zolang een beslag rust op een volledig vermogensbestanddeel van de failliete beslagdebiteur – dat wil zeggen dat de beslaglegger geen enkel eigen goederenrechtelijk recht (eigendom of beperkt recht) op het beslagobject reeds pretendeert te hebben – dit beslag bij faillissement van rechtswege vervalt. Voor de verschillende mogelijke casusposities verwijs ik korthedshalve naar paragraaf 6.3, aangezien het recht van vóór 1992 hieromtrent niet wezenlijk verschilt van het huidige recht.

6.5.4 *Geen substitutie of zaaksvervanging van een beslagobject onder het oude recht*

6.5.4.1 Oud-vaderlands recht (1799)

Indien op een bepaald goed een ‘arrest’ in de zin van art. 133 e.v. AMP was gelegd en het goed vervolgens zou vergaan, kwam hiermee automatisch een einde aan het gelegde ‘arrest’ zelf. De Algemeene Manier van Procedeeren voorzag niet in een substitutieregeling voor het eventueel tenietgaan van een beslagobject. Het ‘arrest kwam waarschijnlijk niet te liggen op het goed dat eventueel voor het vergankelijke beslagen goed in de plaats was gekomen, de verzekeringspenningen daaronder begrepen. De beslaglegger zou hooguit degene die verantwoordelijk was voor het tenietgaan kunnen aanspreken op basis van een tussen hen bestaande overeenkomst (verkoop, bewaring) of een verbintenis uit ‘misdaed’ of ‘delict’.

6.5.4.2 Frans recht (1811-1838)

Een *saisie-revendication* die op grond van art. 826 e.v. C.pr.civ. op een roerende zaak was gelegd hield – hoogstwaarschijnlijk – op te bestaan, zodra de desbetreffende zaak tenietging. Ook de Franse wetgeving bevatte geen wettelijke regeling voor eventuele substitutie van het vergane beslagobject. De eventuele mogelijkheid tot substitutie bij een *saisie-revendication* op basis van het onge-

beslagen goederen wilde effectueren, zijn actie ondanks het faillissement vervolgen; Jansen 1987, p. 3.

⁶⁰⁴ Hof 's-Gravenhage 19 juni 1876, W. 4002. Zie ook Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 721, aant. 5.

⁶⁰⁵ Zie o.a. Voorduin 1837-1841, Deel X, III (art. 453-923), p. 680, Hof 's-Hertogenbosch 18 april 1916, W. 10089 en ook Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 721, aant. 5 en Jansen 1987, p. 374.

schreven *droit commun des saisies* kan tot slot niet uit de toenmalige jurisprudentie worden afgeleid.

6.5.4.3 Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)

Ging een revindicatoir beslagen roerende zaak (of teboekgesteld schip) ten tijde van het revindicatoir beslag op grond van art. 721 e.v. oud-Rv teniet, dan verviel hiermee in beginsel ook het revindicatoir beslag zelf. Voor de mogelijkheid tot substitutie of zaaksvervanging bestond bij revindicatoir beslag tot 1992 immers geen wettelijke voorziening.⁶⁰⁶ Revindicatoir beslagen zaken konden op basis van lagere jurisprudentie overigens wel gedurende dit beslag *met toestemming van de rechtbank* – bij wie de vanwaardeverklaringsprocedure (art. 726 oud-Rv) aanhangig was – worden verkocht door de beslagene of beslaglegger. In een dergelijk geval vond substitutie van het beslagobject wel plaats. Het door de beslaglegger gelegde revindicatoir beslag bleef gewoon liggen, doch in plaats van op het verkochte beslagobject, nu op de (bij een bank gedeponeerde) verkoopopbrengst. Let wel, voor het revindicatoir beslag kwam hier dus uitdrukkelijk géén (conservatoir) verhaalsbeslag in de plaats.⁶⁰⁷

6.5.5 *Commentaar bij de periode 1799-heden*

6.5.5.1 Opheffing van conservatoir beslag tot afgifte of levering door de rechter

Belangrijk met betrekking tot de voortijdige beëindiging van een conservatoir beslag (tot afgifte en levering) is het conservatiegeschil, zoals dat sinds 1992 in art. 705 Rv in de wet is neergelegd. Op basis van deze regeling kan een voorzieningenrechter in kort geding een gelegd conservatoir beslag op twee manieren opheffen. Enerzijds kan de voorzieningenrechter met een constitutief vonnis het conservatoir beslag eigenhandig opheffen. Anderzijds kan hij met een condemnatoir vonnis de beslaglegger in kwestie veroordelen om het gelegde beslag alsnog op te heffen. Deze met art. 705 Rv ingestelde mogelijkheid tot direct rechterlijk ingrijpen in een gelegd conservatoir beslag valt te verklaren in het licht van de zeer summiere rechterlijke toets bij het verzoek tot een beslagverlof (art. 700 Rv), de verminderde mogelijkheden tot het ‘zwart’ of ‘grijs’ maken van beslagen, alsmede de afschaffing van de procedure tot vanwaardeverklaring van beslagen met ingang van 1992. Het conservatiegeschil op de voet van art. 705 Rv is dan ook de centrale wettelijke regeling geworden voor bescherming van beslagen tegen incorrecte en onrechtmatige conservatoire beslaglegging.

Tot slot valt ook nu weer op dat juist de mogelijkheid tot directe opheffing van conservatoire beslagen, zoals die min of meer bestond onder het oud-vaderlandse beslagrecht (art. 136 AMP: de mogelijkheid tot rechterlijke nietig-

⁶⁰⁶ Zie Mijnsen 1983, p. 22-23. Zie over zaaksvervanging o.a. de dissertaties Hammerstein 1977 en Langemeijer 1927.

⁶⁰⁷ Zie Rb. Rotterdam 27 oktober 1919, NJ 1920, p. 772, waarin het ging het om de mogelijkheid van verkoop van een revindicatoir beslagen partij steenkool.

verklaring van een gedaan ‘arrest’) – en niet teruggekeerd met de invoering van het Franse recht in 1811 – pas met de invoering van het huidige art. 705 Rv weer een wettelijke basis in het Nederlandse beslagrecht heeft verkregen.

6.5.5.2 Onrechtmatig of vexatoir beslag tot afgifte of levering

De aansprakelijkheid van de beslaglegger voor eventuele beslagschade op grond van een actie uit onrechtmatige daad (‘misdaed en delict’, *délits* op de voet van art. 1382 e.v. C.civ., art. 1401 oud-BW respectievelijk art. 6:162 BW) is een constante factor in het Nederlandse beslagrecht van (in ieder geval) de afgelopen twee eeuwen. Ondanks het feit dat op een of andere manier rechterlijk verloop voor het conservatoir beslag was verleend, liep de beslaglegger met het door hem gelegde beslag steeds een beslagrisico. Lange tijd waren voor de aansprakelijkheid voor beslagschade zowel de onrechtmatigheid van de beslag(handeling) als de schuld van de beslaglegger vereist. Een belangrijke ontwikkeling in het kader van aansprakelijkheid voor beslagschade uit onrechtmatige daad was echter de vestiging van een risicoaansprakelijkheid (‘in enge zin’) voor de beslaglegger op basis van jurisprudentie van de Hoge Raad uit 1965 (Snel/Ter Steege) en de verdere uitwerking hiervan ná 1992 met een diversificatie tussen risicoaansprakelijkheid en misbruik van beslagrecht (Hoda International/Mondi Foods).

Ten slotte is nog interessant om te zien dat met betrekking tot conservatoire beslagen – met uitzondering van de conservatoire beslagen ingevoerd op basis van internationale verdragen (art. 729c Rv en art. 1019g Rv) – de bijzondere (aanvullende) bepalingen omtrent aansprakelijkheid voor onrechtmatig beslag zoals bijvoorbeeld art. 732 en 739 oud-Rv uit de huidige wet zijn verdwenen. Blijkbaar vond de wetgever in 1992 – anders dan de Tweede Kamer in 1868 en op internationaal vlak (in art. 729c Rv en art. 1019g Rv) – dat de algemene civielrechtelijke onrechtmatige daadsactie op de voet van art. 6:162 BW een voldoende wettelijke basis vormt voor eventuele aansprakelijkheid van de beslaglegger voor schade ten gevolge van een onrechtmatig c.q. vexatoir (730 Rv-)beslag. In een dergelijke visie kan ik mij geheel vinden.

6.5.5.3 Faillissement en conservatoir beslag tot afgifte of levering

De huidige wettelijke regeling met betrekking tot het verval van (730 Rv-)beslagen bij faillissement van de beslagdebiteur in art. 33 lid 2 Fw, is ten opzichte van de twee voorgaande wettelijke regelingen uit de periode 1838-1991 – art. 771 leden 2 en 3 oud-WvK dat vanaf 1897 is vervangen door art. 33 oud-Fw – in essentie dezelfde gebleven. De werking van art. 33 lid 2 Fw zou ik als volgt willen definiëren:

Een (730 Rv-)beslag dat rust op een goed dat toebehoort tot het vermogen van de beslagdebiteur en waarbij de beslaglegger géén enkel eigen goederenrechtelijk recht (eigendom of beperkt recht) op het beslagobject pretendeert te hebben, vervalt bij faillissement van de beslagdebiteur van rechtswege.

In de huidige wet is overigens nergens meer uitdrukkelijk neergelegd dat alleen beslagen op vermogensbestanddelen van een failliete (beslag)debiteur op basis van een persoonlijk recht (tot verhaal, afgifte of levering) vervallen en niet de beslagen op basis van enig goederenrechtelijk recht (tot afgifte op de voet van art. 492, 730 en 768 Rv). In deze context zou men een voorbeeld kunnen nemen aan de in 1897 afgeschafte bepalingen van art. 771 leden 2 en 3 oud-WvK. Hierin stond uitdrukkelijk vermeld dat de reële executie inclusief de daaraan gerelateerde beslagen op basis van het reclamerecht c.q. recht van revindicatie – de revindicatoire beslagen (art. 721 oud-Rv) – tijdens een faillissement van de beslagdebiteur gewoon konden voortgaan. Een dergelijke duidelijkheid in de wet – namelijk géén verval van een op een goederenrechtelijk recht gebaseerd 730 Rv-beslag als ook een executoriaal beslag ex art. 492 Rv of het maritaal beslag ex art. 768 Rv op vermogensbestanddelen van de failliete beslagdebiteur – zou naar mijn idee ook in het huidige art. 33 Fw kunnen worden geïntroduceerd. Ik denk in dat geval bijvoorbeeld aan een wijziging van de eerste zinsnede van het huidige art. 33 lid 2 Fw in: *“Gelegde beslagen op enig deel van het vermogen van de schuldenaar vervallen met uitzondering van beslagen op basis van een goederenrechtelijk recht; [...]”*

6.5.5.4 Conservatoir beslag tot afgifte of levering en substitutie

Gedurende de gehele periode van 1799 tot 1992 vervielen de ‘arresten’ tot afgifte en levering (art. 133 e.v. AMP) c.q. de revindicatoire beslagen (art. 826 e.v. C.pr.civ. alsmede art. 721 e.v. oud-Rv) op basis van de wet automatisch, nadat het beslagobject nog tijdens de beslaglegging was vergaan. In zaaksvervanging of substitutie van het beslagobject was door de verschillende beslagwetgevingen niet voorzien.

Met de invoering in 1992 van de mogelijkheid dat een (730 Rv-)beslag op roerende niet-registerzaken onder de beslaglegger zelf (art. 455a Rv) of op onroerende zaken (art. 507a Rv) wel steeds kan worden omgezet in een (derden)beslag op de in de plaats gekomen vergoedingsvordering (bijvoorbeeld de verzekeringspenningen), vormt de huidige wet een duidelijke breuk met de oude beslagwetgeving. Samen met de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek heeft substitutie in 1992 dan ook een veel ruimere toepassing in het materiële en formele privaatrecht gekregen, naar mijn idee echter nog onvoldoende.

Wettelijke substitutieregelingen voor (730 Rv-)beslagen op bijvoorbeeld toonder- of orderpapier, aandelen, effecten, teboekgestelde schepen en luchtvaartuigen, alsmede voor (730 Rv-)beslag onder de beslaglegger zelf ontbreken nog steeds. In dergelijke gevallen zal het eertijds gelegde beslag, na tenietgaan van het beslagen goed, in beginsel eveneens ophouden te bestaan. Mogelijk zou substitutie ook bij deze beslagtypen alsnog kunnen worden bereikt door middel van analogische toepassing van art. 455a of art. 507a Rv. De jurisprudentie zal hier het voortouw moeten nemen, tenzij de wetgever dit manco voortijdig corrigeert.

7 SAMENLOOP

Een voor de praktijk lastig probleem is het verschijnsel dat op een goed twee of meer beslagen kunnen worden gelegd. De vraag die zich hierbij voordoet is die naar de (rechts)positie van de ene beslaglegger ten opzichte van de andere beslaglegger(s) met betrekking tot het beslagen goed. Wat dient bijvoorbeeld te gebeuren indien beslaglegger A onder beslagene C een art. 730 Rv-beslag tot afgifte op een roerende zaak legt, terwijl beslaglegger B op datzelfde goed reeds een executoriaal verhaalsbeslag heeft gelegd (art. 439 Rv)? Een ander mooi voorbeeld van samenloop van beslagen betrof het aan de Hoge Raad voorgelegde geschil in het arrest Van Kooten/Wilmink. Daar was sprake van twee 730 Rv-beslagen tot levering op een en dezelfde onroerende zaak (woning).⁶⁰⁸ Het verschijnsel van samenloop of concursus van beslagen zou ik in deze studie in twee verschillende aspecten willen ontleden: *a)* de mogelijkheid tot het leggen van diverse beslagen op een bepaald goed, genaamd *cumulatie van beslagen* en *b)* de botsing van executies ofwel *beslagcollisie* die cumulatie van beslagen nu eenmaal meebrengt. Deze twee aspecten zullen in de paragrafen 7.1 respectievelijk 7.2 aan de orde komen. Specifiek voor 730 Rv-beslagen heeft de wetgever ten aanzien van de voornoemde samenloopproblematiek een aparte regeling in art. 736 Rv opgenomen. Deze regeling zal in paragraaf 7.3 onder de loep worden genomen. Vervolgens zullen in paragraaf 7.4 zes verschillende mogelijkheden van samenloop met één of meer 730 Rv-beslagen worden besproken. Tot slot zal ook dit hoofdstuk worden besloten met een rechtshistorische beschouwing in paragraaf 7.5.

7.1 Cumulatie van beslagen

Onder het huidige recht kunnen in beginsel op elk goed twee of meer verschillende beslagen tegelijkertijd liggen. Hierbij kan men denken aan cumulatie van executoriale beslagen, conservatoire beslagen, verhaalsbeslagen, maritale beslagen c.q. beslagen tot afgifte en levering. Zo kunnen op een reeds executoriaal beslagen roerende zaak, tot het tijdstip van de verhaalsexecutie (executieverkoop), nog steeds andere beslagen worden gelegd (art. 457 Rv).⁶⁰⁹ Deze mogelijkheid tot meervoudig beslag geldt ook voor een roerende zaak, nadat het eerst getroffen is door een conservatoir verhaalsbeslag (art. 712 jo. art. 457 Rv), een maritaal beslag (art. 769 jo. art. 457 Rv), een executoriaal beslag tot afgifte (art. 492 lid 2 Rv⁶¹⁰), of een 730 Rv-beslag tot afgifte of levering (art. 734 jo. art. 457 Rv). Dergelijke vormen van cumulatief beslag zijn tevens mogelijk op toonder- of orderpapier (art. 474a jo. art. 457 Rv), onroerende zaken (art. 513 Rv), sche-

⁶⁰⁸ HR 11 februari 1994, NJ 1994, 651, m.nt. HJS (*Van Kooten/Wilmink*).

⁶⁰⁹ Zie Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 129-132 en o.a. Ynzonides 1992, p. 105.

⁶¹⁰ In art. 492 lid 3 Rv wordt niet uitdrukkelijk verwezen naar de toepassing van art. 457 Rv. Zie ook Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 214.

pen (art. 569 Rv), teboekgestelde luchtvaartuigen (art. 584a lid 4 Rv) en bij derdenbeslag (art. 478 Rv, bijvoorbeeld op vorderingen op naam).⁶¹¹

Vanuit de optiek van de beslaglegger van een 730 Rv-beslag kan voor alle duidelijkheid worden gesteld dat cumulatie van een 730 Rv-beslag met een of meer andere beslagen mogelijk is op: een roerende zaak ex art. 734 jo. art. 457 Rv, een toonder- of orderpapier ex art. 734 jo. art. 474a jo. art. 457 Rv, een onroerende zaak ex art. 734 jo. art. 513 Rv, een (teboekgesteld) schip ex art. 734 jo. art. 569 Rv, een luchtvaartuig ex art. 734 jo. art. 584a lid 4 Rv en een vordering op naam ex art. 734 jo. art. 478 Rv (in de vorm van een derdenbeslag).

7.2 Beslagcollisie

Door de mogelijkheid van cumulatieve beslagen, ontstaat het probleem van botsing van executies van de verschillende beslagen op een bepaald goed, ook wel beslagcollisie genoemd. Daarnaast kan zich op een bepaald goed ook een collisie van executies voordoen van een of meer beslagen met een of meer beperkte zekerheidsrechten (pand of hypotheek). De vraag is hoe een dergelijke collisie in de praktijk moet worden opgelost. Voor de beantwoording moet te rade worden gegaan bij zowel het materiële als het formele privaatrecht.

In beginsel wordt elke beslagcollisie opgelost door het afwegen van de verschillende materiële rechten die elke beslaglegger op een bepaald beslagen goed heeft. Zo kan beslaglegger A een absoluut (intellectueel) eigendomsrecht op het goed onder beslagene X hebben, terwijl beslaglegger B bijvoorbeeld een recht van vruchtgebruik op het beslagen goed heeft (absoluut beperkt recht). Beslaglegger C kan een relatief recht tot afgifte of levering op het goed hebben op grond van een koopovereenkomst met X, terwijl evenzeer denkbaar is dat beslaglegger D verhaalsbeslag heeft gelegd op hetzelfde goed uit hoofde van een geldvordering op X (art. 3:276 BW). Op basis van het materiële privaatrecht kan men in de regel een bepaalde rangorde van materiële rechten van beslagleggers met betrekking tot het beslagen goed construeren. Civielrechtelijke beslagen met betrekking tot een bepaald goed moeten zelf slechts als processuele maatregelen worden beschouwd. Deze beslagen strekken hetzij tot tenuitvoerlegging van het materiële recht van elk der rechthebbenden (executoriaal beslag), hetzij tot bewaring van het materiële recht van elk der beslagleggers (conservatoir beslag). Daarom schept een beslag als processuele maatregel geen voorrang voor de beslaglegger ten opzichte van andere beslagleggers.⁶¹² Degene met het sterkste

⁶¹¹ Zie m.b.t. cumulatie van verhaalsbeslagen op onroerende zaken, derdenbeslagen en beslagen tot afgifte of levering ook Ynzonides 1992, p. 107-112. Voor cumulatie van derdenbeslagen in het bijzonder, zie met name Van der Kwaak 1993, p. 181-186 en 205-210.

⁶¹² Zie o.a. Mijnsen 2003, par. 1.9. De voorrang die beslagleggers op basis van bepaalde intellectuele eigendoms wetten genieten in art. 28 lid 4, tweede zin Auteurswet 1912, art. 17 lid 2, tweede zin WNR en art. 18 lid 3, tweede zin Topografiewet, vindt zijn grondslag in het materiële intellectuele eigendomsrecht. Dat wil zeggen het uitsluitende recht van de auteursgerechtigde (art. 1 Auteurswet 1912), van de uitvoerend kunstenaar (art. 2

materiële recht zal uiteindelijk zijn recht op het beslagen goed, ten koste van de beslagene en de andere beslagleggers, mogen tenuitvoerleggen. Voorbeelden omtrent de vraag welke beslaglegger bij beslagcollisie het sterkste materiële recht heeft zijn er te over. Zo kunnen bijvoorbeeld bepaalde intellectuele eigendomsgerichtigden bij collisie van beslagen vóór alle andere beslagleggers gaan (art. 28 lid 3, tweede zin Auteurswet 1912; art. 17 lid 2, tweede zin WNR; art. 18 lid 3, tweede zin Topografiewet).⁶¹³ Of denk bijvoorbeeld aan de fiscus die een ‘bodembeslag’ heeft gelegd op reeds door anderen in beslag genomen goederen (art. 22 Invorderingswet 1990). Anderszins kan bij beslagcollisie die beslaglegger voorgaan, die op grond van zijn absoluut eigendomsrecht het beslagen goed revindiceert, terwijl de andere beslagleggers slechts een persoonlijk recht met betrekking tot het beslagen goed jegens de beslagene hebben. Of een beslaglegger gaat bij beslagcollisie voor indien zijn persoonlijk recht tot levering van het beslagen goed ten opzichte van de persoonlijke rechten tot levering van de andere beslagleggers het oudste is (art. 3:298 BW).⁶¹⁴ Blijkt echter geen van de beslagleggers het sterkste materiële recht omtrent het beslagobject te hebben, dan zal de opbrengst van de verhaalsexecutie onder de verschillende beslagleggers moeten worden verdeeld (zie met name art. 3:276 e.v. BW jo. art. 497 leden 2 en 3 of art. 736 leden 2 en 3 Rv).

Teneinde de tenuitvoerlegging door de beslaglegger met het sterkste materiële recht of door de beslagleggers gezamenlijk bij beslagcollisie in goede banen te leiden, bevat het formele beslagrecht een aantal praktische regels. Gelijk bij de rechtsgevolgen van een beslag en de mogelijkheden tot cumulatief beslag, kent de wet ook omtrent collisie van beslagen c.q. zekerheidsrechten wederom aparte regelingen naar gelang de aard van het beslagen goed. Ik noem: art. 458-459 Rv (collisie van verhaalsexecuties van minimaal één verhaalsbeslag met andere (verschillende) beslagen op een roerende zaak), art. 461a e.v. Rv (collisie van verhaalsexecuties van minimaal één verhaalsbeslag met een of meer pandrechten op een roerende niet-registergoed), art. 478 Rv (collisie van verhaalsexecuties van diverse derdenbeslagen), art. 479k Rv (collisie van verhaalsexecuties van minimaal één eigenbeslag met andere derdenbeslagen), art. 479q Rv (collisie van verhaalsexecuties van diverse beslagen op rechten die voortvloeien uit een bepaalde levensverzekering in de zin van art. 7:975 BW), art. 480 e.v. Rv (inzake de verdeling van de opbrengst van een verhaalsexecutie tussen diverse schuldeisers), art. 513 Rv (collisie van verhaalsexecuties van diverse beslagen op onroerende zaken), art. 569 Rv (collisie van verhaalsexecuties op teboekgestelde schepen en niet-teboekgestelde schepen), art. 497 Rv (collisie

WNR), respectievelijk van de maker van een oorspronkelijke topografie (art. 2 Topografiewet).

⁶¹³ Zo bepalen art. 28 lid 3 Auteurswet 1912, art. 17 lid 2 WNR, respectievelijk art. 18 lid 3 Topografiewet elk: “Bij samenloop met een ander beslag gaat degene die beslag heeft gelegd krachtens dit artikel voor.” Een dergelijke bijzondere samenloopregeling kennen we echter *niet* voor merken (art. 13 bis Eenvormige Beneluxwet op de Merken), tekeningen en modellen (art. 14 bis Protocol houdende wijziging Eenvormige Beneluxwet inzake Tekeningen of Modellen).

⁶¹⁴ HR 11 februari 1994, NJ 1994, 651, m.nt. HJS (*Van Kooten/Wilmink*).

van executies van minimaal één executoriaal beslag tot afgifte van een roerende zaak met andere beslagen) en art. 736 Rv (collisie van executies van minimaal één 730 Rv-beslag met andere beslagen). Daarnaast valt te wijzen op bijzondere collisieregelingen in een aantal intellectuele eigendoms wetten, zoals: art. 68 lid 3 Rijksoctrooiwet 1995 (jo. art. 478 Rv; inzake collisie van executies van minimaal één octrooibeslag met andere beslagen), art. 28 lid 3 Auteurswet 1912 (inzake collisie van executies op een roerende zaak – waarmee inbreuk wordt gemaakt op een auteursrecht – van minimaal één afgiftebeslag met andere beslagen), art. 17 lid 2 WNR (inzake collisie van executies op een opname, reproductie of andere roerende zaak – waarmee inbreuk wordt gemaakt op een naburig recht – van minimaal één afgiftebeslag met andere beslagen), art. 18 lid 3 Topografiewet (inzake collisie van executies op exemplaren van een topografie of halfgeleiderproducten – waarmee inbreuk wordt gemaakt op een recht van topografie – van minimaal één afgiftebeslag met andere beslagen), art. 5c lid 2 Databankenwet (inzake collisie van executies op een databank van minimaal één afgiftebeslag met andere beslagen) en – sinds 1 mei 2007 – art. 13a lid 9 Landbouwkwaliteitswet (inzake de collisie van executies op roerende zaken – materialen en werktuigen waarmee een inbreuk op het recht van een geografische aanduiding wordt gemaakt – van minimaal één afgiftebeslag met andere beslagen).⁶¹⁵

Overigens kunnen derden die een recht op een beslagen goed hebben (eigenaar, beperkt of persoonlijk gerechtigde, enzovoort) in het algemeen steeds opkomen tegen het beslag van anderen. Zij kunnen zich verzetten tegen de uit dat beslag eventueel voortvloeiende executie krachtens art. 456 Rv (verzet tegen verhaalsexecutie roerende zaak, niet-registergoed) en art. 538 Rv (verzet tegen verhaalsexecutie onroerende zaak). Inzake het opkomen tegen de beslaglegging(en) door anderen hoeven deze derde-gerechtigden in beginsel niet nogmaals zelf een (730 Rv-)beslag op het litigieuze beslagobject te leggen.⁶¹⁶

Ook bij collisie van een 730 Rv-beslag met andere beslagen, zal uiteindelijk de beslaglegger met het sterkste materiële recht aan het langste eind moeten trekken. De parlementaire geschiedenis merkt over de samenloop van een 730 Rv-beslag met andere beslagen het volgende op:

“Met een zodanige samenloop wordt in de voorgestelde bepalingen rekening gehouden, met name in de artikelen 497 en 736. Zoals in de toelichting op deze artikelen nog ter sprake zal komen is voor de vraag welke executant in een zodanig geval voorgaat, beslissend wie materieel het sterkste recht heeft. Deze vraag dient in beginsel niet beantwoord

⁶¹⁵ Zie ook Van Mierlo 1997, p. 24.

⁶¹⁶ Voor samenloop van beslagen anders dan 730 Rv-beslagen in het algemeen verwijs ik kortheidshalve naar o.a. Ynzonides 1992, p. 105-115 en H. Stein/H.A. Stein 2002, par. 74 en 75. Voor samenloop van derdenbeslagen zie Van der Kwaak 1993, p. 184-186 en 205-210. Voor samenloop van executoriaal beslag tot afgifte van een roerende zaak met andere beslagen (art. 491 jo. art. 497 Rv), zie o.a. Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 497, aant. 1-5.

te worden aan de hand van de bepalingen van het onderhavige wetboek [MH: het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering], maar aan de hand van die van het B.W.”⁶¹⁷

Ik wijs nog eens op de hierboven genoemde voorbeelden, waarbij de tenuitvoerlegging van het beslag van bepaalde beslagleggers bij collisie voorrang geniet. Dit is met name het geval bij 730 Rv-beslagen die zijn gelegd door bepaalde intellectuele eigendomsgechtigden (art. 28 lid 3, tweede zin Auteurswet 1912; art. 17 lid 2, tweede zin WNR; art. 18 lid 3, tweede zin Topografiewet; art. 5c lid 2 Databankenwet; art. 13a lid 9 Landbouwkwaliteitswet), door een revindicerende eigenaar, of door degene die het oudste persoonlijke recht tot levering van het beslagen goed heeft (art. 3:298 BW).⁶¹⁸

Specifiek voor die gevallen van samenloop waarbij steeds een 730 Rv-beslag in het geding is, heeft de wetgever een aparte regeling in art. 736 Rv opgenomen.⁶¹⁹ Aan de hand van deze wetsbepaling zal hierna de problematiek van samenloop van een 730 Rv-beslag met andere beslagen worden besproken.

7.3 Samenloopregeling in art. 736 Rv

In geval van samenloop van een 730 Rv-beslag met een of meer gelijksoortige of andere civielrechtelijke beslagen, geeft *art. 736 lid 1 Rv* aan elk der betrokken beslagleggers de mogelijkheid zich rechtstreeks tot de rechter te wenden.⁶²⁰ Zo kan de meest gereede beslaglegger zich wenden tot de voorzieningenrechter van de rechtbank in kort geding op grond van art. 736 lid 1 jo. art. 438 Rv, indien sprake is van samenloop van een 730 Rv-beslag met minimaal één executoriaal afgifte- of verhaalsbeslag. De voorzieningenrechter zal in dat geval in een *executiegeschil* op de voet van art. 438 Rv een voorlopige voorziening moeten treffen omtrent de eventuele ontvlechting van de samenloop van de verschillende conservatoire en een of meer executoriale beslagen. Indien bij de samenloop van een 730 Rv-beslag met andere beslagen daarentegen (nog) géén sprake is van enig executoriaal beslag, kan de meest gereede beslaglegger op grond van art.

⁶¹⁷ Zie Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 211, 217 e.v. en 337.

⁶¹⁸ HR 11 februari 1994, NJ 1994, 651, m.nt. HJS (*Van Kooten/Wilmink*).

⁶¹⁹ Volgens de parlementaire geschiedenis moet bij samenloop van verschillende (verhaals)beslagen met beslagen tot afgifte of levering (art. 492 e.v. Rv of art. 730 e.v. Rv), met name worden gekeken naar de samenloopregelingen in art. 497 en 736 Rv. Zie Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6), p. 104 (waarin overigens per abuis naar art. 496 (NRv) wordt verwezen), 211, 214, 217-219 en 337. De samenloopregeling voor 730 Rv-beslagen in art. 736 Rv komt vrijwel letterlijk overeen met de samenloopregeling voor executoriaal beslag tot afgifte van roerende zaken (die geen registergoederen zijn) in art. 497 Rv. Zie voor literatuur inzake art. 736 Rv eveneens die inzake art. 497 Rv, met name Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 497 en art. 736.

⁶²⁰ Overigens kunnen allerlei andere belanghebbenden bij een of meer beslagen op een bepaald goed, zoals bijvoorbeeld de beslagene zelf, een derde-beslagene of beperkt gerechtigde, wel zelf steeds een executie- of conservatiegeschil entameren op de voet van art. 438 respectievelijk art. 705 Rv. De samenloopregeling van art. 736 Rv is niet voor hen geschreven. Zie omtrent het opheffingskortgeding of conservatiegeschil in art. 705 Rv verder paragraaf 6.1.

736 lid 1 jo. art. 705 Rv alleen in een *conservatiegeschil* de voorzieningenrechter van de rechtbank in kort geding adiëren. De voorzieningenrechter zal in dat geval op de voet van art. 705 Rv een voorlopige voorziening moeten treffen omtrent de eventuele opheffing van een of meer van de gelegde conservatoire beslagen. Om een voorlopige voorziening met betrekking tot het meervoudig beslagen goed te kunnen wijzen, zal de geadieerde voorzieningenrechter zowel in een executie- als conservatiegeschil steeds met behulp van het materiële privaatrecht een afweging moeten maken tussen de verschillende materiële rechten van alle betrokken beslagleggers.

Blijkt het materiële recht op het beslagen goed van één van de betrokken beslagleggers vóór alle anderen te gaan, dan zal dit in de voorlopige voorziening tot uitdrukking moeten komen. Stel, dat de voorzieningenrechter in een executiegeschil (art. 736 lid 1 jo. art. 438 Rv) van oordeel is dat de beslaglegger van een conservatoir (730 Rv-)beslag op het meervoudig beslagen goed een sterker recht heeft dan degene die een executoriaal beslag hierop heeft gelegd. In dat geval kan de voorzieningenrechter het executoriale beslag zo nodig opheffen en gelasten de eventueel reeds aangevangen executie te staken. In het reeds eerder genoemde arrest Van Kooten/Wilmink oordeelde de rechter in een conservatiegeschil (art. 736 lid 1 jo. art. 705 Rv) dat Wilmink een ouder en dus sterker recht tot levering van het beslagen woonhuis had dan Van Kooten (art. 3:298 BW). Derhalve moest het 730 Rv-beslag van Van Kooten door middel van opheffing wijken voor het 730 Rv-beslag van Wilmink.⁶²¹

Kan in een executie- of conservatiegeschil op de voet van art. 736 Rv daarentegen geen enkele beslaglegger met de materieelrechtelijk sterkste positie worden aangewezen – de beslagleggers zijn concurrent tot elkaar – dan bieden de aanvullende regelingen in art. 736 leden 2 en 3 Rv mogelijk uitkomst. Op basis van art. 736 lid 2 Rv kunnen de 730 Rv-beslagen bij een dergelijke patstelling in beginsel worden omgezet in conservatoire verhaalsbeslagen. Dit zijn conservatoire beslagen ‘tot verhaal van de vordering tot vervangende schadevergoeding wegens het uitblijven van afgifte of levering’. Later zal dan tot een gezamenlijke verhaalsexecutie op het beslagen goed worden overgaan. Alle concurrente beslagleggers c.q. schuldeisers zullen dan pons-pons in de executieopbrengst moeten delen conform art. 3:276 e.v. BW.

Denkbaar is dat op een bepaald goed naast een 730 Rv-beslag tot levering door andere concurrente schuldeisers van de beslagdebiteur tevens een of meer conservatoire of executoriale verhaalsbeslagen ‘strekkende tot betaling van vervangende schadevergoeding wegens het uitblijven van afgifte of levering’ van dat goed zijn gelegd. In een dergelijk geval kan de concurrente 730 Rv-beslaglegger alsnog ‘reëel’ de levering aan hem laten tenuitvoerleggen, mits hij aan de overige beslagleggers voldoende andere goederen van de beslagene voor verhaal aanwijst. In dat geval kunnen deze verhaalzoekende beslagleggers op de aangegeven goederen hun verhaal conform art. 736 lid 3 Rv uitoefenen.

⁶²¹ HR 11 februari 1994, NJ 1994, 651, m.nt. HJS (*Van Kooten/Wilmink*). Zie ook Hoofdstuk 1.

Met name H. Stein beweerde in zijn bewerking van de groene losbladige Rechtsvordering dat de wettelijke regeling inzake samenloop van beslagen op grond art. 736 Rv (evenals art. 497 Rv) slechts een schijnoplossing bood.⁶²² Immers, de oplossing van een samenloop van beslagen op basis van art. 736 Rv (evenals art. 497 Rv) is slechts een in kort geding gegeven voorlopige voorziening. Dit betekent dat alle betrokkenen bij de samenloop vervolgens een bodemprocedure kunnen aanspannen jegens degene in wiens macht de kortgedingrechter het eertijds meervoudig beslagen goed heeft doen (af)geven.⁶²³ Ik ben het in zoverre eens met Stein dat een executie- of conservatiegeschil op grond van art. 736 lid 1 Rv geen definitieve oplossing voor een samenloop van beslagen geeft. Een definitieve oplossing kan eigenlijk alleen worden gerealiseerd, indien alle rechten van betrokkenen bij de samenloop in een (gezamenlijke) bodemprocedure door de rechter zijn vastgesteld en hun rangorde ten opzichte van elkaar zijn geordend. De afwikkeling van een samenloop van beslagen in de vorm van een in kort geding gegeven voorlopige voorziening op de voet van art. 736 lid 1 Rv beantwoordt naar mijn mening echter wel aan een behoefte. In de rechtspraak is het vaak niet mogelijk om op ieder gewenst moment de verschillende materiële rechten van alle betrokkenen ten opzichte van het beslagen goed definitief in rechte vast te stellen. Dat een zodanige gegeven voorlopige voorziening op basis van art. 736 lid 1 Rv – gelijk elke andere voorlopige voorziening gegeven in kort geding (art. 254 Rv) – in de praktijk tot eventuele onherstelbare gevolgen kan leiden, wordt in het burgerlijk procesrecht kennelijk voor lief genomen. Illustratief in dat verband is bijvoorbeeld de volgende overweging uit een arrest uit 1946 waaraan de Hoge Raad in het reeds eerder genoemde arrest Van Kooten/Wilmink nog uitdrukkelijk refereerde:

“[...] dat echter de omstandigheid, dat de gevolgen van een in kort geding bevolen maatregel in feite niet meer herstelbaar zullen zijn en slechts de mogelijkheid van schadevergoeding overblijft, geen beletsel vormt voor den rechter in kort geding om zoodanigen maatregel te treffen, indien het spoedeischend karakter aanwezig is en de gevraagde voorziening door een billijke afweging van de belangen van partijen gerechtvaardigd wordt; [...]”⁶²⁴

7.4 Mogelijkheden van samenloop met één of meer 730 Rv-beslagen

Een collisie van executies, tengevolge van samenloop van een 730 Rv-beslag met andere beslagen, dient zoals gezegd te worden opgelost via het materiële

⁶²² Zie inmiddels ook Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 497, aant. 4.

⁶²³ Al degenen die partij waren in het opheffingskortgeding op grond van art. 736 Rv dienen de voorlopige voorziening te respecteren, mits er geen appel tegen dit kortgedingvonnis is ingesteld en zich geen wijzigingen van omstandigheden hebben voorgedaan. Dit betekent dat het deze partijen niet meer vrijstaat, om ter bewaring van hun vorderingsrechten in de bodemzaak, een nieuw conservatoir beslag op datzelfde goed te leggen onder degene die het in kort geding kreeg toebedeeld.

⁶²⁴ HR 8 februari 1946, NJ 1946, 166 (*Van den Heuvel/Van den Heuvel & Co.*); zie verder HR 11 februari 1994, NJ 1994, 651, m.nt. HJS (*Van Kooten/Wilmink*), r.o. 3.3.

privaatrecht. Idealiter vindt dit plaats door middel van een rechterlijke uitspraak in een bodemprocedure, waarin de materiële rechten van de verschillende beslagleggers (en eventueel andere gerechtigden) op een bepaald beslagen goed tegen elkaar zijn afgewogen. Een dergelijke afweging wordt echter in de praktijk veelal gemaakt in een executie- of conservatiegeschil op de voet van art. 736 lid 1 Rv (jo. art. 438 Rv respectievelijk art. 705 Rv). De betrokkene partij met het sterkste materiële recht zal vervolgens de executie van dit recht op het beslagen goed kunnen tenuitvoerleggen. Blijkt bijvoorbeeld de 730 Rv-beslaglegger het sterkste materiële recht te hebben, dan zal hij zijn recht op afgifte van de roerende zaak of recht op levering van andere goederen ‘reëel’ kunnen executeren op grond van art. 735 lid 2 jis. art. 492 e.v. Rv respectievelijk art. 735 lid 1 Rv jis. art. 3:299-3:301 BW (en bij onroerende zaken eventueel in combinatie met art. 555-558 Rv). Blijkt bij samenloop van een of meer 730 Rv-beslagen met andere (verhaals)beslagen op een bepaald goed géén beslaglegger met het sterkste materieel recht te kunnen worden aangewezen – de beslagleggers zijn concurrent tot elkaar – dan kan op basis van art. 3:276 e.v. BW jo. art. 736 leden 2 en 3 Rv al dan niet tot verhaalsexecutie worden overgegaan (zie paragraaf 7.3).

Hoe een bodemrechter of een voorzieningenrechter (art. 736 lid 1 Rv) een afweging van de verschillende materiële rechten van de betrokkenen bij samenloop van een 730 Rv-beslag met een ander beslag kan maken, licht ik toe aan de hand van de volgende zes voorbeelden.⁶²⁵

7.4.1 *Goederenrechtelijke aanspraak op afgifte botst met een dergelijke verbinteniserrechtelijke aanspraak*

A verkoopt en levert een roerende zaak, bijvoorbeeld een auto, aan B. B verkoopt de auto weer door aan C. Voordat B de auto aan C levert, geeft A aan B te kennen dat hij de koopovereenkomst door middel van een rechterlijke uitspraak wegens dwaling wenst te vernietigen (art. 6:228 BW). Met het oog daarop legt A een eerste 730 Rv-beslag tot afgifte op de auto. Blijkt de vernietiging succesvol, dan kan A na de rechterlijke vernietiging als eigenaar de auto van een ieder revindiceren (art. 5:2 BW). A verkrijgt met de rechterlijke vernietiging een *absoluut* of *goederenrechtelijk recht* op afgifte van de auto. Blijkt nu dat C in de tussentijd – dat wil zeggen ná het door A gelegde 730 Rv-beslag, maar vóór de rechterlijke vernietiging van de koopovereenkomst – een tweede 730 Rv-beslag op de litigieuze auto heeft gelegd, dan rijst de vraag hoe deze samenloop dient te

⁶²⁵ Het spreekt voor zich dat de reeks voorbeelden oneindig langer kan zijn. Zie o.a. H. Stein/H.A. Stein 2002, par. 75, Van Mierlo 1997, p. 25-26 en Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 736, aant. 3 sub b t/m sub ee. Indien twee partijen alleen twisten over de vraag wie van hen *reeds* eigenaar van een bepaald perceel grond (een onroerende zaak) is, kunnen zij naar mijn mening géén 730 Rv-beslagen tot levering onder elkaar leggen. In de hoofdzaak zal de rechter uiteindelijk slechts declaratoir vaststellen wie eigenaar van het litigieuze stuk grond is. Van een daaropvolgende ‘reële’ executie tot levering kan in dat geval geen sprake zijn. Wel kunnen de partijen hun geschil over het stuk grond laten inschrijven in de openbare registers krachtens art. 3:17 lid 1 sub f BW. Anders hierover Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 736, aant. 3 sub a.

worden opgelost. C heeft op basis van zijn koopovereenkomst met B een *relatief* of *verbintenisrechtelijk recht* op afgifte (levering) van de auto.

De geadieerde rechter, de bodemrechter dan wel – en veelal op de voet van art. 736 lid 1 Rv – de voorzieningenrechter, zal de collisie van executies van het dubbele 730 Rv-beslag op de auto steeds met behulp van het materiële recht moeten oplossen. Indien A na rechterlijke vernietiging en met terugwerkende kracht een absoluut recht tot afgifte van de auto jegens een ieder heeft en C slechts een relatief recht tot afgifte jegens B, heeft A in casu een duidelijk sterker materieel recht. Het tweede 730 Rv-beslag van C zal dan ook moeten wijken. De auto zal door B uiteindelijk aan A moeten worden afgegeven via art. 735 lid 2 jjs. art. 492 e.v. Rv.

7.4.2 *Verbintenisrechtelijke aanspraken op levering botsen met elkaar*

A verkoopt zijn huis (onroerende zaak) eenmaal aan B en nogmaals aan C. Zowel B als C leggen ieder afzonderlijk onder A een 730 Rv-beslag op het huis. Kopers B en C hebben ieder op grond van hun koopovereenkomsten met A een *relatief* of *verbintenisrechtelijk recht* tot levering van het huis. Deze situatie deed zich precies voor in het arrest Van Kooten/Wilmink.⁶²⁶ Uit de casus van dit arrest bleek tijdens de behandeling van het conservatiegeschil (art. 736 lid 1 Rv) in hoger beroep bij het Gerechtshof Arnhem – uit verklaringen afgelegd tijdens een gehouden voorlopig getuigenverhoor – dat niet koper Van Kooten (B) doch koper Wilmink (C) jegens verkoper Van Roekel (A) het oudste recht tot levering van de woning had (art. 3:298 BW). Derhalve kon het gerechtshof terecht het door Van Kooten gelegde 730 Rv-beslag opheffen, alsmede Van Kooten veroordelen om *medewerking* te verlenen aan de overdracht van de woning door Van Roekel aan Wilmink.

7.4.3 *Goederenrechtelijke aanspraak tot revindicatie botst met een verhaals-aanspraak*

A verkoopt en levert een gebouw aan koper B. Verkoper A legt vervolgens een eerste 730 Rv-beslag tot (terug)levering op het gebouw. A wenst de koopovereenkomst met B door middel van een rechterlijke uitspraak wegens dwaling te vernietigen (art. 6:228 BW jo. art. 730 Rv). A kan na de rechterlijke vernietiging het gebouw van een ieder opeisen ofwel revindiceren (art. 5:2 BW). A verkrijgt met de rechterlijke vernietiging een *absoluut* of *goederenrechtelijk recht* tot revindicatie. C is een schuldeiser van B en heeft ondertussen – dat wil zeggen ná het door A gelegde 730 Rv-beslag, maar vóór de rechterlijke vernietiging van de koopovereenkomst – een verhaalsbeslag op het litigieuze gebouw onder B gelegd. C heeft op basis van zijn rechtsverhouding met B een *relatief* of *verbintenisrechtelijk recht* tot betaling van een geldschuld (vordering op naam).

⁶²⁶ HR 11 februari 1994, NJ 1994, m.nt. HJS. Zie m.n. ook Nieskens-Isphording 1994, p. 846-847.

De geadieerde rechter zal moeten vaststellen dat A, na rechterlijke vernietiging van de koopovereenkomst, met terugwerkende kracht een absoluut recht op het gebouw heeft. C heeft daarentegen slechts een relatief verhaalsrecht jegens B (op het vermogen van B). In casu heeft A niet alleen een duidelijk sterker materieel recht, maar eenvoudig het enige recht op het gebouw. A is namelijk met terugwerkende kracht eigenaar. Aangezien het gebouw zich met terugwerkende kracht niet meer in het vermogen van B bevindt, zal het verhaalsbeslag van C hierop moeten wijken. Wel is het raadzaam dat A de goederenrechtelijke situatie van het gebouw en het wegvallen van de beslagen daarop in de openbare registers inschrijft (art. 3:17 lid 1 sub e BW).

7.4.4 *Verbintenisrechtelijke aanspraak op levering botst met een verhaals-aanspraak*

A verkoopt zijn bedrijfspand aan koper B. Bank C, die schuldeiser is van A, legt vóór het moment van levering aan B een conservatoir verhaalsbeslag op het bedrijfspand onder A (art. 725 e.v. jo. art. 502 Rv). Ter bewaring van zijn relatief recht tot levering legt B een 730 Rv-beslag op het bedrijfspand. Zowel B als C hebben in hun rechtsverhouding tot A ieder een relatief recht: B een relatief recht tot levering van het bedrijfspand en C een relatief recht tot betaling van een geldschuld.

De geadieerde rechter zal eerst op basis van het materiële recht moeten vaststellen dat B en C concurrente schuldeisers van A zijn. Om tot een oplossing te komen, zal bij een dergelijke gelijkwaardige collisie van executies tussen een 730 Rv-beslag en een verhaalsbeslag de regeling van art. 736 lid 2 Rv van toepassing zijn. Het 730 Rv-beslag van B geldt in dat geval als een conservatoir beslag op de onroerende zaak (het bedrijfspand), strekkende tot verhaal van de (geld)vordering tot vervangende schadevergoeding wegens uitblijven van levering. Uiteindelijk vindt – na het kortgedingvonnis op grond van art. 736 lid 1 Rv en de verkrijging van executoriale titels in de hoofdzaken door B en C – een verhaalsexecutie op het bedrijfspand plaats, waarmee B en C als concurrente schuldeisers van A zich pondsgewijs op de executieopbrengst kunnen verhalen (art. 3:276 en 3:277 BW).

Een soortgelijke situatie doet zich voor indien verkoper A, na zijn huis eerst aan koper B te hebben verkocht en geleverd en C als schuldeiser van B verhaalsbeslag op het huis heeft gelegd, een 730 Rv-beslag tot (terug)levering op het huis legt en de koopovereenkomst met B wegens tekortkoming wil *ontbinden* (art. 6:265 BW jo. art. 730 Rv). Na rechterlijke ontbinding verkrijgt A slechts een *relatief* of *verbintenisrechtelijk recht* tot (terug)levering van het huis door B. C is een schuldeiser van koper B en heeft ondertussen – dat wil zeggen ná het door A gelegde 730 Rv-beslag, maar vóór de rechterlijke ontbinding van de koopovereenkomst – een verhaalsbeslag op het litigieuze huis gelegd. C heeft op basis van zijn rechtsverhouding met B een *relatief* of *verbintenisrechtelijk recht* tot betaling van een geldschuld (vordering op naam). De geadieerde rechter zal wederom op basis van het materiële recht vaststellen dat A en C con-

currente schuldeisers van B met gelijke rang zijn. Het 730 Rv-beslag van A geldt in dat geval als een conservatoir beslag op de onroerende zaak (het huis), strekkende tot verhaal van de (geld)vordering tot vervangende schadevergoeding wegens uitblijven van levering (art. 736 lid 2 Rv). Uiteindelijk vindt ook hier een verhaalsexecutie op het huis plaats, waarmee A en C als concurrente schuldeisers van B zich pondsgewijs op de executieopbrengst kunnen verhalen (art. 3:276 en 3:277 BW).

7.4.5 *Verbintenisrechtelijke aanspraak op levering botst met een verhaals-aanspraak wegens het uitblijven van afgifte of levering (art. 736 leden 2 en 3 Rv)*

A verkoopt zijn huis op 1 februari aan B en op 1 maart nogmaals aan C. Kopers B en C hebben op grond van de koopovereenkomsten ieder een *relatief* of *verbintenisrechtelijk recht* tot levering van het huis jegens A. B legt een 730 Rv-beslag tot levering op het huis onder A. In de wetenschap dat B het oudste recht van levering heeft (art. 3:298 BW) en bij samenloop van 730 Rv-beslagen aan het langste eind trekt (zie paragraaf 7.4.2), legt koper C géén leveringsbeslag maar een conservatoir verhaalsbeslag op het huis (art. 725 jo. art. 502 Rv). Het door C gelegde beslag strekt tot verhaal van de (geld)vordering tot vervangende schadevergoeding wegens uitblijven van levering van het huis.

De geadieerde rechter kan nu niet zonder meer het verhaalsbeslag van koper C opheffen, ook al heeft koper B het oudste relatieve recht van levering krachtens art. 3:298 BW.⁶²⁷ In een dergelijke situatie moet de rechter mogelijk de bijzondere regeling van art. 736 lid 3 Rv toepassen. Volgens deze regeling kan de rechter de ‘reële’ executie tot levering van het huis aan koper B laten doorgaan, mits B andere goederen van verkoper A heeft kunnen aanwijzen welke voor de geldvordering van C voldoende verhaal bieden. Doet B dit niet dan zal het 730 Rv-beslag tot levering van B worden omgezet in een verhaalsbeslag wegens uitblijven levering op de voet van art. 736 lid 2 Rv. Daarna zullen B en C als concurrente crediteuren van A pondsgewijs moeten delen in de opbrengst van de verhaalsexecutie (art. 3:277 BW). Het feit dat leveringsgerechtigde B andere goederen van schuldenaar A aanwijst welke voor de geldvordering van verhaalsgerechtigde C voldoende verhaal bieden, zal eerder uitzondering dan regel zijn.⁶²⁸

In het arrest Van Kooten/Wilmink kon de samenloop van twee 730 Rv-leveringsbeslagen wel alleen op basis van art. 3:298 BW worden afgedaan. De rechter kwam niet toe aan toepassing van de regelingen van art. 736 leden 2 en 3 Rv. Van Kooten had in dit kort geding blijkbaar geen vervangende schadevergoeding voor de uitgebleven levering (subsidiair) gevorderd. Sterker nog de kortgedingrechter meende dat het *kooprecht* c.q. leveringsrecht van Van Kooten onvoldoende aannemelijk was gemaakt (r.o. 3.1). Op grond van het feit dat het bestaan van de koopovereenkomst tussen Van Roekel en Van Kooten niet aan-

⁶²⁷ Parl. Gesch. Boek 3 (Inv. 3, 5 en 6), p. 1397.

⁶²⁸ Zie Burg. Rv (*Van Mierlo*), art. 497, aant. 5. (art. 736 lid 3 Rv).

nemelijk was gemaakt, kon van een vordering tot schadevergoeding wegens het uitblijven van levering aan Van Kooten kennelijk (nog) geen sprake zijn.⁶²⁹

7.4.6 *Intellectueel eigendomsrechtelijke aanspraak op afgifte botst met enig ander beslag*

Uitgeverij A geeft in een oplage van 10.000 exemplaren een bundel korte verhalen uit van schrijver B. Bank C legt ondertussen conservatoir verhaalsbeslag op de nog opgeslagen partij boeken wegens een openstaande geldvordering op A. B had geen toestemming gegeven voor de publicatie en wenst nu in rechte de gehele oplage op grond van art. 28 lid 1 Auteurswet 1912 als zijn eigendom op te eisen. Ter bewaring van deze rechtsvordering legt B op de oplage een 730 Rv-beslag tot afgifte conform art. 730 Rv jo. art. 28 lid 3 Auteurswet 1912. B blijkt op grond van art. 28 lid 1 Auteurswet 1912 een *absoluut* of *goederenrechtelijk recht* tot revindicatie van de oplage boeken te hebben. C heeft op basis van zijn rechtsverhouding met A een *relatief* of *verbintenisrechtelijk recht* tot betaling van een geldschuld.

De geadieerde rechter beslist in verband met de samenloop van het auteursrechtelijke beslag van B en het verhaalsbeslag van C als volgt, zonder tot een afweging van de materiële rechten van B en C te hoeven komen. Op grond van art. 28 lid 3, laatste zin Auteurswet 1912 gaat B, als beslaglegger van het auteursrechtelijke 730 Rv-beslag op de partij boeken, bij samenloop vóór beslaglegger C (en eventuele andere beslagleggers). Het verhaalsbeslag van C zal moeten wijken. De partij boeken zal door A aan B moeten worden afgegeven via art. 28 lid 3, eerste zin Auteurswet 1912 jo. art. 735 lid 2 jis. art. 492 e.v. Rv.

Een dergelijke voorrang aan de auteursrechthebbende 730 Rv-beslaglegger (op basis van art. 28 lid 3 Auteurswet 1912) geldt evenzeer voor de beslaglegger die een 730 Rv-beslag tot afgifte legt op basis van art. 17 lid 2 WNR (730 Rv-beslag op opnamen of reproducties van een uitvoerend kunstenaar) of art. 18 lid 3 Topografiewet (730 Rv-beslag op exemplaren van een topografie of halfgeleiderproducten).

7.5 **Rechtshistorische beschouwing**

7.5.1 *Oud-vaderlands recht (1799)*

Omtrent de eventuele mogelijkheid tot het leggen van meer ‘arresten’ op hetzelfde beslagobject (cumulatie van beslagen) werd in de Algemeene Manier van Procedeeren met geen woord gerept. Ook het veelal ongeschreven oud-vaderlandse beslagrecht – dat regionaal heel verschillend kon zijn – was hieromtrent onduidelijk. Hetzelfde gold voor de oplossing van eventuele botsingen van arresten en de daaruit voortvloeiende executies (beslagcollisie).

⁶²⁹ HR 11 februari 1994, NJ 1994, 651, m.nt. HJS (*Van Kooten/Wilmink*).

7.5.2 *Frans recht (1811-1838)*

Met betrekking tot de problematiek van samenloop van beslagen was het toenmalige Franse recht wel duidelijk. Volgens het ongeschreven en oude adagium ‘*saisie sur saisie ne vaut*’ konden op een bepaald goed niet meer beslagen tegelijkertijd worden gelegd.⁶³⁰ Cumulatief beslag was niet mogelijk. Nadat bijvoorbeeld eenmaal een *saisie-revendication* op een roerende zaak was gelegd, kon een andere schuldeiser op de aldus beslagen zaak niet nogmaals (conservatoir of executoriaal) beslag leggen. Doordat cumulatie van beslagen op basis van de wet niet mogelijk was, bestond ook geen noodzaak voor een regeling inzake beslagcollisie.

De keerzijde van de medaille was dat bijvoorbeeld een revindicatoir beslag niet (meer) mogelijk was indien een roerende zaak reeds beslagen was door een ander. De wet bood de (gepretendeerde) eigenaar, die zijn roerende zaak alsnog uit een door een ander reeds gelegd executoriaal beslag wilde revindiceren, desondanks soelaas. Volgens art. 608 C.pr.civ. kon de eigenaar in dat geval tegen de executoriale verkoop – *saisie-exécution* – van de litigieuze zaak (krachtens art. 583 e.v. C.pr.civ.) bij exploit opkomen. Dit gebeurde door middel van betekening van het voornoemde exploit aan de bewaarder (gardien) in het executoriale beslag. Daarna zou een exploit van dagvaarding, inclusief bewijzen van eigendom, worden betekend aan zowel de (executoriaal) beslaglegger als de (executoriaal) beslagene. In een korte behandeling – *en matière sommaire* – deed het gerecht waar het executoriaal beslag plaatsvond vervolgens uitspraak over de revindicatie of de voortgang van de verhaalsexecutie.⁶³¹

Had een ander dan de eigenaar daarentegen eerder een conservatoir of zelfs revindicatoir beslag op de litigieuze roerende zaak gelegd, dan bleef een dergelijk beslag wel voorlopig liggen zonder dat de eigenaar hier meteen iets tegen kon doen.

7.5.3 *Oud-BW en oud-Rv (1838-1991)*

Ook het Nederlandse beslagrecht kende tussen 1838 en 1991 krachtens art. 459 oud-Rv het beginsel dat cumulatie van executoriale verhaalsbeslagen op een bepaald beslagobject niet mogelijk was.⁶³² Ten opzichte van het voorgaande

⁶³⁰ Zie Dalloz 1846-1864, XXXIX, *Saisie*, nr. 4.

⁶³¹ Zie Hooggerichtshof 's-Gravenhage 20 mei 1818 (*Antonie S./Eduard v.d. S.*) in: Van Hamelsveld (1832), III, p. 77-83. In deze zaak had de ‘vermeend’ eigenaar van een aantal stuks vee blijkbaar verzuimd om op grond van art. 608 C.pr.civ. actie te ondernemen tegen het gelegde revindicatoir beslag hierop. Zie verder ook Glasson/Tissier 1908, II, nr. 1556. Overigens kon een vordering tot revindicatie krachtens art. 608 C.pr.civ. *niet* worden ingesteld in een kort geding (*référé*) voor voorzitter van de vierschaar; zie Cour de Liège 13 juli 1824 (*Femme Prion/Duysters*) in: Dalloz Jurisprudence 1828-1832, XXIII, *Référé*, p. 362.

⁶³² Het eerste zinsdeel van art. 459 oud-Rv luidde van 1838 tot 1992: “*Indien een deurwaarder beslag wilt leggen, en bevindt dat de goederen reeds bevorens zijn in beslag genomen, zal hij niet op nieuw beslag kunnen leggen; [...].*”

Franse beslagrecht was het Nederlandse cumulatieverbod echter minder resoluut. Zo kon op basis van art. 513 oud-Rv wel cumulatief executoriaal verhaalsbeslag worden gelegd op onroerende zaken. Verder was cumulatie van executoriale en conservatoire derdenbeslagen mogelijk op grond van art. 754 oud-Rv.⁶³³ Het cumulatieverbod uit art. 459 oud-Rv was ten slotte op basis van jurisprudentie niet van toepassing in geval van (onderlinge) cumulatie van conservatoire beslagen. Dit laatste betekende dat op een bepaald goed naast eventueel één executoriaal beslag tevens een of meer conservatoire beslagen konden worden gelegd.⁶³⁴

Gezien het voorgaande was cumulatie van beslagen dus ook mogelijk in geval van revindicatoir beslag (art. 721 oud-Rv). Enerzijds moest elke rechthebbende tot afgifte van een roerende zaak – ten behoeve van een actie uit eigendom, reclame of levering – op de zaak in kwestie afzonderlijk een revindicatoir beslag kunnen leggen (cumulatie van revindicatoire beslagen).⁶³⁵ Anderzijds kon idem op een roerende zaak tegelijkertijd een revindicatoir beslag en een of meer conservatoire (verhaals)beslagen c.q. een maritaal beslag worden gelegd (cumulatie van conservatoire beslagen).⁶³⁶ Kortom, op een bepaalde roerende zaak konden in de praktijk de volgende beslagen gezamenlijk liggen: éénmaal een executoriaal verhaalsbeslag en diverse conservatoire, maritale en revindicatoire beslagen.

Ondanks het feit dat onder het Nederlandse beslagrecht van vóór 1992 cumulatief beslag mogelijk was, bevatte de wet geen sluitende regeling voor beslagcollisie. De afwikkeling van beslagcollisie was eigenlijk alleen geregeld bij cumulatieve beslagen op onroerende zaken (art. 513 oud-Rv) en bij cumulatieve derdenbeslagen (art. 754 oud-Rv). Was daarentegen cumulatief revindicatoir c.q. conservatoir beslag op een roerende zaak (of teboekgesteld schip) gelegd, dan bood de wet voor de hieruit voortvloeiende beslagcollisie geen oplossing. Naar mijn idee stonden hier de volgende mogelijkheden open. Enerzijds kon in één vanwaardeverklaringsprocedure (van één van de verschillende gelegde conservatoire of revindicatoire beslagen), de materiële rechten van alle betrokkenen – beslagene en alle executoriale, conservatoire, revindicatoire, marita-

⁶³³ Zie verder Ynzonides 1992, p. 105, 107-109.

⁶³⁴ HR 6 mei 1870, W. 3217 (*Nordström/Dregmans*); Rb. Amsterdam 16 maart 1937, NJ 1937, 345; Rb. 's-Hertogenbosch 24 maart 1939, NJ 1940, 75. In Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 459 oud-Rv, aant. 4, werd echter gesteld dat het verbod van samenloop van beslagen uit art. 459 oud-Rv niet alleen van toepassing was op executoriale verhaalsbeslagen, maar ook op conservatoire verhaalsbeslagen en mogelijk ook op revindicatoire beslagen. Deze visie is naar mijn mening onjuist, nu deze niet strookt met de voornoemde jurisprudentie.

⁶³⁵ Zie Jansen 1987, p. 366.

⁶³⁶ Voor samenloop van een revindicatoir en conservatoir (verhaals)beslag, zie Rb. 's-Gravenhage 29 april 1919, W. 10441. In casu werd door de rechtbank het revindicatoir beslag van waarde verklaard en het conservatoir verhaalsbeslag opgeheven. De beslagene had het eigendomsrecht van de revindicatoir beslaglegger erkend, zonder dat de conservatoir beslaglegger dit had weersproken. Voor samenloop van een revindicatoir en maritaal beslag, zie verder Rb. Rotterdam 5 mei 1930, NJ 1930, p. 1167.

le en strafrechtelijke beslagleggers – worden vastgesteld. Zo kon bijvoorbeeld een revindicatoir beslaglegger in de vanwaardeverklaringsprocedure van ‘zijn’ revindicatoir beslag naast de beslagene zelf ook de overige beslagleggers in dit geding betrekken. De revindicatoir beslaglegger diende dan naast vanwaardeverklaring van zijn revindicatoir beslag en de veroordeling tot afgifte door de beslagene, tevens de opheffing van het conservatoir beslag door de anderen te vorderen. De andere beslagleggers moesten dan samen met de beslagene als gedaagden in de vanwaardeverklaringsprocedure van het revindicatoir beslag (art. 726 oud-Rv) zijn gedagvaard.⁶³⁷ Anderzijds zou men ook de lopende vanwaardeverklaringsprocedures van de verschillende – mogelijk later nog gelegde – conservatoire en revindicatoire beslagen op één bepaalde zaak hebben kunnen voegen wegens verknochtheid (art. 158 oud-Rv). De executoriale en maritale beslagleggers moesten hierbij echter steeds in een van deze vanwaardeverklaringsprocedures zijn gedagvaard.⁶³⁸

Tot slot dient ook hier nog te worden gewezen op de regeling van art. 456 oud-Rv, welke in essentie overeenkwam met de voorgaande regeling in art. 608 C.pr.civ. Volgens art. 456 oud-Rv kon bij een executoriaal verhaalsbeslag op een roerende zaak een derde, die beweerde eigenaar van die zaak te zijn, tegen dit beslag opkomen. De derde moest in een dagvaardingsprocedure zowel de beslaglegger als de beslagene dagvaarden. Hierin moest de derde vervolgens zowel de revindicatie van de executoriaal beslagen zaak, alsmede opheffing van het executoriaal beslag vorderen. Tijdens deze procedure was het executoriale verhaalsbeslag, evenals de executoriale verkoop geschorst.⁶³⁹ Bij dit revindicatoir geding hoefde echter in beginsel géén revindicatoir beslag door de revindicerende eigenaar te worden gelegd.

7.5.4 *Commentaar bij de periode 1799-heden*

In ieder geval gedurende de periode vanaf 1811⁶⁴⁰ tot en met heden hebben binnen Nederland grofweg twee verschillende visies tegenover elkaar gestaan: samenloop van civielrechtelijke beslagen kan in het geheel niet, of wel. Vooral onder het Franse beslagrecht (1811-1838) was de mogelijkheid tot samenloop van beslagen op een bepaald beslagobject uit den boze (*saisie sur saisie ne vaut*). Beslagcollisie was diensgevolge niet mogelijk. Vanaf 1838 werd de (Franse) absolute opvatting over het cumulatieverbod bij beslagen door de Nederlandse wetgever en jurisprudentie voorzichtig bijgesteld. Pas in 1992 ging de Nederlandse wetgever duidelijk overstag en werd het cumulatieverbod min of meer ingeruild voor een algemene mogelijkheid tot cumulatief beslag binnen het gehele civiele beslagrecht (zie voor 730 Rv-beslag: art. 734 jis. art. 457, 474a, 478, 513, 569, c.q. 584f Rv). Met de verruimde mogelijkheden tot cumulatief

⁶³⁷ Zoals gebeurd in Rb. 's-Gravenhage 29 april 1919, W. 10441.

⁶³⁸ Zie Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 158 oud-Rv, aant. 3.

⁶³⁹ Zie o.a. Van Rossem/Cleveringa 1972, art. 456 oud-Rv en Jansen 1987, p. 85 e.v.

⁶⁴⁰ Aangezien in ieder geval de Algemeene Manier van Procèdeeren uit 1799 over de mogelijkheid tot samenloop van beslagen zweeg, kan hieruit niets naders worden afgeleid.

beslag zijn in de wet tevens op ruime schaal aanvullende regelingen getroffen voor de uit cumulatief beslag voortvloeiende vormen van beslagcollisie (zie voor 730 Rv-beslag: art. 736 Rv).

Tot slot is de noodzaak tot het leggen van een cumulatief beslag door een gerechtigde niet altijd aanwezig. Immers, op grond van art. 456 en 538 Rv kunnen gerechtigden – rechthebbende uit eigendom, maar ook uit een beperkt recht en zelfs uit een persoonlijk recht – tot roerende zaken (art. 456 Rv) en onroerende zaken (art. 538 Rv) waarop executoriaal beslag rust, zich steeds verzetten tegen een eventuele verhaalsexecutie op deze zaken. Voor een dergelijk verzet hoeven deze gerechtigden echter niet speciaal nog eens een cumulatief (730 Rv-)beslag te leggen.

8 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

In dit hoofdstuk wordt het voorgaande onderzoek omtrent conservatoire beslagen tot afgifte en levering, zoals tegenwoordig geregeld in art. 730-737 Rv (en in deze studie korthedshalve aangeduid met ‘730 Rv-beslagen’), samengevat en worden de nodige conclusies getrokken:

Uit *Hoofdstuk 2* blijkt het 730 Rv-beslag, binnen het huidige Nederlandse executie- en beslagrecht, in ieder geval het belangrijkste bewarende middel ten behoeve van directe reële executie tot afgifte of levering te zijn.

Onder reële executie dient iedere vorm van gerechtelijke tenuitvoerlegging te worden verstaan van de oorspronkelijke verplichting van de nalatige schuldenaar om iets te geven, te doen of na te laten. Sinds 1992 is het aloude primaat van de executie van de vervangende verplichting van de niet-presterende schuldenaar tot betaling van schadevergoeding in geld – *nemo praecise ad factum cogi potest* (niemand kan rechtstreeks worden gedwongen om iets te doen) – binnen het executierecht teruggedrongen. De reële executie anders dan de betaling van een geldsom heeft ten opzichte van de (vervangende) verhaalsexecutie *binnen de wet* een gelijkwaardiger plaats gekregen. Directe vormen van deze reële executie zijn tegenwoordig geregeld in art. 3:296-301 BW (het doen van een rechtshandeling), art. 491-500, 582 en 584r Rv (afgifte van roerende zaken die geen registergoederen zijn, schepen en teboekgestelde luchtvaartuigen) en art. 555-558 Rv (ontruiming van een onroerende zaak). De indirecte vormen van reële executie zijn verder geregeld in art. 585-600 Rv (lijfswang) en art. 611a-611i Rv (dwangsom). Desondanks neemt (zowel vervangende als reële) verhaalsexecutie in het huidige Nederlandse executierecht nog steeds een belangrijke plaats in: enerzijds door het aloude adagium *nemo praecise ad factum cogi potest* (inzake vervangende verhaalsexecutie; zie art. 6:74 e.v. BW) en anderzijds door de uitvoerige regeling van de verhaalsexecutie in Boek 2 Rv (art. 439-490d, 502-553, 562a-581 en 584a-584q Rv). De reële executie anders dan betaling van een geldsom heeft ten opzichte van de verhaalsexecutie weliswaar een sterkere doch zeker geen overheersende positie binnen het huidige Nederlandse executierecht gekregen.

Met de volledige herziening van de Boeken 2 en 3 Rv in 1992 is niet alleen aansluiting gezocht bij de gelijktijdige herziening van het materiële Nieuw Burgerlijk Wetboek, maar is tevens getracht het gehele beslagrecht eenvoudiger en toegankelijker te maken. De essentie van het huidige beslagrecht is ten opzichte van de oude wettelijke regelingen uit de periode 1799-1991 evenwel grotendeels gelijk gebleven. Zo kennen we in de huidige wet nog steeds de aloude scheiding tussen executoriale beslagen (Boek 2 Rv) en conservatoire beslagen (Boek 3 Rv). Ook van de in de huidige wet geregelde executoriale en conservatoire beslagen blijkt het merendeel louter te strekken tot verhaalsexecutie. Het enige in de wet geregelde conservatoir beslag strekkende tot afgifte en levering van beslagobjecten is het 730 Rv-beslag (eventueel in combinatie met het conservatoire beslag op luchtvaartuigen ex art. 729 e.v. Rv of het vreemdelingenbe-

slag ex art. 765 e.v. Rv). Het is opvallend dat vanaf 1811 tot op heden het palet aan wettelijke conservatoire verhaalsbeslagen steeds rijk geschakeerd is geweest, terwijl de wet altijd maar één bepaalde vorm van conservatoir beslag tot reële executie anders dan betaling van een geldsom bevatte, namelijk: de *saisie-revendication* (art. 826 e.v. C.pr.civ.), het revindicatoir beslag (art. 721 e.v. oud-Rv), respectievelijk het 730 Rv-beslag (art. 730 e.v. Rv).

Met de invoering in 1992 van een geheel nieuwe regeling voor conservatoire beslagen tot afgifte en levering in art. 730-737 Rv is het aantal gerechtigden en mogelijke beslagobjecten – zoals uitvoerig aan de orde gesteld in *Hoofdstuk 3* – ten opzichte van de voorgaande wettelijke regelingen van conservatoir beslag tot afgifte (en levering) aanzienlijk verruimd. In tegenstelling tot de oude wetbepalingen inzake revindicatoir beslag in art. 133 sub a AMP, art. 826 C.pr.civ. en art. 721 oud-Rv benoemt art. 730 Rv zelf géén (materieelrechtelijke) grondslagen meer op de voet waarvan de beslaglegger een recht tot afgifte of levering op een bepaald beslagobject zou kunnen (pretenderen te) hebben. De bepaling van art. 730 Rv begint als volgt: “Ieder die recht heeft op afgifte van een roerende zaak of levering van een goed, [...]” Met een dergelijke ruime formulering is het scala aan gerechtigden en mogelijke beslagobjecten bij een 730 Rv-beslag vrijwel onbeperkt. Voor het antwoord op de vraag door wie en op welk goed in een bepaalde situatie een 730 Rv-beslag kan worden gelegd, zal steeds moeten worden gekeken naar de onderliggende materieel- of formeelrechtelijke grondslag waarvoor het 730 Rv-beslag in casu zou kunnen worden gelegd. Zo kan bijvoorbeeld de eigenaar een 730 Rv-beslag leggen ter bewaring van zijn recht van revindicatie op basis van art. 5:2 BW. Een dergelijk (revindicatoir) 730 Rv-beslag kan op basis van art. 5:2 BW jo. art. 730 Rv echter alleen worden gelegd op roerende zaken en alleen strekken tot afgifte. Op basis van het materiële privaatrecht zijn nog vele andere gerechtigden te traceren, die bevoegd zijn tot het leggen van 730 Rv-beslagen inzake afgifte van bepaalde roerende zaken (o.a. de bezitter ex art. 3:125 jo. art. 5:2 BW, een civiele procespartij in het kader van de exhibitieplicht ex art. 843a Rv, of een kind dat recht heeft op afgifte van afstammingsgegevens op grond van de horizontale werking van art. 8 EVRM), of levering van goederen (o.a. de koper ex art. 7:1 e.v. BW; of de schuldeiser ter bewaring van een *actio Pauliana* ex art. 737 Rv jo. art. 3:45 BW). Het technische voordeel van een dergelijke wetsconstructie is dat de grondslagen voor een 730 Rv-beslag waar nodig kunnen worden gewijzigd, zonder aan de bepaling van art. 730 Rv zelf te hoeven komen. Hiermee kan onder meer worden aangesloten bij ontwikkelingen die nog niet uitdrukkelijk in de wet zijn geïncorporeerd, zoals met de huidige mogelijkheid van 730 Rv-beslag op domeinnamen.

Een vooral rechtshistorisch interessante conclusie is de constatering dat de wetgever in 1992 met de invoering van een algemene wettelijke regeling van conservatoir beslag tot afgifte en levering in art. 730 e.v. Rv, na ongeveer twee eeuwen, is teruggekeerd naar een algemene en ruime wettelijke regeling voor conservatoir beslag tot (onder andere) afgifte en levering zoals neergelegd in art. 133 (en 134) AMP. De revindicatoire beslagen in art. 826 e.v. C.pr.civ. en art.

721 e.v. oud-Rv waren bijzondere conservatoire beslagen, slechts bedoeld voor een selecte groep gerechtigden en enkel strekkende tot afgifte van roerende zaken of (vanaf 1952) levering van een teboekgesteld schip. Men kan stellen dat de Nederlandse wetgever in 1992 met de invoering van een algemeen conservatoir beslag tot afgifte en levering in art. 730-737 Rv tot op zekere hoogte – en waarschijnlijk onbewust – datgene deed wat hij in 1838 alleen voor het materiële privaatrecht had gedaan (met name de herinvoering van het leveringsvereiste bij overdracht in art. 639 oud-BW), namelijk aansluiting zoeken bij het oud-vaderlandse (beslag)recht.

Over de verschillende rechtsgevolgen van onder andere 730 Rv-beslagen kan op basis van hetgeen in *Hoofdstuk 4* aan de orde is gekomen het volgende worden opgemerkt.

Eerst met de invoering van het vernieuwde beslagrecht in 1992 in de Boeken 2 en 3 Rv heeft de blokkerende werking van alle beslagen voor het eerst in de Nederlandse rechtsgeschiedenis, per beslagtype, een sluitende wettelijke regeling gekregen. De blokkerende werking van elk beslag leidt ten aanzien van de beslaglegger in ieder geval tot relatieve nietigheid van posterieur – dat wil zeggen ná dit beslag – verrichte en specifiek in de wet genoemde rechtshandelingen met betrekking tot het beslagobject, indien en voorzover de beslaglegger daardoor wordt benadeeld. Dit betekent dat de blokkerende werking van onder andere een 730 Rv-beslag erin bestaat dat een ná het beslag verrichte vervreemding c.q. overdracht van het beslagen goed, de vestiging van een beperkt recht hierop, alsmede een aantal verbintenisrechtelijke verplichtingen (huur, verpachting, enzovoort) géén werking (kunnen) hebben tegenover de beslaglegger. De Nederlandse wetgever heeft hiermee in feite wederom gekozen voor een opvatting die overeenkomt met die inzake de blokkerende werking van een executoriaal beslag op onroerende zaken op de voet van art. 505 lid 4 oud-Rv, zoals ingevoerd in 1897 bij de Lex Hartogh. Naast een heldere uitwerking van de blokkerende werking van beslagen zelf, is sinds 1992 in de wet ook de eventuele derdenbescherming tegen de blokkerende werking van bepaalde (730 Rv-)beslagen nader geregeld. Een derde-verkrijger van een beslagobject kan namelijk bescherming genieten tegen de blokkerende werking van de volgende beslagtypen: de (730 Rv-)beslagen op roerende niet-registerzaken onder de schuldenaar zelf (art. 453a lid 2 Rv) of derden (art. 475h lid 2 Rv), alsmede de (730 Rv-)beslagen op toonder- of orderpapier (art. 474a lid 1 jo. art. 453a lid 2 Rv). Voor (730 Rv-)beslagen op andere goederen geeft de wet dergelijke mogelijkheden tot derdenbescherming echter niet.

Met betrekking tot de overige rechtsgevolgen van (conservatoire) beslagen blijken de strafrechtelijke sancties tegen schendingen van gelegde beslagen (art. 157 AMP, art. 400 en 408 C.pén., art. 198 Sr), alsmede de stuiting van de (extinctieve) verjaring van een rechtsvordering tot verhaal, afgifte of levering (art. 2244 C.civ., art. 2016 oud-BW, art. 3:316 BW) eeuwenoude constanten te zijn. De verplichte aanstelling van een bewaarder van het beslagobject – zoals nog in art. 598 C.pr.civ. en art. 450 oud-Rv – heeft binnen het huidige wettelijke

beslagrecht haar centrale plaats verloren. De huidige wet stelt gerechtelijke bewaring alleen nog maar verplicht bij (730 Rv-)beslag op gereed geld, effecten en andere waardepapieren (art. 734 jo. art. 445 Rv). Vooral binnen de 20^e eeuwse rechtspraak boette de ‘blokkerende’ c.q. ‘bewarende’ werking van de verplichte aanstelling van een bewaarder bij beslagen duidelijk aan effectiviteit in. De verplicht aangestelde bewaarders namen de beslagobjecten nog maar zelden onder zich. Met name deze ontwikkeling gaf reden te meer voor een zorgvuldige wettelijke regeling van de blokkerende werking bij de verschillende beslagen. Alleen hierdoor kunnen (730 Rv-) beslagen hun effectieve ‘blokkerende’ c.q. ‘bewarende’ functie tegenwoordig behouden en zelfs versterken.

Omtrent de verschillende onderdelen van de reguliere procedure tot het leggen van onder andere 730 Rv-beslagen, zoals behandeld in *Hoofdstuk 5*, kan in ieder geval het volgende worden vastgesteld.

Een *rechterlijk verlof tot conservatoire beslaglegging* diende door de beslaglegger tijdens de gehele bestudeerde periode (1799 tot heden) steeds met een verzoekschrift aan de bevoegde verlofrechter te worden verzocht. Afgezien van een betere en voor alle conservatoire beslagen nu gezamenlijk uitgewerkte rechterlijke verlofregeling, via een uniforme verzoekschriftprocedure op de voet van art. 700 lid 2 jjs. art. 261 e.v. Rv, is hier vanaf met name 1838 in de wet eigenlijk niets wezenlijks veranderd.

Interessant blijft echter de oud-vaderlandse mogelijkheid om op de voet van art. 142 AMP conservatoir beslag op ‘eigen gezag’, dat wil zeggen zonder voorafgaand rechterlijk verlof, te laten leggen. Zo zijn vele argumenten aan te wijzen die pleiten voor een eventuele soortgelijke aanpak in toekomstige beslagwetgeving. Het wegvallen van het vereiste van een voorafgaand rechterlijk verlof zou een welkom middel zijn tot terugdringing van de werkbelasting van de (voorzieningenrechtelijke van de) rechtbanken. De preventieve werking van een voorafgaand rechterlijk beslagverlof is in de huidige beslagpraktijk overigens toch al tot een minimum gedaald (de summier behandeling van het verzoek door de verlofrechter ex art. 700 Rv). Voor de invoering van een dergelijke algehele wettelijke mogelijkheid tot het leggen van conservatoir beslag ‘op eigen gezag van de beslaglegger’ zal echter wel als keiharde voorwaarde moeten worden gesteld dat een rechterlijke toetsing achteraf steeds mogelijk moet zijn. Een dergelijke rechterlijke toets achteraf zou dan kunnen worden vervuld met de reeds in de wet geregelde opheffingsprocedure – ook bekend als conservatiegeschil – in art. 705 Rv.

De *manier van conservatoire beslaglegging*, ofwel de verschillende bij het leggen van een conservatoir beslag (tot afgifte en levering) te verrichten handelingen of formaliteiten, is zeker vanaf 1799 voor elke wetgever een belangrijk punt van aandacht geweest. Dit zal waarschijnlijk mede te verklaren zijn uit het feit dat (civiele) beslaglegging steeds als een daad van overheidsgezag is gezien. De wettelijke voorschriften voor het leggen van elk conservatoir beslag (‘arrest’) waren in de Algemeene Manier van Procèdeeren nog gegroepeerd in één enkele afdeling (art. 133-157 AMP). Echter naast de invoering vanaf 1811

van verschillende wettelijke varianten van onder andere conservatoir beslag, zijn de verschillende voorschriften voor het leggen van conservatoire beslagen meer verspreid over de *Code de Procédure Civile* en later het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering komen te liggen: deels in eigen regelingen van conservatoire beslagen en deels in de regelingen van executoriale (verhaals)beslagen. Dit is ook de reden dat in de vaak verbrokkelde beslagregelingen van de twee laatstgenoemde procesrechtelijke wetboeken veel wordt gewerkt met ‘schakelbepalingen’ (zie bijvoorbeeld art. 830 C.pr.civ., art. 725 oud-Rv, art. 702 en 734 Rv). Mede door dit gebruik van schakelbepalingen in het huidige wettelijke beslagrecht is de systematische invloed van de toenmalige Franse wetgever tot op de dag van vandaag voelbaar.

Een ander aspect waaruit blijkt dat civielrechtelijke beslaglegging steeds als een daad van overheidsgezag wordt gezien, is het feit dat elk beslag alleen door een speciaal daartoe aangestelde overheidsfunctionaris – de ‘bode’ c.q. ‘exploiteur’ (1799), de *huissier* (1811-1838) of de (gerechts)deurwaarder (1838-heden) – kan worden gelegd. Cruciale handeling bij elke beslaglegging was en is hierbij steeds het opmaken van het beslagexploot door deze overheidsfunctionaris (ook wel: ‘acte van arrest’ c.q. *procès verbal de saisie*).

In het kader van de conservatoire beslagen tot afgifte en levering heeft de wet ook steeds oog gehad voor bijzondere beslagobjecten. Zo kende de beslagwetgeving vanouds bijzondere c.q. aanvullende regels voor bijvoorbeeld conservatoire beslagen door of jegens vreemdelingen, op schepen, of op bepaalde agrarische zaken.

Tot slot heeft de Nederlandse wetgever in 1992 definitief gebroken met de door de Fransen in 1811 ingevoerde algemene verplichting tot aanstelling van een bewaarder bij elk conservatoir en revindicatoir beslag (ex art. 830 jo. art. 598 C.pr.civ. respectievelijk art. 725 jo. art. 450 oud-Rv). Ook met deze maatregel wordt in zekere zin teruggekeerd naar het ‘efficiënte’ oud-vaderlandse beslagrecht. Op grond van art. 148 AMP bestond bij conservatoire beslaglegging op roerende zaken de bewaring eveneens alleen als een aanvullende doch niet verplichte mogelijkheid (zie nu ook art. 709 Rv).

In 1992 is de vanwaardeverklaringsprocedure omtrent een gelegd conservatoir c.q. revindicatoir beslag uit de wet geschrapt. Naar huidig recht dient een beslaglegger van een conservatoir (730 Rv-)beslag binnen een door de verlofrechter gestelde termijn alleen nog maar een *eis in de hoofdzaak* in te stellen (art. 700 lid 3 Rv). De instelling daarvan kan via verschillende procedures plaatsvinden: onder andere een dagvaardingsprocedure, een verzoekschriftprocedure, een kortgeding, of een arbitrale procedure. Ook een procedure voor een ‘vreemde rechter’ geldt als eis in de hoofdzaak. In de hoofdzaak wordt vervolgens de materieelrechtelijke aanspraak – waarvoor ter bewaring het conservatoir beslag is gelegd – onderzocht waarna daarover een bindende en reëel te executeren uitspraak wordt gedaan. Opmerkelijk in rechtshistorische zin is het feit dat zowel onder het oud-vaderlandse beslagrecht uit 1799 (impliciet uit art. 144 AMP) als onder het huidige beslagrecht (art. 700 lid 3 Rv) na conservatoire beslaglegging maar één civiele procedure diende respectievelijk dient te worden

geëntameerd. Onder het Franse en Nederlandse beslagrecht uit de periode 1811-1991 dienden na een gedaan conservatoir c.q. revindicatoir beslag in formele zin twee verschillende procedures parallel naast elkaar plaats te vinden: de procedure tot vanwaardeverklaring van het gelegde beslag en de civiele procedure omtrent de (eventuele) materieelrechtelijke aanspraak van de beslaglegger. Ook met deze algehele schrapping van de ‘formele’ (Franse) vanwaardeverklaringsprocedure voor conservatoire beslagen in 1992 is het Nederlandse beslagrecht meer naar een systeem opgeschoven dat sterk doet denken aan het oud-vaderlandse recht (de Algemeene Manier van Procèdeeren uit 1799).

Eerst met de invoering van de bepalingen van art. 704, 733 lid 2, 735 en 737 lid 2 Rv heeft de wetgever in 1992 voor het eerst de overgang van conservatoire beslagen in executoriale beslagen (Boek 2 Rv) of andere executoriale maatregelen (art. 3:300 BW) in de wet vastgelegd en uitgewerkt. Voor het *reguliere einde van een 730 Rv-beslag* zijn vooral art. 733 lid 2, 735 en 737 lid 2 Rv van belang. Art. 735 leden 1 en 2 Rv herbergt de regelingen van reguliere beëindiging van 730 Rv-beslagen in het algemeen. Daarnaast kent de wet nog aparte regelingen inzake de reguliere beëindiging van twee bijzondere 730 Rv-beslagen in art. 733 lid 2 Rv (conservatoir deelgenotenbeslag) en art. 737 lid 2 Rv (paulianabeslag).

Al met al kan worden geconstateerd dat de reguliere afwikkeling van conservatoire beslagen tot afgifte en levering – via verschillende vormen van reële executie tot afgifte en levering (o.a. art. 492 e.v. Rv en art. 3:300 BW) – sinds 1992 in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering een stuk inzichtelijker is geworden. Vóór 1992 ging elk conservatoir beslag alleen regulier over in een executoriaal beslag of andere executoriale maatregel nadat het door de rechter uitdrukkelijk ‘van waarde’ was verklaard. Dit reguliere einde van conservatoire beslagen na vanwaardeverklaring stond echter niet uitdrukkelijk vermeld in de wet (*Code de Procédure Civile* of Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering), maar vloemde voort uit het ongeschreven recht (*droit commun des saisies* ofwel de ‘aard van de rechtsfiguur van beslag’).

Met betrekking tot enkele complicaties bij conservatoire beslagen tot afgifte en levering – te weten: voortijdige beëindiging van het beslag, onrechtmatige of vexatoire beslaglegging, faillissement van de beslagdebiteur en substitutie van beslagobjecten – kan op basis van *Hoofdstuk 6* het volgende worden gezegd.

De *voortijdige beëindiging van een conservatoir (730 Rv-)beslag naar aanleiding van een conservatiegeschil* is tegenwoordig neergelegd in art. 705 Rv. Op basis van deze wetsbepaling kan in kort geding een gelegd conservatoir beslag op twee manieren worden opgeheven. Enerzijds kan de voorzieningenrechter met een constitutief vonnis het conservatoire beslag eigenhandig opheffen. Anderzijds kan de voorzieningenrechter als vanouds – dat wil zeggen zoals min of meer vóór 1991 – met een condemnatoir vonnis de beslaglegger in kwestie veroordelen om het gelegde beslag op te heffen. Deze op basis van art. 705 Rv ingestelde mogelijkheid tot direct rechterlijk ingrijpen in een gelegd conservatoir beslag moet met name in het licht worden gezien van de tegenwoordig

zeer summiere rechterlijke toets bij het verzoek tot een voorafgaand beslagverlof (art. 700 Rv), de verminderde mogelijkheden tot het ‘zwart’ of ‘grijs’ maken van beslagen in de praktijk, alsmede de afschaffing van de procedure tot vanwaardeverklaring van beslagen. Het conservatiegeschil op de voet van art. 705 Rv is hiermee tegenwoordig de centrale wettelijke regeling geworden voor bescherming van beslagenen tegen incorrecte c.q. onrechtmatige conservatoire beslaglegging.

Tot slot valt ook in dit verband weer op dat juist de mogelijkheid tot directe opheffing van conservatoire beslagen door de rechter, zoals die min of meer bestond onder het oud-vaderlandse beslagrecht (art. 136 AMP: de mogelijkheid tot rechterlijke nietigverklaring van een gedaan ‘arrest’), met de invoering van het huidige art. 705 Rv weer een vaste basis in de Nederlandse beslagwetgeving heeft verkregen.

Onrechtmatige of vexatoire (730 Rv-)beslagen en de daaruit voortvloeiende aansprakelijkheid voor de beslaglegger zijn een constante factor in het Nederlandse beslagrecht van zeker de afgelopen twee eeuwen geweest. Een belangrijke ontwikkeling in het kader van aansprakelijkheid voor onrechtmatig c.q. vexatoir beslag was de vestiging van risicoaansprakelijkheid voor de beslaglegger sinds 1965 op basis van jurisprudentie van de Hoge Raad (Snel/Ter Steege) en de verdere uitwerking hiervan ná 1992 met een diversificatie tussen risicoaansprakelijkheid en misbruik van beslagrecht (Hoda International/Mondi Foods). Het is verder opvallend dat met betrekking tot conservatoire beslagen – met uitzondering van de conservatoire beslagen ingevoerd op basis van internationale verdragen (art. 729c Rv en art. 1019g Rv) – de bijzondere bepalingen omtrent aansprakelijkheid voor onrechtmatig beslag (zoals art. 732 oud-Rv en 739 oud-Rv) uit de huidige wet zijn verdwenen. Blijkbaar vond de wetgever in 1992 dat de algemene civielrechtelijke onrechtmatige daadsactie in art. 6:162 BW een voldoende wettelijke basis vormt voor (risico)aansprakelijkheid van de beslaglegger voor een onrechtmatig (730 Rv-)beslag.

Sinds 1838 is het wettelijke systeem van *verval van conservatoire en executoriale beslagen onder een failliete beslagdebiteur* – eerst in art. 771 oud-WvK en daarna in art. 33 (oud-)Fw – in essentie ongewijzigd gebleven: met uitzondering van beslagen tot afgifte van het beslagobject op basis van een goederenrechtelijk recht, vervallen alle door afzonderlijke crediteuren gelegde beslagen op vermogensbestanddelen van de failliet. In de huidige wet staat echter nergens bepaald – ook niet in art. 33 lid 2 Fw – dat de ten laste van een failliete beslagdebiteur gelegde beslagen op basis van een persoonlijk recht (tot verhaal, afgifte of levering) van de beslaglegger vervallen, in tegenstelling tot de beslagen op basis van een goederenrechtelijk recht (tot afgifte; op de voet van art. 492, 730 en 768 Rv). In deze context zouden de in 1897 afgeschafte bepalingen van art. 771 leden 2 en 3 oud-WvK nog tot voorbeeld hebben kunnen dienen. Hieruit kon immers worden afgeleid dat de reële executie op basis van revindicatie c.q. het reclamerecht, inclusief de daaraan gerelateerde revindicatoire beslagen (art. 721 oud-Rv), ondanks een faillissement van de beslagdebiteur kon voortgaan. Een dergelijke eenduidigheid – namelijk géén verval van een op een

goederenrechtelijk recht gebaseerd 730 Rv-beslag als ook een executoriaal beslag ex art. 492 Rv of het maritaal beslag ex art. 768 Rv op vermogensbestanddelen van de failliete beslagdebiteur – zou naar mijn idee ook in de huidige wet kunnen worden geïntroduceerd. Daarom mijn pleidooi tot wijziging van de eerste zinsnede van het huidige art. 33 lid 2 Fw in: “Gelegde beslagen op enig deel van het vermogen van de schuldenaar vervallen met uitzondering van beslagen op basis van een goederenrechtelijk recht; [...]”

Met de invoering in 1992 van de mogelijkheid dat een 730 Rv-beslag op roerende niet-registerzaken (art. 734 jo. art. 455a Rv) of onroerende zaken (art. 734 jo. art. 507a Rv) steeds automatisch wordt omgezet in een verhaalsbeslag op de in de plaats gekomen verzekeringspennningen, de zaaksvervanging of *substitutie*, vormt de huidige wet een zeer duidelijke breuk met de oude beslagwetgeving. Samen met de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek heeft de substitutie in 1992 een ruimere toepassing in zowel het materiële als formele privaatrecht gekregen. Naar mijn mening echter nog onvoldoende. Wettelijke substitutieregelingen voor (730 Rv-) beslagen op bijvoorbeeld toonder- of orderpapier, aandelen, effecten, teboekgestelde schepen en luchtvaartuigen, alsmede voor (730 Rv-)beslag onder de beslaglegger zelf, ontbreken. In dergelijke gevallen zal het eertijds gelegde beslag, na tenietgaan van het beslagen goed, in beginsel eveneens ophouden te bestaan. Mogelijk zou substitutie ook bij deze beslagtypen alsnog kunnen worden bereikt door middel van analogische toepassing van art. 455a of art. 507a Rv.

In het kader van *de samenloop van (730 Rv-)beslagen* – zoals tot slot aan de orde gesteld in *Hoofdstuk 7* – ging de Nederlandse wetgever eerst in 1992 duidelijk overstag en werd het (Franse) cumulatieverbod bij beslagen min of meer ingeruild voor een algemene mogelijkheid tot cumulatief beslag binnen het gehele civiele beslagrecht (zie voor 730 Rv-beslag: art. 734 jo. art. 457, 474a, 478, 513, 569, c.q. 584f Rv). Met deze verruimde mogelijkheden tot cumulatief beslag zijn in de wet tevens op ruime schaal aanvullende regelingen getroffen voor de uit cumulatief beslag voortvloeiende vormen van beslagcollisie (zie voor 730 Rv-beslag: art. 736 Rv). Voor de beslagpraktijk betekent dit dat hiermee de deur is opengezet voor een veelheid aan situaties waarin zich beslagcollisie kan voordoen. Maar doordat de wetgever in de wet, per beslagtype, tevens regelingen heeft opgenomen omtrent de afwikkeling van eventuele beslagcollisie, bestaat in het huidige recht voor alle betrokkenen bij een cumulatief (730 Rv-)beslag veel meer duidelijkheid dan onder het oude recht het geval bleek.

BIJLAGE 1

Relevante artikelen met betrekking tot ‘arresten tot afgifte en levering’ uit de Algemeene Manier van Procedeeren (1799)⁶⁴¹

Art. 133 (*Geen Bataafsch Burger arrestabel, dan in drie gevallen.*):

Geen Burger of Ingezeten van de Bataafsche Republiek is in persoon of goederen arrestabel, dan alleen in deeze gevallen:

- a. dat gearresteerd mogen worden zoodanige Goederen van een Ingezeten van deeze Republiek, waarop de Arrestant eenig reëel recht, het zy van Eigendom, Hypotheek, of dergelyk wil vervolgen.
- b. dat in hun Persoon alleen arrestabel zyn die geenen, welker Boedels daadelyk zyn insolvent verklaard.
- c. dat de Persoonen en Goederen beiden gearresteerd mogen worden van allen, die door hunne daaden toonen toebereidzelen te maaken, om zich buiten deeze Republiek te begeven, of zich bedektelyk van hunnen Boedel en Goederen trachten te ontdoen.

Art. 134 (*Vreemdelingen zyn arrestabel.*):

De Persoonen of Goederen van hun, die buiten de Bataafsche Republiek woonachtig zyn, mogen overal gearresteerd worden, om daar door het Rechtsgebied van eenige Rechtbank of Gerechtshof ten hunnen opzichte te wettigen, en derzelve gewysde ter executie te kunnen leggen.

Art. 135 (*Een Vreemdeling, arrest doende, moet domicilie kiezen.*):

Een Vreemdeling of deszelfs Gemagtigde arrest doende op de Persoon of Goederen van een ander Vreemdeling, of ook op zoodanige Goederen, waarop hy recht van eigendom of hypotheek vermeent te hebben, is verpligt by zyn arrest domicilie te kiezen, binnen de Stad of Plaats, waar de Rechtbank, onder welks Rechtsgebied het arrest gedaan wordt, haare Zitting houdt, en by gebreke van dien zal het arrest daadelyk, en zonder dat daartoe eenige Rechterlyke Verklaaring zal worden verëischt, gehouden worden van onwaarde, en als niet gedaan.

Art. 136 (*Als mede borg stellen.*):

Zoodanig Arrestant zal, na daartoe door of van wegen den Gearresteerden zelve, of die geenen, welke zouden kunnen aantoonen daarby belang te hebben, te zyn geïnsinuéerd, (volgens Formulier No. 39.⁶⁴²) binnen driemaal vier-en-

⁶⁴¹ Uit: *Algemeene Manier van Procedeeren in Civiele en Crimineele Zaaken; met de daartoe behorende instructien voor alle openbaare aanklagers, rechtbanken en gerechtshoven in de Bataafsche Republiek. Gearresteerd by Decreet van het Vertegenwoordigend Lighaam des Bataafschen Volks, Op den 22. Augustus 1799. [...], Hoofdstuk II (Manier van procèdeeren in civiele zaaken, zoo voor de burgerlyke rechtbanken als voor de departementaale gerechtshoven.)*, Titel V, Afdeeling IV (*Van zaaken van Arrest*), Art. 133-157 AMP.

⁶⁴² *Formulier No. 39.*:

twintig uren moeten stellen behoorlyke borgtocht voor alle kosten, schaden en interessen, welke door zoodanig Arrest veröorzaakt zouden kunnen worden, en daarvan aan den Insinuant binnen driemaal vier-en-twintig uren moeten leveren behoorlyke Acte; by gebreke van 't welk hetzelfde arrest, op een verzoek door den Insinuant by Requeste gedaan, (volgens Formulier No. 40.⁶⁴³) door den Rechter daadelyk zal worden verklaard nietig en van onwaarde, met dat gevolg, dat zoodanig arrest niet andermaal zal mogen gedaan worden, dan met byvoeging van eene behoorlyke Acte van Borgtocht; alles onverminderd het recht en actie van den Gearresterden, ten opzichte van het nietig verklaarde arrest zelve.

Art. 137 (*Wanneer Vreemdelingen, arrest doende, met de zaak zelve te verwijzen naar hunnen gewoonen Rechter.*):

Vreemdelingen, onder een en denzelfden Rechter behorende, zullen elkander en hunne Goederen, binnen de Bataafsche Republiek, wel mogen arresteren tot verzekering van hun agterwezen, doch zal de Gearresterde mogen verzoeken, dat de zaak mag worden verwezen naar hun beider dagelykschen Rechter; blyvende niettemin het arrest tot verzekering standhouden, ter tyd en wylen de zaak

No. 39. behorende tot Art. 136.

B. woonende alhier of, (zoo hy een Vreemdeling is) woonende te, doch by deezee domicilie kiezende ten huize van, woonende alhier, doet door my ondergeteekenden Gerechtsbode der Burgerlyke Rechtbank te

insinueeren

A, woonende te doch domicilie gekozen hebbende ten huize van enz.

Dat hy Geinsinueerde binnen driemaal vier-en-twintig uren zal hebben te stellen behoorlyke Borgtocht voor alle kosten, schaden en Interessen, welke door zoodanig Arrest, als de Geinsinueerde heeft kunnen goedvinden op den laatstleeden te doen, op enz. aan den Insinuant veroorzaakt zouden kunnen worden, en daarvan aan den Insinuant binnen dezelve drie maal vier-en-twintig uren te leveren behoorlyke Acte, of dat, by gebreke van dien, hetzelfde Arrest zal worden nul verklaard.

Gedaan te op den

⁶⁴³ *Formulier No. 40.:*

No. 40. behorende tot Art. 136.

Aan de Burgerlyke Rechtbank te

Geeft te kennen B.

Dat enz.

Nota.

De middelen van dit Request moeten behelzen een voordragt van het gedaan Arrest; van het vorderen van Borgtocht by insinuatie; en het niet stellen van dezelve.

Zoo keert hy zich tot deezee Rechtbank, verzoekende dat het voorschr. Arrest, door A, gedaan, daadelyk moge worden verklaard nietig en van onwaarde, en hy A. tevens geöordonneerd te betalen de kosten, op dit verzoek gevallen.

zelve, of de wettigheid of onwettigheid van 't Arrest, door dien Rechter by uiterlyk gewysde zal zyn beslist.

Art. 138 (*Arresten op Goederen van desolate Boedels, waar te behandelen.*):

De kennisneming van arresten, gedaan op Goederen, behoorende tot een Boedel, welke onder publieke beheering gebragt is, zal ten verzoeken van de Sequesters of Curateurs moeten worden verwezen naar de Rechtbank van de plaats, alwaar de Boedel beheerd wordt; blyvende niettemin het arrest voortduuren, tot dat de zaak voor die Rechtbank by uiterlyk gewysde zal zyn beslist.

Art. 139 (*Van arresten op parten Scheeps, het meerendeel niet uitmaakende.*):

Eenige Parten Scheeps, niet uitmaakende het meerendeel van dien, gearresteerd zynde, zullen de Schepen daardoor niet belet worden te vaaren, onverminderd en zonder benadeeling van 't zelve arrest, mids dat de Schipper voor den Rechter onder Eede zal hebben verklaard, hoe veel hy het gearresteerde waardig agt, en belove, na zyn volbragte reize, ten behoeve van den Arrestant, indien het arrest by gewysde zal zyn gewettigd, te zullen doen goede rekening, bewys en uitkeering; en zal de Schipper, een Vreemdeling zynde, tot dat einde domicilie kiezen.

Art. 140 (*Van arresten op een geheel Schip, of 't meerendeel van dien.*):

Maar 't geheele Schip of 't meerendeel gearresteerd zynde, zal 't zelve niet mogen vaaren, zonder dat altoorens Borgtocht voor 't gewysde zal zyn gesteld; uitgezonderd wanneer 't Schip voor dato van 't arrest bevracht is, en daarvan blykt by publiek Instrument, in welken gevalle alleen Borgtocht voor de waarde van 't Schip zal worden gesteld; doch zoodanig arrest gedaan zynde, uit hoofde van Kusting, Byl- ofte Bodemarybrieven, zal 't zelve niet mogen afgedaan worden onder eenige Borgtocht, dan met toestemming van den Arrestant.

Art. 141 (*Van arresten op een Zylree- liggend Schip, of op Goederen aan boord.*):

Een Zylree-liggend Schip, of Goederen aan Boord van eenig Schip, het zy uitgaande, het zy inkomende, gearresteerd zynde, zal de Arrestant gehouden zyn, binnen tweemaal vier-en-twintig uren, de redenen van zyn arrest, in geschrifte, aan den Schipper of aan Scheepsboord, of, wanneer Goederen gearresteerd zyn, aan den geen, aan wien dezelve Goederen behooren of geadresseerd zyn, of door wien dezelve zyn afgeladen, te leveren, met Copiën van de bescheiden, waarop hy het arrest zal willen gronden; zullende, by gebreke van dien, het arrest worden gehouden voor nietig en van onwaarde.

Art. 142 (*Welke arresten op eigen gezag mogen gedaan worden.*):

Alle arresten op Goederen mogen geschieden op eigen gezag van de Arrestanten (by Acte van arrest, volgens Formulier No. 41⁶⁴⁴) doch van het doen van arres-

⁶⁴⁴ Formulier No. 41.:

No. 41. behoorende tot Art. 142.

ten op Persoonen, moet men zich by Request (volgens Formulier No. 42.⁶⁴⁵) aan den Rechter vervoegen, en, zoo veel doenlyk met bewys van de schuld, en van de redenen tot arrest, verzoeken auctorisatie op den Gerechtsbode, om het arrest te doen.

Art. 143 (*Hoe op een verzoek om auctorisatie tot arrest te disponeeren.*):

Wanneer de Rechter de redenen genoegzaam gegrond vindt, verleent hy de verzogte auctorisatie tot het doen van 't Arrest, en ordonneert voords Comparitie tot accord, nadat 't arrest geschied zal zyn.

Art. 144 (*Hoe den Arrestant tot het verzoeken van Appointement van Citatie te noodzaaken.*):

De Comparitie tot accord voor den Rechter gehouden vrugteloos aflopende, zal het den Gearresteerden vry staan by Request aan den Rechter te verzoeken, dat aan den Arrestant een korte tyd bepaald worde, binnen welken hy tegen den gearresteerden Appointement van Citatie zal moeten verzoeken, op zoodanige korte termynen, als de Rechter zal bepaalen, of dat by gebreke van dien het arrest daadelyk kost en schadeloos zal worden afgedaan.

Art. 145 (*Een arrest op eigen gezag gedaan, door den Rechter te doen goedkeuren.*):

Een Arrest op Goederen op eigen gezag gedaan zynde, zal de Arrestant, op poene dat het arrest, ten verzoeken van de belanghebbenden, zal worden nietig ver-

A. woonende te doet door my ondergeteekenden Gerechtsbode van de Burgerlyke Rechtbank te
arresteeren

onder B, de navolgende goederen enz. ten einde dezelve goederen niet zullen worden verkogt, vervoerd, of daaröver eenige beschikking gemaakt ten nadeele van dit Arrest; nemaar om daar door te bewaaren het recht van Eigendom, hetwelk de arrestant daaröp vermeent te hebben, en deszelfs Actie, om dezelve goederen , als eigene goederen , te mogen opëischen.

Gedaan te op den

⁶⁴⁵ *Formulier No. 42.:*

No. 42. behoorende mede tot Art. 142.

Aan de Burgerlyke Rechtbank te

Geeft te kennen A.

dat enz.

Nota.

By de middelen van dit Request de gronden der vordering, en tot het doen van Arrest, optegeven.

Zoo keert hy zich tot deeze Rechtbank, verzoekende Appointement, waarby een Gerechtsbode van deeze Rechtbank worde gelast, de Persoon van B. te nemen in Arrest, en dezelve in het Civiel Gyzelhuis van deeze Rechtbank over te brengen.

klaard, binnen zes weeken daarna by Requeste aan den Rechter moeten verzoeken, dat hetzelfde arrest door hem zal worden goedgekeurd, en stand moeten houden, tot nadere dispositie van den Rechter. Op dit Request zal de Rechter, zulks mogelyk en dienstig oordeelende, eene Comparitie ordonneeren, om den geenen, wiens Goederen gearresteerd zyn, en verdere belanghebbenden te hooren, en na het aflopen van de Comparitie disponeeren, als naar behooren.

Art. 146 (*Een Arrestant op Goederen tot het vraagen van Appoinctement van Citatie te noodzaaken.*):

Het staat den Gearresteerden, mids, zoo hy een Vreemdeling is, vooraf domicilie kiezende, van het oogenblik af aan, dat het arrest geschied is, ten allen tyden vry, om den Arrestant tot het verzoeken van Appoinctement van Citatie te noodzaaken; op gelyke wyze als by Art. 144 omtrent arresten op persoonen is vastgesteld.

Art. 147 (*Hoedanig een verzoek om Appoinctement van Arrest en Citatie in te rigten.*):

Alle Requesten en Appoinctementen van Arrest en Citatie of van Citatie alleen, zoo het arrest reeds is gedaan, moeten (volgens Formulier No. 43.⁶⁴⁶) worden ingerigt tegen den Gearresteerden, om te antwoorden op des Arrestants eisch en conclusie, zoo tot bekrachtiging van het arrest, als tot het bekomen der voldoening, levering, of anderszins, die de Arrestant vermeent van den Gearresteerden

⁶⁴⁶ *Formulier No. 43.:*
No. 43. behoorende tot Art. 147.

Aan de Burgerlyke Rechtbank te

Geeft te kennen A.
Dat enz.

Deeze middelen behooren te behelzen:

- a. *eene opgave van de vordering;*
- b. *de gronden waarop de Verzoeker vermeent deswegens Arrest te kunnen doen.*

Weshalven hy zich keert tot deeze Rechtbank verzoekende Appoinctement, waarby een Gerechtsbode van de Rechtbank worde gelast, onder C. te nemen in arrest alle zodanige Goederen en Gelden, als aan B. toebehorende onder hem C. eenigszins berustende zyn; en wyders, 't Arrest gedaan zynde, den voornoemden B., alsmede C., te dagvaarden om te verschynen t' eenen bekwaamen dage ter Extraördinaire Rolle van deeze Rechtbank, om te antwoorden en voord te procederen op den volgenden Eisch en Conclusie:
"Eerstelyk (voor zoo veel B. betreft) tot de bekrachtiging van 't gedaan Arrest, en dat hy B. zal worden gecondemneerd hetzelfde te gehengen en gedoogen, alsmede aan den verzoeker opteleggen en te voldoen, enz; en dat voords het gearresteerde goed voor des Verzoekers voorsz. agterweezen zal worden verklaard exsemtabel; alles met de kosten. En dat eindelyk C. ook zal worden gecondemneerd, het Arrest te gehengen en te gedoogen, alsmede des noods onder Eede optegeven, of en wat hy van B. onder zich heeft, mede met de kosten ingeval van tegenspraak."

te kunnen vorderen; En voorts ook tegen den geenen, onder wien het Arrest gedaan is, om het zelve te gehengen en te gedoogen, als mede des needs onder Eede op te geven, of en wat hy van den Gearresteerden onder zich heeft.

Art. 148 (*Hoe Arresten worden te werk gelegd.*):

De Arresten worden te werk gelegd door een Gerechtsbode of Exploictier, in arresten op persoonen door, des needs met adsistentie van Justitie-Dienaars, den Gearresteerden in het Civiel Gyzelhuis van de Rechtbank of van het Gerechtshof over te brengen; in arresten op onroerend goed, door Insinuatie aan den Eigenaar of Bewooner van het Perceel, of, onbewoond zynde, by aanplakking op den Voorgevel, en daar en boven by Insinuatie ter Secretarye van de Plaats, alwaar het Prothocol van die goederen gehouden wordt; en in arresten op roerend goed, door Insinuatie van een Acte of Appointement aan den geenen, onder wien 't arrest geschiedt, des needs ook met inlogeering van Boden, of overbrenging van het gearresteerde op een andere verzekerde plaats, mids daartoe in 't byzonder door den Rechter auctorisatie verleend zy.

Art. 149 (*Aan den Gearresteerden Copie Acte van Arrest te leveren.*):

De Gerechtsbode levert aan den Gearresteerden by het doen van het arrest, of uiterlyk binnen vier-en-twintig uren daar na, Copie Acte van Arrest, zoo daar toe vooraf geen auctorisatie verzorgt is, of anders Copie van het Request om auctorisatie en van het Appointement daar op geslagen.

Art. 150 (*Relaas wegens een gedaan arrest.*):

De Gerechtsbode of Exploictier zal van het gedaan arrest aan den Arrestant moeten uitleveren behoorlyk Relaas, inhoudende den tyd wanneer, de plaats waar, de persoon aan wie, en de wyze op welke, hy het arrest heeft geëxploicteerd.

Art. 151 (*By het Exploict Copiën der Stukken over te leveren.*):

By het exploicteeren van een Appointement van Arrest en Citatie, of Citatie alleen, zullen altyd gevoegd en aan den Gearresteerden overgeleverd worden Copiën van de Stukken, welker Lyst of Notitie onder het Request gevonden wordt.

Art. 152 (*Gevolg als de Arrestant niet verschynt.*):

Den Rechtsdag dienende, en den Arrestant niet verschynende, zal de Gearresteerde ontslagen worden van de daaging, en het arrest kost- en schadeloos afgedaan, met condemnatie van den Arrestant tot vergoeding van kosten, schaden en intressen, en in de kosten van de zyde van den Gearresteerden gevallen.

Art. 153 (*Gevolg, als de Gearresteerde niet verschynt.*):

Indien de gearresteerde niet verschynt, wordt door den Rechter verklaard, dat het arrest zal blyven stand houden tot den uiteinde van de zaak, en zal de Arrestant worden toegelaten tot het doen van een tweede dagvaarding, met condemna-

tie van den Gearresteerden in de kosten van de eerste dagvaarding, en voords geprocedeerd by drie dagvaarding, als hier vooren Titel 4. is vermeld.

Art. 154 (*Gevol, als de geen, onder wien 't arrest gedaan is, niet vershynt.*):
Indien de geen, onder wien het arrest gedaan is, niet vershynt, zal de Rechter hem condempneeren om het arrest tot den uiteinde toe te gehengen en te gedoogen, en om voords, des noods onder Eede, optegeven, wat hy van den Gearresteerden onder zich heeft.

Art. 155 (*Afdoening van 't arrest onder Borgtocht.*):
Zonder de beslissing ten principaalen aftewagten, heeft de Gearresteerde het vermogen, om by zyn antwoord ter Rolle te verzoeken eene provisioneele afdoening van 't arrest, onder behoorlyke gejustisiceerde Borgtocht voor het gewysde, op welken voet alle arresten (uitgenomen die uit krachte van vermeend eigendom of hypotheek gedaan worden) kunnen worden ontslagen.

Art. 156 (*Daarop daadelyk te voldingen.*):
Op zoodanig verzoek van provisioneel ontslag is de arrestant verplicht staande Rolle te antwoorden en te voldingen.

Art. 157 (*Gevolgen van het schenden van een arrest.*):
Die een Arrest schendt of violeert, zal onverminderd de straffen, welke by eenige plaatselyke Wetten daar op zyn gesteld, by personeele Gyzeling kunnen genoodzaakt worden om hetzelve te herstellen, het zy by wege van Exsecutie der tegen hem verleende condemnatie tot gehengen en gedoogen van het arrest; het zy uit kragte eener auctorisatie, daar toe door den Rechter te verleen.

BIJLAGE 2

Relevante artikelen inzake de ‘saisie-revendication’ uit de *Code de Procédure Civile* (1811-1838)

Deuxième partie, Livre I, Titre III. <i>De la Saisie-revendication.</i>	Tweede deel, Boek I, Derde Tytel. <i>Van beslag in eigening (of revendication).</i>
<u>Art. 826.</u> Il ne pourra être procédé à aucune saisie-revendication qu’en vertu d’ordonnance du président du tribunal de première instance, rendue sur requête, et ce, à peine de dommages-intérêts tant contre la partie que contre l’huissier qui aura procédé à la saisie.	<u>Art. 826.</u> Daar zal tot geen beslag in eigening (<i>revendication</i>) overgegaan kunnen worden dan uit kracht van een bevel van den voorzitter der vierschaar van eersten aanleg, op verzoekschrift verleend, en zulks op straffe van schaden en intressen zoo tegen de party als tegen den deurwaarder die het beslag ondernomen zou mogen hebben.
<u>Art. 827.</u> Toute requête à fin de saisie-revendication désignera sommairement les effets.	<u>Art. 827.</u> Alle verzoekschrift ten einde van beslag in eigening zal de goederen kortelijk opnoemen.
<u>Art. 828.</u> Le juge pourra permettre la saisie-revendication, même les jours de fête légale.	<u>Art. 828.</u> De regter zal het beslag in eigening mogen toestaan, zelfs op wettige feestdagen.
<u>Art. 829.</u> Si celui chez lequel sont les effets qu’on veut revendiquer refuse les portes ou s’oppose à la saisie, il en sera référé au juge; et cependant il sera sursis à la saisie, sauf au requérant à établir garnison aux portes.	<u>Art. 829.</u> Ingeval hij ten wiens huize de goederen zijn, die men eigenen (<i>vindiceeren</i>) wil, den ingang weigert of zich tegen de in beslagneming verzet, zal deswegens den regter bij onverwijld en onervankelijke voorziening verzocht, en middelerwijl de beslagneming opgeschort worden, behoudens aan den verzoeker, het stellen van wachten aan de deuren.

<p><u>Art. 830.</u> La saisie-revendication sera faite en la même forme que la saisie-exécution, si ce n'est que celui chez qui elle est faite pourra être constitué gardien.</p>	<p><u>Art. 830.</u> Dit beslag in eigening zal op gelijke wijze geschieden als de in beslagneming bij <i>executie</i>, uitgenomen, dat de gene ten wiens huize het geschiedt, oppasser gesteld mag worden.</p>
<p><u>Art. 831.</u> La demande en validité de la saisie sera portée devant le tribunal du domicile de celui sur qui elle est faite; et si elle est connexe à une instance déjà pendante, elle le sera au tribunal saisi de cette instance.</p>	<p><u>Art. 831.</u> De vordering ter deugdelijkverklaring van het beslag zal gebragt worden voor het gerecht der woonstede van den genen tegen wien het gedaan is; en zoo het verknocht is met een alreeds hangende zaak, voor het gerecht waar voor deze zaak hangende is.</p>

BIJLAGE 3

Relevante artikelen inzake het ‘revindicatoir beslag’ uit het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (1838-1991)⁶⁴⁷

Boek III, Titel IV, Afdeling I: Van het beslag tot revindicatie van roerende goederen:

Op 1 oktober 1838:	Op 1 januari 1897:	Vanaf 1 november 1952 (t/m 31 december 1991):
<u>Art. 721.</u> De eigenaar van roerend goed, welke regt heeft tot revindicatie of reclame, kan hetzelfde onder elken bezitter in beslag nemen.	<u>Art. 721.</u> Ieder, die regt heeft tot revindicatie of reclame van roerend goed, kan dit in beslag nemen.	<u>Art. 721.</u> 1. Ieder, die regt heeft tot revindicatie of reclame van roerend goed of tot de levering van een schip, hetwelk is teboekgesteld in een der registers vermeld in den eersten en laatsten titel van het tweede boek van het Wetboek van Koophandel, kan dit in beslag nemen. 2. Beslag mag niet worden gelegd op goederen bestemd voor den openbaren dienst.
<u>Art. 722.</u> Tot dit beslag mag niet worden overgegaan, dan krachtens een bevelschrift door den voorzitter der regtbank uitge-	<u>Art. 722.</u> [Ongewijzigd t.o.v. 1838]	<u>Art. 722.</u> [Ongewijzigd t.o.v. 1838]

⁶⁴⁷ De wettelijke regeling van het revindicatoir beslag in art. 721-726 oud-Rv is gedurende de periode 1838-1991 in totaal viermaal door de volgende wetten gewijzigd: Wet van 7 juli 1896, Stb. 103, *Lex Hartogh* (gewijzigd: art. 721 en 726 oud-Rv); Wet van 12 december 1929, Stb. 530, *Ambtenarenwet*, (toegevoegd: art. 721 lid 2 oud-Rv); Wet van 29 december 1932, Stb. 676, (vervallen: art. 724 oud-Rv; gewijzigd: art. 725 oud-Rv); Wet van 24 juni 1939, Stb. 201 (gewijzigd: art. 721 en 726 oud-Rv).

vaardigd, op een verzoekschrift, waarbij de goederen kortelijk moeten zijn omschreven, op straffe van vergoeding van kosten, schaden en interessen, zoo wel tegen de partij, als tegen den deurwaarder, die tot inbeslagneming, zonder zoodanig bevelschrift, zal zijn overgegaan.		
<u>Art. 723.</u> De voorzitter kan verlof verleen om dit beslag zelfs op zondag te doen.	<u>Art. 723.</u> [Ongewijzigd t.o.v. 1838]	<u>Art. 723.</u> [Ongewijzigd t.o.v. 1838]
<u>Art. 724.</u> Indien degene bij wien de goederen, welke men wil in beslag nemen, zich bevinden, de deuren weigert te openen, of zich tegen de inbeslagneming verzet, zal men zich onverwijld vervoegen tot den president der arrondissementsregtbank, en ter plaatse waar geene rechtbank gevestigd is, tot den kanton-regter, doch inmiddels het beslag moeten staken, onverminderd de bevoegdheid van den arrestant om eene wacht aan de deur te plaatsen.	<u>Art. 724</u> [Ongewijzigd t.o.v. 1838]	<u>Art. 724</u> [Vervallen]
<u>Art. 725.</u> Dat beslag zal in denzelfden vorm geschieden als de inbeslagneming bij executie van roerende goederen.	<u>Art. 725.</u> [Ongewijzigd t.o.v. 1838]	<u>Art. 725.</u> 1. Dat beslag zal in denzelfden vorm geschieden als de inbeslagneming bij executie van roerende goederen.

		2. Het bepaalde bij het eerste lid van art. 444b vindt aldus toepassing, dat de waarde van het in beslag te nemen goed in de plaats treedt van het bedrag der vordering, waarvoor het beslag wordt gelegd.
<p><u>Art. 726.</u></p> <p>1. Binnen acht dagen na het beslag zal er een eisch worden ingesteld tot van-waarde verklaring van het beslag. Deze eisch, mitsgaders de eisch tot opheffing van het beslag, zullen gebragt worden voor den bevoegden regter van den persoon tegen wien de inbeslagneming gedaan is.</p> <p>2. Indien de eisch tot van-waarde verklaring niet binnen den voorzeiden termijn is ingesteld, vervalt het beslag van regtswege.</p>	<p><u>Art. 726.</u></p> <p>1. Binnen acht dagen na het beslag zal er een eisch worden ingesteld tot van-waarde verklaring van het beslag. Deze eisch, mitsgaders de eisch tot opheffing van het beslag, zullen gebragt worden voor den bevoegden regter van den persoon tegen wien de inbeslagneming gedaan is.</p> <p>2. De dagvaarding, waarbij de eisch is ingesteld, zal, indien deze niet is gerigt tegen hem, bij wien de goederen in beslag zijn genomen, binnen acht dagen, nadat zij is gedaan, aan laatstgenoemde worden be-teekend.</p> <p>3. Indien de eisch tot vanwaarde-verklaring niet is</p>	<p><u>Art. 726.</u></p> <p>1. Binnen acht dagen na het beslag zal er een eisch worden ingesteld tot van-waardeverklaring van het beslag. Deze eisch, mitsgaders de eisch tot opheffing van het beslag, zullen gebragt worden voor den bevoegden regter van den persoon tegen wien de inbeslagneming gedaan is.</p> <p>2. De dagvaarding, waarbij de eisch is ingesteld, zal, indien deze niet is gerigt tegen hem, bij wien de goederen in beslag zijn genomen, binnen acht dagen nadat zij is gedaan, aan laatstgenoemde worden be-teekend.</p> <p>3. Indien de eisch tot vanwaardever-</p>

	<p>ingesteld en de dagvaarding, in het geval in het vorig lid bedoeld, niet is beteekend binnen de daarvoor gestelde termijnen, vervalt het beslag van regtswege.</p>	<p>klaring niet is ingesteld en de dagvaarding, in het geval in het vorig lid bedoeld, niet is beteekend binnen de daarvoor gestelde termijnen, vervalt het beslag van regtswege.</p> <p>4. De vanwaardeverklaring van het beslag op een teboekgesteld schip, gelegd uit hoofde van het regt tot levering daarvan, geschiedt onder de voorwaarde, dat het in kracht van gewijsde gegaan vonnis, houdende veroordeeling tot de levering, binnen eenen door den regter te bepalen termijn in het register van teboekstelling wordt overgeschreven.</p>
--	---	--

BIJLAGE 4

Relevante artikelen inzake het ‘conservatoir beslag tot afgifte en levering’ uit het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (2007)

Boek III, Titel IV, Afdeling VII: Van conservatoir beslag tot afgifte van zaken en levering van goederen

Artikel 730 Rv.

Ieder die recht heeft op afgifte van een roerende zaak of levering van een goed of die zodanig recht door een rechterlijke uitspraak tot vernietiging of ontbinding kan verkrijgen, kan deze zaak of dit goed ter bewaring van dit recht in beslag nemen.

Artikel 731 Rv.

Betreft het recht op afgifte een of meer naar de soort bepaalde zaken, dan zal de deurwaarder een aan dat recht beantwoordende hoeveelheid zaken van die soort in beslag nemen, uit te kiezen door de deurwaarder, tenzij de beslagene tijdig een redelijke andere keuze doet.

Artikel 732 Rv.

Betreft het recht op afgifte te velde staande vruchten of beplantingen van een onroerende zaak, dan kan uit dien hoofde beslag worden gelegd overeenkomstig artikel 494. In dat geval worden de in artikel 451 aan de kantonrechter toegekende bevoegdheden uitgeoefend door de voorzieningenrechter van de rechtbank, indien dit bij het in artikel 700, tweede lid, bedoelde verzoekschrift wordt verzocht.

Artikel 733 Rv.

1. Hij die verdeling van een gemeenschap kan vorderen, kan de daartoe behorende goederen in beslag nemen, voor zover zij in het bijzonder in aanmerking komen om aan hem of aan de deelgenoot voor wiens aandeel hij optreedt, te worden toegedeeld.
2. Het beslag vervalt, naarmate de goederen aan een ander worden toegedeeld.

Artikel 734 Rv.

1. Op een beslag als bedoeld in deze afdeling zijn de voorschriften betreffende conservatoir beslag tot verhaal van geldvorderingen van overeenkomstige toepassing, behoudens voor zover dit zou leiden tot toepasselijkheid van de artikelen 447, 448 en 505, derde lid, en 541.
2. In geval van overeenkomstige toepassing van artikel 444b treedt de waarde van het in beslag te nemen goed in de plaats van het bedrag van de vordering waarvoor beslag is gelegd.

3. Artikel 474b is slechts van overeenkomstige toepassing ingeval uit hoofde van het recht waarvoor het beslag is gelegd, tevens recht op de in dat artikel bedoelde baten bestaat.
4. In het in artikel 700, tweede lid, bedoelde verzoekschrift wordt het in beslag te nemen goed omschreven. Vrees voor verduistering behoeft niet te worden gesteld.

Artikel 735 Rv.

1. Een beslag als bedoeld in de voorgaande artikelen, gelegd ter verkrijging van levering van een goed, blijft van kracht totdat hetzij de levering heeft plaatsgevonden, hetzij zes maanden zijn verstreken, nadat in de hoofdzaak een beslissing is verkregen die een executoriale titel oplevert en die in kracht van gewijsde is gegaan.
2. Een beslag als bedoeld in de voorgaande artikelen van deze afdeling op een roerende zaak die geen registergoed is, gaat krachtens artikel 704, eerste lid, over in een executoriaal beslag als bedoeld in artikel 492, indien de door de beslaglegger verkregen executoriale titel tot afgifte strekt.

Artikel 736 Rv.

1. Bij samenloop van een beslag als bedoeld in de onderhavige afdeling met een ander beslag, al of niet van dezelfde aard, kan de meest gerede partij zich tot de rechter wenden, al naar de aard van het andere beslag overeenkomstig artikel 438 of overeenkomstig artikel 705.
2. Wordt op een goed zowel beslag gelegd als bedoeld in de voorgaande artikelen van de onderhavige afdeling als tot verhaal van een geldvordering, dan geldt eerstgenoemd beslag zo nodig tevens als een conservatoir beslag, gelegd tot verhaal van de vordering tot vervangende schadevergoeding wegens uitblijven van afgifte of levering.
3. Een beslag tot verhaal van een vordering tot vervangende schadevergoeding wegens het uitblijven van afgifte of levering kan niet tegen de legger van een beslag tot verkrijging van afgifte of levering van dezelfde zaak of hetzelfde goed worden ingeroepen, indien deze andere goederen van de beslagene aanwijst die voor de vordering voldoende verhaal bieden.

Artikel 737 Rv.

1. Een beslag als bedoeld in deze afdeling kan mede worden gelegd door een schuldeiser die door een rechterlijke uitspraak tot vernietiging op grond van artikel 45 van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek de bevoegdheid kan verkrijgen zich op het goed te verhalen.
2. Is de vernietiging uitgesproken, dan gaat het beslag over in een conservatoir beslag op het goed tot verhaal van zijn vordering of, als te dier zake is voldaan aan de eisen van artikel 704, eerste lid, in een overeenkomstig executoriaal beslag.

ZUSAMMENFASSUNG

Dieses Buch behandelt die sog. „conservatoire beslagen tot afgifte en levering“ gem. Art. 730-737 der niederländischen Zivilprozessordnung (nachfolgend Rv). Für den deutschsprachigen Leser folgt eine kurze Zusammenfassung der einzelnen Kapitel der Arbeit. Viele niederländische Rechtsbegriffe werden dem deutschen Leser vertraut klingen und doch haben sie eine andere Bedeutung als im deutschen Recht. So handelt es sich beim „beslag“ nicht um eine Beschlagnahme im Sinne des deutschen Strafprozessrechts (§§ 111b, 111c StPO) sondern um Pfändung, Arrest bzw. einstweilige Verfügung (803 ff, 916 ff, 935 ff ZPO). Der Begriff „conservatoir beslag“ umfasst nicht nur den einstweiligen Rechtsschutz durch den Arrest (§ 916 ZPO), sondern auch den durch einstweilige Verfügung (§§ 935 ff ZPO). In dieser Zusammenfassung wird das „conservatoir beslag tot afgifte en levering“ übersetzt mit den Begriffen „Arrest auf Herausgabe und Übertragung“ oder „730 Rv-Arrest“.

Das 1. Kapitel enthält die Einleitung zu dieser Arbeit. Die Untersuchung zur Wirkung und Problematik des 730 Rv-Arrestverfahrens ist dabei teilweise aus rechtshistorischer Perspektive geschrieben.

Das 2. Kapitel dieser Arbeit behandelt das niederländische Zwangsvollstreckungsrecht. Das „730 Rv-Arrestverfahren“ ist das bedeutendste Sicherungsmittel des Gläubigers, um dessen Anspruch auf die Primärleistung (auf Herausgabe und Übertragung) zu schützen.

Der Begriff „reële executie“ umfasst jede Form der Zwangsvollstreckung von Primärleistungen in Form der Herausgabe, eines Tuns oder Unterlassens. Bis 1992 konnte vornehmlich nur der Schadensersatzanspruch aber nicht der primäre Erfüllungsanspruch des Gläubigers vollstreckt werden (*nemo praecise ad factum cogi potest*). Heute können Gläubiger im Wege der „reële executie“ ihre Ansprüche auf Herausgabe und Übertragung einfacher durchsetzen. Im niederländischen Recht unterscheidet man zwischen direkter und indirekter „reële executie“. Unter der direkten „reële executie“ versteht man zum Beispiel die Herausgabe und Übertragung des Arrestgegenstandes während man unter indirekter „reële executie“ die Zwangsmittel des Vollstreckungsrechts versteht. Direkte „reële executie“ ist derzeit geregelt in Art. 3:296-301 des niederländischen Bürgerlichen Gesetzbuches (nachfolgend BW): Vornahme einer Rechts-handlung; Art. 491-500, 582, 584r Rv: Herausgabe von nicht registrierten beweglichen Sachen, Schiffen und registrierten Luftfahrzeugen; und Art. 555-558 Rv: Räumung einer Immobilie. Indirekte Formen der „reële executie“ sind in Art. 585-600 Rv (Zwangshaft) und Art. 611a-611i Rv (Zwangsgeld) geregelt. Trotzdem hat die Vollstreckung des Anspruchs auf Zahlung einer Geldsumme, gegenüber der „reële executie“ von Leistungsansprüchen, noch immer eine wichtige Stellung im niederländischen Vollstreckungsrecht: einerseits durch das alte Sprichwort *nemo praecise ad factum cogi potest* (vgl. in Bezug auf die sekundäre Zwangsvollstreckung, Art. 6:74 ff. BW) und andererseits aufgrund

der ausführlichen Regelung der Geldvollstreckung im 2. Buch der Rv (Art. 439-490d, 502-553, 562a-581 und 584a-584q Rv).

1992 wurde das 2. und 3. Buch der Rv an das eben reformierte Bürgerliche Gesetzbuch angepasst. Zusätzlich gab es die Bestrebung, das Arrest- und Pfändungsrecht einfacher zu gestalten. Grundlegende Änderungen wurden aber nicht vorgenommen. Deshalb existiert in der Neufassung der Rv weiterhin die alte Trennung zwischen Pfändungen im Rahmen der Vollstreckung (2. Buch der Rv) und Sicherungsarresten (3. Buch der Rv). Nach wie vor sind die meisten gesetzlich geregelten Vollstreckungspfändungen und Arrestverfahren auf die Geldvollstreckung gerichtet. Die einzige gesetzlich geregelte Form der Individualvollstreckung ist das 730 Rv-Arrestverfahren (eventuell in Verbindung mit dem Arrestverfahren auf Herausgabe von Luftfahrzeugen gem. Art. 729 ff. Rv oder dem gegen einen Ausländer gerichteten Arrest gem. Art. 765 ff. Rv). Seit 1811 kennt das niederländische Recht viele Formen der Geldvollstreckung, aber nur ein Verfahren zur Individualvollstreckung, nämlich die saisie-revendication (Art. 826 ff. C.pr.civ.), das Herausgabearrestverfahren (Art. 721 ff. Rv a.F.) bzw. das 730 Rv-Arrestverfahren (Art. 730 ff. Rv).

Mit der Neuregelung des Arrestverfahrens auf Herausgabe und Übertragung gem. Art. 730-737 Rv im Jahr 1992 wurde die Anzahl der zulässigen und möglichen Arrestgläubiger und Arrestgegenstände – die ausführlich im 3. Kapitel dargestellt werden – erheblich erweitert. Im Gegensatz zu der alten Regelung des Herausgabearrestverfahrens gem. Art. 133 lit. a AMP, Art. 826 C.pr.civ. und Art. 721 Rv a.F. verlangt Art. 730 Rv nicht mehr die Nennung der Gründe, aus denen sich das Recht des Gläubigers ableitet den Arrestanspruch auf Herausgabe oder Übertragung eines Gegenstandes geltend zu machen. Die Regelung des Art. 730 Rv beginnt folgendermaßen: „Jeder, der das Recht auf Herausgabe einer beweglichen Sache oder auf Übertragung einer Sache hat, ...“ Durch diese weite Formulierung ist die Zahl der zulässigen und möglichen Arrestgläubiger und Arrestgegenstände im Rahmen des 730 Rv-Arrestverfahrens nahezu unbeschränkt. Für welchen Gläubiger und auf welchen Gegenstand ein 730 Rv-Arrest angeordnet werden kann, hängt vom Sachverhalt ab. Zum Beispiel kann der Eigentümer einen 730 Rv-Arrest mit dem Ziel anordnen lassen, seinen Anspruch auf Herausgabe gem. Art. 5:2 BW zu sichern. Ein solches (Herausgabe-) 730 Rv-Arrestverfahren kann allerdings gem. Art. 5:2 BW in Verbindung mit Art. 730 Rv nur auf bewegliche Sachen angeordnet werden und sich auch nur auf die Herausgabe richten. Weitere Anspruchsberechtigte eines 730 Rv-Arrestverfahrens auf Herausgabe einer bestimmten beweglichen Sache sind der Besitzer gem. Art. 3:125 in Verbindung mit Art. 5:2 BW, der Verfahrensbeteiligte in einem Zivilprozess im Rahmen der Vorlagepflicht gem. Art. 843a Rv und das Kind, das aufgrund von Art. 8 EMRK einen Anspruch auf Herausgabe seiner Abstammungsdaten hat. Anspruchsberechtigte eines 730 Rv-Arrestverfahrens auf Übertragung einer Sache sind u.a. der Käufer gem. Art. 7:1 ff. BW und der Gläubiger zur Sicherung einer *actio Pauliana* gem. Art. 737 Rv in Verbindung mit Art. 3:45 BW. Der praktische Vorteil einer solch offenen

gesetzlichen Regelung ist, dass die Anforderungen für die Anordnung eines 730 Rv-Arrestes erforderlichenfalls geändert werden können, ohne dabei die Vorschrift des Art. 730 Rv selbst ändern zu müssen. So kann das Recht sich an neue Entwicklungen, zum Beispiel der 730 Rv-Arrest einer Internetadresse (sog. „domeinnamen“), anpassen.

Eine insbesondere aus rechtshistorischer Perspektive interessante Feststellung ist, dass man mit der Einführung des 730 Rv-Arrestverfahrens im Jahr 1992 zu einer allgemeinen und weiten Regelung des Arrestverfahrens auf (unter anderem) Herausgabe und Übertragung zurückgekehrt ist, die so bereits vor ungefähr 200 Jahren in Art. 133 (und Art. 134) AMP bestanden hat. Die Herausgabearrestverfahren gem. Art. 826 ff. C.pr.civ. und Art. 721 ff. Rv a.F. waren besondere Arrestverfahren, die lediglich auf eine ausgewählte Gruppe von Berechtigten anwendbar waren und sich auch nur auf die Herausgabe von beweglichen Sachen bzw. (seit 1952) auf die Übertragung eines registrierten Schiffes richten konnten. Der niederländische Gesetzgeber hat 1992 mit der Einführung eines allgemeinen Arrestverfahrens auf Herausgabe und Übertragung in Art. 730-737 Rv das gleiche beabsichtigt, was er bereits 1838 im Hinblick auf das materielle Zivilrecht (hier die Wiedereinführung der Übertragungsanforderung gem. Art. 639 BW a.F.) beabsichtigte, nämlich die Rückkehr zum ursprünglichen alten niederländischen (Vollstreckungs-)Recht.

Die Rechtsfolgen des 730 Rv-Arrestverfahrens werden im 4. *Kapitel* behandelt.

Erst mit der Einführung der reformierten Arrest- und Pfändungsverfahren im 3. bzw. 2. Buch der Rv im Jahr 1992 hat die blockierende Wirkung aller Arrest- und Pfändungsverfahren zum ersten Mal in der niederländischen Geschichte eine abschließende gesetzliche Regelung erhalten. Die blockierende Wirkung sowohl jedes Arrestes als auch jeder Pfändung führt gegenüber dem Gläubiger zur relativen Nichtigkeit der nachfolgenden – das heißt nach dem Arrest bzw. der Pfändung erfolgten – und besonders im Gesetz genannte Rechtshandlungen mit Bezug auf den Arrest- oder Pfändungsgegenstand, wenn der Gläubiger hierdurch benachteiligt wird. Das bedeutet, dass die blockierende Wirkung unter anderem eines 730 Rv-Arrestverfahrens darin besteht, dass eine nach dem Arrest (oder der Pfändung) vorgenommene Veräußerung bzw. Übertragung des Arrestgegenstandes zur Folge hat, dass die Entstehung eines beschränkten dinglichen Rechts sowie eine Anzahl anderer schuldrechtlicher Pflichten (Miete, Pacht etc.) gegenüber dem Gläubiger keine Rechtswirkung entfalten können. Die blockierende Wirkung einer Vollstreckungspfändung unbeweglicher Sachen, die 1897 durch das sog. Lex Hartogh eingeführt wurde und in Art. 505 Abs. 4 Rv a.F. geregelt war, hat der niederländische Gesetzgeber nach der Reform von 1992 beibehalten. Neben der gesetzlichen Regelung der blockierenden Wirkung von Arresten (und Pfändungen) wurde 1992 auch der Schutz Dritter gegen die blockierende Wirkung bestimmter (730 Rv-)Arreste und Pfändungen gesetzlich näher bestimmt. Ein Dritterwerber eines vom Arrest betroffenen Gegenstandes kann gegen die blockierende Wirkung des Arrests geschützt werden, wenn sich das 730 Rv-Arrestverfahren entweder gegen eine

bewegliche, nicht registrierte Sache beim Schuldner (Art. 453a Abs. 2 Rv) oder bei diesem Dritten (Art. 475h Abs. 2 Rv), oder gegen Inhaberaktien und Orderpapiere (Art. 474a Abs. 1 in Verbindung mit Art. 453a Abs. 2 Rv) richtet.

Als weitere Rechtsfolgen eines Arrestverfahrens können hier noch die strafrechtliche Sanktionierung der Verletzung des Arrestes (Art. 157 AMP, Art. 400 und 408 C.pén., Art. 198 Sr), sowie die Hemmung der (befreienden) Verjährung eines Anspruchs auf Regress, Herausgabe oder Übertragung (Art. 2244 C.civ., Art. 2016 BW a.F., Art. 3:316 BW) genannt werden. Sie sind jahrhundertalte Bestandteile des niederländischen Rechts. Die zwingende Beauftragung eines Verwahrers des Arrest- oder Pfändungsgegenstandes – wie sie noch in Art. 598 C.pr.civ und Art. 450 Rv a.F. erforderlich war – hat innerhalb der derzeitigen gesetzlichen Regelung ihre zentrale Stellung verloren. Nach der derzeitigen Regelung ist eine gerichtliche Verwahrung nur noch bei einem (730 Rv-)Arrest oder einer Pfändung von Bargeld, Aktien und anderen Wertpapieren (Art. 734 in Verbindung mit Art. 445 Rv) zwingend vorgeschrieben. Das Verfahren der zwingenden Beauftragung eines Verwalters, um die erhaltende und sichernde Wirkung des Arrests herbeizuführen, hat insbesondere durch die Rechtsprechung im 20. Jahrhundert deutlich an Effektivität eingebüßt. Die Verwahrer haben den Arrest- oder Pfändungsgegenstand nur selten tatsächlich an sich genommen. Diese Entwicklung hat dann zur präzisen gesetzlichen Regelung der blockierenden Wirkung der einzelnen Arrest- und Pfändungsformen geführt. Mit der Reform von 1992 wurde die blockierende Wirkung des 730 Rv-Arrests effektiver gestaltet.

Hinsichtlich der verschiedenen Abschnitte des gewöhnlichen Verfahrens zur Anordnung unter anderem eines 730 Rv-Arrestes, die im 5. Kapitel ausführlich behandelt wurden, kann folgendes festgehalten werden:

Eine *richterliche Anordnung eines Sicherungsarrestes* musste im gesamten hier untersuchten Zeitraum (1799 bis heute) mit einer Antragsschrift beim zuständigen Richter beantragt werden. Mit Ausnahme der verbesserten, nunmehr für alle Sicherungsarreste geltenden gerichtlichen Anordnungsregelung mittels einer Antragsschrift gem. Art. 700 Abs. 2 in Verbindung mit Art. 261 ff. Rv hat sich seit 1838 im Gesetz nichts Wesentliches geändert.

Allerdings ist hier die im alten Recht geregelte Möglichkeit interessant, gem. Art. 142 AMP „eigenständig“, das heißt ohne vorherige richterliche Anordnung, einen Sicherungsarrest vornehmen zu lassen. Es gibt viele Argumente, die für die Einführung einer solchen Möglichkeit sprechen. Die Abschaffung der zwingenden richterlichen Anordnung könnte nämlich ein willkommenes Mittel sein, um die Belastung der Landgerichte zu verringern. Andererseits ist mit der heutigen summarischen richterlichen Überprüfung der Anträge die Hürde für die Einleitung eines Arrestverfahrens schon weit herabgesetzt worden. Für die Einführung einer solchen vom Gläubiger eigenhändig vorgenommenen Arrestanordnung muss aber die Bedingung gelten, dass eine solche Anordnung vom Gericht ex post überprüfbar ist. Eine solche richterliche Prüfung ex post

könnte dann mit dem bereits gesetzlich geregelten Aufhebungsverfahren gem. Art. 705 Rv – auch als Arreststreitverfahren bekannt – verbunden werden.

Die *Art und Weise der Anordnung eines Sicherungsarrestes* bzw. die verschiedenen Handlungen, die zur Anordnung eines Sicherungsarrestes (auf Herausgabe und Übertragung) erforderlich sind, waren seit 1799 für den Gesetzgeber von entscheidender Bedeutung. Dies erklärt sich aus dem Umstand, dass die Anordnung eines (zivilen) Sicherungsarrestes oder der Vollstreckungspfändung auch als eine Handlung der staatlichen Behörden angesehen wurde. Die gesetzlichen Vorschriften für jede Anordnung eines Arrestes waren im Allgemeinen Manier van Procèdeeren in einem einzigen Abschnitt geregelt (Art. 133-157 AMP). Mit der Einführung der verschiedenen gesetzlichen Varianten des Sicherungsarrestes im Jahr 1811 wurden die einzelnen Vorschriften für die Arrestanordnung über den *Code de Procédure Civile* und später auch über das Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering verstreut: teilweise waren sie in den Regelungen über den Sicherungsarrest und teilweise auch in denen über die Vollstreckungspfändung enthalten. Aus diesem Grund wurde in den Regelungen des Arrest- und Pfändungsrechts mit sog. „Verweisnormen“ gearbeitet (vgl. zum Beispiel Art. 830 C.pr.civ., Art. 725 Rv a.F., Art. 702 und Art. 734 Rv). Durch diese Verwendung von Verweisnormen im derzeit geltenden Arrest- und Pfändungsrecht ist bis heute der Einfluss des französischen Gesetzgebers spürbar.

Ein weiterer Beweis dafür, dass die Anordnung eines Arrestes oder Pfändung als eine Handlung einer staatlichen Behörde angesehen wird, ist die Tatsache, dass jeder Arrest oder jede Pfändung durch einen dazu speziell vorgesehenen Beamten (Gerichtsvollzieher) – den „bode“ bzw. „exploicteur“ (1799), den „huissier“ (1811-1838) oder den „(gerechts)deurwaarder“ (1838-bis heute) – erfolgen muss. Die entscheidende Handlung jedes Arrestes bzw. jeder Pfändung war und ist noch immer das Verfassen eines sog. Arrest- oder Pfändungsprotokolls („beslagexploot“ auch „acte van arrest“ bzw. „procès verbal de saisie“ genannt) durch den Gerichtsvollzieher.

Im Zusammenhang mit dem Arrestverfahren auf Herausgabe und Übertragung hatte das Gesetz auch immer besondere Arrestgegenstände berücksichtigt. So kannte die Gesetzgebung von jeher besondere bzw. ergänzende Vorschriften für, zum Beispiel, Arrestverfahren durch oder gegen Ausländer, für Anordnungen von Arresten bei Schiffen oder bestimmten landwirtschaftlichen Sachen.

Schließlich hat der niederländische Gesetzgeber 1992 endgültig die durch die Franzosen 1811 eingeführte allgemeine Pflicht zur Berufung eines Verwahrers bei jedem Sicherungsarrest sowie bei einem Arrest auf Herausgabe (gem. Art. 830 in Verbindung mit Art. 598 C.pr.civ. bzw. Art. 725 in Verbindung mit Art. 450 Rv a.F.) aufgehoben. Auch diese Maßnahme ist sicherlich auf das effektive alte niederländische Arrest- und Pfändungsrecht zurückzuführen. Gem. Art. 148 AMP galt beim Sicherungsarrest von beweglichen Sachen die Verwahrung nur als eine ergänzende und nicht zwingende Möglichkeit (vgl. jetzt auch Art. 709 Rv).

1992 wurde das Gültigkeitsverfahren (sog. „vanwaardeverklaringsprocedure“) in Bezug auf das Sicherungsarrest bzw. das Arrest zur Herausgabe abgeschafft. Nach geltendem Recht muss der Arrestgläubiger im (730 Rv-) Arrestverfahren nunmehr nur noch innerhalb einer durch den Richter bestimmten Frist die *Forderung im Hauptverfahren* (sog. „*eis in de hoofdzaak*“) geltend machen (vgl. Art. 700 Abs. 3 Rv). Die Geltendmachung kann in verschiedenen Verfahren erfolgen (unter anderem im Klage-, Antrags-, „kort geding“- , Schieds- sowie im ausländischen Verfahren). In einem dieser Verfahren wird anschließend die materiellrechtliche Grundlage – auf der der Sicherungsarrest basiert – überprüft und ein bindendes und vollstreckbares Urteil gefällt. Unter rechtshistorischer Perspektive ist die Tatsache bedeutsam, dass sowohl unter dem alten Recht von 1799 (implizit durch Art. 144 AMP) als auch im derzeit geltendem Recht (vgl. Art. 700 Abs. 3 Rv) nach der Anordnung eines Arrestes ein zivilgerichtliches Hauptverfahren initiiert werden muss. Im französischen und niederländischen Recht aus der Periode 1811-1991 mussten nach der Anordnung eines Sicherungsarrestes bzw. eines Arrestes auf Herausgabe formal zwei verschiedene Verfahren nebeneinander durchgeführt werden: das Gültigkeitsverfahren sowie das zivilgerichtliche Verfahren im Hinblick auf (eventuelle) materiellrechtliche Forderungen des Arrestgläubigers. Auch mit der vollständigen Abschaffung des „formellen“ (französischen) Gültigkeitsverfahrens für die Anordnung eines Arrestes im Jahr 1992 hat sich das niederländische Recht zur Anordnung eines Sicherungsarrestes in ein System gewandelt, das große Ähnlichkeiten mit dem alten niederländischen Recht von 1799 (vgl. *Algemeene Manier van Procederen*) aufweist.

Mit der Einführung der Art. 704, 733 Abs. 2, 735 und 737 Abs. 2 Rv hat der niederländische Gesetzgeber zum ersten Mal 1992 den Übergang von Sicherungsarresten in Vollstreckungspfändungen (2. Buch Rv) bzw. anderer vollstreckungsrechtlicher Maßnahmen (Art. 3:300 BW) gesetzlich geregelt. Für die *gewöhnliche Vollziehung eines 730 Rv-Arrestes* sind insbesondere Art. 733 Abs. 2, 735 und 737 Abs. 2 Rv von Bedeutung. Art. 735 Abs. 1 und 2 Rv beinhaltet die allgemeine Regelung zur Vollziehung eines 730 Rv-Arrestes. Darüber hinaus kennt das Gesetz auch noch besondere Bestimmungen mit Bezug auf die gewöhnliche Vollziehung von zwei besonderen 730 Rv-Arrestverfahren, nämlich in Art. 733 Abs. 2 Rv (sog. „conservatoir deelgenotenbeslag“) und in Art. 737 Abs. 2 Rv (sog. „paulianabeslag“).

Letztendlich kann festgestellt werden, dass die gewöhnliche Vollziehung eines Sicherungsarrestes auf Herausgabe und Übertragung – mittels verschiedener Formen von „*réële executie*“ auf Herausgabe und Übertragung (unter anderem Art. 492 ff. Rv und Art. 3:300 BW) – seit der Aufnahme 1992 in das *Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering* deutlich übersichtlicher geworden ist. Vor 1992 wurde jeder Sicherungsarrest nur dann gewöhnlich in eine Vollstreckungspfändung umgewandelt, wenn er durch den Richter ausdrücklich „für gültig“ erklärt wurde. Dieses reguläre Ende eines Sicherungsarrestes nach einer Gültigkeitserklärung war allerdings nicht ausdrücklich im Gesetz (im *Code de Procédure Civile* oder im alten *Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*) vor-

gesehen, sondern entsprang dem ungeschriebenen Recht (dem „droit commun des saisies“ oder „aard van de rechtsfiguur van beslag“).

Im Hinblick auf Komplikationen innerhalb eines Sicherungsarrestes auf Herausgabe und Übertragung – nämlich die vorzeitige Aufhebung des Arrestes, die unrechtmäßige bzw. schikanöse Arrestanordnung, die Insolvenz des Arrestschuldners und den Ersatz des Arrestgegenstandes – kann basierend auf dem im 6. Kapitel dargestellten Inhalt folgendes gesagt werden.

Die *vorläufige Aufhebung eines (730 Rv-)Arrestes nach einem Arreststreitverfahren* ist derzeit in Art. 705 Rv geregelt. Gem. dieser Vorschrift kann im Rahmen eines „kort geding“-Verfahrens ein Sicherungsarrest auf zwei verschiedenen Wegen wieder aufgehoben werden. Zum einen kann der zuständige Richter mit einem Gestaltungsurteil den Sicherungsarrest eingenständig aufheben. Zum anderen kann er ebenso wie früher – das heißt ebenso wie vor 1991 – mit einem Leistungsurteil den Arrestgläubiger verpflichten, den Arrest aufzuheben. Diese in Art. 705 Rv geregelte Möglichkeit zu einem direkten Eingriff auf den Sicherungsarrest durch den Richter muss im Zusammenhang mit der derzeitigen summarischen richterlichen Überprüfung der Anträge auf Anordnung eines Arrestes, der geminderten Möglichkeit der sog. „Schwarz-“ bzw. „Graumachung“ von Arresten in der gerichtlichen Praxis, sowie der Abschaffung des Gültigkeitsverfahrens gesehen werden (Art. 700 Rv). Das Arreststreitverfahren gem. Art. 705 Rv ist hierdurch derzeit die zentrale gesetzliche Vorschrift für den Schutz des Arrestschuldners gegen falsche bzw. unrechtmäßige Sicherungsarreste.

Zudem fällt in diesem Zusammenhang auf, dass gerade die Möglichkeit der Aufhebung eines Arrestes durch den Richter, die bereits im alten niederländischen Recht zu finden war (vgl. Art. 136 AMP: die Möglichkeit der richterlichen Nichtigkeitserklärung eines angeordneten Arrestes), mit der Einführung des geltenden Art. 705 Rv eine feste Grundlage in der derzeitigen niederländischen Gesetzgebung erhalten hat.

Unrechtmäßige bzw. schikanöse (730 Rv-)Arreste und die daraus entspringende Haftung des Arrestgläubigers haben die Rechtsentwicklung der vergangenen zwei Jahrhunderte beeinflusst. Eine bedeutsame Entwicklung im Rahmen der Haftung für unrechtmäßige bzw. schikanöse Arreste war die Aufnahme der Risikohaftung des Arrest- und Pfändungsgläubigers, die seit 1965 auf Grundlage der Rechtsprechung des Hoge Raad (in der Rechtssache Snel/Ter Steege) eingeführt wurde. Nach 1992 erfolgte noch eine Differenzierung zwischen Risikohaftung und dem Missbrauch des Rechts auf Anordnung eines Sicherungsarrestes oder Pfändungsrecht (vgl. Hoge Raad in der Rechtssache Hoda International/Mondi Foods). Weiterhin fällt auf, dass im Hinblick auf die Arrestverfahren – mit Ausnahme derjenigen, die auf Grundlage eines internationalen Vertrages eingeführt worden sind (Art. 729c Rv und Art. 1019g Rv) – die besonderen Regelungen hinsichtlich der Haftung für unrechtmäßige Arreste aus dem geltenden Recht entfernt worden sind (wie zum Beispiel Art. 732 und 739 Rv a.F.). Es scheint, als habe der Gesetzgeber die allgemeine zivilrechtliche

Haftungsregelung in Art. 6:162 BW als eine ausreichende gesetzliche Grundlage für die (Risiko-)Haftung des Gläubigers für einen unrechtmäßigen (730 Rv-) Arrest angesehen.

Seit 1838 ist das gesetzliche System des *Erlöschens der Sicherungsarreste und der Vollstreckungspfändungen bei einem insolventen Arrest- oder Pfändungsschuldner* – zunächst in Art. 771 des alten niederländischen Handelsgesetzbuchs („Wetboek van Koophandel“ und nachfolgend WvK) a.F. und dann in Art. 33 Fw (a.F.) geregelt – im Grundsatz unverändert geblieben: alle gegen einen insolventen Schuldner gerichteten Arreste und Pfändungen verfallen, mit Ausnahme der Arreste und Pfändungen die auf sachenrechtlichen Ansprüchen basieren. In dem derzeit geltenden Recht steht allerdings nirgends – auch nicht in Art. 33 Abs. 2 Fw – dass zwar die gegen einen insolventen Schuldner wegen eines persönlichen Anspruchs (auf Regress, Herausgabe oder Übertragung) des Gläubigers angeordneten Arreste und Pfändungen verfallen, aber nicht die Arreste und Pfändungen auf Grundlage eines absoluten Rechts (auf Herausgabe gem. Art. 492, 730 und 768 Rv). In diesem Zusammenhang könnte die 1897 abgeschaffte Regelung des Art. 771 Abs. 1 und 2 WvK a.F. als Vorbild dienen. Hieraus konnte abgeleitet werden, dass die „reële executie“ auf der Grundlage eines Herausgabeanspruchs (auf Grundlage der „revindicatie“ oder des „reclamerecht“) zusammen mit den damit verbundenen Arresten und Pfändungen auf Herausgabe (gem. 721 Rv a.F.) trotz Insolvenz des Arrest- oder Pfändungsschuldners durchgeführt werden konnte. Eine solch eindeutige Regelung – nämlich kein Verfall eines auf Grundlage eines absoluten Rechts erfolgten 730 Rv-Arrestes sowie auch eine Vollstreckungspfändung gem. Art. 492 Rv oder ein „maritaal beslag“ gem. Art. 768 Rv bei Vermögensbeständen eines insolventen Arrest- oder Pfändungsschuldners – sollte meiner Ansicht auch im derzeit geltenden Recht wieder eingeführt werden. Aus diesem Grund möchte ich die Änderung des ersten Satzes der jetzigen Fassung von Art. 33 Abs. 2 Fw vorschlagen. Dieser Satz sollte lauten: „Arreste und Pfändungen in das Vermögen des Schuldners verfallen mit der Ausnahme der Arreste und Pfändungen, die auf Grundlage eines absoluten Rechts ergangen sind; [...]“

Seit 1992 kann der 730 Rv-Arrest von beweglichen nicht-registrierten (Art. 734 in Verbindung mit Art. 455a Rv) oder unbeweglichen Sachen (Art. 734 in Verbindung mit Art. 507a Rv) durch die Regressvollstreckung in die Versicherungsprämie substituiert werden. Dies ist ein deutlicher Bruch mit dem alten Recht. Zusammen mit der Einführung des Neuen Bürgerlichen Gesetzbuches (Nieuw Burgerlijk Wetboek) hat die *Substitution* 1992 einen breiteren Anwendungsbereich sowohl innerhalb des materiellen als auch formellen Zivilrechts erhalten. Meines Erachtens ist dieser Anwendungsbereich noch nicht weit genug. Eine gesetzliche Regelung der Substitution für (730 Rv-) Arreste und Pfändungen von zum Beispiel Inhaber- oder Orderpapieren, Aktien, Wertpapieren, registrierten Schiffen und Luftfahrzeugen sowie für (730 Rv-) Arreste und Pfändungen in das eigene Vermögen des Arrest- oder Pfändungsgläubigers gibt es nicht. In derartigen Fällen wird der ursprüngliche Arrest bzw. die ursprüngliche Pfändung nach dem Erlöschen des Arrest- oder Pfändungsgegenstandes

grundsätzlich auch aufgehoben. Die Substitution könnte in diesen Arrest- oder Pfändungsarten über eine analoge Anwendung der Art. 455a oder Art. 507a Rv erreicht werden.

Im Rahmen des *Aufeinandertreffens von (730 Rv-)Arresten* – wie sie schließlich im 7. *Kapitel* ausführlich behandelt wurde – veränderte der niederländische Gesetzgeber erst 1992 deutlich seine Auffassung. Seitdem wird das (französische) Kumulationsverbot von Arresten bzw. Pfändungen mehr oder weniger durch eine allgemeine Möglichkeit einer kumulativen Anordnung von Arresten bzw. Pfändungen innerhalb des gesamten zivilen Arrest- und Pfändungsrechts ersetzt (vgl. zu den 730 Rv-Arresten: Art. 734 in Verbindung mit Art. 457, 474a, 478, 513, 569 bzw. 584f Rv). Mit dieser erweiterten Möglichkeit einer kumulativen Anordnung von Arresten bzw. Pfändungen wurden im Gesetz auch weitläufig ergänzende Regelungen getroffen, die die mögliche Kollision von Arresten und Pfändungen regeln (vgl. zu den 730 Rv-Arresten: Art. 736 Rv). Dieses führt in der Praxis dazu, dass es oftmals zu einer Kollision von Arresten und Pfändungen kommen kann. Dadurch, dass der Gesetzgeber im Gesetz für jede Arrest- oder Pfändungsart gleichzeitig auch eine Regelung mit Bezug auf die Abwicklung einer eventuellen Kollision geschaffen hat, beinhaltet das derzeit geltende Recht eine für alle Betroffenen viel eindeutigere Regelung der Kumulation von (730 Rv-)Arresten und Pfändungen als das zuvor geltende Recht.

VERKORT AANGEHAALDE LITERATUUR

A

Aa 1968:

H. Aa, Bronnen van de Nederlandse codificatie sinds 1798, deel I (Stukken van algemene aard, de gedrukte ontwerpen van 1804 en hun voorgeschiedenis), uitgegeven door J.Th. de Smidt en A.H. Huussen jr, Utrecht 1968.

Ankum 1962:

J.A. Ankum, De geschiedenis der “Actio Pauliana” (L’histoire de l’action paulienne), dissertatie Amsterdam (UvA), Zwolle 1962.

Ankum 2006:

J.A. Ankum, ‘De historische oorsprong van artikel 5:2 BW’, AA 2006, p. 784-791.

Van Apeldoorn 1929:

L.J. van Apeldoorn, ‘Levering en titel van eigendomsovergang in het oude Nederlandse recht’, WPNR 3130 en 3131 1929, p. 711-714 en 723-725.

Asser 1838:

L. Asser en C.D. Asser, Het Nederlandsch burgerlijk wetboek, vergeleken met het wetboek Napoleon; ‘nagelaten werk van mr. Carel Asser, in leven lid en secretaris der commissie van redactie der nationale wetgeving, [enz.]’, 2^e druk, ’s-Gravenhage en Amsterdam 1838.

Asser 1873:

Mrs. C.D. Asser, W.E.J. Berg van Dussen Muilkerk, M.H. Godefroi, J.W. Tydeman en Jeronimo de Vries, Jzn., Wetboek van Koophandel met aantekeningen van, tweede druk, Amsterdam 1873.

Asser-Beekhuis I (Zakenrecht) 1985:

Mr. C. Asser’s Handleiding tot beoefening van het Nederlands burgerlijk recht, Zakenrecht, algemeen deel, 12^e druk, bewerkt door J.H. Beekhuis, F.H.J. Mijnsen, P. de Haan, Zwolle 1985.

Asser-Mijnssen-De Haan 2006:

Mr. C. Asser’s Handleiding tot beoefening van het Nederlands burgerlijk recht, Goederenrecht, Algemeen goederenrecht, 15^e druk, bewerkt door F.H.J. Mijnsen en P. de Haan; met medewerking van C.C. Dam en H.D. Ploeger, Deventer 2006.

Asser-Mijnssen-Van Dam-Van Velten (Goederenrecht) 2002:

Mr. C. Asser's Handleiding tot beoefening van het Nederlands burgerlijk recht, Goederenrecht, Zakelijke rechten, 14^e druk, bewerkt door C.C. van Dam, F.H.J. Mijnssen en A.A. van Velten, Deventer 2002.

Asser-Hartkamp 4-I (Verbintenissenrecht) 2002:

Mr. C. Asser's Handleiding tot beoefening van het Nederlands burgerlijk recht, Verbintenissenrecht, Deel I, 12^e druk, bewerkt door A.S. Hartkamp, m.m.v. C.H. Sieburgh, Deventer 2004.

B

Bakels 1983:

F.B. Bakels, 'Het revindicatoir beslag bij voorbaat en het conservatoir beslag tot levering', *Advocatenblad* 1983, p. 542-555.

Barendrecht/Van den Reek 1994:

J.M. Barendrecht, 'Exhibitieplicht en bewijsbeslag', *WPNR* 6155 (1994), p. 739-745.

Bartels/Heyman 1998:

S.E. Bartels en H.W. Heyman, 'Het beschermingsmechanisme van het beslag (tot levering) bij vervreemding en bezwaring van het beslagen goed', *WPNR* 6306 (1998), p. 192-196 en *WPNR* 6307 (1998), p. 207-210.

Beekhoven van den Boezem e.a. 2005:

M.B. Beekhoven van den Boezem, F.M. Beijer, J.H. van Dam-Lely, Z.H. Duijnsteek-van Imhoff, J.J. Grapperhaus, M.M.L. Harreman, A.I.M. van Mierlo, A.J.M. Nuytinck, M.L. Tuil, C.G.M. van Wamelen & R. Westrik, *Geschillenbeslechting door een niet-overheidsrechter: een gewenste ontwikkeling? (Dispute settlement by an unofficial judge: a desirable development?)*, in: L.C. Winkel e.a. (red.), *Privatisering van veiligheid (Privatisation of Security)*, 'Opstellen uitgegeven ter gelegenheid van het 8e lustrum van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Erasmus Universiteit Rotterdam', Den Haag 2005, p. 195-213.

Van den Bergh 1988:

G.C.J.J. van den Bergh, *Eigendom*, 'Grep uit de geschiedenis van een omstreden begrip', 2e druk, Deventer 1988.

Van den Bergh 2000:

G.C.J.J. van den Bergh, *Geleerd recht*, 'Een geschiedenis van de Europese rechtswetenschap in vogelvlucht', vierde druk, Deventer 2000.

De Blécourt 1939:

A.S. de Blécourt, Kort begrip van het oud-vaderlandsch burgerlijk recht, 5e druk, Groningen – Batavia 1939.

De Blécourt/Fischer 1967:

A.S. de Blécourt, bewerkt door H.F.W.D. Fischer, Kort begrip van het oud-vaderlands burgerlijk recht, 7e druk, ongewijzigde oplage met aanvullingen van J.A. Ankum, Groningen 1967.

De Boer 1994:

M.B. de Boer, Gerechtelijke bewaring, Deventer 1994.

Boll 1889:

P.W. Boll, Het revindicatoir arrest, dissertatie Leiden, Leiden 1889.

Van Boneval Faure 1879-1899:

R. van Boneval Faure, Het Nederlandsche Burgerlijke Procesrecht, Delen I-II (tweede herziene druk), III-V, Leiden 1879-1899.

Bort 1702:

Mr. Pieter Bort, Tractaet Handelende van Arresten, in: Alle wercken van Mr. Pieter Bort: begrepen in ses tractaten, waer in in't breede verhandelt werden I. het Hollandts leen-recht, II. proceduyren in criminele saecken te houden, III. de domeynen van Hollandt, IV. de hooge en ambachts-heerlijkheden, V. complain-te, ende VI. d'arresten: alles met authentijecque handtvesten en andere muni-menten bevestight, 2^e druk, Leiden 1702.

Brahn/Reehuis 1997

O.K. Brahn, Overdracht, Monografieën Nieuw BW, 3^e herziene en aangevulde druk, bewerkt door W.H.M. Reehuis, Deventer 1997.

Brahn/Reehuis 2002

O.K. Brahn, Zwaartepunten van het vermogensrecht, zevende herziene druk, bewerkt door W.H.M. Reehuis, Deventer 2002.

Broekveldt 2003:

L.P. Broekveldt, Derdenbeslag, dissertatie Leiden, Deventer 2003.

Broekveldt 2004:

L.P. Broekveldt, 'Koop registergoed, "Vormerkung" en beslag' (I en II), WPNR 6600 en 6601 (2004), p. 930-937 en 959-967.

Brunner/De Jong 2004:

C.J.H. Brunner en G.T. de Jong, Verbintenissenrecht algemeen, 2^e druk, Deven-ter 2004.

C

Van Caenegem 1972:

R.C. van Caenegem, History of European Civil Procedure, (of the 'International encyclopedia of comparative law, Civil Procedure (Volume XVI)', Chapter 2) Tübingen-The Hague-Paris-New York 1972.

Claringbould/Van Lynden 1986:

M.H. Claringbould en C.J.H. baron van Lynden, 'Enige aantekeningen bij het Verdrag conservatoir beslag op zeeschepen', NJB 1986, p. 837-841.

Cohen Jehoram 1968:

H. Cohen Jehoram, Over codificatie, 'Van voor Portalis tot na Meijers', eerste druk, Deventer 1968.

Coops 1980:

J.A.H. Coops, bewerkt door P. Zonderland, R.C. Schlingemann en W.G. Dolman, Grondtrekken van het Nederlands Burgerlijk Procesrecht, 9e druk, Zwolle 1980.

Cuche 1930:

P. Cuche, Précis des voies d'exécution et des procédures de distribution, deuxième édition, Paris 1930.

D

Dalloz Jurisprudence 1828-1832:

Dalloz, Jurisprudence du XIXe siècle, ou Recueil alphabétique des arrêts et décisions des cours de France et des Pays-Bas, en matière civile, criminelle, commerciale et administrative. (Nouvelle collection entièrement refondue, réunissant les recueils publiés par Sirey, Denevers et autres, augmentée d'un nombre considerable d'arrêts, et contenant la jurisprudence depuis l'origine de la Cour de Cassation de France, jusqu'en 1825, et la collection complete des arrêts des cours des Pays-Bas), Delen I-XXVIII, Bruxelles 1828-1832.

Dalloz 1835-1841:

A. Dalloz, Dictionnaire général et raisonné de législation, de doctrine et de jurisprudence en matière civile, commerciale, criminelle, administrative et de droit public, Delen I-V, Paris 1835-1841.

Dalloz 1846-1864:

D. Dalloz en A. Dalloz, Jurisprudence générale. Répertoire méthodique et alphabétique de législation de doctrine et de jurisprudence en matière de droit civil, commercial, criminel, administratif, de droit des gens et de droit public, Delen 1-44, Paris 1846-1864.

Dondorp/Schrage 1991:

J.H. Dondorp & E.J.H. Schrage, Levering krachtens geldige titel. 'Enige grepen uit de geschiedenis van de vereisten voor eigendomsoverdracht', Amsterdam 1991.

Van Doorn 1900:

Preadvies W.Th.C. van Doorn, Hoe moet geregeld worden de tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke zaken, inhoudende eene veroordeling tot eene andere praestatie dan die eener geldsom?, in: Handelingen der Nederlandsche Juristen-Vereeniging, Jaargang XXX, 's-Gravenhage 1900, p. 90-144.

F

Feenstra 1949:

R. Feenstra, Reclame en revindicatie, dissertatie Amsterdam (UvA), Haarlem 1949.

Feenstra/Winkel 2002:

R. Feenstra, Vergelding en vergoeding, 'Enkele grepen uit de geschiedenis van de onrechtmatige daad', 3^e druk, herzien door de acteur en bewerkt door L.C. Winkel, Deventer 2002.

Fikkers 1992:

H.A.G. Fikkers, Recht van reclame, dissertatie Rotterdam, Deventer 1992.

Fischer 1934:

H.F.W.D. Fischer, De geschiedenis van de reële executie bij koop, dissertatie Amsterdam (UvA), Haarlem 1934.

G

Garsonnet 1898-1904:

E. Garsonnet, Traité théorique et pratique de procedure (Organisation judiciaire competence et procedure en matière civile et commerciale), deuxième édition, Paris 1898-1904.

Garsonnet/César-Bru 1912-1925:

E. Garsonnet en Ch. César-Bru, Traité théorique et pratique de procedure civile et commerciale en justice de paix et devant les conseils de prud'hommes, troisième édition, Paris 1912-1925.

Glasson/Tissier 1908:

E. Glasson, P. Colmet-Daage, A. Tissier, Précis théorique et pratique de procédure civile, deuxième édition, Paris 1908.

De Groot, Inl.:

H. de Groot, Inleidinge tot de Hollandsche rechts-geleerdheid (Met de te Lund teruggevonden verbeteringen, aanvullingen en opmerkingen van den schrijver en met verwijzingen naar zijn andere geschriften uitgegeven en van zijn aantekeningen en bijlagen voorzien, door F. Dovring (Lund), H.F.W.D. Fischer (Leiden) en E.M. Meijers (Leiden), preface in Dutch and English), Leiden 1952.

H

Ten Haaft 2003:

H.M. ten Haaft, 'Kroniek Eerste aanleg', TCR 2003, p. 75-78.

Van Hamelsveld 1832-1834:

W.Y. van Hamelsveld, Verzameling van gewijsden van het Hoog Gerechtshof te 's Gravenhage, Delen III en IV, Rotterdam 1832-1834.

Hammerstein 1977:

A. Hammerstein, Eigenlijke en oneigenlijke zaaksvervanging, dissertatie Nijmegen, Zwolle 1977.

Hannema 1995:

E.W.J. Hannema, 'Eis in de hoofdzaak: ook in kort geding?', TCR 1995, p. 28-30.

Harreman 1993:

M.M.L. Harreman, 'Beslag op Russisch staatsschip. Immuniteit van jurisdictie. Immuniteit van executie', Nieuwsbrief Bb 1993, p. 148-151.

Hemmen 1997:

E.M. Hemmen, Beslag en rechtsgevolg, in: B.W.M. Nieskens-Isphording e.a. (red.), Discussies omtrent beslag, verhaal en beschikkingsbevoegdheid, Deventer 1997, p. 27-35.

Van den Honert 1839:

J. van den Honert Thz., Handboek voor de Burgerlijke Regtsvordering in het Koninkrijk der Nederlanden (met een voorrede van F.A. van Hall), Amsterdam 1839.

Hugenholtz 1937:

W. Hugenholtz, Maritaal beslag, dissertatie Leiden, Leiden 1937.

Hugenholtz/Heemskerk 1988:

W. Hugenholtz, bewerkt door W.H. Heemskerk, Hoofdlijnen van Nederlands burgerlijk procesrecht, 15^e druk, 's-Gravenhage 1988.

J

Jansen 1987/1990:

F.M.J. Jansen, *Executie- en beslagrecht*, 3^e druk, Zwolle 1987. / F.M.J. Jansen, *Executie- en beslagrecht*, 4^e druk, Zwolle 1990.

Jongbloed 1987:

A.W. Jongbloed, *Reële executie in het privaatrecht*, 'Beschouwingen over reële executie naar geldend en wordend recht', dissertatie Nijmegen, Deventer 1987.

K

Kist 1867-1877:

J.G. Kist, *Beginnelsen van Handelsregt volgens de Nederlandsche wet*, Delen I-VI, Amsterdam 1867-1877.

Knol 1952:

H.D.M. Knol, *Beginnelsen van het privaatrecht*, Deel I, tiende, herziene druk, 's-Gravenhage 1952.

Kolfschoten 1997:

T.J.M. Kolfschoten, *De betekenis van de Bataafse revolutie voor de ontwikkeling van het burgerlijk procesrecht*, in: O. Moorman van Kappen en E.C. Copens (red.), *De Bataafse omwenteling en het recht*, Acta van het rechtshistorisch colloquium over de betekenis van de bataafse Revolutie (1797) voor de rechtsontwikkeling in Nederland (Utrecht-Nijmegen, 29 en 30 mei 1995), Nijmegen 1997, p. 151-174.

Kop 1992:

P.C. Kop, *Legisme en privaatrechtswetenschap*, 'Legisme in de Nederlandse Privaatrechtswetenschap in de negentiende eeuw', tweede druk, Deventer 1992.

Van der Kwaak 1990:

D.J. van der Kwaak, *Het rechtskarakter van beslagrecht*, 'Een analyse van een procesrechtelijk begrip aan de hand van een vergelijking met rechtsfiguren uit het burgerlijk recht, in het bijzonder met de zakelijke rechten, en met faillissement', dissertatie Groningen, Deventer 1990.

Van der Kwaak 1993:

D.J. van der Kwaak, 'Cumulatie van derdenbeslagen', WPNR 6084 en 6085 (1993), p. 181-186 en 205-210.

Van der Kwaak 1996:

D.J. van der Kwaak, 'Ontwikkelingen op het gebied van de opheffing van beslagen', NJB 1996, p. 1893-1897.

L

Langemeijer 1927:

G.E Langemeijer, Zaaksvervanging, dissertatie Leiden, Vlaardingen 1927.

Van der Lee 1997:

J. van der Lee, Maritaal beslag, [Procesrechtelijke reeks Nederlandse Vereniging voor Procesrecht, Nr. 7], Deventer 1997.

Lévy/Castaldo 2002:

J-Ph. Lévy en A. Castaldo, Histoire du droit civil, Paris 2002.

Lipman 1827-1828:

S.P. Lipman, Aanmerkingen op het ontwerp van burgerlijke rechtspleging, Delen I-III, Leiden 1827-1828.

Lokin 1994:

J.H.A. Lokin, Bezitsverschaffing en bezitsoverdracht, in: Opstellen, op 15 april 1994 aangeboden aan prof. Mr. C.J.H. Brunner ter gelegenheid van zijn vijftenzestigste verjaardag (Brunner-Bundel), Deventer 1994, p. 245-257.

Lokin/Zwalve 1986/2001:

J.H.A. Lokin & W.J. Zwalve, Hoofdstukken uit de Europese codificatiegeschiedenis, Groningen 1986. / J.H.A. Lokin & W.J. Zwalve, Hoofdstukken uit de Europese codificatiegeschiedenis, 3^e geheel herziene druk, Deventer 2001.

M

Meijknecht 1992:

P.A.M. Meijknecht, '1992: Ook nieuw beslag- en executierecht', Nieuwsbrief Bb 1992, p. 11-13.

Van Mierlo 1996:

A.I.M. van Mierlo, 'Beslaglegging, opheffing en herleving; HR 23 februari 1996, RvdW 1996, 65 C', Nieuwsbrief BW 1996, p. 40-43.

Van Mierlo 1997:

A.I.M. van Mierlo, Conservatoir beslag tot afgifte of levering, in: B.W.M. Nieskens-Isphording e.a. (red.), Discussies omtrent beslag, verhaal en beschikkingsbevoegdheid, Deventer 1997, p. 3-26.

Van Mierlo 1997 bis:

A.I.M. van Mierlo, Vernieuw(en)d beslagrecht, in: S.C.J.J. Kortmann e.a. (red.), Onderneming en 5 jaar nieuw burgerlijk recht, Deventer 1997, p. 535-564.

Van Mierlo 1998:

A.I.M. van Mierlo, Goederenrechtelijke aspecten van (faillissements)beslag, in: M.H. Claringbould e.a., Van Beheering, 'goederenrechtelijke beschouwingen'. Twaalf opstellen bij het zestiende lustrum van Societas Iuridica Grotius en de vierhonderdenvijftiende geboortedag van Hugo de Groot, Deventer 1998, p. 113-127.

Van Mierlo 1999:

A.I.M. van Mierlo, 'Eis in de hoofdzaak bij beslag', WPNR 6373 (1999), p. 725-726.

Van Mierlo/Meijer/Beijer 2000:

A.I.M. van Mierlo, G.J. Meijer, F.M. Beijer, Inleiding Nederlands-Antilliaans en Arubaans Burgerlijk Procesrecht, Den Haag 2000, p. 104.

Mijnssen 1983:

Preadvies F.H.J. Mijnssen voor de Jaarlijkse Algemene Vergadering Koninklijke Notariële Broederschap op 16 september 1983 te Rotterdam, in: Algemene aspecten van beslag en executie, Deventer 1983, p. 3-66.

Mijnssen 2003:

F.H.J. Mijnssen, Materieel beslagrecht, derde druk, Deventer 2003.

Molengraaff 1898:

W.L.P.A. Molengraaff, De Faillissementswet, eerste druk, 's-Gravenhage 1898.

Molengraaff 1900:

Preadvies W.L.P.A. Molengraaff, Hoe moet geregeld worden de tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke zaken, inhoudende eene veroordeling tot eene andere praestatie dan die eener geldsom?, in: Handelingen der Nederlandsche Juristen-Vereeniging, Jaargang XXX, 's-Gravenhage 1900, p. 1-89.

Mourlon 1873-1874:

F. Mourlon, Répétitions écrites sur le troisième examen du Code Napoléon, 'contenant l'exposé des principes généraux, leurs motifs et la solution des questions théoriques', Delen I-III, Paris 1873-1874.

N

Nieskens-Isphording 1994:

B.W.M. Nieskens-Isphording, 'HR 11 februari 1994, RvdW 50', WPNR 6160 (1994), p. 846-847.

O

Ontwerp Van der Linden 1807-1808:

Joannes van der Linden, Ontwerp Burgerlijk Wetboek 1807/1808, 'Heruitgave met enige nog onuitgegeven stukken verzorgd door J.Th. de Smidt', Amsterdam 1967.

Oudelaar 1987:

H. Oudelaar, Reële executie, 'In het bijzonder die tot afgifte/levering van roerende en onroerende goederen en de daarbij behorende bewarende maatregelen', Deventer 1987.

Oudelaar 1992:

H. Oudelaar, Civielrechtelijke executiegeschillen, dissertatie Leiden, Arnhem 1992.

Oudelaar 2003:

H. Oudelaar, Executierecht, Deventer 2003.

P

Parl. Gesch. Boek 3:

C.J. van Zeben, Parlementaire geschiedenis van het Nieuwe Burgerlijk Wetboek. 'Parlementaire stukken systematisch gerangschikt en van noten voorzien.' Boek 3 Vermogensrecht in het algemeen, door C.J. van Zeben, J.W. du Pon, m.m.v. M.M. Olthof, Deventer 1981.

Parl. Gesch. Boek 3 (Inv. 3, 5 en 6):

C.J. van Zeben en J.W. du Pon (eindred.), Parlementaire geschiedenis van het Nieuwe Burgerlijk Wetboek. 'Parlementaire stukken systematisch gerangschikt en van noten voorzien.' Invoering Boeken 3, 5 en 6, Boek 3 Vermogensrecht in het algemeen, door W.H.M. Reehuis en E.E. Slob, Deventer 1990.

Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6):

C.J. van Zeben, Parlementaire geschiedenis van het Nieuwe Burgerlijk Wetboek. 'Parlementaire stukken systematisch gerangschikt en van noten voorzien.' Invoering Boeken 3, 5 en 6, wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Wet op de Rechterlijke Organisatie en de Faillissementswet, aanpassing van de overige wetten, door W.H.M. Reehuis, E.E. Slob, m.m.v. J.B. Rijpkema, Deventer 1992.

Parl. Gesch. Burg. Procesrecht, Van Mierlo/Bart:

A.I.M. van Mierlo m.m.v. F.M. Bart, Parlementaire geschiedenis herziening van het burgerlijk procesrecht voor burgerlijke zaken, in het bijzonder de wijze van procederen in eerste aanleg. 'Wetsvoorstel 26 855 en gedeelten uit de wetsvoorstellen 27 748 (uitvoeringswet EG-betekenningsverordening), 27 824 (Aanpas-

singswetgeving). Parlementaire stukken systematisch gerangschikt en van noten voorzien', Deventer 2002.

Pellis 1993:

L.Th.L.G. Pellis, Forum arresti, 'Aspecten van rechtsmachtscheppend (vreemdelingen-)beslag in Europa', dissertatie Groningen, Zwolle 1993.

Pigeau/Van der Aa 1812:

M. Pigeau, Inleiding tot de burgerlijke regtspleging, of praktizyns handboek. 'Zijnde een korte aanwijzing van al het geen praktizijns noodig hebben om een regtsgeding te voeren, en alle regtszaken waartenemen.' Gevolgd naar het Frans en vermeerderd door P.J.B.C. van der Aa, Dordrecht 1812.

Pigeau 1833:

Pigeau, La procédure civile des tribunaux de France démontrée par principes, et mise en action par des formules, cinquième édition, Bruxelles 1833.

De Pinto 1857:

A. de Pinto, Handleiding tot het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, tweede verbeterde en vermeerderde druk, Delen I-II, Utrecht 1857.

Pitlo/Reehuis/Heisterkamp, Goederenrecht 2006:

Pitlo, bewerkt door W.H.M. Reehuis, A.H.T. Heisterkamp, G.E. van Maanen en G.T. de Jong, Het Nederlands burgerlijk recht, Deel 3, Goederenrecht, twaalfde herziene en aangevulde druk, Deventer 2006.

Pos 1970:

A.G. Pos, Hypotheek op roerend goed (bezitloos pandrecht). 'Enkele rechtshistorische en rechtsvergelijkende beschouwingen', dissertatie Leiden, Deventer 1970.

R

Van Rhee 2003:

C.H. van Rhee, 'Pogingen tot codificatie van het burgerlijk procesrecht in de Lage Landen bij de Zee (1798 – ca. 1819). Naar een 'oud-vaderlandse' procedure in de traditie van het ius commune?', Pro Memorie. Bijdragen tot de rechtsgeschiedenis der Nederlanden (2003), p. 66-95 en 264-287.

Van Rhee 2005:

C.H. van Rhee, Introduction, in: C.H. van Rhee, European Traditions in Civil Procedures, Antwerpen – Oxford 2005.

Rogron 1835:

J.A. Rogron, Code de Procédure expliqué par ses motifs et par des exemples, Bruxelles 1835.

Römers 2000:

P.H.J.G. Römers, Kennismaking met het executie- en beslagrecht, Nijmegen 2000.

Van Rossem 1913:

W. van Rossem, Het Nederlandsch Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering verklaard en door formulieren toegelicht, (2 delen), 2e herziene druk, Arnhem 1913.

Van Rossem/Cleveringa 1972:

R.P. Cleveringa, Mr. W. van Rossem's verklaring van het Nederlands Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, (2 delen), 4^e druk, Zwolle 1972.

Van Rossum 1990:

A.A. van Rossum, Aansprakelijkheid voor de tenuitvoerlegging van vernietigde of terzijde gestelde rechterlijke beslissingen, dissertatie Nijmegen, Deventer 1990.

S

Salomons 1997:

A.F. Salomons, 1914 tot 1950, 'De geschiedenis tot 1950 van de vertrouwensbescherming bij overdracht van roerende zaken door een beschikkingsonbevoegde', dissertatie Amsterdam (UvA), 1997.

De Smidt 1977:

J.Th. de Smidt e.a., Compendium van de geschiedenis van het Nederlands privaatrecht, 3^e druk, Deventer 1977.

Snijders 1989:

H.J. Snijders, 'Reële executie in het privaatrecht', WPNR 5923 (1989), p. 417-424.

Snijders/Ynzonides/Meijer 2002:

H.J. Snijders, M. Ynzonides en G.J. Meijer, Nederlands burgerlijk procesrecht, derde druk, Deventer 2002.

W. Snijders 2002:

W. Snijders, De openheid van het vermogensrecht, 'Van syndicaatszekerheden, domeinnamen en nieuwe contractsvormen', in: S.C.J.J. Kortmann e.a. (red.), Onderneming en 10 jaar nieuw burgerlijk recht, Deventer 2002, p. 27-58.

W. Snijders 2005:

W. Snijders, 'Ongeregeldheden in het vermogensrecht', WPNR 6607 en 6608 (2005), p. 79-85 en 94-102.

Star Busmann 1948:

C.W. Star Busmann, Hoofdstukken van burgerlijke rechtsvordering, nieuwe uitgave, 1^e druk, Haarlem 1948.

Star Busmann/Rutten 1972:

C.W. Star Busmann, bewerkt en herzien door L.E.H. Rutten, Hoofdstukken van burgerlijke rechtsvordering, nieuwe uitgave, 3^e druk, Haarlem 1972.

H. Stein 1990:

H. Stein, Reële executie, [Monografieën Nieuw BW], Deventer 1990.

H. Stein/H.A. Stein 2002:

H. Stein, bewerkt door H.A. Stein, Goed beslagen, 'Vormen en aspecten van het Nederlands privaatrechtelijke executie- en beslagrecht', 3^e druk, Deventer 2002.

P.A. Stein 1983:

P.A. Stein, 'Het recht op levering bij de koop van onroerend goed', WPNR 5652 (1983), p. 309-316.

P.A. Stein 1990:

P.A. Stein, Compendium van het burgerlijk procesrecht, achtste druk, Deventer 1990.

P.A. Stein 1994:

P.A. Stein, Van verhaalsbeslag en reëel beslag, in: Voorontwerp Burgerlijke Rechtsvordering. De eerste "Stein" geworpen (Bundel opstellen aangeboden aan Mr H. Stein advocaat te Zwolle), Zwolle 1994.

Stein/Rueb 2002/2005:

P.A. Stein, verzorgd door A.S. Rueb, Compendium van het 'nieuwe' burgerlijk procesrecht, dertiende druk, Deventer 2002. / P.A. Stein, verzorgd door A.S. Rueb, Compendium van het burgerlijk procesrecht, vijftiende druk, Deventer 2005.

Sterk 1972:

T.A.W. Sterk, Middelen tot bewaring van een recht op afgifte, in: Opstellen aangeboden aan Prof. Mr. S.N. van Opstall (Van Opstall-Bundel), Deventer 1972, p. 227-237.

Van der Steur 2003:

J.C. van der Steur, Grenzen van rechtsoBJECTEN, 'Een onderzoek naar de grenzen van objecten van eigendomsrechten en intellectuele eigendomsrechten', dissertatie Leiden, Deventer 2003.

Stibbe-Bevers 1957:

C.J.L. Stibbe en P.J.M. Bevers, 'Revindicatoir beslag bij een derde', AA 1957, p. 97-101, en hun naschrift in AA 1957, p. 202.

T

Teuben 2004:

K. Teuben, Rechtersregelingen in het burgerlijk (proces)recht, dissertatie Leiden 2004.

Toelichting Lex Hartogh 1897:

De Wet van 7 juli 1896 (Stbl. No 103) tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, toegelicht door A.F.K. Hartogh en C.A. Cosman, 's-Gravenhage 1897.

Troplong 1833:

M. Troplong, Le droit civil expliqué suivant l'ordre des articles du Code, depuis et y compris le titre de la vente, 'Des privilèges et hypothèques, ou commentaire du Titre XVIII du Livre III du Code Civil', Tome premier, Paris 1833.

V

Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag (...) 2001:

H. Oudelaar (red.), Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag, Deventer 2001 (vastbladig).

Van Vliet-Van Doorne 1957:

M.Chr. van Vliet en L.M.A. van Doorne, 'Revindicatoir beslag bij een derde II.' AA 1957, p. 197-201.

Van Velten 2006:

A.A. van Velten, *Privaatrechtelijke aspecten van onroerend goed*, 2^e druk, Deventer 2006.

Voorduin 1837-1841:

J.C. Voorduin, *Geschiedenis en beginselen der Nederlandsche wetboeken, volgens de beraadslagingen deswege gehouden bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal; 'uit oorspronkelijke, grootendeels onuitgegeven staatsstukken opge maakt en aan den koning opgedragen' (met een voorrede van H.M.A.J. van Asch van Wijck)*, Delen I-XI, Utrecht 1837-1841.

W

Wentink 1995:

B.C. Wentink, *De licentie in het vermogensrecht*, Zwolle 1995.

Wiarda 1944:

J. Wiarda, 'Een doeltreffend vervangingsmiddel voor revindicatoir beslag op onroerend goed', *WPNR* 3895 (1944/1945), p. 172-174.

Wilkens 1890:

N.J. Wilkens, *Twee vragen betreffende Artikel 721 Wb.v.B.Rv.*, dissertatie Leiden, Leiden 1890.

Winters/Ynzonides 1994:

B. Winters en M. Ynzonides, 'Opmerkingen over paulianabeslag', *WPNR* 6160 (1994), p. 837-839.

Wijffels 2002:

A. Wijffels, *A Phantom Code: The 1830 Code of Civil Procedure for the Kingdom of the Netherlands*, in: Michael Faure e.d. (red.), *Towards a European Ius Commune in Legal Education and Research*, Antwerpen-Groningen 2002, p. 283-300.

Y

Ynzonides 1992:

M. Ynzonides, *Cumulatie van beslag en botsing van executies*, in: R. Zwitter e.a. (red.), *Tot persistit! 'Opstellen aangeboden aan H.J. Snijders ter gelegenheid van zijn afscheid als hoogleraar privaatrecht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam'*, Arnhem 1992, p. 99-116.

Ynzonides 1994:

M. Ynzonides, 'Grijs en/of zwart maken van conservatoire beslagen', *TCR* 1994, p. 10-13.

Z

Van Zanten 2005:

M.R. Van Zanten, 'Eis in de hoofdzaak bij beslag: recente ontwikkelingen', WPNR 6612 (2005), p. 180-189.

Zeylemaker 1952:

Jb Zeylemaker Jnz, Geschiedenis van de wetenschap van het burgerlijk procesrecht (praktijkrecht) in Nederland van de aanvang tot 1813, Amsterdam 1952.

Zilinsky 2005:

M. Zilinsky, De Europese Executoriale Titel, 'Tijdige tenuitvoerlegging van vermogensrechtelijke beslissingen in de Europese Unie gezien vanuit verschillende internationale instrumenten', dissertatie Amsterdam (VU), Deventer 2005.

RECHTSPRAAKREGISTER

HOF VAN JUSTITIE EG

03-10-1985 NJ 1987, 118 Capelloni/Pelkmans 5.1/5.5.1.3

HOGЕ RAAD (1838-heden)

06-05-1870	W. 3217	Nordström/Dregmans	7.5.3
17-05-1878	W. 4250	Meijers en Comp./Van Roijen qq	6.5.3.3
20-03-1895	W. 6646	Arnold/PanderMaat	3.5.3.1/ 5.5.3.3
23-06-1899	W. 7302	Van der Kraan/Van der Spiegel	2.5.1.3
22-01-1904	W. 8027	Vrolijk/Baron	5.5.3.3
05-04-1907	W. 8522	Mackay/Bergmans	5.5.3.3
18-03-1910	W. 8986	Harff/Jansen	5.5.2.3/ 6.5.1.3
26-05-1911	W. 9212	Van Driel/Van den Elshout	5.5.1.3
04-04-1912	W. 9358	Biesing/Weissenbruch	6.5.2.3
07-06-1918	NJ 1918, 713	Krijger/Van Riet	5.5.2.3
31-01-1919	NJ 1919, 258	Pluimgraaff/Verdam	5.5.3.3
05-01-1920	NJ 1920, 115	[strafzaak]	4.2/4.3.3
08-12-1922	NJ 1923, 152	Koot/Takken qq	4.3.3/ 6.5.3.3
15-12-1922	NJ 1923, 365	Stewart/Hugo Stinnes	6.5.1.3
27-12-1929	NJ 1930, 1433	Het Hoekhuis/Broeks	6.5.2.3
28-01-1932	NJ 1932, 338	Heineken/Ontvanger	6.5.3.3
11-02-1932	NJ 1932, 491	De Biltse Villaparken	3.5.3.1
07-06-1935	NJ 1935, 1276	Groen/Staat	4.3.3
15-03-1940	NJ 1940, 848	De Boer/Haskerveenpolder	4.3.3
02-12-1943	NJ 1944, 23	In 't V/V.	3.5.3.2
21-07-1944	NJ 1944/45, 576	Landbouwersbank/Ringel	4.1.2.1/ 4.3.3
08-02-1946	NJ 1946, 166	V.d. Heuvel/V.d. Heuvel & Co.	7.3
26-02-1946	NJ 1946, 170	[strafzaak]	4.2/4.3.3
02-01-1948	NJ 1948, 113	Van Boom/Van Zon	5.5.2.3/ 5.5.3.3
05-05-1950	NJ 1951, 1	Damhof/Staat	3.5.3.1
10-04-1953	NJ 1953, 587	GemeenteEde/Ontvanger	4.1.2.2/ 4.3.3
20-03-1959	NJ 1959, 246	Smits/Heyman qq.	6.1.2.1/ 6.5.1.3
11-12-1959	NJ 1960, 230	Eelman/Hin	2.5.2.3
15-04-1965	NJ 1965, 331	Snel/TerSteege	6.2.1/6.2.2/ 6.2.4/ 6.5.2.3/ 6.5.5.2/8

CONSERVATOIRE BESLAGEN TOT AFGIFTE EN LEVERING

17-11-1967	NJ 1968, 42	Pos/Van den Bosch	3.2
24-11-1967	NJ 1968, 74	V.d. Peijl/V.d. Gun's Autobedrijf	5.5.3.3
08-04-1975	NJ 1975, 297	[strafzaak]	4.2/4.3.3
22-04-1983	NJ 1984, 180	Piccioli/V&N Impag	6.1.2.2/ 6.5.3.1
08-11-1985	NJ 1987, 170	Beschikking Nationale Nederlanden	3.5.3.1
10-01-1986	NJ 1987, 55	Van der Weij/Grasso-Drain	5.1.1/ 5.5.3.1
03-04-1987	NJ 1988, 276	Van der Meer/Verploegh	2.5.1.3
13-05-1988	NJ 1988, 748	Banque de Suez/Bijkerk qq	6.3.1
09-11-1990	NJ 1992, 212	Nahar/Cornes	5.5.2.3
25-01-1991	NJ 1992, 172	Van Berkel/Tribosa	4.1.2.1/ 4.3.3
18-10-1991	NJ 1992, 4	De Telegraaf/Ranzijn	6.5.3.1
21-02-1992	NJ 1992, 321	V. Gastel en V.d. Laar qq/Elink-Schuurman qq	6.2.1/6.2.2
26-06-1992	NJ 1993, 449	Rabobank/Visser	2.2
28-05-1993	NJ 1994, 329	De Russische Federatie/Pied-Rich	3.4
11-02-1994	NJ 1994, 651	Van Kooten/Wilmink	1.1/3.2/ 4.1.2/ 4.1.2.2/ 4.1.2.4/7/ 7.2/7.3/ 7.4.2/7.4.5
15-04-1994	NJ 1994, 608	Stichting Valkenhorst	3.1.2
02-12-1994	NJ 1995, 746	M/'s-Gravenhage	5.2.3
13-01-1995	NJ 1997, 366	Ontvanger/Bos	6.2.1/6.2.2
20-01-1995	NJ 1995, 413	Smokehouse/Culimer	6.1.3/ 6.1.4.1
27-01-1995	NJ 1995, 669	Bigott/Doucal	6.1.2.1
30-05-1995	NJ 1995, 622	[strafzaak]	4.2
16-06-1995	NJ 1996, 256	SCI/ACE	2.3
23-02-1996	NJ 1996, 434	DKHB/KIVO	6.1.1/ 6.1.4.2
14-06-1996	NJ 1997, 481	De Ruitertij/MBO	6.1.2.1
28-06-1996	NJ 1997, 495	De Nieuwe Woning/Staat	5.1.1
26-02-1999	NJ 1999, 717	Ajax/Reule	5.3
26-05-2000	NJ 2001, 388	Aruba/Boeije	6.1.2.1/ 6.1.4.2
15-02-2002	NJ 2002, 197	Beta-project	5.1.1/ 5.5.5.1
11-04-2003	NJ 2003, 440	Hoda International/ Mondi Foods	5.1.2/6.2.1/ 6.2.3/6.2.4/ 6.5.5.2/8
03-10-2003	NJ 2004, 557	Ontvanger/Heemhorst	5.3
05-12-2003	JBPr 2004, 14	X./Y.	6.2.3

22-04-2005	NJ 2006, 56	Reuser/Postbank	6.3.1
25-11-2005	NJ 2006, 148	Rohde Nielsen/De Donge	6.1.2.1/ 6.5.3.1
30-06-2006	RvdW 2006, 670	Bijl/Van Baalen	6.1.2.1

GERECHTSHOVEN (1838-heden)

AMSTERDAM

23-11-1894	W. 6627		3.5.3.1/5.5.3.3
15-11-1895	W. 6768		6.5.2.3
20-11-1899	W. 7415		5.5.3.3
16-04-1909	W. 8902		5.5.2.3/6.5.1.3
24-11-1911	W. 9334		5.5.1.3
29-06-1917	W. 10161		5.5.2.3
12-12-1919	W. 10523/NJ 1920, 501		5.5.3.3
08-02-1921	NJ 1922, 565		5.5.3.3/6.5.2.3
07-10-1921	NJ 1922, 1268		6.5.1.3
21-04-1922	W. 10940		5.5.1.3
18-05-1927	W. 11709		3.5.3.2
03-12-1936	NJ 1937, 13		6.5.1.3
19-04-1939	NJ 1939, 710		5.5.2.3
27-06-1946	NJ 1946, 726		5.5.1.3/6.5.1.3
25-10-1950	NJ 1954, 761		2.5.2.3
24-01-1962	NJ 1962, 312		3.5.3.1
27-07-2000	DomJur 2000, 24		3.4
23-01-2003	JBPr 2003, 29		5.1.1

ARNHEM

29-06-1926	NJ 1927, 817		5.5.3.3
14-05-1930	NJ 1930, 1610		3.5.3.1
31-12-1946	NJ 1948, 283		6.5.1.3
28-11-1956	NJ 1957, 258		6.5.1.3
11-11-1958	NJ 1959, 378		5.5.1.3
13-11-2001	DomJur 2001, 113		3.4
27-04-2004	JBPr 2004/57		5.3

BATAVIA

19-10-1933	Ind.T.v.h.R. 138, 978		5.5.1.3
------------	-----------------------	--	---------

's-GRAVENHAGE

19-06-1876	W. 4002		3.5.3.1/6.5.3.3
30-11-1896	W. 6917		5.5.2.3
07-01-1901	W. 7550		5.5.3.3
30-04-1903	W. 7954		5.5.1.3/5.5.3.3
21-12-1905	W. 8360		5.5.3.3
29-03-1909	W. 8869		5.5.3.3

CONSERVATOIRE BESLAGEN TOT AFGIFTE EN LEVERING

12-10-1917	W. 10225	5.5.2.3
27-06-1918	NJ 1918, 1193	5.5.3.3
31-01-1921	NJ 1921, 1009	5.5.1.3
30-11-1936	NJ 1937, 282	6.5.1.3
14-01-1965	NJ 1966, 222	5.5.3.3
20-05-1986	NJ 1987, 425	5.5.1.3
24-11-1988	NJ 1989, 912	2.5.2.3

'S-HERTOGENBOSCH

18-04-1916	W. 10089	6.5.3.3
25-05-1926	NJ 1927, 154	5.5.3.3
15-03-1938	NJ 1938, 622	5.5.2.3
06-10-1976	NJ 1981, 38	5.5.3.3

LEEWARDEN

12-09-1990	KG 1990, 316	5.1.1
18-12-1996	NJ 1998, 215	5.2.3

NOORD-HOLLAND

29-06-1848	R.B. 1848, 333	5.5.3.3
------------	----------------	---------

RECHTBANKEN (1838-heden)

ALKMAAR

23-12-1941	NJ 1942, 533	4.3.3
12-01-1950	NJ 1950, 251	2.5.2.3

ALMELO

28-09-1949	NJ 1950, 806	5.5.3.3
26-01-1955	NJ 1955, 690	3.5.3.2/6.5.1.3

AMSTERDAM

08-09-1873	W. 3636	3.5.3.2
27-04-1876	W. 4012	3.5.3.2
12-05-1881	R.B. 1882, A, 210	5.5.3.3
24-09-1888	W. 5700	6.5.2.3
14-06-1898	W. 7262	5.5.3.3
26-04-1905	W. 8356	5.5.3.3
03-01-1907	W. 8721	5.5.2.3
03-04-1907	W. 8721	5.5.2.3
07-12-1917	NJ 1918, 286	3.5.3.2
14-12-1917	W. 10203	5.5.3.3
26-11-1924	NJ 1925, 874	3.5.3.1
16-11-1925	NJ 1925, 1181	5.5.1.3/5.5.3.3
18-11-1929	NJ 1930, 740	5.5.3.3
24-02-1930	NJ 1930, 1156	5.5.3.3

RECHTSPRAAKREGISTER

16-03-1937	NJ 1937, 345	7.5.3
08-11-1938	NJ 1939, 38	4.3.3/5.5.2.3/ 5.5.4.3
28-06-1955	NJ 1955, 638	5.5.3.3
16-12-1958	NJ 1959, 402	5.5.3.3
<i>ARNHEM</i>		
02-01-1930	W. 12101	5.5.3.3
<i>ASSEN</i>		
04-11-1947	NJ 1950, 33	2.5.2.3
<i>BREDA</i>		
28-12-1858	W. 2034	5.5.3.3
29-01-1932	NJ 1932, 561	5.5.2.3
<i>BRIELLE</i>		
09-08-1861	W. 2297	5.5.4.3/6.5.2.3
<i>DORDRECHT</i>		
25-09-1917	NJ 1917, 1040	5.5.3.3
28-09-1918	NJ 1919, 291	5.5.2.3
<i>EINDHOVEN</i>		
10-02-1873	W. 3708	5.5.2.3
<i>'S-GRAVENHAGE</i>		
27-08-1875	W. 3899	3.5.3.1
24-06-1898	W. 7186	5.5.2.3
30-07-1901	W. 7689	5.5.2.3
01-10-1914	NJ 1915, 130	5.5.3.3
03-04-1917	NJ 1917, 955	5.5.2.3
29-04-1919	W. 10441	7.5.3
29-01-1920	NJ 1922, 134	5.5.3.3
<i>HAARLEM</i>		
10-05-1932	NJ 1932, 1419	5.5.2.3
<i>'S-HERTOGENBOSCH</i>		
27-09-1849	W. 1105	5.5.2.3
24-03-1939	NJ 1940, 75	7.5.3
03-06-1966	NJ 1967, 384	2.5.2.3
<i>LEEWARDEN</i>		
02-05-1946	NJ 1947, 697	3.5.3.2

CONSERVATOIRE BESLAGEN TOT AFGIFTE EN LEVERING

MAASTRICHT

09-11-1916	NJ 1917, 925	5.5.3.3
23-11-1916	NJ 1917, 12	3.5.3.2

ROERMOND

21-01-1932	NJ 1932, 751	5.5.3.3
03-06-1937	NJ 1938, 166	3.5.3.2
14-02-2002	JBPr 2003, 35	5.1.2

ROTTERDAM

19-11-1888	W. 5659	3.5.3.2
07-03-1912	W. 9425	5.5.3.3
25-09-1916	NJ 1917, 13	3.5.3.2
02-04-1917	NJ 1917, 434	3.5.3.2
27-10-1919	NJ 1920, 772	6.5.4.3
12-04-1920	NJ 1921, 1236	5.5.3.3
25-10-1926	NJ 1927, 1584	5.5.3.3
05-05-1930	NJ 1930, 1167	5.5.3.3/7.5.3
28-11-1932	NJ 1934, 400	3.5.3.2
31-07-1939	NJ 1939, 747	6.5.1.3
27-06-1947	NJ 1948, 53	5.5.3.3
21-01-1994	NJ 1995, 244	4.1.2.2

UTRECHT

01-04-1846	W. 869	5.5.3.3
25-09-1918	W. 10325/NJ 1919, 75	5.5.3.3
31-12-1947	NJ 1950, 32	5.5.3.3
12-01-1955	NJ 1955, 720	5.5.3.3

ZUTPHEN

02-06-1989	NJ 1990, 649	5.5.3.3
------------	--------------	---------

ZWOLLE

17-09-1947	NJ 1948, 196	3.5.3.2
------------	--------------	---------

ZWOLLE-LELYSTAD

17-11-2004	JBPr 2005, 29	6.2.3
------------	---------------	-------

PRES./VZR. RECHTBANK

ALKMAAR

15-04-1922	W. 11014	6.1.2
------------	----------	-------

AMSTERDAM

10-02-1904	W. 8147	5.5.2.3
12-02-1909	W. 8926	6.5.1.3

RECHTSPRAAKREGISTER

21-05-1918	NJ 1918, 560	5.5.2.3
30-04-1936	NJ 1936, 460	6.5.1.3
<i>ARNHEM</i>		
31-05-2000	DomJur 2000, 27	3.4
<i>ASSEN</i>		
31-05-1951	NJ 1952, 502	5.5.1.3
<i>BREDA</i>		
24-03-1994	KGK 1994, 1320	5.3
<i>'S-GRAVENHAGE</i>		
17-04-1919	W. 10480	5.5.2.3
15-12-1919	NJ 1920, 191	6.5.1.3
30-03-1931	NJ 1931, 987	2.5.2.3
30-04-1936	NJ 1936, 461	6.5.1.3
<i>GRONINGEN</i>		
04-12-1963	NJ 1964, 252	2.5.2.3
<i>'S-HERTOGENBOSCH</i>		
27-03-2002	JBPr 2002, 10	3.1.2
06-08-2002	JBPr 2002, 11	3.4
<i>LEEWARDEN</i>		
21-12-1957	NJ 1960, 204	3.5.3.2
<i>MIDDELBURG</i>		
22-10-1938	NJ 1939, 96	2.5.2.3/3.5.3.2
18-08-1978	NJ 1979, 591	2.5.2.3
<i>ROTTERDAM</i>		
03-10-1927	NJ 1928, 1441	6.5.1.3
01-05-1936	NJ 1936, 462	6.5.1.3
06-04-1939	NJ 1939, 782	3.5.3.2
18-10-1972	NJ 1972, 456	6.5.1.3
28-07-1998	KG 1998, 247	3.3
<i>UTRECHT</i>		
08-05-1923	W. 11104	5.5.2.3
<i>ZUTPHEN</i>		
24-03-1915	NJ 1918, 1070	6.5.1.3

RECHTSPRAAK FRANS RECHT (1811-1838)

HOOGGERECHTSHOF

'S-GRAVENHAGE

04-11-1815	v. Hamelsveld (1832), III, 29	2.5.1.2
20-05-1818	v. Hamelsveld (1832), III, 77	3.5.2/7.5.2
27-07-1818	v. Hamelsveld (1832), III, 98	3.5.2
18-07-1820	v. Hamelsveld (1834), IV, 332	6.5.2.2

COUR DE BRUXELLES

03-10-1816	Dalloz 1846-1864, Saisie-arrêt, nr. 122	5.5.1.2
------------	---	---------

COUR DE LIEGE

13-07-1824	Dalloz Jurisprudence 1828-1832, Référé, 362	7.5.2
------------	---	-------

COUR DE NANCY

18-01-1833	Dalloz 1846-1864, Saisie-revendication, 35	5.5.3.2
------------	--	---------

COUR DE PARIS

18-09-1812	Dalloz 1846-1864, Saisie-exécution, 262	5.5.2.2/6.5.1.2
------------	---	-----------------

COUR DE POITIERS

21-05-1834	Dalloz 1846-1864, Saisie-revendication, 32	5.5.2.2
------------	--	---------

COUR DE RENNES

07-03-1816	Dalloz 1846-1864, Saisie-revendication, 28	3.5.2
------------	--	-------

TREFWOORDENREGISTER

- 3:86 BW-goederen 3.1.3/3.2
- Aansprakelijkheid beslagschade
- algemeen 5.1.2/6.5.5.2
 - misbruik van recht
 - 6.2.1/6.2.3/6.2.4/6.5.5.2
 - risicoaansprakelijkheid
 - 6.2.1/6.2.2/6.2.3/6.5.2.3/6.5.5.2
- Actio Pauliana 3.3
- Afhankelijke beperkte rechten 3.4
- Anticipatie beslagwetgeving 2.5.2.3
- ‘Appointement van citatie’ (dagvaardingsverlof) 5.5.3.1
- ‘Arrest(en)’
 - 1.2/2.5.1.1/2.5.2.1/3.5.1.2/4.3.1/5.5.4.1/5.5.5.1/5.5.5.3/6.5.1.1/6.5.2.1/6.5.3.1/6.5.4.1/6.5.5.4/7.5.1
- Auteursrecht
 - 3.2/3.4/3.5.3.1/3.5.3.2/5.3/6.5.1.3/7.2/7.4.6
- Bedreiging, bedrog, misbruik van omstandigheden 3.1.1
- Beheerder (gérant à l’exploitation) 5.5.2.2
- Belangenafweging 6.1.2/6.2.3/7.3/7.4
- Beslaglegging
 - algemeen 5
 - beslagexploot (‘acte van arrest’/procès-verbal de saisie)
 - 4.1.1/4.3.1/4.3.2/5.2.2/5.2.3/5.5.2/5.5.3.2/5.5.5.2/6.1.2.1/6.4.3/6.5.1.2
 - binnentreden ruimte door deurwaarder
 - 5.2.2/5.5.2.2/5.5.2.3/5.5.5.2
 - inschrijving proces-verbaal openbare registers
 - 4.1.1/4.1.2.4/5.2.2/6.1.4.2/6.3.1
- overbetekening 5.2.2/6.4
- wetgeving 5.2.1
- Beslagobjecten
 - 730 Rv-beslag 1.3/3.4/3.5.4
 - revindicatoir beslag (saisie revendication)
 - 3.5.2/3.5.3.2/5.5.1.3/5.5.3.3
- Beslagrekest
 - Zie rechterlijk (beslag)verlof
- Beslagrisico 6.2.1/6.5.5.2
- Beslagschade
 - 5.1.2/5.5.1.2/5.5.1.3/5.5.3.1/6.2/6.5.1.1/6.5.2/6.5.5.2
- Beslagsyllabus (rechtersregeling) 5.1.1/5.1.2
- Bewaargeving
 - 3.5.1.2/3.5.2/5.5.2.3
- Bewaarneming 3.1.2/3.5.2
- Bewijsbeslag
 - 2.3/3.1.2/3.4/6.2.4
- Bewindvoerder 5.2.5
- Bezit(srecht) (ius possessionis)
 - 2.5.1.1/3.5.1.1/3.5.3.1/3.5.4/4.3.2
- Bezitsactie
 - actio spolii 3.5.1.1
 - algemeen 3.1.1
- Bezitsverschaffing 3.1.3/5.4.1
- Bezwaring
 - 2.4/3.3/4.1.1/4.1.2/6.3/6.5.1.1/6.5.1.3
- Blokkerende werking
 - algemeen
 - 1.1/4.1.1/4.3/6.3
 - ‘betrekkelijke nietigheid’
 - 4.1.2.4/4.3.3
 - derdenbescherming (‘mitigatie’)
 - 4.1.3/4.3
 - relatieve beschik-
kings(on)bevoegdheid
 - 4.1.2.2/4.1.3/4.3.1/4.3.2/

4.3.3	- tot verhaal
- relatieve nietigheid (van bepaalde posterieure rechtshandelingen)	2.3/2.5.2.3/3.5.1.2/3.5.3/4.1.2.1/4.1.2.4/5.2.1/5.5.1.3/6.2.3/6.3.1/6.5.4.3/7.1/7.3/7.4.3/7.4.4/7.4.5/7.4.6/7.5.3
4.1.2.4/4.1.3/4.3.3/4.3.4/6.1.4.2/6.3	Cultuurgoedbeslag 2.3/3.1.1
- 'relatieve vernietigbaarheid'	Dading
4.1.2.4	3.5.1.2/3.5.3.1
- volstreekte (absolute) nietigheid	Deelgenotenbeslag
4.3.2/4.3.3	2.3/3.2/5.4.3/5.4.4
- voorwaardelijke beschikking-bevoegdheid	Deformalisering 6.1.2.1
4.1.2.3/4.1.3	Derdenbeslag
- zaaksgevolg (droit de suite)	2.1/2.3/2.5.2.3/4.3.4/5.1.2/5.2.3/5.4.1/5.5.2.3/6.4.1/6.4.2/6.5.2.3/6.5.5.4/7.1/7.2/7.5.3
4.1.2.1/4.3.1/4.3.3	Domeinnaam 3.4/3.5.4
Bodembeslag 7.2	Dwaling
Borgtocht	3.1.1/3.3/7.4.1/7.4.3
5.5.2.1/6.5.1.1/6.5.2	Dwangsom
Bruikleen	2.1/2.5.1.3/7.4.1
3.1.2/3.5.1.1/3.5.1.2/3.5.2/3.5.3.1	Eigenaar
Codificatie 2.5.1	3.1.1/3.5.1.1/3.5.2/3.5.3.1/5.2.3/5.4.3
Conservatiegeschil	Eigenbeslag
Zie opheffing beslag	2.3/2.5.2.3/6.4.3/6.5.5.4/7.2
Conservatoir beslag	Eigendom
- algemeen	- algemeen
2.2/2.5.2/2.5.3.2/5.2.1/5.2.2/5.5.5.1/6.5.3.2/6.5.3.3/7.2/7.3/7.5.2/7.5.3	5.5.5.1/6.3/6.5.1.1/6.5.1.3/6.5.3.3/6.5.5.3/7.2/7.5.3/7.5.4
- in handelszaken (saisie conservatoire)	- 'gebrekkelijk' (ius in re aliena/quasi dominium)
2.5.2.2/2.5.2.3	3.5.1.1/3.5.1.2/4.3.1
- in handen schuldenaar	- 'relatief' 4.1.2.2/6.3
2.3/2.5.2.3	- 'vol' (ius in re sua/dominium plenum)
- met executoriale strekking	3.5.1.1/3.5.1.2/4.3.1/6.1.4.2
5.4.2	Eigendomsactie 3.5.1.1
- op aandelen en effecten	(Eigendoms)overdracht
2.3/2.5.2.3	1.1/2.4/3.3/3.5.2/3.5.3.1/3.5.3.2/3.5.4/4.1/4.3.1/4.3.2/4.3.3/6.1.4.2/6.2.3/6.3/6.5.1.1/6.5.1.3/7.4.2
- op luchtvaartuigen	7.4.2
2.3/2.5.2.3/2.5.3.2	Eigendomsvoorbehoud
- op onroerende zaken	3.1.1
2.3/2.5.2.3	
- op registergoederen 6.1.4.2	
- op schepen 2.3	
- op toonder- of orderpapier	
2.2/2.3	

-
Einde beslag (regulier)	2.5.1.2/2.5.3.1
5.4/5.5.4/5.5.5.4	
Eis in de hoofdzaak	Executoriaal beslag
- algemeen	- afgifte
5.3/5.4/5.5.3/5.5.5.3/6.1/	1.1/2.1/5.4.1/5.5.4.2/5.5.4.3/7.1/
6.2.1	7.2
- termijn tot instelling 5.3	- algemeen
- 'vanwaardeverklaringsprocedu-	2.2/2.5.2/2.5.3.2/5.2.1/5.5.5.1/
re' (la demande en validité)	5.5.5.4/6.4/6.5.1.3/6.5.3.2/
5.3/5.5.1.3/5.5.2.3/	6.5.3.3/6.5.5.3/7.1/7.2/7.3/7.5.2
5.5.3.2/5.5.4.2/5.5.5.3/	- fiscaal beslag 6.2.1
5.5.5.4/6.5.1.3/	- op onroerende zaken (saisie im-
6.5.2.3/6.5.4.3/6.5.5.1/	mobilière)
7.5.3	4.3.2/4.3.3/4.3.4/6.4
Erfdienstbaarheid	- verhaal
3.2/3.5.1.2	2.5.2.2/4.1.2.1/4.1.2.4/
Erfpacht	5.2.1/5.4.3/5.5.2.2/5.5.2.3/
3.2/3.5.1.2/6.3.1	6.2.3/7.2/7.5.3
Executie	Executoriale titel
- afgifte roerende zaak	2.2/2.5.2/2.5.3.2/5.1/5.3/
1.1/2.1/2.5.1/3.5.1/5.4.1	5.4/5.5.3.3/6.2.1/6.3.1/
- buitenwettelijke (exécutions tra-	7.4.4
cées par le juge)	Exequatur
2.5.1.2/2.5.1.3/2.5.2.2/	2.2/2.5.2.3/5.1/5.3/5.5.3.3
2.5.3.1/3.5.2/5.5.3.2	Exhibitieplicht
- collisie van 7.2	3.1.2
- executiegeschil 7.3/7.4	Faillissement
- levering 2.1/2.5/5.4.1	3.5.3.1/4.1.2.1/6.1.4.2/6.3/
- ongeschreven beginselen van	6.5.3/6.5.5.3
(principes généraux des voies	Gemeenschap
d'exécution)	5.4.3/6.4
4.3.2/4.3.3/5.5.4.1/5.5.4.2	Gerechtelijke bewaring
- reële	- algemeen
1.1/2.1/2.5.1/2.5.3/3.5.4/5.4.2/	4.2/4.3.2/4.3.3/4.3.4/5.2.5
5.5.3.2/5.5.3.3/5.5.4.1/	- bewaarder ('oppasser'/gardien)
5.5.4.3/5.5.5.3/5.5.5.4/	3.5.3.1/4.2/4.3.2/4.3.3/
6.3.1/6.5.1.2/6.5.5.3/7.4	4.3.4/5.2.5/5.5.2.2/5.5.2.3/
- schorsing van 6.1.4.1	5.5.5.2/7.5.2
- uitvoerbaar bij voorraad	Gerechtigden tot
5.4/6.1.1/6.1.3/6.1.4 /6.5.1.3	- 730 Rv-beslag
- verhaals-	1.3/3/3.1/3.2/3.3/3.5.4
2.1/2.5/3.5.1/3.5.4/5.4.3/5.5.2.2/	- revindicatoir beslag (saisie-
5.5.2.3/6.3.1/6.5.3.2/6.5.3.3/	revendication)
7.1/7.2/7.3/7.4/7.5.2/7.5.4	3.5.2/3.5.3.1
- wettelijke (exécutions tracées par	(Gerechts)deurwaarder ('gerechts-
la loi)	bode, exploitateur'/huissier)
	2.1/2.2/3.5.1.1/3.5.2/

CONSERVATOIRE BESLAGEN TOT AFGIFTE EN LEVERING

3.5.3.1/4.1.1/4.3.3/5.1.2/ 5.2.2/5.2.5/5.4.1/5.4.3/ 5.5.1.2/5.5.2/5.5.4.1/ 5.5.5.2 /5.5.5.4	- algemeen 2.1/2.5.1.3
Geschillenbewind	- 'gijzeling' 2.5.1.1/3.5.1/3.5.1.2/4.3.1/5.5.4.1
5.2.5	- l'imprisonnement 2.5.1.2
Goederen bestemd voor openbare dienst 3.4/3.5.3.1/3.5.3.2/6.1.2.2	Maritaal beslag 2.2/2.3/2.5.2.3/6.5.5.3/7.1/7.5.3
Goederenrechtelijk effect	Middel tot bewaring van recht 2.2/2.5.2.3
3.3	Nemo praecise ad factum cogi potest
Goederenrechtelijk recht	2.1/2.5.1/2.5.3.1
- algemeen	Nietigheid beslag ('arrest'/saisie)
3.5.1.1/4.1.2.1/6.3/6.5.3.3/ 6.5.5.3/7.4.1/7.4.3/7.4.6	5.5.1.1/5.5.2/6.5.1.1/ 6.5.1.2/6.5.1.3/6.5.5.1
- droit réel 3.5.2	Notariële akte van levering 1.1/4.1.2.4/5.4.2
- 'reël recht' (ius in re/ius reale)	Octrooi 5.2.3/7.2
3.5.1.1	Ongedaanmaking 3.1.3/3.2/3.3
Huur	Ongerechtvaardigde verrijking 3.5.1.2
3.1.2/3.5.1.2/3.5.2/3.5.3.1/4.3.3/ 5.2.3/5.5.2.2/6.3	Ongeschreven beginselen van beslagrecht (droit commun des sai sies)
Hypotheek	4.3.2/4.3.3/4.3.4/5.5.4.2/ 5.5.4.3/5.5.5.4/6.5.3.2/ 6.5.4.2
3.2/6.3.1/6.4/7.2	Onrechtmatig beslag
'Inloogering' 5.5.2.1	- algemeen
Intellectueel-eigendomsrechten	6.2/6.5.2/6.5.5.1/6.5.5.2
3.1.1/3.1.2/3.2/6.2.4/7.2	- vexatoire beslag
Koop	6.2.1/6.2.2/6.2.4/6.5.2.3/6.5.5.2
3.2/3.3/3.5.1.2/3.5.3.1/5.2.3/ 5.4.1/6.1.4.2/6.2.1/6.2.2/6.2.3/ 6.5.4.1/7.2/7.4.1/7.4.2/7.4.3/ 7.4.4/7.4.5	Onrechtmatige daad
'Kusting, Byl- of Bodemary brieven' 5.5.2.1	- algemeen
Landbouwbeslag	3.1.3/3.2/6.2.1/6.2.4/6.4/6.5.2/ 6.5.5.2
5.2.3/5.2.5/5.5.5.2	- 'delict'/'misdaed'
Levering	3.5.1.2/6.5.2.1/6.5.4.1/6.5.5.2
- constituto possessorio	Onroerende zaken
5.4.2	1.1/2.1/2.2/2.5.1.1/2.5.1.3/ 2.5.2.3/3.2/3.4/3.5.1.2/3.5.2/ 3.5.3/3.5.4/4.1.1/4.1.2.1/4.1.2.4/ 4.1.3/4.2/4.3.2/4.3.3/4.3.4/5.2.2/ 5.2.3/5.2.5/5.4.2/5.5.1.1/5.5.2.1/ 6.1.1/6.1.4.2/6.3.1/6.4/6.5.5.4/ 7.1/7.2/7.4/7.4.2/7.4.4/7.5.3/ 7.5.4
- longa manu 5.4.2	
Lex Hartogh	
3.5.3.1/4.1.2.4	
Luchtvaartuig	
1.1/2.1/2.2/2.3/2.5.1.3/2.5.2.3/ 2.5.3.2/3.2/3.4/3.5.3.2/4.1.1/ 4.1.3/5.2.2/5.4.3/5.5.2.3/6.1.4.2/ 6.2.4/6.4.3/6.5.5.4/7.1	
Lijfswang	

-
Ontbinding	3.3	- vuistpand	
Ontruiming		3.1.1/3.1.3/3.5.1.2/3.5.2/3.5.3.1/	
1.1/2.1/2.5.1.3		6.1.4.2	
Onttrekking aan beslag		- zaaksgevolg (droit de suite)	
4.2/4.3/5.5.2.3		4.1.2.1	
Onvoorziene omstandigheden		Paulianabeslag	
3.1.1/3.3		2.3/3.3/5.4.3/6.2.3	
Openbare registers		Petitoire actie	
1.1/2.4/2.5.1.3/4.1.1/4.1.2.4/		Zie eigendomsactie	
5.2.2/6.1.4.2/7.4.3		Possessoire actie	
Opheffing beslag		Zie bezitsactie	
- algemeen		Prioriteits- of vooraantekening	
1.1/5.1.1/5.5.2.1/6.1/		('Vormerkung') 2.4	
6.2.2/6.5.1.1/6.5.5.1/7.3/7.5.3		Privaatrecht	
- conservatiegeschil		- materieel en formeel	
1.1/4.1.2.4/5.1.1/5.1.2/5.2.3/		3.4/3.5.4/4.1.2.1/4.1.3/	
5.5.5.1/6.1/6.2.2/6.5.1.2/6.5.1.3/		6.5.5.4/7.2	
6.5.5.1/7.3/7.4/7.4.2		Quasi-revindicatoir beslag	
- doorhaling beslag in openbare		2.3/3.1.1	
registers	6.1.4.2	Recht(en) tot afgifte	
- herleving beslag	6.1.4.2	- absoluut	
- herstelmogelijkheden		3.1.1/6.1.4.2/6.3/7.4.1/7.4.3/	
6.1.2.1		7.4.6	
- moment van opheffing		- persoonlijk (ius personale)	
6.1.3		3.5.1.2/6.2.2/6.3/6.5.5.3/7.2/	
- opheffingsgronden (niet-		7.4.1	
imperatief)	6.1.2.1	Recht(en) tot levering (persoonlijk)	
- opheffingsgronden (niet-		1.1/2.1/6.1.4.2/6.2.2/6.3/6.5.5.3/	
limitatief)	6.1.2.2	7.2/7.4.2/7.4.4/7.4.5	
- opheffingsvonnis		Recht van reclame	
6.1.3/6.1.4/6.5.1.3/6.5.5.1		- algemeen	
- rechtsmiddelen	6.1.4	3.1.1/3.4/3.5.2/3.5.3.1/3.5.3.2/	
Opheffingskortgeding		6.5.3.3/6.5.5.3/7.5.3	
Zie conservatiegeschil		- 'handelsrechtelijk'	3.5.2
Opstal(houder)		- 'prijsbetalingsregel'	3.5.1.1
3.2/3.5.1.2/5.2.3/6.3.1		Rechterlijk (beslag)verlof	
Pandbeslag (saisie-gagerie)		- algemeen	
2.5.2.2/2.5.2.3/3.5.2		5.1/5.5.1/5.5.5.1/6.1/6.2.1/6.4.3/	
Pandhoudersbeslag		6.5.1.3/6.5.2 /6.5.5.1/6.5.5.2	
2.1/2.3/3.1.2		- beslag op 'eigen gezag'	
Pandrecht		5.5.1.1/5.5.2.1/5.5.5.1	
- algemeen		- 'comparitie (tot accord)'	
6.1.4.2/6.3.1/6.4/6.5.1.1/7.2		5.5.1.1	
- gesloten systeem	4.1.2.1	- hoger beroep (opposition)	
- stil pand		5.1.1/5.5.1/5.5.5.1	
3.1.1/3.1.2/3.2/3.5.1.1/3.5.1.2		- nihil obstat	5.1.2/6.2.1

- procureur(sbijstand)	Rurale beheerder
5.1.1/5.5.1.3	5.2.3/5.2.5/5.5.2.3/5.5.5.2
- verlofbeschikking	Saisie-revendication
5.1.1/5.1.2/5.2.2/5.5.1.3/5.5.5.1	Zie revindictoir beslag
- verlofrecchter	Samenloop beslagen
5.1.1/5.3/5.4.4/5.5.1/5.5.2.2/	- algemeen 1.1/7
5.5.5.1/6.1.1	- beslagcollisie
- verzoekschrift	7.2/7.4/7.5.1/7.5.2/7.5.3/7.5.4
5.1.1/5.5.1/5.5.5.1	- cumulatie van beslagen
- zekerstelling 5.1.2	7.1/7.2/7.5.1/7.5.2/7.5.3/7.5.4
Rechtsgevolgen beslag	- cumulatieverbod
1.3/4/6.1/7.2	7.5.2/7.5.3/7.5.4
Repeterend beslag	- 'saisie sur saisie ne vaut'
5.1.2/5.5.5.1	7.5.2/7.5.4
Retentierecht 3.1.1	Schenking
Revindicatie	3.2/3.5.1.2/3.5.3.1
2.5.1.1/3.1.1/3.4/3.5.1.1/3.5.2/	Separatistische strekking
3.5.3.1/3.5.3.2/4.2/5.4.1/6.1.4.2/	6.5.3.3
6.2.3/6.4/6.5.5.3/7.2/7.4.1/7.4.3/	Sterkste materiële recht
7.5.2/7.5.3	1.1/7.2/7.3/7.4
Revindictoir beslag (saisie-revendication)	Strafrechtelijke sanctie
2.5.2.2/2.5.2.3/2.5.3.2/3.5.2/	4.2/4.3
3.5.3/4.3.2/4.3.3/5.5.1.2/	Stuiting (extinctieve) verjaring
5.5.1.3/5.5.2.2/5.5.2.3/5.5.3.2/	4.2/4.3.1/4.3.2/4.3.3
5.5.4.2/5.5.4.3/5.5.5.3/5.5.5.4/	Substitutie
6.5.1.2/6.5.1.3/6.5.2.2/6.5.2.3/	6.4/6.5.4/6.5.5.4
6.5.3.2/6.5.3.3/6.5.4.2/6.5.4.3/	(Teboekgesteld) schip
6.5.5.3/6.5.5.4/7.5.2/7.5.3	1.1/2.1/2.2/2.3/2.5.1.3/2.5.2.3/
Richtlijn 2004/48/EG betreffende	3.2/3.4/3.5.2/3.5.3/3.5.4/4.1.1/
de handhaving van intellectuele	4.1.3/4.3.3/5.2.2/5.4.3/5.5.2.1/
eigendomsrechten	5.5.2.3/5.5.3.3/5.5.4.3/6.1.4.2/
3.1.1/3.5.4/6.2.4	6.4.3/6.5.1.3/6.5.3.3/6.5.4.3/
Roerende zaken	6.5.5.4/7.1/7.2/7.5.3
1.1/2.1/2.2/2.3/2.5.1.1/2.5.1.2/	Te goeder trouw (bonne foi)
2.5.2.2/2.5.2.3/3.1/3.2/3.3/3.4/	4.1.3/4.3.1/4.3.2/4.3.3
3.5/4.1.1/4.1.2.3/4.1.2.4/4.1.3/	Toegankelijk (beslag)recht
4.2/4.3.2/4.3.3/5.2.2/5.2.4/5.2.5/	2.5.3.2
5.3/5.4/5.5.1.1/5.5.1.2/5.5.1.3/	Toonder- en/of orderpapier
5.5.2/5.5.3.2/5.5.3.3/5.5.4.2/	2.2/2.3/3.1.3/3.2/4.1.1/4.1.3/
5.5.4.3/5.5.5.2/6.1.4.2/6.4/	5.2.2/5.4.1/5.4.2/6.4.3/6.5.5.4/
6.5.1.1/6.5.3.3/6.5.4.2/6.5.4.3/	7.1
6.5.5.4 /7.2/7.4.1/7.5.3/7.5.4	Vanwaardeverklaringsprocedure
Ruil	Zie eis in de hoofdzaak
3.2/3.5.1.2/3.5.3.1	Verbruikleen 3.5.1.2
	Verdragen

-
- Brussels Immunitéits Verdrag
1926 3.4/3.5.3.2	Voorzieningenrechter
5.1.1/5.2.5/6.1.1/7.2
- Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)
3.1.2	Vordering(en) op naam
2.5.2.3/3.2/3.4/3.5.4/4.1.1/5.4.2/
7.1/7.4.3/7.4.4
- Verdrag van Brussel 1952
2.3/3.4/3.5.3.2	Vreemdelingenbeslag (saisie foraine)
2.2/2.3/2.5.2/2.5.3.2/3.5.1.2/
5.2.3/5.2.5/5.5.3.1/5.5.5.2/
6.1.2.2/6.1.3
- Verdrag van Rome 1933
2.3/3.4/3.5.3.2/6.2.4	Vrees voor verduistering
3.5.1.2/5.1.1/5.5.1.3
Verlies of diefstal 3.1.1	Vruchtgebruik
3.1.1/3.1.3/3.2/3.5.1.1/3.5.1.2/
3.5.2/3.5.3.1/6.1.4.2/6.3/6.4/
6.5.3.3/7.2
Vernietiging 3.3/5.4.3	Wanprestatie 6.4
Verval beslag
1.1/5.4.2/5.4.3/5.4.4/5.5.3.3/
6.1.4.2/6.3/6.4/6.5.1.3/6.5.2.3/
6.5.3.2/6.5.3.3/6.5.4.2/6.5.4.3/
6.5.5.3/6.5.5.4	Wilsgebrek 3.3
Vervreemding
Zie (eigendoms)overdracht	Zaaksvervanging
Zie substitutie
Verzekeringsspenningen
6.4/6.5.4.1/6.5.5.4	Zwart (c.q. grijs) maken beslag
5.1.1/5.5.1.3/5.5.5.1/6.5.5.1
Vestiging beperkt recht
3.1.3/3.2/6.3.1	
Vexatoir beslag
Zie onrechtmatig beslag	

CURRICULUM VITAE AUTEUR

Marc Harreman werd geboren te Geleen op 19 mei 1970.

Hij deed eindexamen voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (VWO) in 1988 aan het Sintermeertencollege te Heerlen en studeerde van 1988 tot 1994 aan de Rijksuniversiteit Leiden en de Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg (Duitsland).

Met een onderbreking wegens het vervullen van de militaire dienstplicht (1994-1995) was hij tussen 1994 en 2000 werkzaam in de advocatuur te Wenen (Oostenrijk), Bergen op Zoom en Amsterdam.

In 2000 doceerde hij als gastdocent arbitragerecht aan de Universiteit van Letland te Riga. Vanaf 2000 tot 2007 was hij werkzaam als universitair docent privaatrecht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Sinds 2007 woont en werkt hij te Rome (Italië).